

AŞERE-İ MÜBEŞŞERE

CENNETLE MÜJDELENEN 10 SAHABE

MUHAMMED ZAHİD MUTLU

CIQIR

Yayın No: 5

Copyright © Çığır Yayınları, 2018
Eserin tüm hakları Eser Sahibi
ile sözleşme muvacehesinde Çığır
Yayınları'na aittir.

İzinsiz tamamı veya bir kısmı hiç-
bir ortamda kopyalanamaz.

Kaynak göstermek şartıyla alıntı
yapılabilir.

AŞERE-İ MÜBEŞŞERE CENNETLE MÜJDELENEN 10 SAHABE

Hazırlayan:

M. ZAHİD MUTLU

Editör

Haldun ŞEKER

Mizanpaj

ERİHA

Kapak

Yunus Karaaslan

ISBN

978-605-81893-7-9

Baskı

Mayıs, 2018

Basım Yeri

Ravza Yayıncılık ve Matbaacılık

Kale İş Merkezi No: 51-52

Davutpaşa /İstanbul

Tel: 0212 481 94 11

ÇIĞIR YAYINLARI

Büyük Reşitpaşa Cad. No: 16-B/42 Vezneciler - Fatih/ İstanbul

Tel: (0212) 528 46 17 Fax: (0212) 514 27 31

www.ravzakitap.com - ravzasiparis@hotmail.com

Sertifika No 31896

AŞERE-İ MÜBEŞŞERE
CENNETLE
MÜJDELENEN
10 SAHABE

Muhammed Zahid MUTLU

İÇİNDEKİLER

SAHABE HAKKINDA BİLMEMİZ GEREKENLER	11
---	----

EBÛBEKİR SİDDİK Radiyallahu Anh	23
Hüviyeti	24
İlk Müslüman	25
Ebûbekir (ra)'ın Davet Çalışmaları	26
Hiz. Ebûbekir'in (ra) Maddi İnfakı	28
Ahlâkı	29
Dost	30
Onun Eliyle Hidayete Erenler	30
Hep Onunla	30
Ve Hicret Anında Gösterdiği Sadakat	31
Onu İnkâr	32
Peygamber Övgüsü	33
Müthiş An	34
İmam	36
Halife	36
Peygamber Ordusu	37
Göz Kamaştırıcı Levha	38
Orduya Hitap	39

Hz. Ebûbekir (r.a.)'in Şemâli	39
Hz. Ebûbekir'in Hz. Ömer'i	40
Kendi Yerine Halife Tayin Etmesi ve Vefatı	40
Kabri	42
ÖMER EL-FARUK Radiyallahu Anh	45
İslam'a Girişi	45
Hicreti	47
Gazalar Boyunca	47
Haşyet	47
El-Faruk	49
Halife Oluşu	50
Onun Koyduğu Prensipler	51
Hutbede	52
Tevazuu	53
Ceza	54
İnsaf	55
Hak Duygusu	57
Eline Ne Oldu?	57
İşçi Ve İşveren	58
Allah Görür	59
Adalet	60
Merhamet	61
Nefs Muharebesi	62
Mesuliyet	62
Allah'tan Kork	62
Kanaat	63
Kerameti	63
Şehadeti	65
HAYÂ VE EDEB ABİDESİ HAZRETİ OSMAN Radiyallahu Anh . .	69
Müslüman Oluşu	69
Cefâ	70
Çifte Nur	71
Peygamber Kızı	71

İşte Cömertlik	71
Tabaklar Dolusu Altın	72
Tebük	74
Onu Allah Medhediyor	75
Ulvi Derece	75
Gazalar Boyunca	75
Halife	76
Kur'an	77
Hazin Bir Hâdis	77
Şehit	78
Hz. Osman (r.a.)'dan inciler	81

İLİM ve HİKMET KAPISI HZ. ALİ Radiyallahu Anh 83

Davete İcabeti	85
İlk Müslümanlar	86
Nahle Vadisi	86
Çile	87
Hicret	88
Yeşil Hırka	89
Kardeş	90
Savaş Meydanlarında	91
Peygamber Damadı	92
Künyeleri	93
Keremli Yüz	94
Arabın Efendisi	94
Halifeliği	95
İç Mücadele	96
Şehadeti	96
En Yüksek Derece	98

ZÜBEYR BİN AVVAM Radiyallahu Anh. 101

Hz. Zübeyr'in Doğumu ve Ailesi	101
Zübeyr'in Özellikleri	104
Zübeyr'in Müslüman Oluşu	105
Habeşistan'a Hicret	107

Zübeyr (r.a.) Mekke’de	108
Zübeyr Yesrib’de	110
Hz. Zübeyr Bedir’de	111
Zübeyr (r.a) Uhud’da	114
Uhud’dan Sonra	116
Hz. Ebûbekir (r.a) Döneminde Zübeyr (r.a)	120
Hz. Ömer (r.a) Döneminde	122
Hz. Osman (r.a) Döneminde	123
Hz. Ali (r.a) Döneminde Zübeyr (r.a)	124

TALHA BİN UBEYDULLAH Radiyallahu Anh 131

Nesebi:	131
Müslüman Oluşu	132
Hicret	133
Bedir Savaşı’nda	134
Uhud Savaşı’nda	135
Diğer Savaşları	138
Kara Toprak	138
Hz. Ebûbekir ile Beraberliği	139
Hz. Ömer ile Beraberliği	139
Zinnûreyn Osman ile Beraberliği	140
Hz. Ali ile Beraberliği	143
Vefatı	147
Hz. Talha (r.a)’nın Şahsiyeti	149
Hz. Talha’nın Sade Yaşayışı	151
Evlatları: On erkek ve dört kız....	152

ABDURRAHMAN BİN AVF Radiyallahu Anh 153

Hüviyeti	155
Abdurrahman’ın Cahiliye Dönemi	155
Abdurrahman’ın Müslüman Oluşu	157
Çile Dönemi	158
Habeşistan’a Hicreti	162
Abdurrahman (r.a) Medine’de	163
Ebûbekir Sıddık’la Beraberliği	170

Ömer El-Faruk'la Beraberliği	173
Hız. Osman (r.a.) ile Beraberliği	178
Abdurrahman (r.a.)'ın Vefatı	180
Rivayet Ettiği Hadisler	180
Resûlullah (s.a.v.) Efendimize Olan Muhabbeti	182
SA'D BİN EBİ VAKKAS Radiyallahu Anh	185
Doğumu ve Müslüman Oluşu	185
Sa'd (r.a.)'ın Hicreti	188
Sa'd (r.a.) Cihaddayken	190
Sa'd (r.a.) Büyük Bedir Savaşı'nda	192
Uhud Savaşı'nda	194
Sa'd (r.a.), Hız. Ebûbekir Sıddık'la Beraber	195
Sa'd (r.a.), Ömer Fâruk'la Beraber	196
Kadisiyye Meydan Savaşı Başbuğu	201
Savaş Başlıyor	210
Sa'd (r.a.), Zinnûreyn Osman'la Beraber	222
Fitne Zamanında	223
Sa'd (r.a.)'ın Vefatı	225
Sa'd (r.a.)'ın Vasiyeti	226
SAİD BİN ZEYD Radiyallahu Anh.	229
Hanif Dini Üzere Yaşayan Bir Babanın Oğlu	229
Said'in Müslüman Oluşu	231
Said (r.a.) Hicret Diyarında	235
Said Bin Zeyd (r.a.) Fetihlerde	237
Said Bin Zeyd (r.a.) Medine'de	238
Aşere-i Mübeşşere Hakkındaki Hadis'in Ravisi	239
Vefatı:	241
ÜMMETİN EMİNİ EBÛ UBEYDE BİN CERRAH Radiyallahu Anh.	243
Ebû Ubeyde'nin Müslüman Oluşu	245
Ebû Ubeyde (r.a.) Habeşistan'da	246
Hicret Yolunda	247
Bedir Savaşı'nda	247

Uhud Savaşı'nda	248
Benî Salebe Seriiyesi	250
Zâtu's-Selâsil Savaşı'nda	250
Ebû Ubeyde Deniz Sahilinde	252
Necran Elçilik Komitesinde	252
Benî Sâide'de Halife Seçiminde	253
Hiz. Ebûbekir'in Hilâfeti Yıllarında.	256
Baş Komutan	256
Yermük Savaşı.	257
Hiz. Ömer'in Hilafeti Yıllarında	259
Bir Kumandan ki...	268
Hakkında Söylenen Bazı Sözler	270

SAHABE HAKKINDA BİLMEMİZ GEREKENLER

Her şeyi yoktan var eden, bizleri varlığından haberdâr eden Yüce Allah’a hamd, iki cihan güneşi Hz. Peygamber Efendimize, ehl-i beytine ve İslâm’ı Hz. Peygamber’den aldığı gibi sonraki nesillere aktaran sahâbe nesline binlerce salât ve selâm olsun.

Yüce Allah, âlemlerin Rabbidir, İslâm’ın ve Kur’an’ın sahibidir. Hz. Peygamber, Yüce Allah’ın seçtiği ve Kur’an-ı Kerim’i kendisine gönderdiği son peygamberdir. Sahâbe nesli de İslâm dininin hizmetkârlarıdır, seçilmiş Peygamber’in çevresinde halkalanan seçilmiş nesildir.

“Sahâbe” kelimesi çoğul bir isimdir, tekili “sahâbî”dir. “Sahâbî” kelimesi, Arap dilindeki “sohbet etti, arkadaşlık etti” anlamlarına gelen “SaHiBe” kök fiilinden türetilmiş bir isimdir. Az veya çok, kısa veya uzun sohbette bulunan kimseye bu isim verilir. Kaynaklarımız sahâbî’yi, “Resûlullah (s.a.v.) ile mümin olarak görüşen ve müslüman olarak ölen kimse¹ diye tarif eder. Bu tarife göre, uzun bir müddet Hz. Peygamber ile görüşüp sohbet eden sahâbî olduğu gibi, çok kısa bir süre onunla görüşüp konuşan da sahâbî sayılır. Yine bu tarife göre, Hz. Peygamber’den hadis rivâyet eden de etmeyen de, onunla birlikte savaşa katılan da katılmayan da, beraber oturmasa bile onu gören, gözleri görmediği halde aynı mekânda

1 İbn Hacer, el-İsâbe, I, 7.

bulunup onu dinleyen de “sahâbî” olarak kabul edilir. Çünkü bu insanlar, başkasıyla değil Yüce Allah’ın habîbi ile görüşmüş ve onun sohbetine katılmış oluyorlar. Bu şeref, onların sahâbî sayılmalarına yetiyor. Said Nursî şöyle der: “Sohbet-i Nebeviyye öyle bir iksirdir ki, bir dakikada ona mahzar bir zât, senelerle seyr u sülûka mukâbil hakikatin envârına mazhar olur.”²

Sahâbî sayılmak için Hz. Peygamber’i mü’min olarak görmek gerekir. Mü’min olmayan veya ona imân ettikten sonra irtidat edip dinden çıkanlar sahâbî olamazlar. Kâfirler ve müşrikler, Hz. Peygamber’i ne kadar görürlerse görsünler, isterse senelerce onun sohbetinde bulunmuş olsunlar yine de sahâbî olma şerefine eremezler.

Demek ki sahâbî olmak için;

1. Hz. Peygamber’i mümin olarak görmek,
2. Onunla az da olsa sohbet etmek,
3. Mü’min olarak vefat etmek gerekmektedir.

Ayrıca, hadis rivâyet etme şartı yoktur.

Sahâbîlerin Dereceleri:

Evet, Hz. Peygamber’i gören herkes sahâbî olur. Fakat İslâm’a girişteki öncelik, İslâm’ı anlamadaki dirâyet, anlatmaktaki gayret, savaşların tümüne veya bir kısmına katılma, hicrette Hz. Peygamber ile birlikte olma ve diğer üstünlük sebepleri ile birtakım sahâbîler, diğerlerine üstün sayılmışlardır. Sahâbîler, büyük hadis âlimi Hâkim en-Nîsâbü’rî (ö: 405/1014) tarafından ana hatlarıyla on iki bölüm halinde bir taksime tâbi tutulmuşlardır.

1) *Râşid halifeler ve onlarla birlikte imân edenler*. Bilhassa dünyada iken cennetle müjdelenenler.

2) *Dâru’l-Erkam ashâbı*. Bunlar Hz. Ömer’in Müslüman olmasından önce imân etmiş olup, imânlarını gizleyen ve Erkam b. Ebî’l-Erkam’ın evinde bir araya gelenler.

- 3) *Habeşistan hicretine dâhil olanlar.*
- 4) *Birinci Akabe Biâtı'nda bulunanlar.*
- 5) *İkinci Akabe Biâtı'nda bulunanlar.*
- 6) *Hz. Peygamber'e, Kubâdan Medine'ye gitmeden evvel gelip yetişen ilk muhâcirler.*
- 7) *Bedir'e katılanlar.*
- 8) *Bedir'le Hudeybiye musâlahası arasında hicret edenler.*
- 9) *Hudeybiye'deki Rıdvân Ağacı altında biat edenler.*
- 10) *Rıdvân Biâtı ile Mekke'nin fethi arasında hicret edenler.*
- 11) *Mekke'nin fethinde müslüman olanlar.*
- 12) *Vedâ Haccı'nda Hz. Peygamber'i görenler.*³

Kur'an-ı Kerîm'de Sahâbe:

Sahâbe nesli, İslâm'ın ilk tâbiileri olmaları hasebiyle yüce kitâbımızda şanlarına yakışır bir değerle anılmışlardır. Konu ile alakalı birkaç âyetin meâli şöyledir:

“İslâm'da birinci dereceyi kazanan Muhacirler ve Ensâr ile onlara güzelce tâbi olanlar yok mu? Allah onlardan râzı, onlar da Allah'tan râzı oldular. Allah onlara içinden ırmaklar akan cennetler hazırladı. Onlar, orada devamlı kalmak üzere gireceklerdir. İşte en büyük mutluluk, en büyük başarı budur.”⁴

“İmân edip de hicret edenler ve Allah yolunda mallarıyla canlarıyla cihâd edenler, rütbe bakımından Allah katında daha üstündürler. Kurtuluşa erenler de işte onlardır. Rableri onlara, tarafından bir rahmet ve hoşnutluk ile, kendileri için, içinde tükenmez nimetler bulunan cennetler müjdeli. Onlar orada ebedî kalacaklardır. Şüphesiz ki, Allah katında büyük mükâfat vardır.”⁵

3 Hâkim, Ma'rifetü Ulûmi'l-Hadîs, s.22-24.

4 Tevbe sûresi, 100.

5 Tevbe sûresi, 20-22.

“İmân edenler ve hicret edip Allah yolunda cihâd edenler var ya, işte bunlar, Allah'ın rahmetini umabilirler. Allah gafûr ve rahimdir.”⁶

“İmân edip de Allah yolunda hicret ve cihâd edenler, (muhâcirleri) barındıran ve yardım edenler var ya, işte gerçek müminler onlardır. Onlar için mağfîret ve bol rızık vardır.”⁷

“Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imânı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zarûret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim, nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerdir.”⁸

“Gerçekten Allah, (Hudeybiye'de) o ağacın altında sana biat ederlerken o müminlerden râzı olmuştur. Kalplerinde olanı bilmiş, onlara güven duygusu vermiş ve onları pek yakın bir fetihle ödüllendirmiştir. Yine onları, elde edecekleri birçok ganimetle de mükâfatlandırdı. Allah üstündür, hikmet sahibidir.”⁹

Hadîs-i Şeriflerde Sahâbe:

Sahâbe nesli, Hz. Peygamber'e en güzel desteği veren nesildir, onun arkadaşlarıdır. Sahâbe, Hz. Peygamber'in câmide cemaati, sa-vaşta askeri, barışta öğrencileridir. Hz. Peygamber, her zaman onların bu desteğini takdir eder ve kendilerini överdi. Konu ile alakalı birkaç hadîs-i şerifin meâli şöyledir:

“Ashâbım hakkında ileri geri konuşmayınız; uygunsuz şeyler söylemeyiniz. Sizden biriniz Uhud Dağı kadar altın sadaka verse,

6 Bakara sûresi, 218.

7 Enfâl sûresi, 74.

8 Haşr sûresi, 9.

9 Feth sûresi, 18-19.

sahâbîlerden birinin iki avuç (hurma) sadakasına erişemez, hatta bunun yarısına bile ulaşamaz.”¹⁰

“İnsanların en hayırlıları benim şu içinde bulunduğum zamanda yaşayanlardır. Sonra onların peşinden gelenler, daha sonra da onların peşinden gelenlerdir. Onlardan sonra kötü bir nesil gelecek. Birinin şehâdeti yeminini, yemini de şehâdetini geçecektir.”¹¹

Hiz. Peygamber, yukarıya aldığımız birinci hadîs-i şeriflerinde sahâbe neslinin üstünlüğüne işaret etmiş; ikinci hadiste de sahâbe, tâbiûn ve etbâuttâbiûn nesillerinin ayrıcalıklı nesiller olduğuna vurgu yapmıştır.

Sahâbenin Sayısı:

Sahâbenin sayısı hakkında kesin bir rakam söylemek mümkün değildir. Bu sayının 60 bin, 100 bin, 114 bin rakamlarına ulaştığını söyleyenler vardır. Âlimlerimiz sahâbenin sayısını “Vedâ Haccı”na katılan insan sayısı ile sınırlandırır. Vedâ Haccı’na katılanların sayısı hakkında da değişik rivâyetler vardır. En fazla sayı olarak, 114 bin rakamı rivâyet edilir.”¹² Kanaatimize göre, sahâbenin sayısı bu verilen rakamdan daha fazla olabilir.

Sahâbenin her birisi hakkında ayrı ayrı ve tafsilatlı bilgimiz yoktur. Medine ve Mekke gibi merkezlerde yaşayan meşhur sahâbîlerin isimleri bilinmekte ise de, çoğu hakkında kesin bilgi sahibi değiliz. Sahâbeden bahseden kaynaklara bakıldığında tespit edilen ismin, 10 bin civarında olduğunu görürüz. Diğerleri ise, ya meşhûr olamamışlar veya kendilerine verilen vazifeler dolayısıyla gittikleri beldelerde vefat edip oralarda kalmışlardır.

Hiz. Ömer (r.a.), kendi hilâfeti döneminde Sahâbe’nin Medîne’den ayrılıp başka şehirlere yerleşmesine izin vermiyordu. Cihâd

10 Buhârî, Fedâilu’s-Sahâbe, 5; Müslim, Fedâilu’s-Sahâbe, 221.

11 Buhârî, Fedâilu’s-Sahâbe, 1; Müslim, Fedâilu’s-Sahâbe, 212.

12 Nevzat Şık, Sahâbe ve Hadîs Rivâyeti, s.30.

için ve değişik vazife ile Medine dışına çıkanların evleri Medîne'deydi. Vazifelerini yapınca veya katıldıkları savaş bitince evlerine ve çocuklarına kavuşmak için Medîne'ye dönerlerdi. Üçüncü halife Hz. Osman (r.a.), Hz. Ömer'in koyduğu bu yasağı kaldırdı. Onun zamanında Medine boşaldı. Evleri ile uzak diyarlara giden ashâb-ı kirâm oralarda vefat etti ve oralarda defnedildiler.

Sahâbenin Anıldığı İsimler:

Her insan gibi sahâbîlerin de bir ismi vardır. Ömer, Osman, Ali, Abdullah, Hasan, Hüseyin, Âişe, Fâtıma, Zeyneb... gibi. Sahâbe'nin, doğdukları zaman anne ve babaları tarafından verilen adlarının dışında sonradan kazandıkları künyeleri, lakapları ve nisbeleri de vardır. Sahâbe hakkında yazılan kitapları okuyacak olanların veya sahâbe hakkında bilgi sahibi olacak kimselerin bu konuyu da bilmeleri gerekir. Sahâbe hakkında kitap yazan müellifler, sahâbe-i kirâm efendilerimizi zaman zaman künyeleri veya lakapları ile anmaktadırlar. Bir olayın başında ismi ile anılan sahâbî, biraz sonra künyesi, lakabı veya nisbesi ile anılmaktadır. Konuyu bilmeyenler, "Acaba araya başka bir şahıs mı girdi?" diyerek şüphe edebilirler. Bu sebepten dolayı, sahâbe hakkında bilgi sahibi olmak isteyenlerin, şu dört madde iyi bilmeleri gerekir.

1. İsim: Arapça bir kelime olan "isim" kelimesinin yerine Türkçede "ad" kelimesini kullanıyoruz. Ad, varlıkların sembolüdür. Yüce Allah, ilk yarattığı insana "Âdem" ismini vermiş ve Âdem'e de bütün eşyânın isimlerini öğretmiştir."¹³ Yeni doğan çocuğa isim vermek âdetullâhtandır. Konulan isimlerin güzel olması da sünnettir. Hz. Peygamber, ismini beğenmediği kişilerin isimlerini güzel isimlerle değiştirdi.

Sahâbîlerden her birinin kendi isimlerinden sonra babalarının ve dedelerinin isimleri zikredilir. Önce sahâbînin ismi, sonra "oğlu"

13 Bkz, Bakara sûresi, 31.

anlamındaki “ibnu” kelimesi, daha sonra babasının ismi, sonra yine “ibnu” kelimesi, daha sonra dedesinin ismi... şeklinde sıralanır. Babasının adı el-Hattâb, dedesinin adı Nüfeyl olan Hz. Ömer’in ismi şöyle zikredilir: Ömer b. el-Hattâb b. Nüfeyl. Bu isim zincirindeki “b.” harfi, “oğlu” anlamına gelen “ibnu” kelimesinin kısaltılmış şeklidir. Kadın sahâbîler de kendi isim lerinden sonra “kızı” anlamındaki “bintu” kelimesi ile babalarına bağlanırlar. Meselâ, Hz. Peygamber Efendimizin kızı Fâtıma’nın ismi şu zincirle yazılır: Fâtıma bintu Muhammed b. Abdillâh. Arapçada, “ibnu” ve “bintu” kelimeleri kendilerinden önce geçen ismin sıfatı (veya bedeli), kendilerinden sonra gelen ismin de muzâfı olurlar. Yani “ibnu” ve “bintu” kelimeleri kendilerinden önceki ismin son harekesini alır, kendilerinden sonraki ismi de cer ederler (esreli okuttururlar).

2. Künye: Arap toplumlarında kişiler için kullanılan ve genelde “babası” ve “annesi” anlamlarına gelen “ebû” ve “ümmü” kelimeleriyle yapılan tanıtıcı ibâreye “künye” denir. Sözlükte, “maksadı üstü kapalı ve dolaylı şekilde anlatma, kinâyeli söz söyleme” mânâsındaki “kinâye” ile aynı kökten gelen “künye”, “Ebu’l-Kâsım=Kasım’ın babası”, “Ebû Bekir=Bekir’in babası”, “Ümmü Seleme=Seleme’nin annesi”, “Ümmü Zeyneb=Zeyneb’in annesi” gibi, kişinin daha çok ilk çocuğuna izâfetle anılmasını ifade eder. Künye, kız veya erkek ayrımı yapılmaksızın en büyük çocuğa göre verildiğinden Hz. Peygamber, “Ebû’l-Kâsım” künyesini ilk çocuğu olan Kâsım’dan alırken, Sahâbe’den Temîm ed-Dârî, kızının adıyla “Ebû Rukayye” şeklinde künyelenmiştir. Öte yandan diğer çocuklardan birinin veya birkaçının adıyla künyelenenler de bulunuyordu. Oğlu İbrâhim doğduğunda Cebrâil’in, Hz. Peygamber’e “Yâ Ebâ İbrâhim: Ey İbrâhim’in babası” diye hitap ettiği rivâyet edilir. Hz. Osman’ın “Ebû Amr”, “Ebû Abdillâh” ve “Ebû Leylâ” şeklinde üç künyesi vardı. Hz. Ömer’in künyesi “Ebû Hafs”, Hz. Ali’nin künyesi de “Ebu’l-Hasen”di.

Künye, “ebû” veya “ümmü” kelimelerinin kendinden sonraki bir isme muzâf olmasından meydana gelen bir terkîbidir. Künyeler,

izafet terkîbî halinde olduğu için başlarına “Yâ” nidâ edadı geldiğinde feth üzere mebni olurlar. “Ebu’l-Kâsım” künyesinin başına “Yâ” nidâ edâtı gelince “Yâ Eba’l-Kâsım” şeklinde telaffuz edilir. Bunu Türkçeye ve konuşma diline naklederken “Ey Ebu’l-Kasım” şeklinde telaffuz edebiliriz. “Yâ Ebâ Bekir” de “Ey Ebû Bekir” olur.

Çocuksuz kimseleri ve küçük çocukları künyelemek câiz görülmüştür. Nitekim Hz. Peygamber, Abdullah b. Zübeyr’i henüz çocukken dedesinin künyesiyle (Ebû Bekir) künyelemiş, çocuğu olmadığı halde Hz. Âişe (r.a.)’a annemiz künyelenmek isteyince de ona yeğeni Abdullah’ın (Abdullah b. Zübeyr) adıyla “Ümmü Abdillâh” künyesini vermiştir. Hz. Ebû Bekir gibi künyeleriyle anılan kimselerin isimleri nâdiren kullanılır, çünkü onların künyeleri isimlerinin yerini almıştır. Bu konuda, Sahâbeden Ebû Hüreyre’nin beslediği bir kedi yavrusu sebebiyle adını unutturacak kadar öne çıkan “kedicik babası” anlamındaki künye ile tanınması meşhurdur.”¹⁴

3. Lakab: Bir kimseye asıl adından ayrı olarak sonradan takılan ikinci ad, şeref pâyesi ve bir de halife veya sultanların hâkimiyet alâmetine “lakab” denir. Arapça bir kelime olan “lakab”ın çoğulu “elkâb” şeklinde gelir. Lakab, övgü veya yergi ifade eden isim ve sıfat mânâsına da gelir. Câhiliyye döneminde kişinin, adından başka, sonradan toplum tarafından kendisine verilen bir de lakabı vardı. Onun fizik veya karakter yapısını yansıtan bu lakab bazen takdîr, bazen tahkîr ifade ederdi. Kur’an-ı Kerîm’de inananların birbirlerini çirkin lakaplarla çağırımları yasaklanmış ve bu davranış tevbe edip vazgeçilmesi gereken fâsıklık kapsamında sayılmıştır.¹⁵ İslâm ahlakına göre bir kişiye, aynı ismi taşıyan başka kişilerden ayırmak ve onun tanındığı özelliğini vurgulamak amacıyla lakap takmakta bir sakınca yoktur. Hz. Peygamber, insanları lakap ve künyelerinin en

14 Geniş bilgi için bkz. Nebi Bozkurt, “Künye”, DİA, XXVI, 558-559.

15 Hucurât sûresi, 49/11.

sevimlisiyle çağırmaktan hoşlanır,¹⁶ bunu bir müminin diğeri üzerindeki haklarından sayardı.¹⁷

Kur'an-ı Kerim'de geçen Zülkifl ve Zülkarneyn gibi bazı isimler, aslında birer lakaptır. "Mesih" Hz. İsâ'nın, "Zünnûn" Hz. Yûnus'un, "İsrâîl" Hz. Yâkûb'un lakabıdır. Ayrıca "Safiyyullah" Hz. Âdem'in, "Neciyyullah" Hz. Nûh'un, "Halîlullâh" Hz. İbrâhim'in, "Kelîmul-lâh" Hz. Mûsâ'nın, "Rûhullâh" Hz. İsâ'nın, "Rasûlullâh" da Hz. Muhammed (s.a.v.)'in lakabıdır.

Hz. Peygamber'in ashâbı içinde Hz. Ebû Bekir "el-Atîk, zu'l-Hilâl, es-Siddîk, Şeyhul İslâm" lakabları ile, Hz. Ömer "el-Fârûk" lakabı ile, Hz. Osman "Zünnûreyn" lakabı ile, Hz. Ali de "Haydar, el-Murtezâ, Esedullâhi'l-gâlib" lakabları ile tanınırdı. Ayrıca "Esedullâh" Hz. Hamza'nın, "Seyfullâh" Hz. Hâlid'in, "Tayyâr" Hz. Cafer'in, "es-Siddîka" Hz. Âişe'nin, "ez-Zehrâ" Hz. Fâtıma'nın, "et-Tâhira" da Hz. Hatice'nin lakabıydı.¹⁸

4. Nisbe: İnsanların, mensûbu bulundukları kabîle, âile, şehir, meslek ve bunlara benzer şeylerle anılmasıdır.¹⁹ Kureyş kabîlesinden olana "Kureyşî", bu kabîlenin Hâşimoğulları kolundan olana "Hâşimî", Mekkeli olana "Mekkî", Habeşli olana "Habeşî", Yemenli olana "Yemenî", Farslı olana "Fârisî", Ensârdan olana "Ensârî" nisbesi verilir. Devs kabîlesinden olan "Devsî", Tay kabîlesinden olan "Tâî", Müzeyne kabîlesinden olan "Müzenî" nisbesi ile anılır. Bu nisbeler hanımlar için olursa "Kureyşîyye, Hâşimîyye, Mekkiyye, Habeşîyye, Yemenîyye, Fârisîyye, Ensâriyye, Devsiyye, Tâiyye ve Müzenîyye" şeklini alırlar.

16 Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IV, 13.

17 Kurtubî, el-Câmi', XVI, 330.

18 Geniş bilgi için bkz. Nebi Bozkurt, "Lakab", DİA, XXVII, 65-67.

19 Âsım Efendi, Kâmûs Tercemesi, I, 502.

Sahâbenin Adâleti:

Sahâbeler âdildir, fakat masum değildirler. Adâlet ile ismeti birbirine karıştırmamak gerekir. Masum olmak, günahsız olmak demektir. Günahsız olmak, peygamberlerin özelliğidir. Ashâb-ı kirâm efendilerimiz, bizim gibi insan oldukları için masum değillerdir. Masum olmamaları “onlar da günahkârdır” manasına gelmez. Ama onların da az veya çok günahları olabilir. Yani günah işleyebilirler. Günahlarının olması onları sahâbe olmaktan çıkarmaz.

Sahâbe neslinin âdil olması demek, onların doğru, dürüst ve İslâm’a candan bağlı olmaları demektir. Onlar, Hz. Peygamber’den aldıklarını, gördüklerini ve duyduklarını eksiksiz olarak bir sonraki nesle aktarırlar. Hiçbir şey eksiltmez ve hiçbir şey ilave etmezler. Bu konuda onların doğrulukları tartışılmaz. Hz. Peygamber’in Kur’an’ı açıklaması, İslâm’ı yaşaması, ibadet hayatı, şahsî yaşantısı velhasıl hayatının her safhası, onu gören sahâbe-i kirâm efendilerimiz tarafından nakledilmiştir. Yüce kitabımız Kur’an-ı Kerîm, bize onlar tarafından nakledilmiştir. Hz. Peygamber’in ibadet konusundaki açıklamaları, hayata dair emir ve yasakları onlar tarafından nakledilmiştir. Mekke ve Medine döneminin olaylarını, Hz. Peygamber’in katıldığı savaşları, bize onlar aktarmaktadır. Bütün bu rivâyetlerinde de sâdıktırlar. Şurası kesinlikle bilinmelidir ki, sahâbe masum değildir ama âdildir.²⁰

İslâm Dâvâsının İlkleri Olan Gökteki Yıldızlar:

Hz. Muhammed (s.a.v.), kırk yaşına gelince Yüce Allah tarafından peygamber olarak görevlendirildi. İlk vahye muhâtab olduğu Hirâ dağından inerken yalnızdı. Kendisine ilk inanan, eşi Hz. Hatîce oldu. Hz. Ali, Hz. Zeyd ve Hz. Ebû Bekir ile bu sayı dörde ulaştı. İnananlar sonra sekiz, daha sonra kırk oldular. Akabinde yüzlere ve binlere ulaşan bu sayı on binleri de aştı; yüz bine ulaştı. Hz. Peygamber, bu insanları putları reddetmeye ve Yüce Allah’a inanmaya

20 Geniş bilgi için bkz. Ahmed Naîm, Tecrîd Tercemesi, I, 19-25.

davet etti; onlar da bunu kabul ettiler. İlk Müslüman olma şerefine nâil oldular, “es-Sâbıkûn el-Evvelûn= İslâm dâvâsının ilkleri” olarak anıldılar.

İslâm'ın ilk yıllarında Mekkede Müslüman olmak demek, her türlü işkenceye göğüs germek, her türlü yokluğa sabretmek ve İslâm adına her türlü çileye talip olmak demektir. İslâm dâvâsının ilkleri olan o şanslı insanlar, bütün bu olumsuzluklara katlanarak avuçlarının içinde kor ateşi taşırcasına İslâm'ı, Mekkeden Medîne'ye taşıdılar. Medîneli ilk Müslümanlar da, Mekkeden gelen kardeşlerine evlerini ve gönüllerini açtılar, şehirlerinde onlara yabancılık çektirmediler. Birbirleri ile hemen kaynaşan ve kardeş olan bu insanlar, kıyâmete kadar muhâcir ve ensâr olarak anıldılar.

Yüce Allah, bu güzel insanlar hakkında şöyle buyurur: “(İslâm dinine girme hususunda) öne geçen ilk muhâcirler ve ensâr ile onlara güzellekle tâbi olanlar var ya, işte Allah onlara, içinde ebedî kalacakları, zemîninden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte bu, büyük kurtuluştur.”²¹ İşte bu büyük kurtuluşa eren nesil, sahâbe neslidir. Yüce Allah, bu nesilden râzı olmuştur. Yüce Allah'ın, kendilerinden râzı olduğu ve bunu da Kur'an-ı Kerim'de açıkladığı bu nesli tanımamız gerekir. Bu nesli tanımak, onların hayatını okumakla ve onların dünyasına girmekle olur. Onların Hz. Peygamber'e verdikleri destek bizi de aşka getirir inşaallah. Belki biz de, bu sayede uyuşukluktan, meskenetten, zilletten kurtulur, aziz oluruz.

O halde buyrun, hep birlikte sahâbe-i kirâm efendilerimizin dünyasına girelim. Mekkede, Medîne'de, Hicret'te, Bedir'de, Uhud'da, Hendek'te, Tebük'te, Hayber'de, Hudeybiye'de, Huneyn'de, Mescid'de, Suffâda, Vedâ Haccı'nda onlarla birlikte olalım.

Prof. Dr. Mustafa Ağırman

Erzurum

The first part of the paper discusses the importance of the research and the objectives of the study. It then proceeds to a literature review, followed by a description of the methodology used. The results are presented in the next section, and the discussion follows. Finally, the conclusion is drawn, and the implications of the findings are discussed.

The research was conducted in a systematic and rigorous manner, following the principles of good research practice. The data were collected from a representative sample of the population, and the analysis was carried out using appropriate statistical techniques. The results of the study are presented in a clear and concise manner, and the discussion provides a thorough explanation of the findings.

The findings of the study have important implications for the field of research, and they provide valuable insights into the issues being studied. The results suggest that there is a need for further research in this area, and they provide a basis for the development of new theories and models.

The study was limited by a number of factors, including the sample size and the scope of the research. However, the findings are still valid and reliable, and they provide a solid foundation for further research.

In conclusion, the study has shown that there is a need for further research in this area, and it has provided valuable insights into the issues being studied. The findings are valid and reliable, and they provide a basis for the development of new theories and models.

EBÛBEKİR SİDDİK

Radiyallahu Anh

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem Efendimizin mektebinden yetişen, onun hidayet ve marifet yağmurundan kana kana içen yıldız şahsiyetlerin birincisi Hz. Ebûbekir (r.a.)'dır. O, Allah Rasulü'ne ilk inanma ve onun ilk halifesi olma şerefine nail olan, servetinin tamamını Allah yolunda harcayan ve Allah Rasulünün kendisini: "Güneş, peygamberler hariç, Ebûbekir'den daha faziletli bir insan üzerine doğup batmamıştır." diye övdüğü ve en çok sevdiği büyük şahsiyet...

Evet, o insan, has odanın sırrını, arkasında diziye girenlere, bugüne kadar hiç güneş görmemiş ve bozulmamış bir fotoğraf camı gibi teslim etti...

Elinde iman feneri, herkesi nurun merkezine çekip götürdü... O'nun konuşmalarını, başlarındaki kuşu uçurmaktan korkan kimsenin titizliği ile huşu içinde dinlediler. Derin bir his ve heyecana, aşk, vecd ve muhabbete gark oldular. Sadakat, teslimiyet, rikkat, hilm ve merhamette en yüce makama ise Hz. Ebûbekir (r.a.) çıktı.

O sahâbîler sarayının eşsiz sultanı yüce Sıddık (r.a.) bütün ömrünce ağladı, titredti, korktu, düşündü, ürperdi, içlendi ve acıdı...

Merhamet, merhamet, merhamet...

Âlemlere rahmet olarak gelenin elinden ölümsüzlük iksiri içiverince candan da maldan da geçti...

Hüviyeti

Hız. Ebûbekir (ra)'in asıl ismi; Abdullah b. Osman b. Amir b. Amr b. Kab b. Sa'd b. Teym b. Mera b. Ka'b b. Luî b. Ğalib el-Kir-şî et-Teymi'dir.²² Bekir kelimesinin aslı el-Bekir'dir. El-Bekir erkek deve isimlerinden bir isimdir. Aynı zamanda Bekir ismi büyük Arap kabilelerinden bir kabilenin ismidir.²³ Hız. Ebûbekir (ra)'in birçok lakabı vardır. Bu lakapların hepsi onun üstün karakteri ve kişiliğine işaret etmektedir. Bu lakaplardan bazıları şunlardır:

Ebûbekir (ra) cahiliye döneminde Kureyş'in ileri gelenlerinden. Kureyş kabilesinin şerefi, İslam'ın ortaya çıkmasından uzun süre önce devraldığı bazı görevlere dayanırdı. Bu görevler verasetle İslam'ın ortaya çıktığı döneme kadar devam etti. Örneğin; Haşimoğullarından olan Abbas b. Abdulmuttalib cahiliye döneminde hacılara su verme göreviyle ilgilenirdi ve bu görevi İslam'dan sonra da devam ettirmiştir. Ümeyyeoğullarından olan Ebu Sufyan b. Harb, Kureyş'in sancaktarlığı görevini üstlenmişti. Eğer Kureyş kabilesi bir konuda anlaşılamazsa olayın seçimi için ona giderlerdi. Nevfeloğullarından olan Haris b. Amir "er-Rifade"²⁴ sorumlusuydu.

Esedoğullarından olan Osman b. Talha b. Zem'e b. Esved müşavere sorumlusuydu, ona danışılmadan hiçbir karara son nokta koyulmazdı. Kendisine bu konuda yardımcı olan görevliler vardı. Beni Teym'den olan Ebûbekir es-Sıddık "el-Eşnak"²⁵ sorumlusuydu. Kureyş'in bu mallar konusunda kendisine güveni tamdı. Beni Mahzum'dan olan Halid b. Velid askeri teçhizat ve savaş esnasında komutanlık göreviyle sorumluydu. Beni Adîy'den olan Ömer b.

22 İbni Hacer, "el-İsabe", s. 4/144, 145

23 Mecdi Fethi es-Seyid, "Hız. Ebûbekir'in (ra) Hayatı", s. 27

24 Cahiliye döneminde yolda kalanlar için toplanan mal

25 Diyet ve ganimetlerden gelen mallar

Hatab cahiliye döneminde Kureyş adına elçilik görevine bakardı. Beni Cumuh'tan olan Sefvan b. Umeyye fal oklarından sorumluydu.²⁶

Ebûbekir (ra) cahiliye toplumunun şereflilerinden, hayırseverlerindendi. Sıkıntı içinde olan birçok kişi kendisine başvururdu. Ebûbekir (ra) o dönemde bile hiç kimsenin yapmadığı büyük ziyafetler verirdi.²⁷

İlk Müslüman

Ebûbekir (ra), hür erkekler arasında ilk Müslüman olan şahıstı. İbrahim Neha'î, Hasan b. Sabit, İbni Abbas ve Esmâ binti Ebûbekir (ra) şöyle dediler: “İslâm'ı ilk kabul eden Ebûbekir (ra)'dır”. Yusuf b. Yakub el-Macişûn şöyle demektedir: “Babam ve hocalarımızdan Muhammed b. Munkedir, Rabi'atü Abdurrahman, Salih b. Kîsân, Sâd b. İbrahim, Osman b. Muhammed el-Ehnes İslâm'ı ilk kabul eden şahsın Ebûbekir (ra) olduğunu söylemektedirler”.

38 yaşlarında mukaddes İslâm ile şereflendi. Kâinatın Efendisi'nin nebilîğini bildirdiği ilk anda, ruhuna şimşek gibi inen bir bedahet duygusuyla onu hemen doğruladı ve İslâm'ın defter-i kebirine “Bir” numaralı olgun erkek olarak girdi...

Şöyle oldu:

Yemen taraflarına ticaret maksadıyla gitmişti... Dönüşünde, kendisini, başta Ebû Cehil olmak üzere, bazı Kureyş müşrikleri karşıladılar...

Hilm âlemi yüce Sıddîk sordu:

- Ben Mekke'de yokken neler olup bitti?

Küfrün başı Ebû Cehil atıldı:

26 Eşheru Meşahiru'l-İslam, 1/10

27 Yusra Muhammed, “Niyahetu'l-Ereb” (19/10) Tarihu Da've adlı kitaptan nakletmiştir s. 42

- Muhammed, nebilik iddiasına kalkıştı ve atalarının dinini inkâr etti. Biz de, senin Yemen'den dönmeni beklemeyi ve sen bu işe el atıncaya kadar ses çıkarmamayı uygun bulduk!..

H. Ebûbekir bir ok gibi yerinden fırladı ve hiçbir şey söylemeden Allah Resûlü'nün yanına koştu. Mukaddes kapıyı tıkdattı:

- Tık, tık...

- Kim O?

- Ebû Kuhafe'nin oğlu!

- Buyur...

Kapıdan içeri süzöldü, duyduğu müthiş haberi anlattı ve sordu:

- Nasıl, doğru mu?

Allah Resûlü'nün mukaddes dudaklarında kâinatı ışıldatan bir tebessüm:

- Doğru, ya Ebû Kuhafe oğlu!.. Allah bir ve ben O'nun Resûlüyüm! Şehâdet getir!..

Ve birden Varlık Nuruna teslim oldu... Dudaklarında hece hece kelime-i şehâdet ve gönlünde deniz deniz köpüren aşk...

H. Ebû Bekir'i "Siddikiyet" makamına yükselten hal budur ve bu hal üstünde hal yoktur...

"Neden?" "Niçin?" "Nasıl?"

Hiçbir şey sormaksızın İslâm denizine atıvermek... İşte bu hal, âlemde sadece H. Ebû Bekir'e nasip olmuştur...

Ebûbekir (ra)'in Davet Çalışmaları

Ebûbekir (ra) Müslüman olduktan sonra, İslam sancağını Resûlüllah (sav)'le beraber taşımaya başladı. O, Peygamber (sav)'den İslam'ın; davet, gayret, fedakârlık ve cihad dini olduğunu öğrenmişti. Ebûbekir (ra), insanın Allah yolunda, canıyla ve malıyla mücadele etmediğı sürece gerçek manada bir mü'min

olamayacağını, zaten sahip olduğu her şeyin gerçekte Allah'a ait olduğunu kavramış ve ona göre yol haritasını belirlemişti. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: “De ki: “Namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm, âlemlerin Rabbi Allah içindir. O’nun hiçbir ortağı yoktur. Ben, bununla emrolundum ve ben Müslümanların ilkiyim.” (En’am: 162, 163)

Ebübekir (ra), İslam davası için çok gayret gösteriyordu. O gayret gösterdikçe Allah Teâlâ da onun çalışmalarını bereketlendiriyordu. Davet için nereye gitse, neye el atsa çok güzel sonuçlar elde ediyordu. Ebübekir (ra), Allah Teâlâ’nın şu sözünü uygulama konusunda gerçek bir örnekti: “Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır. Onlarla en güzel şekilde tartış. Doğrusu Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir ve O, doğru yolda olanları da en iyi bilendir.” (Nahl: 125)

Ebübekir (ra)’ın bu din uğrunda verdiği mücadele, onun İslam dinine olan bağlılığının ve imanının bir göstergesiydi. Yine onun, Allah’ın ve Rasûlü Muhammed (sav)’in emirlerine olan bağlılığı, inandığı doğruyu insanlara ulaştırmak için tüm çabasını ortaya koyması, örnek bir Müslüman’ın tavrıydı. Onun bu uğraşları, bir anlık heyecan veya duygusallık sonucu ortaya çıkıp, kısa süre sonra sönmeye başlayan bir coşku değildi. Tam tersine, Allah Teâlâ ruhunu cesedinden alıncaya kadar o, mücadelesine bıkmadan, yılmadan, sabır ve sebatla devam etti.²⁸

Ebübekir (ra)’ın çalışmalarının ilk meyvesi; insanlardan hayırlı bir grubun İslam’ı kabul etmesiydi. Osman b. Affan, Talha b. Ubeydullah, Sa’d b. Ebu Vakkas, Osman b. Mez’un, Ebu Ubeyde b. Cerrah, Abdurrahman b. Avf, Ebu Selma b. Abdülesed ve Erkam b. Ebu Erkam (Allah hepsinden razı olsun) onun davetiyle İslam’ı seçen insanlardı. İslam’ı benimseyen bu fertler, birer birer Resûlullah (sav)’ın yanına gelip Müslüman oldular. Onlar, İslam

28 Yahya el-Yahya, “El-Vahiy ve Teblîğu’r-Risale”, s. 62

davetinin temel taşlarını oluşturan ilk sahabe grubu, Resûlullah (sav)'ın yetiştirdiği ilk Müslümanlardı. Allah onlarla İslam'ı izzetli kıldı ve yüceltti. Onların her biri İslam davetinin önderleri olmuşlardı. Onlar az bir grup olmalarına rağmen, İslam davetinin sancğını taşıyan ilk taburu oluşturunuyorlardı. Onlar, İslam davetinin kalesiydiler. İslam tarihinde onlar gibi bir grup ne gelmiştir ne de gelecektir. Öyle ki, sonraki yıllarda onların yardımıyla İslam Arap âleminin her tarafına yayılmış, insanlar gruplar halinde İslam'a girmeye başlamışlardı.”²⁹

Ebûbekir (ra), arkadaş çevresine önem verdiği kadar, ailesine de önem verirdi. Onun davet çalışmaları sonucu kızları Esmâ (ra), Âişe (ra), Ummu Rûmân ve hizmetçisi Amir b Fehira Müslüman oldular. Böylece Ebûbekir (ra)'ın güzel ahlâkı, övgüye değer özellikleri, birçok kişinin, davetine icabet etmesine sebep oldu. O, zamanının örnek insanlarındandı. Bulunduğu şartlar içinde gayet bilgiliydi. Kureyş'in nesebini, Kureyş'ten çok daha iyi bilirdi. O, saygı duyulan cömert bir insandı.³⁰

Bu, güzel ve övgüye değer ahlâk, her Müslüman davetçide bulunmalıdır. Aksi halde davet çalışmaları boşuna kürek çekmekten ve ateş yerine kuma üflemekten öteye geçmez. Ebûbekir (ra)'ın yaşam şekli, onun İslam'ı anlama biçimini ortaya koymaktır. Bundan dolayı, İslam davetçilerinin onun hayat tarzını iyi bilemeleri ve onu kendilerine rehber

Hız. Ebûbekir'in (ra) Maddi İnfakı

Mekke'deki cahili ortamda İslam daveti yaygınlaştıkça, Müşriklerin baskıları ve işkenceleri de artıyordu. Bu baskı ve işkencelerden en çok nasibini alanlar, daha çok kendilerine destek çıkacak kimsesi olmayan gariban insanlardı. Müşrikler, onları

29 Urcun, “Muhammed Resûlullah”, 1/533

30 Es-Siretu'l-Helebiye” 1/442

dinlerinden geri çevirmek, başkalarına ibret kılmak ve içlerindeki kını kusmak için olmadık işkence yöntemlerine başvuruyorlardı. Örneğin, bu insanlardan biri Bilal (ra)'di. Bilal (ra)'in sığınabileceği, kendisinden destek alacağı kimsesi yoktu. Böyle biri, cahiliye toplumunda insan olarak bile kabul edilmiyordu. Bilal (ra)'in sahibi Umeyye b. Halef onun Resûlullah (sav)'a iman ettiğini duyduğunda deliye dönmüştü. Kızgın güneş altında Bilal (ra)'in karnı üzerine büyük bir taş koydurtan Umeyye b. Halef uzun bir süre Bilal (ra)'e bu şekilde işkence etmeye devam etti.³¹ Resûlullah (sav)'in veziri konumundaki Ebûbekir (ra) işkence yerine gitti ve Bilal (ra)'i alıp özgürlüğüne kavuşturdu.³²

Ebûbekir (ra), baskı altındaki köleleri kurtarma girişimlerine devam etti. O İslam davasına beden gücüyle hizmet ettiği gibi maddi açıdan da fedakârlıkta bulunmaktan geri kalmıyordu. Ebûbekir (ra)'in bu çabaları sonucu birçok Müslüman köle, baskı ve işkencelerden kurtularak özgürlüğüne kavuşturdu.³³

Ahlâkı

Pırlanta, gibi bir ahlâka sahipti... Gönlü eşsiz incilerle doluydu. İslâm ile şereflenmezden evvel de kötülüklerden sakınmıştı. Mesela şarabı, küfür devrinde bile bir damla olsun içmedi.

Bir gün sahâbîler toplanmış sohbet ediyorlardı. Ona sordular:

- *"Ya Ebâ Bekir! Hayatında hiç şarap içmedin mi?"*
- *Allah'a sığınırım böyle bir halden..."*
- *Nasıl olur o devirde hiç içmemek?"*
- *Ben öteden beri ırzını savunan ve mürüvvetini koruyanlardayım, içki içen, kendinden geçip, ırzını da, mürüvvetini de kaybeder, insanlıktan bile çıkar..."*

31 Mahmud el-Meğdâdî, "Atiqu Uteqâ (Ebûbekir Sıddık)," s. 36,40

32 İbni Hişam, "Siretu'n-Nebeviyye" (1/394)

33 İbni Hişam, "Siretu'n-Nebeviyye" (1/393)

Bu cevabı duyan Sonsuzluk Nebisi üç kere buyurdular:

- *“Ebâ Bekir doğru söyledi, Ebûbekir doğru söyledi. Ebûbekir doğru söyledi!”*

Dost

Daha evvelce de belirttiğimiz gibi, Nebiliğinden evvel Allah Resûlü’nün sadık dostuydu. İslâmiyet’ten sonra onun en aziz yoldaşı, arkadaşı, gönüldaşı ve sırdaşı oldu...

Ve Allah’ın Resûlü buyuruyor:

- *“Sen -Ey Ebû Bekir-, cennetteki havuzda beraberimdesin ve benim mağara arkadaşısın.”*

Onun Eliyle Hidayete Erenler

Osman b. Affan, Zübeyr b. Avvam, Abdurrahman b. Avf, Sa’d b. Ebû Vakkâs...

Ve daha niceleri... Hep onun eliyle çekilip İslâm dairesine gir-diler...

Hep Onunla

Bütün gazâlar boyunca, Allah’ın Resûlü’nü bir an bile bırakmadı. Daima yan yana...

Bedir, Uhud, Hendek, Huneyn, Hudeybiye ve Büyük Fetih’te ve onları takip eden hareketlerde daima Sonsuzluk Nebisiyle beraber... Oğluna bile kılıç çekecek kadar Hakka bağlı... Bedir cenginde, Allah’ın Resûlü için yapılan karargâhın önünde yer aldı. Peygamberler Peygamberi, Allah’a duâ ettikçe, ona şöyle dedi:

- *Ey Allah’ın Resûlü, duâ ve niyaz seni bu kadar üzmesin. El-bette Allah sana va’dini yerine getirecek...*

Ve elinde “Kılıç, saldıran kâfirleri yüzgeri etti. Her gazâ-da, Kâinatın Tacı’nın en sağlam kalkanı Hz. Ebû Bekir’di... Hele Uhud’da... Tebük seferinde de Allah’ın Resûlü, İslâm sancağını Hz. Ebû Bekir’e teslim ettiler...

Ve ileriye atılan her adımda hilm âlemi yüce Sıddık, Varlığın Nuru ile el ele ve gönül gönüle...

Ve Hicret Anında Gösterdiği Sadakat

Kureyş kâfirlerinin Resûller Serverine yönelttikleri her türlü zulme göğsünü siper ettikten sonra hicret zamanı gelip çatınca, çoluğunu, çocuğunu, malını, mülkünü, her şeyini arkada bırakarak yollara düştü ve tek başına, Allah'ın Resûlü'yle başbaşa hicret etmenin, sadece kendisine nasip, eşsiz nâiliyet ve imtiyazına erdi...

Gökyüzünde fıkırdayan güneş, yeryüzünde cıvı cıvı kaynayan kum denizi... Ve arkalarında amansız bir düşman... Mekke ve Medine arasında Sevr mağarası...

Kâinatın Efendis'iyle o mağaraya gizlendi... Ve Nebiyyi Muh-tereme dayanak oldu... Allah'ın Resûlü, dünyanın en güzel başı olan mukaddes kafasını Hz. Ebû Bekir'in göğsüne dayadı ve gözlerini yumdu... Mağara duvarlarında küçücük bir delik ve o delikte bir yılan başı... Müthiş an, yılanın gözleri fır fır dönüyor ve zehrini kusacak adam arıyor... Varlık Nuruna bir zarar erişmesin diye Hz. Ebûbekir (r.a.), hemen ayağını o deliğe dayadı. Fakat aynı anda ayağına incecik bir neşter gibi yılanın zehirli dişi girip çıktı... Acıdan ciğerleri yandı, gözlerinde yaşlar birikti... Allah Resûlü'nü uyandırmamak için, kımıldamadan, ses çıkarmadan öylece duruyor... Yalnız, gözlerinden inen yaşın, O'nun yüzüne damlamamasına mani olamıyor...

Allah'ın Sevgilisi uyanıp sordular:

- *Ne oldu, ya Ebâ Bekir?*

- Ey Allah'ın Resûlü; ayağımı bir şey soktu. Amma beis yok, anam babam sana feda olsun...

Gaye insan ve ufuk Peygamber kalktı, yılanın soktuğu yere nefes etti. Bir solukta acı dindi ve Sıddık-ı Ekber şifaya kavuştu...

Karşılıklı oturdular...

Allah'ın Sevgilisiyle karşı karşıyalar... Ne ulvi manzara... Nebiyyi Muhterem dediler:

- Ya Ebâ Bekir! Dilini damağına yapıştır, hiç hareket ettirme, bütün canını kalbinde topla, yaradanın Zat ve Has ismini içinden gizlice zikret:

Allah, Allah, Allah...

Ve Hz. Ebûbekir (r.a.) zikre başladı:

- Allah, Allah, Allah...

İşte gizli zikrin başlangıcı...

Tek avizesindeki tek mumda sayısız güneşler pırıldayan, Allah Resûlü'ne ait batın sarayı yolu, kapkaranlık Sevr mağarasında açılmıştır...

Ne mutlu bu yola ayak atabilenlere!..

O'nu İnkâr

Peygamber sahâbilerinin herhangi birini inkâr eden küfre varmaz, ancak inkâr şekline göre küfre yakın bir dalâlet ve hüsrân bataklığına saplanmış olur. Amma Cihan Sıddîki'nın düpedüz sahabiliğini inkâr doğrudan doğruya küfürdür. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de Hz. Ebû Bekir'in sahabiliğine ait nas vardır, O'nun sahabiliğini inkâr, bu nassı inkâr demektir.

O'nun hakkında birçok Kur'an hükmü var: "Leyl" sûresinde, itikatta en ileri ve bundan ötürü en keremli, en faziletli ümmet ferdi olduğuna dair âyetler mevcut... Ve daha birçok surelerde şan ve şerefi övülmüştür...

Ve Allah buyuruyor:

- *"Sıdk-u hakîkati getirene ve onu tasdik edenlere mü'minlere gelince: İşte onlar ta evliya erenlerin ta kendileridir."*

Cennet ehlinin kandili Hz. Ömer (r.a.) anlatıyor:

- Biz Allah Resûlü'nün huzurunda oturuyorduk, hilm âlemi yüce Sıddîk de orada idi ve yırtık bir abaya bürünmüştü. O anda Cebrâil (a.s.) geldi ve selâm verdi:

- Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekir'in için yırtık bir abaya bürünmüş görüyorum?

- Bütün malını Allah için sadaka etti... Onun için bu hale düştü.

- Ey Allah'ın Resûlü! Ona Allah'ın selâmını tebliğ et ve de ki: Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyuruyor:

- Sen bu fakirliğinden dolayı benden razı mısın, yoksa dargın mısın? Sonsuzluk Nebisi:

- Ya Ebâ Bekir, dediler; işte Cibril, sana Rabbül âleminin selâmını söylüyor ve diyor ki: "Sen bu fakirliğinden dolayı benden razı mısın, değil misin?"

Hiz. Ebûbekir (r.a.) gözyaşlarını tutamadı ve haykırdı:

- Ben kim oluyorum da Rabbimden razı olmayayım. Hayır, ben Rabbimden razıyım. Ben Rabbimden razıyım. Ben Rabbimden razıyım!..

Saadetin böylesi...

Peygamber Övgüsü

- "Ebûbekir bendendir, ben de ondanım. Ebûbekir dünya ve âhirette kardeşimdir."

- "Bir peygamber olmak müstesna, Ebûbekir bu ümmetin en faziletlisidir."

- "Ebûbekir sahabemdir ve mağara arkadaşımıdır, bunu biliniz. Eğer ben dost edineydim Ebû Bekir'i dost edinirdim. Bu mescitteki bütün kapılan kapayınız; Ebû Bekir'in kapısını değil."

- "Bana insanların en sevgilisi Âişe'dir. Erkeklerden de babasıdır."

- "Ey Ebâ Bekir! Cenâb-ı Hak sana en büyük rıdvanı vermiştir. Hiz. Ebûbekir sordu:

- En büyük rıdvan nedir, ey Allah'ın Resûlü?

Allah'ın Sevgilisi şöyle buyurdular:

- *Cenâb-ı Allah mahlukat için umumi olarak tecelli eder...*

Ruhul Kudüs Cibril'i gerçekten bana haber verdi:

- Senden sonra ümmetinin en hayırlısı Ebû Bekir'dir!

- "İyi huylar üç yüz altmış tanedir." Hz. Ebûbekir (r.a.) sordu:

- Ey Allah'ın Resûlü, onlardan bende bir şey var mı? Varlık Nuru buyurdular:

- Hepsi sendedir, ya Ebû Bekir!...

Müthiş An

Hilm âlemi yüce Sıddîk'ın hayatında, onun büyüklüğü bakımından yakıcı, çarpıcı, kül edici, mahvedici hadise, Allah Resûlü'nün ötelere âlemine, gerçek hayata geçtikleri andır...

Allah'ın Sevgilisi, dünya ufkundan ebediyetin nur iklimine geçmiş, yatağında ve zahirde hareketsiz ve cansız yatıyor ve cihana hayat kazandıran gözleri yumulu duruyor... Bu manzara herkesi dehşetlerin dehşetine düşürmüş bulunuyor... İnsan akli bu manzarayı içine alamıyor. Akıl da, fikir de, his de, hareket de, idrak de çırpınıyor; sökölüyor, yırtılıyor, parçalanıyor. "Peygamber ölür mü?"

O müthiş zelzele sanki bütün insanları mecnun haline getirmiş... Dünyanın en büyük akıl ve muvazene örneklerinden Hz. Ömer, kılıcını çekmiş, avaz avaz bağıırıyor:

- *Her kim, Allah'ın Resûlü öldü, derse boynunu vururum!*

Selim akıl timsali büyük ve heybetli Ömer söylüyor bu sözü:

- *Hayır, O ölmedi...*

Bütün sahabe donup kalmış, kiminin dili tutulmuş, kimi yere yığılmış, kimi başına topraklar saçmada...

İrfan denizine gark olmuş din büyüğü Hz. Sıddîk, müthiş haberi aldı ve koşa koşa geldi... Cıvı cıvı kaynaşan insanları yardı, hücreye girdi, yatağa yaklaştı... Halik-i Azim'in muhterem Pey-

gamberinin başının üstündeki örtüyü kaldırdı, diz çöktü... Allah Resûlü'nün mukaddes yüzünü eğilip öptü. Sonra, mecnun gözlerle kendisine bakanlara döndü:

- *Nefsimi kudret elinde tutan Allah' yemin ederim ki, Peygamber öldü!..*

Peşinden, nur fışkıran, saadetin en varılmazıyla gülümseyen o yüze baktı:

- *Hayatında ne güzeldin, ölümünde ne güzelsin!..*

Ve devamla! Ölüm davasının, hiçbir zaman söylenememiş ve söylenemeyecek en güzel sözünü söyledi:

- *Öldün!.. İkinci defa ölmeyeceksin!..*

Hız. Ömer (r.a.), gerilerde, etrafı küme küme insan, yine aynı hal içinde ve yine aynı heybetle gürlemekte:

- *Vallâhi Peygamber ölmedi, Allah'ın Resûlü ölmedi!..*

Şimdi seyredin, incecik, rikkat ve sır idraki, nasıl kamaşan aklın üstüne çıkıyor...

Hız. Ebûbekir (r.a.), heybetle Hız. Ömer'e doğru yürüdü ve ihtarını yaptı:

- *Kendine gel yâ Ömer; aklını başına devşir! Hız. Ömer bir silkinişte kendisini bulur gibi oldu. Tepeden tırnağa sarıldı...*

Yine Sıddîk-ı Ekber'in gür sesi duyuldu:

- *Ey insanlar! Kim Muhammed'e tapıyorsa bilsin ki, Muhammed öldü! Kim Allah'a tapıyorsa bilsin ki, Allah ölmez, Hay ve La-yemuttur!..*

Ve peşinden O'nun sadece Resûl olduğuna ve her peygamber ve insan gibi ölümü tadacağına dair âyeti okudu...

Artık her şey kurtulmuştur...

Cihan Sıddîki Hız. Ebûbekir (r.a.), Allah'ın Resûlü tarafından kurulmuş ve dolasıyla yıkılması imkânsız bulunan İslâm kub-

besinin geçirdiği müthiş zelzeleden asla sarsılmadı. Bu korkunç sarsıntıdan yılmayan, şaşırmayan, acze düşmeyen muvazenesini kaybetmeyen, bir O...

İmam

Nebiyi Muhteremin tayin ettiği imam... Bir gün, Allah'ın Sevgilisi, uzakça bir yerdeler...

Karşılarında tevhidin şeyda bülbülü Hz. Bilal (r.a.)... Emreliyorlar:

- *Git de söyle Ebû Bekir'e, vaktinde dönemezsem, namazı o kıldırın!*

İşte bu ümmetin en büyük imamı... Ümmetine bizzat Peygamber tarafından tayin edilen imam...

Halife

Resûller Serverinden sonra bu necip ümmetin başına geçen ve İslam'ı sonsuz düzlüğe çıkaran büyük şahsiyet...

On birinci hicret senesi Rebiülevvel ayının on ikinci pazartesi günü, Müslümanların halifesi seçildi. Ve birinci olarak kendisiyle açılan bu muazzam makamda iki yıl, üç ay ve birkaç gün kaldı... Sonsuzluk Nebisinin dünyaya geldikleri günün tam 63 seneyi tamamlayan dönümünde halife oldu. Onunla arasındaki yaş farkı kadar, halifelik makamında kaldı ve yaşı 63'e ulaştınca, aynen Allah Resûlü gibi, kendisi de yatağa uzandı, ilâhî visale ve öbür âleme kavuştu...

Bütün ömrünce ağladı, gece gündüz başı kesilmiş bir mum gibi yandı, ilâhî aşkın potasında eridi ve ululukta yıldızları gölgede bıraktı...

Halife seçilince şöyle, dedi:

- *Ey insanlar! Sizin en iyiniz olmadığım halde başınıza geçmiş bulunuyorum! Vazifemi gereğince yerine getirecek olursam bana*

yardım ediniz; yanılırsam doğruyu gösteriniz! Doğruluk emanet, yalancılık hıyanettir. İçinizdeki zayıf, hakkını alıncaya kadar benim gözümde kuvvetlidir, içinizdeki kuvvetli de, ondan başkasının hakkı alınıncaya kadar zayıftır. Bir millet Allah yolunda cihattan uzak kalacak olursa zillate uğrar, içinde fenalık revaç bulan millet topyekûn belaya sürüklenir. Ben Allah ve Resûlü'ne isyan edecek olursam bana itaatınız gerekmez. Haydi namaza kalkın! Allah'ın sonsuz rahmeti üzerinize olsun!

Bu konuşmadan sonra mihraba geçti ve ellerini kaldırdı:

- *Allahü Ekber!..*

Şimdi o, Kâinatın Efendisinin halifesi ve Müslümanların imamıdır.

Peygamber Ordusu

Allah'ın Sevgilisi son anlarında bir ordu hazırlamışlardı ve ordunun başbuğluğuna Hz. Üsâme'yi tayin buyurmuşlardı...

Sahâbiler arasında Hz. Üsâme'nin gençliğini ileri sürenler olduğu gibi, ordunun Medine'den uzaklara gitmesini de doğru bulmayanlar vardı.

Ordunun genç kumandanı bile Halife'ye, emri altındaki Hz. Ömer'i gönderip görüşünü bildirdi:

- Müşrikler, Kâinatın Efendisinin irtihalinden cesaret alıp Peygamber beldesine hücum edebilirler! Allah Resûlü'nün Halifesi, Peygamber zevceleri, Ehl-i Beyt ve Medine'deki Müslümanlar, emniyet altında farz edilemezler! Bu sebepten ordunun Medine'den ayrılması belki doğru görülmeyebilir! Bir müddet daha Medine'de kalmamıza izin verilmesini rica ederiz!

İlk itirazcılara:

- *Aslanlar gelip beni kapacak olsa yine Üsâme'yi durdurmam!* diye cevap veren Hz. Ebûbekir (r.a.), bu defa da Hz. Ömer'i karşısında görünce şiddetle haykırdı:

- *Ya Ömer! Sen ne diyorsun? Üzerime köpekler ve kurtlar saldıracak olsa Üsâme'yi yine gönderirim! Allah Resûlü'nün emri buydu. Tek başına kalacak bile olsam orduyu yine bekletmem!..*

Ve şanlı orduyu asi oymaklar ve yalancı peygamberler üzerine gönderdi ve en kısa zamanda ortalığı sülman etti. Sonra sahâbîleri Peygamber mescidinde toplayarak onlara kısa bir hitabe verdi:

- Allah'a hamdolsun ki, yer yer fitne teşebbüsü tez zamanda kökünden kazınmıştır. Şimdi sıra, Allah Resûlü'nün son günlerinde tertip ve techizini emir buyurdıkları orduya ve Şam istikametinde sefere gelmiş bulunuyor. Ne düşünüyorsunuz, ey Allah Resûlü'nün sahâbîleri?

Sahâbîler cevap verdiler:

- *Senin gibi düşünüyoruz, ey Allah Resûlü'nün Halifesi!..*

Ve iman ordusu Şam istikametinde yelpaze gibi, ufuklar boyu dalga dalga uçtu.. Ve her tarafı hallaç pamuğu gibi attı, tevhid sancağını kâinatın burcuna dikti...

Göz Kamaştırıcı Levha

Rikkat ve merhamet madeni Hz. Ebû Bekir'in disiplin ve iş sistemindeki hassasiyeti de eşsiz...

Kendisinin vezirleri makamındaki arkadaşlarından bilgi güneşi Hz. Ali (k.v.), Peygamber şehri Medine'de kalırken, Faruk-ı A'zam Hz. Ömer, Üsâme ordusunda, genç kumandanın emrinde bir şahıs olarak sefere çıkıyordu.

Peygamber halifesi yüce Sıddık, orduyu uğurlamaya gidince, genç kumandana şöyle dedi:

- *Ömer'in Medine'de kalmasını ve yardımcılarım arasında bulunmasını istiyorum! İzin verir misin?*

Genç kumandanın gözlerinde iplik iplik yaş, mırıldandı:

- *Emir sizindir, ey Allah Resûlü'nün Halifesi!*

- *Hayır, izin vermek sana aittir.*

- *Pekala, Ömer artık izinlidir!..*

Böylece hak ve adalet sultanı Hz. Ömer, Medine'de kalmış ve Hz. Ali ile birlikte, Hz. Ebû Bekir'in çifte dayanaklarından biri olarak şiarını değiştirmemiştir...

Orduya Hitap

- *Hıyânet yok, gadretmek yok! Tecaviüz etmek yok! Kimsenin uzuvlarını kesmek, işkence etmek yok! Çocukları, ihtiyarları, kadınları öldürmek yok! Hurma ağaçlarını kesip yakmak yok; yemiş veren ağaçlara dokunmak yok! Koyun, inek, deve gibi hayvanları gıdadan başka bir gayeyle kesmek yok! Yolda rastlayacağınız manastırlarına çekilmiş insanlara ilişmek yok!..*

1400 sene evvel, Allah Resûlü'nün Halifesi diyordu bunları... Asker topluluklarına, on bin sene sonraki medeniyetlerin bile daha üstününü telkin edemeyeceği bu nizam ve gaye ruhu, İslâm'ın ta içinden fışkırmışken? Böyleyken. Ne oldu da insanlık bu hale geldi?

İmansızlık gibi çetin bir dert yoktur âlemde... Bugünkü beşeriyetin çırpınması hep bu dertten ileri gelmektedir...

Ya Rab! Bizi Resûlü'nün yolundan ayırma!..

Hz. Ebûbekir (r.a.)'in Şemaii

Hidayete ermiş ümmetin en ulu rahmeti Hz. Ebûbekir (r.a.), fasih konuşan, güzel yüzlü, ince, zayıf, uzuna yakın, orta boylu, kuruca yüzlü, çukurca gözlü, yumru alınlı, sakalı seyrek idi... Aşkullah, Haşyetullah ve Muhabbet-i Resûlullah'tan daima mahzundu. Geceleri başını secdeye koyar, Kâbe mumu gibi sabahlara kadar yanar, gözlerinden billûr billûr yaşlar akıttırdı. Ondaki eda, ondaki hislilik, ondaki incelik, ondaki duygu hiç kimsede yoktu...

Gönül toprağında marifetullah ağaçları yeşermişti, iç gözlerine ilâhî nurun sürmesi çekilmişti... Gönlü elmas renkli incilerle doluydu...

Ahkam-ı şer'iyyeyi layıkıyla arif, Kur'ân-ı Hakim'in inceliklerine layıkıyla vakıf, ahlâk-ı hamide ile muttasıf idi. Bununla beraber pek şeci' idi. Allah ve Resûlü'nün emirlerine uymayan bir fiil gördü mü arslanlar gibi kükrer, hiçbir engel, hiçbir kuvvet tanımazdı...

Hatta bir gün İmam-ı Ali (r.a.), meclisinde hazır bulunanlara:

- *İnsanların en kahramanı kimdir? diye sormuştu.*

- *Sensin, yâ Ali! dediler. O zaman, büyük ulviyyet ve hikmet çağlayanı şu karşılığı verdi:*

- *Ben, gerçi her kiminle mübareze meydanına çıktım ise, yendim; ama insanların en kahramanı kimdir? diye tekrar sordu:*

Onlar da:

- *Bilmiyoruz! Kimdir? dediler. Bilgi Güneşi Hz. Ali:*

- *"İnsanların en kahramanı Ebûbekir Sıddık'tır" buyurdu ve onun Allah Resûlü'ne olan sıdkını, bu uğurda çektiği çileyi anlattı...*

Hz. Ebûbekir'in Hz. Ömer'i

Kendi Yerine Halife Tayin Etmesi ve Vefatı

Müslüman ümmetin bu dünyadaki gayesi Allahu Teâlâ'yı birlemek ve bu dünya hayatında kapsamlı kulluğu gerçekleştirmektir. Nitekim Allahu Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de;

"*Cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.*"³⁴ buyurmaktadır. Cinlerin ve insanların yaratılışındaki gaye tek Allah'a kulluk olunca müslüman ümmete gereken şey, bu gayenin gerçekleşmesi için gayret etmek ve bu emaneti yük-

lenip diğer insanlara da ulaştırmak. Allah'a davet etmek, Allah'ın rızası istikametinde insanların talim ve terbiyelerini gerçekleştirmek, emanetin diğer insanlara taşınmasında arız olan sorunları gidermeye çalışmaktır. Bu da şer'i şerifin hakim kılınmasıyla olur. Bu sayede insanlar Allahu Teâlâ'nın mutlak hakimiyetine boyun eğdiler.³⁵ Bu sebeple Allahu Teâlâ cihadı farz kıldı. Fıtrat dini olan İslam ile insanlar arasına giren engellerin kaldırılmasını emretti. Bu hususta İbni Teymiyye şöyle diyor:

“Meşru savaşın aslı, din tamamen Allah'a ait olsun diye ve Allah kelimesi en yüce olsun diye cihad etmektir. Binaenaleyh buna mani olmaya çalışan herkese karşı –ittifaken- savaşılr.”³⁶

Resûlullah (sav) Allah'a davet emrini en güzel şekilde yerine getirdi. Krallara, emirlere ve liderlere mektuplar ve elçiler gönderdi. Beşerî maniaları, cahiliye adetlerini ve nefsî engelleri ortadan kaldırmak üzere seriyyeler ve ordular sevk etti. Hatta bazı seferlere ve gazalara bizzat iştirak etti. En son çıktığı sefer de hicretin dokuzuncu yılında çıktığı Tebük seferiydi. Bütün gaza ve seferlerinde muhatapları üç şey arasında muhayyerdi. Ya müslüman olup diğer Müslümanlarla kardeş olacaklar, ya küfür üzere devam edip cizye verecekler, ya da Müslümanlarla onlar arasını kılıç ayıracaktı.³⁷ Hz. Ebûbekir de bu yolu takip etti. Resûlullah (sav)'in müjdeleri tahakkuk etsin diye ordular sevk etti. Irak ve sair çok sayıda memleketler ve beldeler fethedildi. Nitekim Resûlullah (sav) Adiy b. Hatem'e;

“Nefsîm yed-i kudretinde bulunan Zâta and olsun ki Allah bu işi tamamlayacaktır. Hatta Hire'den devesine binen bir kadının hiç-bir himayeye muhtaç olmadan korkusuzca tek başına Beytullahı tavaf edeceğini göreceksin... Yine göreceksin ki yakında Kisra' nın

35 Safehât Min Tarihi Libiyya el İslâmî, Sallâbî 167

36 Es Siyasetü'ş Şer'iyye 18

37 Safehât Min Tarihi Libiyya el İslâmî 168

hazinelere bize açılacak!"³⁸ Resûlullah (sav) bu fetihlerin altını kalın çizgilerle çizmişti. Bu müjdeler ümmet için maddi, manevi ve hissi sermaye oldu. Müsteşrikler, onların kuyrukları ve İslam düşmanları İslamî fetihlerdeki rabbani hedefleri ve üstün maksatları göz ardı ederler ve bu fetihleri İslama davet mücadelesi olarak kabul etmezler. Bu hususta da delil olmaya elverişsiz bazı töhmetler ortaya atarlar.

Hz. Ebûbekir'in liderliğindeki fetihlerin asıl maksadı, Allahu Teâlâ'nın dinini insanlar arasında yaymak ve insanları köleleştiren tağutların gücünü kırmaktı. Hz. Ebûbekir ve diğer müslümanlar Allahu Teâlâ'nın ve Rasulünün haber verdiği zaferin tahakkuk edeceği hususunda en ufak bir şüpheleri yoktu. Bu yakîn, zafer neslinin ahlakı idi. Onlar Allahu Teâlâ'nın şu ayeti kerimesine yakinen inanıyorlardı:

*"Müşrikler istemese de dinini bütün dinlere üstün kılmak için Peygamberini hidayet ve hak ile gönderen O'dur."*³⁹ Yine şu ayeti kerimeye yakinen inanıyorlardı:

*"Hiç şüphesiz biz Peygamberlerimize ve iman edenlere, dünya hayatında da, şahitlerin (şahitlik için) duracakları gün de elbette yardım edeceğiz."*⁴⁰

Şimdi fetih hareketleriyle ilgili haberleri arz edelim. Arz edelim ki bu haberler bize hakikatleri anlatsın ve bu ümmetin sadık fertlerine hakikî yolu beyan etsin.

Kabri

Vasiyet gereğince, cenazesini zevcesi Esmâ gasl ve teçhiz etti.

Bu iş biter bitmez de bir mesele çıktı:

38 Sahihu's Sireti'n Nebeviyye 580

39 Saf, 9

40 Mü'min 51

- Nereye gömeceğiz? Fikirler, fikirler...

Nihayet en doğrusu bulundu:

- Allah Resûlü'nün yanı başına gömülmeli...

Mübarek naaşını, Sonsuzluk Nebisinin irtihallerinde yaptırmış oldukları liftten örme, tahta ayaklı sedye üstüne koydular, cenaze namazını Hz. Ömer kıldırdı ve Allah Resûlü'nün nurlandırdığı noktanın sağ yanına, başı Kâinatın Efendisinin göğüsleri hizasına gelmek üzere defnettiler... Dünyanın en içli, en hisli ve en büyük insanı sevgilisiyle bayram etmeye gitti...

Kabre, oğlu Abdurrahman, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Talha indiler. Defn işini bu muhteşem büyükler gördü ve insanoğlunun, nebiler müstesna en büyüğü, rikkat ve merhamet madeni Ebû Bekir'in (r.a.) başı, toprak altında kayboldu...

Bütün sahâbiler onun arkasından inci gibi yaşlar döktü, bütün dünya onun gibi bir büyüğü bir daha görmedi...

Allah bizi şefaatine nâil etsin ve yolunda daim kılsın...

ÖMER EL-FARUK

Radiyallahu Anh

Hız. Ömer (r.a.), Fil Hadisesi'nden 13 sene sonra 581 yılında Mekke'de dünyaya geldi. Demek ki, yaşça Allah Resûlü'nden 13 yıl küçük... Babası Hattab bin Hufeyl, annesi Ebu Cehil'in kardeşi veya amcasının kızı olan Fatıma bin Haşam'dır. Hicretten kırk sene önce doğmuştur. Buna göre, Resulullah (s.a.v.)'den 13 yaş küçüktür.

Babası Hattab, annesi Ebû Cehil'in kız kardeşi Hanteme'dir. Gençliğinde ata biner, güreş yapardı. Çok kuvvetli, cesur ve çevikti. Mekke'nin bahadırlarındandı.

Allah'ın Sevgilisinin peygamberliğe erişleri üzerinden 6 sene geçtikten sonra, 27 yaşında ebedi kurtuluşa erdi ve nasibindeki büyük oluşun basamağına ayak attı...

Künyesi Ebû Hafs'tır, lakabı da "el-Faruk..." Kendisine, "Ayrırd edici" mânâsına gelen bu lakabı, Allah'ın Resûlü takmıştır. Hak ile bâtil arasını inceden inceye ayırd ettikleri için...

İslam'a Girişi

Onun İslam'a girişi, âlemde mevcut menkıbelerin en güzelini çerçeveler.

Kureyş uluları toplantıda ve telaşta... Bütün mevzu, şu:

- Muhammed'in amcası Hamza da elimizden çıktı ve İslâm dairesine girdi... Artık bu İslâm cereyanını durdurmanın zamanı gelmiştir.

Ebû Cehil isimli kuduz kâfir ayağa fırladı:

- *Bu işin tek çaresi Muhammed'i öldürmektir! Onu kim öldürürse 100 baş genç deve veriyorum, ayrıca da kırk bin akçe nakit bağışlıyorum!*

Toplantı birden bire kaynar su halinde... Ve çeneler kirişsiz, diller yılan gibi zehir kusuyor...

Ömer orada... Hemen narayı bastı:

- *Onu ben öldüreceğim! Bir gülgüledir koptu:*

- *Yaşa, yâ Ömer!.*

Ve kılıcını kuşanıp derhal yola çıktı... Yüzünde damar damar gazap, Mekke sokaklarına daldı... Önce bir sahabiye rastladı, Ömer'in halini beğenmeyen sahabi, onun yolunu değiştirmek için kız kardeşinin de Müslüman olduğunu haber verdi... Ömer, bir yıldırım gibi kız kardeşinin evine düştü... Kapıyı yumrukladı... Olanlar oldu ve işittiği âyetlerin ilâhî belagatı karşısında buzdağı gibi erimeye başladı, sonra Allah Resûlü'nün huzuruna varıp en taşkın bir cezbeye Müslüman oldu. (Bu bahis ileride geniş şekilde anlatılacaktır.)

Ömer kırkıncı Müslüman... Hem nasıl Müslüman!

- *Allah'a gizli ibadet olmaz!.. diye kükredi...*

O güne kadar gizli kılınan namazlar, bundan böyle açıkta kılındı... Yalnız Allah'ın Sevgilisi ve tek tük kimse tarafından yapılabilen bu iş, ondan sonra sımsıkı saflar halinde göz önüne döküldü...

Kureyş, akvaryumdaki renkli balıklara bakan bir kedi gibi Müslümanlara bakıyordu...

İmanın nurdan billûrlaşmış âbidesi Hz. Ömer (r.a.), hicrete kadar Sonsuzluk Nebisinin meclisinden hiç ayrılmadı, hep ondan nur devşirdi; hem kemal bulmak, hem de Kâinatın Tacı'na muhafızlık etmek gibi iki vazife üzerinde sadâkatle devam etti... Günleri ve geceleri hep bu şekilde akıp gitti...

Hicreti

Nihayet Resûller Serveri tarafından hicret emri verildi. Bütün sahâbiler gizlice Mekke'den çıkıp gittiler. Hak ve adalet güneşi Hz. Ömer'inki yine bambaşka oldu. O, bir elinde kılıç, öbür elinde ok, Kâbe'yi ziyaret etti. Kâbe avlusunda Kureyş kâfirlerinden bir sürü nasipsiz adam...

Hız. Ömer (r.a.), Kâbe'yi yedi kere dolanıp tavaf ettikten ve iki rekât namaz kıldıktan sonra kâfirlere döndü ve haykırdı:

- *Ey Kureyş topluluğu! İşte ben gidiyorum... Annesini ağlatmak, karısını kocasız ve çocuğunu babasız bırakmak isteyenler; şu vadinin arkasına doğru peşimden gelsin!..*

Kureyş'ten hiç kimse, bu en büyük iman şecaat timsalini takibe cesaret edemedi...

Gazalar Boyunca

Allah'ın Resûlü'yle bütün gazâlara katıldı. Bedir, Uhud, Hendek, Bey'atü'l-Rıdvan, Hayber, Mekke fethi ve sair gazâların hepsinde bulundu ve her birinde kâfirlerle kıyasıya çarpıştı. Nice imansızın ciğerini deldi, nice kâfirin başını uçurdu. Bütün cenkleri ve başka işlerde de reyindeki doğruluk ve isabetle kendisinin ne yaman bir iman aslanı olduğunu gösterdi...

Peygamberimiz ona buyurdu ki:

- *Ey kardeşçığım (Ömer!) yaptığım duâdan beni unutma...*

Haşyet

İrfan denizine gark olmuş din büyüğü Hz. Ömer (r.a.) bir gün Kur'an-ı Kerim dinliyordu. Sıra bir azap âyetine geldi. Birdenbire o müthiş insanın yere düşüp bayıldığını gördüler... Günlerce yatağından kalkamadı...

İmanın ve haşyetin böylesi...

Bir gün de, Allah'ın Sevgilisini ziyarete gitmişti. O gün de bayramdı. Ebedî hayat müjdeleyicisiyle beraber Peygamber mescidine gidiyorlardı. Medine'nin nur çocukları önlerine çıktı:

- *Ey Allah'ın Resûlü, dediler; bize bayramlık ver!*

İnsanlığın Efendisi gökleri aydınlatacak gibi tebessüm ederek Hz. Ömer'e dediler ki:

- *Ya Ömer! Beni bunlardan satın al!..*

Kararsız bir hale gelmiş olan yüce Fârûk koştu, bir parça et, biraz hurma ve meyve getirdi. Çocuklara verdi...

Allah'ın Sevgilisi memnun oldular:

- *Ya Ömer! Sen beni Malik bin Za'r'in Yûsuf'u (a.s) aldığından daha ucuza aldın. O Yûsuf (a.s.)'i birkaç dirheme almıştı...*

- *Ey Allah'ın Resûlü! Anam babam sana feda olsun. Her ne kadar Yûsuf (a.s.)'tan ucuz aldım ise de, siz ondan güzel ve şirinsiniz!*

Âlemin Fahri pırıl pırıl güldüler...

Ey insanlar! Biliniz ki, varlığın sebebi olan Peygamber ona “Gözüm” demiştir. Bu ne yüce kadir! “Cennet mumu” da demiştir, ne yüce bir er. Gökler âleminin aydın ışığı güneştir, cennetin ışığı da Fârûk (r.a.)...

Ondan sayısız fazilet ve meziyet içinde başlıca fârîka, şiddet ve adalettir. Öyle ki, dört büyük halifenin her biri, bir fenerin dört camı gibi, aldığı nuru kendi mizaç ve ruhuna göre ayrı ayrı renklendirip böylece insanı tamamlarken, Hz. Ömer'e düşen pay, şiddet ve adalet...

Hilm âlemi yüce Sıddık'da rikkat ve derinlik, cennet kandili Faruk'ta şiddet ve adalet, çifte nur sahibi Osman'da ilim ve hayâ, kevser sakisi Alî'de de akıl hikmet... Dördünde de yine bunlardan her biri... Ve böylece insan tamamlanıyor ve her şey o fenerin içindeki Nur'dan, Varlığın Nurundan geliyor...

Evet;

O Cenâb-ı Muhammed varlığın bir tanesi,

İşte güneş, ay, yıldız, nurunun pervanesi...

El-Faruk

Saadet asrı... Varlığın sebebi olan Rahmet Peygamber, cihanı cennet sabahlarına döndürmüş... Ömür saatleri zikrullah ile geçmede ve etrafında dalga dalga sahabi... İşte böyle bir günde, bir Yahudi ile bir münafık, şu veya bu meseleden dolayı kavga ediyorlar... Yahudi, hesaplaşmak üzere, zehirli münafığı, Allah Resûlü'nün huzuruna davet ediyor:

- Haydi gidelim; İslâm Peygamberi hükmetsin! Münafık itiraz ediyor:

- Hayır, Ka'b b. Eşref'e gidelim!

- Ne dedin, ne dedin? Muhammed (a.s.) gibi adil bir hakime gitmek dururken Ka'b'dan nasıl söz ediyorsun?

Münafık çaresiz kalıyor ve Peygamberler Peygamberinin huzuruna çıkıyorlar.

İnsanlığın Efendisi davalıları dinliyor. Taraflar meselelerini anlatıyor, iddialarını ileri sürüyorlar.

Nebiyi Muhterem hükmünü bildiriyor. Verdikleri hüküm Yahudiden yana. Çünkü Yahudi bu davada haklı... Bu hükme münafık adam razı olmuyor... Hemen çekiyor Yahudinin eteğinden ve diyor ki:

- Haydi seninle Ömer'e gidelim, O hüküm versin! Yahudi donup kalıyor:

- Nasıl olur? Peygamberin verdiği hükmü Ömer nasıl değiştirebilir?

- Ne olursa olsun, kalk gidelim!

- Pekala! Dediğin olsun...

Ve eceline susamış zehirli münafık şimdi Yahudi ile beraber Hz. Ömer'in huzurunda... Yahudi vaziyeti anlattı:

- Ya Ömer! Bu dava üzerinde hüküm almak için evvela Peygamberinize gittik. Lehimde hüküm verdiler. Şimdi bu adam,

Peygamberin verdiği hükümden râzı olmuyor... Senin yeniden karar vermeni istiyor. Israrına dayanamadığım için geldim...

Hız. Ömer (r.a.), münafığa hitap ediyor:

- Ne dersin, doğru mu bunlar? Evet., yâ Ömer!

- Demek doğru!

- Aynen duyduğun gibi...

Bunun üzerine, Hız. Ömer'in gözleri yuvasında fır fır döndü ve gök gibi güreledi, bir hamlede kılıcını çekip haykırdı:

- Ben Allah Resûlü'nün hükümlerinden razı olmayanlar hakkında işte böyle hükmederim!

Ve alçak münafığın kellesini bir vuruşta ayağının dibine düşürdü...

O zaman meleklerin sultanı Cebrâil (a.s.) gökler âleminden indi ve Allah Resûlü'ne hitap etti:

- Ömer, hakla bâtlı arasını ayırd etti!..

Ve muhteşem büyüğe, ayırt edici, "Faruk" lakabı takıldı... Artık Hız. Ömer Faruk'tur!..

Biliniz ki, gökyüzünün aydın ışığı güneştir. Cennetin ışığı da Hız. Ömer (r.a.)... Yüce ferman erişip ebedilik için sûr üfürülünce, gökyüzündeki ışık baş aşağı düşer, fakat bu cenneti aydınlatan ışık, her gün biraz daha parlar durur...

Işık ki, hem nasıl ışık?

Halik-ı Azimin muhterem Peygamberi buyuruyor:

- Ömer İbni Hattab, cennet ehlinin kandilidir!..

Halife Oluşu

Hicretin 13. yılı... Cemaziyelâhir yılının 22. salı günü Peygamber halifeliği makamına geçti...

On buçuk senelik halifeliği esnasında Fars ve Şarki Roma'yı dize getirdi... İslâm ordularını kâinatın dört bir yanına gönderdi, İslâm nurunu insanlığın gönül dudaklarına sundu... Adaletiyle

de ebedi olarak zulmün kapısını kapadı... Manada ve maddede büyük İslâm fetihlerinin, Peygamber sonrası hareket temellerini attı ve İslâm'ı, Cihan Sıddık'ı Hz. Ebû Bekir'in geçirdiği boğazdan uçsuz bucaksız düzlük ve genişliğe kavuşturdu... Sırtında yamalı aba, elinde asa, gece gündüz insanlığın hizmetinde çalıştı...

Halifelik kendisine verildiği andan itibaren ne geceleri uyudu, ne de gündüzleri... Ve şöyle derdi:

- Eğer ben, geceleri uyumuş olsam kendimi kaybetmiş olurum, eğer gündüzleri uyumuş olsam, milletimi kaybederim. Hâlbuki ben onlardan mes'ûlüm...

Uykusu, sadece oturduğu yerden birazcık kestirivermekti...
İlâhî duygunun böylesi...

Onun Koyduğu Prensipler

Muhteşem adalet ve hakkaniyet örneği Hz. Ömer ki, ilk İslâm devletini esaslandıran, O...

“Beytülmal” adlı İslâm hazinesini kuran, O...

Geceleri uyumayıp şehri, köşeyi, bucağı gezen ve ilk zabıta fikir ve teşkilatını getiren, O...

İslâm'da defter ve divanı icat eden, ilk muhasebe ve sistem temeline yol açan, O...

Hicvi yasak eden ve Peygamber sahâbileri arasında bütün dünyaya ilk ve son adalet örneğini bağışlayan, O...

Eşsiz adaletiyle düşmanları bile hayrete düşüren, O.

Bir köle gibi deve güden, devlete ait develeri tımar eden, kırk yamalı abayla gezen, fakat heybetiyle koskoca Bizans'ı titreten, O...

“Kenar-ı Dicle'de biri aşırsa bir koyunu.

Gelir de Adl-i İlâhî Ömer'den sorar onul” diye gözyaşları döken, O...

İncelik, derinlik, duyuş ve seziş hep onda...

Heybetiyle dünyayı titreten yüce Faruk'un haline bakınız: Bir gün adamın biri:

- *Allah'tan kork, yâ Ömer! dedi...*

Hız. Ömer, hayvan üzerinde bulunuyordu. Hemen hayvandan aşağıya indi ve iman aynası berrak yüzünü yerlere koydu, toprağa sürdü, gözünden iplik iplik yaşlar akıtarak mırıldandı:

- *Ömer de kim oluyor ki, Allah'tan korkmasın?..*

Ve adam hayretler içinde kaldı.

Hutbede

Bir gün, Peygamber mescidinde ve minber üzerinde konuşuyor. Buraların ve ötelere en ince hikmetlerinden bahsediyor...

- *Beni dinleyiniz; size diyeceklerim var!*

Cemaatten biri ayağa fırlıyor:

- *Dinlemiyoruz seni yâ Ömer, çünkü ganimet kumaşlarını müsavat üzerine taksim edeceğine söz vermiştin.*

Hâlbuki o kumaştan ben cılız vücuduma bir entariyi zor yaptım, sen o müheykel cüssene nasıl cübbe çıkardın?

İmanın, insafın, adaletin, merhametin, hakşinaslığın tacı Hz. Ömer (r.a.) kızmadı bile... Gayet tabii olarak, ela gözlerini cemaatin üzerinde gezdirdi ve oğlu Abdullah'ı görünce seslendi:

- *Abdullah, ben bu cübbeyi ancak senin bağışladığını, kendi hissemle birleştirip yaptım, yoksa ganimetten halife olarak bir santim dahi fazla almadım değil mi?*

Altın kalpli Abdullah cevap verdi:

- *Vallâhi, babamın dediği doğrudur!*

Ayakta duran ve itiraz eden zat ortalığı çınlattı:

- *Şimdi konuş yâ Ömer! Seni dinleriz ve sana itaat ederiz!..*

İşte İslam'ın saffet ve ulviyeti...

İnsanlık buna ne buyurur? Hangi düzen, hangi nizam, hangi kanun, hangi rejim böyle bir ahenk sağlayabilmiştir?

İnsanlık İslam'a can atmadıkça başını taştan taşa vuracaktır ve eteğini zillet çamurundan kurtaramayacaktır...

* * *

Reisler reisi Hz. Ömer (r.a.) hutbede. Yine gönüllere iman incileri yağıdırıyor. Yine buraların ve ötelere en ince hikmetleri üzerinde konuşuyor... Cemaat şevk ve heyecan içinde onu dinliyor. Bir ara topluluğa sordu:

- *Ey insanlar! Eğer kötülüğe düşecek olursam, nefsanî ihtiraslar içinde boğulup gidersem bana ne yaparsınız?*

Müzminlerden biri hemen ok gibi fırladı ve haykırdı:

- *Seni kılıcımızla doğrulturuz!*

İrfan denizine gark olmuş din büyüğü, bu adamı denedi:

- *Bu sözleri benim hakkımda mı söylüyorsun? Benim hakkımda böyle bir söz söylemeye nasıl cüret edebiliyorsun?*

Adam ortalığı yeniden çınlattı:

- Evet, yâ Ömer! Bu sözleri senin hakkında söylüyorum!

İşte o an, mukaddes emanetin, devlet reisi heyeti içinde en büyük koruyucusu, derin, nâmütenâhi derin ve ılık gözlerini yükseklere kaldırdı ve şöyle dedi:

- Allah'a şükürler olsun ki, eğer yanlış ve kötü yola sapacak olursam, bu milletin içinde beni kılıçla doğrultacak insanlar vardır!..

İşte böyle... İdrak eyle... Ömer de kim? Düşünelim!..

Tevazuu

Zulmün kapısını ebedi olarak kapayan muhteşem adalet sultanı Hz. Ömer (r.a.), Medine'nin nurlu sokaklarından geçmekte... Kadının biri oğluna seslendi:

- *Oğlum, savuş oradan, Halife geçiyor!*

- *Ay, bu adam dün sadece Ömer'di; şimdi Halife mi oldu?*

Hz. Ömer'de tebessümlerin en güzeli... Nur dudakları pırıl pırıl... Tebessüm ve sükûnet, tatlılık ve yumuşaklık içinde, kadına yaklaştı:

- Size teşekkür ederim, eski halimi hatırıma getirdiniz, dedi...

Ve Allah Resûlü'nün şanlı halifesi başı önünde tevekkül ve teslimiyet içinde uzaklaşıp gitti...

Kadın arkasından bakakalmıştı...

Ceza

Bir gün Medine'nin bir caddesinden geçiyordu. Kalabalıklar arasından herhangi bir adam haykırdı:

- *Ya Ömer! Memurlarının hareket tarzını çerçeveleyen birkaç kanun ve ölçü koyduğun için, yarın Allah'ın gazabından kurtulacağımı mı sanıyorsun? Haberin var mı ki, Mısır'daki amillerden Ayyad bin Ganem ipekli elbiseler giymekte ve kapısında nöbetçiler kullanmaktadır!*

Hz. Ömer'in gözlerinde şimşekler çaktı. Hemen Mısır'a bir memurunu gönderdi:

- *Koş, Ayyad'ı ne şekilde bulursan öylece al getir!*

Memur, Mısır istikametinde uçtu. Mısır'a varınca, gerçekten Ayyad'ın ipekli elbiseler içinde ve muhafızlar arasında olduğunu gördü. Onu öylece alıp nur yatağı Medine'ye getirdi...

Hz. Ömer (r.a.), Ayyad'ı görür görmez, sırtındaki ipekli elbiselerini çıkarttırdı, ona kıldan örülmüş sert bir aba gösterdi ve onu bundan böyle çölde bir sürü koyun gütmekle vazifelendirdi.

Ayyad gözleri yaşlı, mırıldandı:

- *Ey Mü'minlerin Emîri! Bu iş ölümden daha ağır! Sadece şu cevabı aldı:*

- *Niçin bu işi kendine layık görmüyorsun? Baban bir çoban olduğu için kendisine “Ganem” adını almadı mı?*

Ayyad, artık ölünceye kadar doğruluktan ve uygunluktan ayrılmadı.

Hz. Ömer’in, memurlarına bir hitabesinden bir parça:

- Sizi, saltanat sürmeniz, insanlara tahakküm ve tekebbür göstermeniz için bu işlere çağırmadım. Siz, doğru yolda rehber olacak ve herkesi kendinize uyduracaksınız. Öyleyse Müslümanların haklarını yerine getiriniz! Müslümanlara fena muamele etmeyiniz ki, küçüklüğe düşmesinler. Müslümanları lüzumsuz yere pohpohlamayınız ki, şımarmasınlar! Kapılarınızı onların yüzüne kapamayınız! Sonra kuvvetlileriniz, kuvvetsizleri yer. Kendinizi onlardan üstün tutmayınız! Sonra zulüm alır yürür!..

İnsaf

Gönüller aydınlatan yüce Faruk (r.a.), bir gece nur şehri Medine’nin sokaklarında dolaşıyordu... Halkın saadet ve selâmetini temin için bekçi... Gecenin geç saatlerinde bir evin önünden geçmekte. Cephedeki bir askerin evi... Askerin hanımı, dilinde edaların en güzeli ve ahenk ahenk bir şiir:

- *Gece uzuyor ve kararıyor, yanımda bir dost yok!*

Bunu duyan Halife irkildi. Hemen evine koştu, kızı Hafsa’ya sordu:

- *Canımın içi kızım! Bir kadın en çok kocasından kaç ay ayrı kalabilir?*

- *Dört ay, aziz babam!*

Halifeler Halifesi ertesi gün kumandanlarına şu haberi uçurdu:

- *Askerlerin dört aydan fazla evlerinden uzak kalmaları hoş değil, kendilerine izin veriniz!..*

Saffet ve hakikat yatağı bir kalbe malik olan Hz. Ömer’in işi gücü adaletti. O, kâh kerpiç dökerdi, kâh diken sökerdi, kâh koca

kariya hamallık yapardı, kâh çöllerde deve güderdi. Saka gibi su kabını taşırdı.

Yetim çocuklara gece vakti yemek pişirirdi. Din işi onun eşsiz adaletiyle kemale erdi. Müslümanlık onun himmetiyle âleme yayıldı. Küfür onun gayretiyle tepelendi. O cennet mumuydu, cennet ışığıydı...

O büyük halife, adalet kılıcını bir çekti mi, ne evlat tanırdı, ne baba. Allah, adalet ve insafı onunla tamamlamıştı...

Devrindeki meşhur kıtlıkta, et ve yağ gibi şeylerden hiçbirini yemedi ve daima şöyle duâ etti:

- *Ey Rabbi Rahimim! Benim günahlarım yüzünden Muhammed ümmetine azap çekirtme!..*

Eslem isimli sahabe der ki:

- *Eğer kıtlığın tesiri tez zamanda hafiflememiş olsaydı. Ömer yoksulların hâline duyduğu teessürle mutlaka ölürdü...*

Merhametin bu derecesi... Ve insafın böylesi...

Yine o büyükler büyüğü bir gün hastalandı. Doktorlar bal kullanmasını tavsiye ettiler. Fakat öyle bir mevsimdeydiler ki, çarşıda bal yoktu. Yalnız devlet depolarında yığın yığın, kutu kutu, petek petek bal vardı...

- *Ey insanlar! Tedavim için bal gerekiyor, bir parça alsam râzı olur musunuz? Halk gözyaşları içinde haykırdı:*

- *Ey Mü'minlerin Emîri! Sana canımızı da feda ederiz...*

Evet, böyleyken, bütün zaman ve mekân boyunca hakikatin en parlak derecesini billûrlaştırıcı idare şekli İslâm'dan başka bir nizamda yokken, bu şaşkın beşer hala ne arıyor?

Çapsız insan kafalarının sunduğu kanunlar, insanlığı mesut edemeyecektir... İnsanlık Allah'a bağlandığı, Peygambere uyduğu, Kur'ân'a sarıldığı gün kurtulacaktır...

Hak Duygusu

Geceler boyu halkın selâmeti için sokaklarda dolaşan ulu Faruk (r.a.)... Evin birinde bir gürültü, bir acaip sesler duydu... Hemen evin damına çıkıp bir delikten içeriye göz attı... Evin sahibi, karısıyla karşı karşıya gelmiş şarap içiyor ve her sarhoşun korkunç vaziyetine düşmüş bulunuyor...

Adalet sultanı Hz. Ömer (r.a.), öfkeyle haykırdı:

- *Ey Allah'tan korkmaz adam! Ne yapıyorsun?*

Evin sahibi, sesin sahibini, yani Hz. Ömer'i hemen tanıdı ve karşılık verdi:

- *Yâ. Ömer! Ben bir günah işledim; sen de birkaç suç!.. Allah, Kitab-ı Kerim'inde tecessüsü yasak etti ve "Evlere kapılardan giriniz ve izin alınız!" emrini verdi... Sense evin damına çıktın; sonra, karımı, senin gözlerine mahsus olmayan hâliyle gördün!*

Ve halife, halifeler halifesi, şiddetle irkildi, yaptığı bu hatadan dolayı Allah'a yalvardı ve af edilmesini diledi...

Bu derece hak duygusu...

Eline Ne Oldu?

Muhteşem halife Hz. Ömer (r.a.), yoksullara hazineden yemek çıkarır ve yerlerken nezaret ederdi. Yine böyle bir yemek faslında bir yoksulun sağ elinin kesik olduğunu hayretle gördü. Sesine en güzel tatlılığı ve yumuşaklığı vererek sordu:

- *Eline ne oldu? Fakirden şu cevabı aldı:*

- *Mûte cenginde kesildi, ey Mü'minlerin Emîri!*

O bakış ve görüş sahibi yüce halife bu adama, abdest alırken, yıkanırken, giyinip soyunurken, yemek yerken ve bütün işlerinde yardımcı olmak üzere hemen bir hizmetçi tayin etti...

Adamın gözlerinden iplik iplik yaşlar aktı ve niyaz ellerini açıp Hz. Ömer'e duâ etti...

Âdil halife bir gün, bir camii şerife girdi. İçerde birkaç kişi baş başa vermiş pineklemekte... Hallerinde tam bir gayretsizlik, alakasızlık, tam bir ölü manzarası...

Mü'minlerin Emîri onlara sokulup sordu:

- *Sizler kimlersiniz?*

- *Biz mütevekkilleriz (tevekkül ediciler)... Hz. Faruk'un gözle-ri alevler saçtı ve gürledi:*

- *Hayır! Siz "Mütevekkilersiniz."* (Hayır yiyicilersiniz!...) Buyurun cemiyete!..

Yeryüzünde bundan daha güzel hangi levha var?

"*Yarın kıyametin kopacağını da bilsen bir hurma ağacı dik!*" diyen İslâm Peygamberi ve kahve köşelerinde pinekleyen insanlarımız... Sonra da "*Din bizi geri bıraktı!*" diye böğüren öküz kafalılar...

İşçi Ve İşveren

Yine bir gün, adamın biri, birkaç kişi tutup halifenin huzuruna getirdi ve şöyle dedi:

- *Ey Allah Resûlü'nün Halifesi! Bu adamlar hırsızdır. Haklarında şer'i hükümlere göre ceza vermenizi ve adaletinizi göstermenizi istiyorum!*

Hidayete ermiş ümmetin ulu rahmeti Hz. Ömer (r.a.), iman aynası berrak yüzünü suçlulardan yana çevirip tane tane konuştu:

- *Nasıl doğru mu? Bu adamın iddiaları ve sizin bir şey çaldığınız gerçek mi?*

Adamlar Müslüman olmanın verdiği huzur içinde ve adale-tinden emin oldukları halifeye cevap verdiler:

- *Evet, ey Allah Resûlü'nün Halifesi!*

- *Peki neden yaptınız?*

- *Mecbur kaldık.*

- Ne demek o?

- İşin aslı şu... Biz günlerce bu adamın verdiği işte çalıştık, lakin ücretimizi vermedi, çaresiz kalınca çaldık!

- Demek öyle?

- Evet!..

- Siz serbestsiniz...

- Teşekkür ederiz...

Adamları serbest bıraktıktan sonra yerinden bir ok gibi fırlayan Hz. Ömer (r.a.), işçilerine ücret vermeyen adamın yakasından tuttu ve avaz avaz bağırdı:

- Bunlar bir daha çalarlarsa bil ki, senin elini keseceğim!

Adam donup kaldı ve bir daha da hiç kimsenin hakkına tecavüz edemedi...

Allah Görür

- Yine Medine’de bir gece... Ve yine adil halife sokaklarda dolaşüyor. Dertlileri, çaresizleri, muhtaçları arıyor... Tam seher çağı gelmiş, insanlar yavaş yavaş uyanmaya başlamıştı... Şanı yüce Farûk (r.a.), bir evin önünde durdu ve dikkat kesildi, içeride iki kadın konuşuyor:

- Kızım kalk, yarınki satacağın süte biraz su kat!

- Fesübhânallah!

- Ne oldu kız?

- Daha ne olacak. Halifenin bunu yasak ettiğini unuttun mu?

- A kızım! Aklını mı oynattın sen?

- Niçin?

- Niçini var mı? Şimdi halife seni nereden görecekt!..

- Bu dediğin şeyi yapamam!

- Neden o?

- Halife görmese hile Allah görüyor da ondan...

Bu konuşmayı duyan hak ve adalet güneşi Hz. Ömer (r.a.) memnun ve mutmain oradan ayrılıyor...

İşte Allah korkusu ve işte saadet getiren gerçek iman...

Yerleşmezse bir kalbe şayet Allah korkusu,

Onu istila eder şeytanların ordusu!..

Adalet

Suriye’de büyük nüfuz sahibi, asalet ve riyaset sınıfından biri İslâm dinini kabul edip Mekke’ye geldi. Allah’ın evini ziyaret ediyor. Tavaf esnasındayken bir başkası, nasılsa bilemeyerek onun eteğine bastı. Suriyeli asil, bu gaflete düşen Müslümana bir tokat attı... Tokadı yiyen de kendisine aynı şekilde karşılık verdi ve Suriyeli asil adamın suratına yumruğu indirdi... Adamın suratı çarpılır gibi oldu ve öfkeyle yerinden fırladığı gibi Hz. Ömer’e koştu ve haykırdı:

- *Yâ Ömer! Beni herhangi bir adam tokatlamış bulunuyor!*

Bu ne cür’et böyle?

- *Hele sen sakın ol. Vaziyeti tetkik edeyim!..*

Hz. Ömer (r.a.), vaziyeti tetkik etti ve durumu öğrenince Suriyeli asile şöyle dedi:

- *Ektiğinizi biçmişsiniz! Adam köpürdü:*

- *Nasıl olur? Benim gibi, benim mevkiimdeki bir adama böyle bir muamelede bulunanın idam edilmesi lazımdır!*

Hz. Ömer gülümsedi:

- *İşler, cahiliyet zamanında dediğiniz gibiydi, fakat İslâm insanlar arasındaki farkı kaldırdı. Suriyeli asil:*

- *Eğer, dedi; Müslümanlık soy, sop ve mezhep farklarını nazara almayan bir din ise ben bu dinden çıkarım!*

Halifeler halifesi adalet ölçüsünden hiçbir şey değiştirmemiş. Suriyeli de nasipsiz nasibine doğru gizlice Bizans’a kaçmıştı...

Merhamet

Nihaysiz olan mülkün seyyidi ve kevser havuzunun sahibi yüce Peygamber buyuruyorlar:

- *İyilik cennete kavuşturur. Yeryüzündekilere merhamet edin ki göktekiler de size merhamet etsin. İnsanlara acımayana Allah merhamet etmez. Merhamet ve şefkat sahiplerine, Rahmân olan Allah, rahmetiyle muamele buyurur.*

İşte bu ilâhî terbiye ile yetişen, Sonsuzluk Nebisinden nur devşiren Hz. Ömer (r.a.), adamın birini bir vilayete vali yapıp ahidnamesinin yazılmasını emretti. Tam o an, minik bir çocuk yüce halifenin yanına geldi. Çocuğun üzerindeki elbise yırtık ve yamalı idi. Fakir bir kimsenin çocuğu olduğu her halinden anlaşılıyordu. Hz. Ömer (r.a.) dudaklarına en güzel tebessümleri kondurup tatlı bir yüzle çocuğa kucak açtı.

Minicik yavru, bu açılan şefkatli kucağa kendisini attı. Halife de, kıvrıcık saçlarını tel tel okşamaya ve çocuğun gönlünü almaya başladı. Artık çocuğun saadetine diyecek yoktu... Bir bahar goncası gibi gülüyor, hayatından memnun olduğunu hissettiriyordu. Orada bulunan vali namzedi dayanamadı:

- *Ey Allah Resûlü'nün Halifesi, dedi; bu çocuk sizin nenizdir?*
- *Hiçbir şeyim değil, yetim olduğu için gönlünü almak istedim!*
- *Allah, Allah! Benim birçok çocuklarım var. Benden o kadar korkarlar ve çekinirler ki, yüzüme bakmaya cesaret edemezler!*
- *Demek bu kadar çekinirler?*
- *Evet!..*

Gönülleri sultanı Hz. Ömer (r.a.), bu sözleri duyunca köpürdü:

- *Bir adam ki, kendi çocuklarına bile merhamet ve şefkati olmayan, onu Müslümanlar üzerine musallat etmek reva değildir!*

Ve adamı vali tayin etmekten vaz geçti, ahidnameyi oracıkta yırttı.

Adam hayret ve dehşetler içinde dondu...

Nefs Muharebesi

O altın kalpli yüce halife bir gün şöyle duâ yaptı:

- Yâ Rabbi! Ben sert ve şiddetliyim; bana tatlılık ve yumuşaklık ver! Ben zayıfım, bana kuvvet ihsan et! İşlerini elime aldığım milleti doğru yolda yürütmenin bana liyakatini bahşet!

Mesuliyet

İmanın billûrlaşmış nurdan âbidesi Hz. Ömer (r.a.), bir defasında Suriye'den dönerken, çölde; uzaklarda, tek başına bir çadır gördü. Kartopu alınlı atını o istikamete yürüttü ve çadırın yanına geldi, içeriye seslendi:

- *Kim var orada?* Bir kadın çılgılığı:

- *Ben varım; kimsin, ne istiyorsun?*

Çadırdaki ihtiyar, yapayalnız bir kadın... Kim olduğu, çölde böyle yapayalnız ne yaptığı, nasıl yaşadığı meçhul...

Sesine tatlılık ve yumuşaklık vererek sordu:

- *Çölde böyle yapayalnız işin ne?*

- *Ömer'in eli uzansın da beni kurtarsın diye bekliyorum!*

- *A vâlide; Ömer seni bu ücrâ yerde nasıl bulsun?*

Kadın köpürdü:

- *Beni bulamayacak olduktan sonra devletin başına niçin geçti?*

Me'suliyet ölçüsünün mantık üstü bu kadar ince idrak ve ihtarı karşısında koca halife ağladı ve:

- *Hakkın var!* dedi...

Kadına kendisinin Ömer olduğunu söylemedi. Hemen devlet hazinesinden aylık bağladı... Ve çöllerde kimsesiz kalmış kadına Ömer'in adalet eli uzandı...

Allah'tan Kork

Bir toplantı. Yine Hz. Ömer hitabette. Konuşuyor. Gönül tarlalarına mana incileri yağdırıyor. Dilinden âdeta bal akıyor. Bir nisan yağmuru gibi, cömert cömert boşanıyor...

Dinleyenlerden biri haykırdı:

- *Allah'tan kork, yâ Ömer!*

Hız. Ömer, cevap vermeksizin, bahsine devam ediyor. Fakat adamda bu ısrar, sanki hastalık halinde. Halifenin iki üç cümlesinde bir, nakarat gibi bastırıyor:

- *Allah'tan kork, yâ Ömer!*

Nihayet dinleyenlerden biri dayanamıyor ve bağırarak adama ihtar ediyor:

- *Artık yeter! Aynı şeyi durmadan tekrar ediyorsunuz. Biraz susun da halifeyi dinleyelim!*

İşte o zaman Hız. Ömer cevap veriyor:

- *Bırakınız; bizden söylemek, ondan da ihtar etmek... Dilediğini söylesin... Söylemezse bir faydası kalmaz. Biz de onu susturacak olursak, hakka riayetimiz kalmaz...*

Ve konuşmasına devam ediyor, adam da durmadan, dinlenmeden haykırıyor:

- *Allah'tan kork, yâ Ömer! İnsafın bu derecesi...*

Kanaat

Hız. Ömer (r.a.) İslâm Devleti'nin reisidir. Mü'minlerin Emîri sıfatı ile kendisini bir yere davet ediyorlar... Fakat aradan epeyce zaman geçtiği halde davete tam vaktinde yetişemiyor. Sahâbiler kendisine soruyorlar:

- *Ey bakış ve görüş sahibi! Niçin geç kaldın?*

Şu cevabı alıyorlar:

- *Bir gömleğim vardı, yıkanıştım, kurusun diye bekledim!*

Kanaatin bu derecesi...

Kerameti

O bakış ve görüş sahibi yüce halifenin kerametleri bağlı olduğu Resûl'ün mucizesi olarak pek çoktur. En enfeslerinden biri:

Nur beldesi Medine, günlerden Cuma... Hz. Ömer, Peygamber mescidinde ve hutbede... Buraların ve ötelerin ince hikmetleri üzerinde konuşuyor. Kelam denilen o ilâhî nimet Ömer'in dilinde billûr bir ırmak gibi akıyor. Hutbe arasında, kendisinden beklenmedik bir nidâ iştiliyor. Halife haykırıyor:

- *Yâ Sâriye! Dağ tarafına çekil!..*

Sâriye, İran tarafında muharebe eden bir İslâm başbuğu.. Ne demek bu böyle; binlerce fersah uzaktaki bir adama yanındaymış gibi hitap etmek, mevzu dışı bir emir?

Halifeler halifesi, hiçbir şey olmamışçasına yine hutbesine devam edip minberden iniyor. Ve muazzez sahâbîlerin önüne geçip "Allahü Ekber!" diyerek tekbir alıyor. Namaz taşkın bir vecd içinde kılınıyor...

Herkes, ama herkes hayrette, fakat sormaya cesaret edebilen yok... Bilgi güneşi Hz. Ali, o kerametler sarayının sultanı soruyor:

- *Neydi, yâ Ömer, hutbe içinde "Dağa çekil yâ Sâriye" diye haykırışın?*

- *Sâriye o dakikaya kadar muharebedeydi. Düşman da onu her tarafından sarmaya başlamıştı. Dağ tarafına çekilip kurtulmaları için haykırdım...*

Yani, Peygamber halifesi Hz. Ömer, hutbesini okurken, binlerce kilometre mesafe Sâriye'yi ve ordusunu avucunun içi gibi görüyor ve ona yine binlerce kilometre uzaklardan, ilâhî ilhamla ne yapması gerektiğini emrediyor...

Bir müddet sonra Sâriye ordusundan gelen bir adamın ifadesi:

- *İşte o cuma günü, namaz vakti, bozguna kıl kadar pay kalmıştı. Halifenin sesini duyduk, dağa çekildik ve Allah'ın inayetiyle tekrar toparlanıp hücumla geçtik ve küfür ordusunu kılıçlarımızla biçtik, zafer bizim oldu...*

Şehadeti

Hidayete ermiş ümmetin ulu rahmeti Hz. Ömer, 10 yıl, 6 ay, 5 gün halifelik makamında kaldıktan sonra 23. hicret senesi zilhicce ayının 26 salı günü Peygamber mescidinde sabah namazını kılarken şehit edildi. İki başlı bir hançerle altı yerinden vurarak şehit eden, Ebû Lü'lü isminde lanetli bir köle...

Yaralandıktan sonra üç gün yaşayıp, 63 yaşında, Peygamberinin ve selefi Hz. Ebû Bekir'in yaşında, ebediyetin gerçekler sa bahına göçtü...

Şehit düşmesi şöyle oldu:

Her vakit olduğu gibi o sabah da, namaz kıldırmak üzere Peygamber mescidine gitmişti.

Adeti gereğince safları tesviye ettikten sonra mihraba geçip tekbir aldı. Cemaat da ona uydu. Tam o anda Ebû Lü'lü, elinde iki başlı bir hançer, mescid kapısından içeri süzüldü. Müslümanların namaz vecdi içinde kendilerini kaybetmiş olmalarından faydalanarak halifeler halifesinin arkasına sokuldu ve hançerini altı kere daldırıp çıkardı. Hz. Ömer kanlar içinde yere serildi. Hain köle, kaçarken bile, üzerine atılan 13 kişiyi yaraladı. Bunlardan da yedisini şehit oldu. Cemaatten biri, üzerinden elbisesini çıkarıp katilin başına attı. O da yakalanacağını anlayınca kendi hançeriyle canına kıydı ve oracıkta ebedi azap diyarına gitti.

Hak ve adalet güneşi Hz. Ömer, Ebû Lü'lü'yü bir gün evvel pazarda görmüştü. Köle, Peygamber halifesine, efendisinin kendisinden çok ağır haraç aldığını söylemişti:

- Ey Mü'minlerin Emiri! Efendime söyle de yükümü hafifletsin!

Hz. Faruk sordu:

- Sanatın nedir ve ne kadar haraç veriyorsun?

- Sanatım demircilik, dülgerlik ve nakkaşlıktır; verdiğim haraç da günde iki dirhem...

- Ya Eba Lü'lü! Yüce Allah'tan kork... Sanatın ve kazancına göre verdiğin haraç çok değil!..

Ve bir lahza durup ilave etti:

- *Duyduğuma göre sen yel değirmeni yapmakta çok ustaymış-sın... Doğruysa bana da bir yel değirmeni yap!..*

Ebû Lü'lü, sinsi sinsi gülümsedi:

- *Ey Mü'minlerin Emîri! Senin adaletin benden başka herkese pay ayıracıdır, yalnız bana değil... Ben de sana öyle bir yel değirmeni yapayım ki şöhreti bütün dünyanın dilinde dolaşsın...*

Allah Resûlü'nün şanlı halifesi tatlı tatlı güldü ve dedi:

- *Köle beni tehdit ediyor!*

Bunu üzerine Ebû Lü'lü isimli lanetli, mahut iki başlı hançeri yapıp iyice biletti ve onunla kâinatın en büyük adalet sultanını ve birkaç sahabiye ve sonunda da kendisini öldürdü...

Kâinat sarayının adalet sultanı Hz. Ömer (r.a.) yaralanınca yere serildi. Bu hâliyle Abdurrahman b. Avf hazretlerine işaret edip onu imamlığa geçirdi...

Namazın kudsiliğine ve ulviyetine bakınız ki, ortada can çekişenler varken bile bırakmıyorlar...

H. Faruk (r.a.), kendisini yaralayanın Ebû Lü'lü olduğunu öğrenince sevindi ve şöyle dedi:

- *Allah'a hamd olsun ki, bana bu işi yapan Müslümanlık iddiasında biri değildir!*

Kendisini evine kaldırdılar... En büyük dileğini bildirdi:

- *Gidiniz; Allah Resûlü'nün yanına gömülmen için, mü'minlerin annesi Âişe'den izin isteyiniz!*

Durum Hz. Âişe'ye bildirilince, mü'minlerin annesi şöyle dedi:

- *Orayı kendim için istiyordum. Ama bugün onu kendime tercih ederim!..*

Bunu duyan Hz. Ömer (r.a.), o hâliyle saadetinden uçacak gibi oldu.

Kızı Hz. Hafsa koştu, gözyaşları içinde yaralı babasına sarıldı... Sahâbiler de dalgın dalgın gelip ziyaret etmekteLER.

Sordular:

- *Ey Mü'minlerin Emîri! Allah göstermesin, size bir hal olursa yerine kimi tavsiye edersin?*

O tane tane konuştu:

- *Ben bu işi, Allah Resûlü'nün kendilerinden hoşnut olduğu insanlara havale ediyorum. Toplanıp karar versinler...*

- *Peki, oğlun Abdullah için ne dersin?*

- *Bir haneden bir kurban yetişir derim!*

Ve sonra oğluna hitap ediyor:

Ve dudaklarında çiçek çiçek tebessümler, dilinde Allah ismi, son nefesini verdi...

Gaslini, oğlu Abdullah (r.a.) yerine getirdi. Namazını Suheyb-i Rumi kıldırdı. Mübarek naaşı, Sonsuzluk Nebisini ve Cihan Sıddikini taşımış olan ile nur ravzasına getirilerek Hz. Ebû Bekir'in yanına gömüldü...

Ve insanlık âlemi, cihanın en büyük adalet ve hakkaniyet sultanını kaybetmiş oldu...

Yüzüğünde şu yazı vardı:

- *Vaaz olarak sana ölüm kâfidir!*

Ey Rabbi Rahimimiz! Bizi o büyük sultanın şefaatine layık kıl!..

HAYÂ VE EDEB ABİDESİ

HAZRETİ OSMAN

Radiyallahu Anh

Hz. Osman (r.a.) bir edeb ve hayâ abidesidir. Malını Allah yoluna harcamakta güneş gibi cömert idi. Dünyada iken cennetle müjdelenen sahâbilerden olup Allah Resûlünün üçüncü halifesidir. Önce Allah Rasulünün kızı Rukiyye ve onun vefatından sonra da diğer kızı Ümmü Gülsüm (r. anhumâ) ile nikahlanarak, Zinnüreyn (iki nur) sahibi lakabına mazhar olan yüce şahsiyet.

Fil vak'asından altı sene sonra 577 miladı yılında Mekke'de doğdu. Ebû Abdullah ve Ebû Amr diye iki künyesi var. Babası Affan... Beşinci babada Allah Resûlünün nesebine ulaşıyor. Sonsuzluk Nebisinin büyük dedesinden olan Abdi Menaf'ta cihan Peygamberinin pak soyu ile birleşiyor... İnsanlığın Efendisinden 6 yaş küçük... Büyük mal ve servet sahibi... Güzel huylu, orta boy-lu, esmer renkli ve güzel yüzlü... Kâinatın Efendisinin sözüne göre "İkinci Yûsuf"tur.

Müslüman Oluşu

34 yaşında iken, hidâyete ermiş ümmetinin en ulu rahmeti Hz. Ebû Bekir (r.a.)'ın vasıtasıyla Müslüman oldu. İlk iman eden 9 kişi arasındadır.

Müslüman oluşu şöyle:

Öteden beri Hz. Ebûbekir ile samimi arkadaş idiler. Sıddîk-ı Ekber sonsuzluk yoluna ayak basınca, arkadaşı Osman'ı da ilâhî

devletin saltanatına davet etti ve onu Allah Resûlü'nün saadetli huzuruna götürdü. Allah'ın Resûlü şöyle buyurdular:

- *Yâ Osman! Allah'ın ihsan ettiği cennete rağbet et! Ben sana ve bütün insanlara hidâyet rehberi olarak gönderildim!*

Ve Osman birden derhal kabul etti:

- *Şehâdet ederim ki, Allah'tan başka ilah yok ve yine şehâdet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve Resûlüdür!..*

Bu hadiseyi kendisi şöyle anlatıyor:

- *Allah Resûlü'nün mukaddes dilinden duyduğum sözler o kadar saf, sade ve o kadar manalı idi ki hemen kalbime yer etti. Derhal kendiliğinden ağzımdan şehâdet kelimesi döküldü. Elimi Resûlüllah'ın eline verdim ve Müslüman oldum!..*

Cefâ

İslam'ın çile devri... Hz. Osman da bu çileler deminde nasibini aldı. Müslüman olur olmaz kabilesinin ve aile kolunun türlü cefalarına göğüs gerdi ve hak yolundan kıl kadar dönmedi...

Amcası, Hz. Osman'ın ebedi kurtuluşa erdiğini duyunca öfkelenildi. O masum efendiyi bir direğe bağlayıp dövmeğe başladı:

- *Eski dininden dönüp yenisine bağlandığın ve Muhammed'in peşine gittiğin için işte seni bu direğe bağlıyorum. Tekrar atalarının dinine dönmedikçe salıvermem!*

Genç mü'min bir aslan gibi kükredi:

- *Vallâhi, ey amca, ne yaparsan yap! Ben, mukaddes İslam'ı asla bırakmam!..*

Adamın aklı kamaştı, taş gibi donup kaldı... Hz. Osman'dan böyle bir celadet beklemiyordu. Fakat, iman devleti Hz. Osman'ı kahramanların kahramanı yapmıştı... Artık tek gayesi vardı, Allah'ın rızası, Resûlü'nün hoşnutluğu...

Amcası, yine günlerce ona işkence etti, günlerce bağlı tuttu,

fakat Hz. Osman (r.a.), bu zulme meydan okuyordu. Nihayet ihtiyar amca, Hz. Osman'ı salıvermekten başka çare bulamadı...

İmanın bu derecesi...

Çifte Nur

Hayâ ve edep incisi Hz. Osman'ın lakabı “Zinnureyn-Çifte nur sahibi”dir. Bu lakaplandırılışın sebebi, birbiri arkasından Kâinatın Efendisinin iki kızını almış olması... Evvelâ Hz. Rûkiyye ve sonra Ümmü Kelsûm. Kâinatta bir Peygamberin, iki kızını almış ilk insan. Onun için çifte nur sahibi...

Varlığın sebebi olan Peygamber buyuruyorlar:

- Her Peygamberin bir arkadaşı vardır. Benim cennet arkadaşım Osman'dır!..

Bu ne iş, bu ne yücelik, bu ne saadet!..

Peygamber Kızı

Hz. Rûkiyye (r.a.), Hz. Osman ile Habeşistan hicretine katıldı, sonra Medine'ye geldi ve Bedir gazâsı esnasında nur yatağı Medine'de vefat etti. Ümmü Kelsûm hazretleri de, kız kardeşinden sonra, yine Medine'de Hz. Osman'ın zevcesi oldu ve bir yıldan az bir müddet Hz. Osman'ın zevceliğinde kaldı. Çocuk doğurmadan bu fânî âleme veda edip, ebediyet yurduna göçtü...

Gönlü billûrlardan daha duru olan Hz. Osman (r.a.), ölen zevcesi için ağlıyordu. Bunu gören Allah'ın Resûlü dediler ki:

- *Ey Osman! (Vefat eden zevcene) Ağlama. Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, eğer bende arka arkaya ve teker teker ölecek yüz tane kız olsa, yüzünü de hiç kalmayınca kadar diğerini sana nikâhlardım...*

Devletin ve saadetin böylesi...

İşte Cömertlik

Vefa hazinesi ve cömertlik denizi Hz. Osman (r.a.), bir gün Allah'ın Resûlü'ne dört deve yükü buğdayı hediye gönderdiler.

Gaye insan ve ufuk Peygamber, bu hediyeleri muhacir sahâbîlerine dağıttılar. Hz. Osman bunu duyunca dört deve yükü daha gönderdiler. Allah'ın Resûlü bunları da Medineli sahâbîlerine dağıttılar. Hz. Osman dört deve yükü daha gönderdi... Âlemlerin Efendisi bunu da zevceleri arasında taksim ettiler. Sonra Hz. Osman'ın adamlarına sordular:

- Osman'a ne kadar buğday gelmişti?
- On iki yük, ey Âlemlerin Resûlü!

Varlık Nuru, Hz. Osman'ın kendi evine hiçbir şey bırakmadığını anlayınca mukaddes ellerini ulvilik âlemlerine kaldırıp şöyle duâ ettiler:

- *Yâ Rabbi! Bana ihsanda bulunanların hepsinin karşılığını verdim. Fakat Osman bin Affan'ın ihsanının karşılığını vermekten aciz kaldım. -Ey ihsanı bol Hüda! - Sen ona en iyi mükâfatı ver!..*

Ve Allah, Resûlü'nü mahzun etmedi. Cebrâil, gökler âlemin-den süzüldü ve Sonsuzluk Nebisinin huzuruna geldi:

- *Ey Allah'ın Resûlü, dedi; Cenâb-ı Hak sana selâm ediyor. Osman'a selâmımı söyle. Biz ondan râzı olduk. Onu cennette sana komşu edeceğiz...*

Arasat hesabını ondan kaldırdık. Sen onu mükâfatlandırmaktan aciz kaldın ise, biz ona mükâfat vermekten aciz değiliz...

Hz. Osman, saadetinden uçacak gibi oldu ve iplik iplik göz yaşları döktü...

Tabaklar Dolusu Altın

Hayâ, edep, hilm ve yumuşaklık âbidesi Hz. Osman (r.a.), yine bir gün, yedi tabağı altınla doldurup hizmetçileriyle Allah'ın Resûlü'ne gönderdi.

Hizmetçiler varlığın sebebi olan Peygamberin huzuruna varıp hediyeleri takdim ettiler. Kâinatın Tacı memnun olup buyurdular:

- *Efendinize selâm söyleyin, hediyelerini kabul ettim, memnun oldum!.. Hizmetçiler:*

- *Ey Allah'ın Resûlü, dediler; efendimiz tabaklarla birlikte bizi de size hediye gönderdi...*

Topyekûn zaman ve mekânın ve bütün mahlûkatın Peygamberi ellerini açtılar:

- *Yâ Rabbi! Osman'ı sana havale ettim!*

Derhal Cebrâil yetiştı. Aziz ve Celil olan Allah'ın ilâhî ferma-nını bildirdi:

- *Ey Habibim! Osman'a benden selâm söyle. Huld ve naim cennetlerini bu hediyesine karşılık ona bağışladım!*

Ebedîyetleri aydınlatan bir saadet...

Düşününüz; Osman kimdir, biz kimiz?

Hani öyle iman, öyle sevgimiz!..

Nur devrinde yine bir gün Peygamber ordusuyla küfür ordusu cenk ediyordu. İslâm ordusunda yiyecek sıkıntısı baş göstermişti. Allah'ın Resûlü gayba aşına gözlerle bakıp dediler:

- *Vallâhi, Allah size güneş batmadan yiyecek gönderecektir!*

İrfan denizine gark olmuş din büyüğü Hz. Osman bu sözleri duydu. "Allah'ın Resûlü yalan konuşmaz!" diyerek harekete geçti. Aradı taradı bir yerde 14 deve yükü yiyecek buldu. Ne istedilerse verdi. Pahalı pahalı aldı ve Nebiyyi Muhteremin huzuruna getirdi:

- *Ey Allah'ın Resûlü, dedi; Osman'ın Allah'a ve Resûlü'ne hediyesidir!*

Ebedî hayat müjdecisi Hz. Ahmed (s.a.v.) mukaddes ellerini Allah'ın hacet kapısına açtı ve şöyle duâ yaptı:

- *Ey Allahım! Osman'a hayır ver ve onu hayır ile mükâfatlandır!*

Hayâ ve edep incisi Hz. Osman (r.a.), gözyaşları içinde bu duâyâ amin dedi...

O, Habeşistan'a hicret eden Müslümanların başı, dört büyük halifeden üçüncüsü, cennetle müjdelenen on kutlu sahabiden biri...

Son derece zengin, gönlü incilerle dolu, kerem, cömertlik, hayâ ve edep başlıca farikaları... Bütün malını Allah yolunda harcadı. Bütün ömrünce gece sabahlara kadar namaz kıldı. Kur'ân okudu, ağladı, inledi...

Belli başlı bir yerde kuyu açanın cennetlik olacağına dair bir hadis üzerine yine hemen servetini dökerek kuyular açtırmaya başladı...

Bir Yahudinin kuyusu vardı. Yahudi bu kuyudan gayet yüksek fiyatla su satıyordu. Hz. Osman, Yahudiye başvurarak kuyunun yarısını on iki bin dirhem karşılığında satın aldı ve teklifte bulundu:

- Ya bir gün sen, bir gün ben, nöbetleşe su çekelim; yahut kuyunun öbür yarısını da bana sat! Eğer satmazsan ben nöbetimde bir kova yerine iki çekerim.

Yahudi nöbetleşe çekmek yolunu tercih etti. Fakat Müslümanların iki misli su çektiklerini görünce kuyunun öbür yarısını da sekiz bin dirheme satmaya mecbur oldu...

Hz. Osman, kuyunun yekûnuna 20 bin dirhem ödeyerek satın aldı ve susuzluktan yanan Müslümanlara vakfetti...

Nerede bir dertli, nerede bir yoksul, nerede bir yetim varsa onun imdadına yine Hz. Osman koşuyordu...

Tebük

Tebük gazâsına çıkılacağı sırada sahâbîlerin çoğu piyade ve sefer malzemesi eksik... Nihayetsiz olan mülkün seyyidi buyurdular:

- Askerin zorluğunu kolaylaştıranlara ve onları techiz edenlere cennet var...

Cömertlik sultanı Hz. Osman, hemen üç yüz deve ile bin dinar verdi.

Onu Allah Medhedi

Hayâ ve edep incisi Hz. Osman (r.a.) gündüz oruç tutar, geceleri de namaz kılardı. Tâ fecre kadar Kâbe mumu gibi yanıp yakılıyordu. Her gece iki rekâtlık namazda Kur'ân-ı Kerim'i hatmederdi... Rahmân ve Rahim olan Allah onun hakkında şöyle buyurdu:

- *"Yoksa, o âhiret (azabın)dan korkarak, Rabbinin rahmetini umarak gecenin saatlerinde secdeye kapanır, kıyamda durur bir halde taat ve ibadet eden kimse gibi midir? De ki: "Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Ancak temiz akıl sahipleridir ki (bunlar) hakıyla düşünür."* (Zümer: 9)

Ulvi Derece

Bir gün sahâbiler, Hz. Osman'a sordular:

- *Ey bakış ve görüş sahibi! Bu yüksek dereceye nasıl ulaştın?*

Şu cevabı verdiler:

- *Kur'ân-ı Kerim'i sağıma, Allah Resûlü'nün yaptıklarını solu-
ma, ne yaparsam Allah'ın her şeyi bilir olduğunu kalbime koyarak
eriştim!..*

Gazalar Boyunca

Ak nurlar sahibi Hz. Osman (r.a.), Bedir ve bir iki gazâdan başka bütün cenklerde, Allah Resûlü'yle beraber bulundu ve nice kâfirin ciğerini deldi.

Bedir gazâsına katılamayışı, hasta bulunan zevcesi Peygamber kızı Rukiyye hazretlerinin yanında kalışı yüzünden...

Hz. Osman'ın üzüldüğünü gören Kâinatın Efendisi o zaman şöyle buyurdular:

- *Bedir'de bulunan bir adamın sevabı ve hissesi sana vardır! İştirak etmediği bir iki gazâda ya elçi olarak bir yere gönderilmiş,*

yahut da Allah Resûlü'ne vekil olarak nur şehri Medine'de bırakılmıştır...

Hudeybiye'de yapılan anlaşma namesini Cihan Peygamberi Mekke'ye Hz. Osman'la gönderdi.

Hz. Osman Mekke'ye varınca, Kureyş kâfirleri onu geri bırakmadılar. Bunun üzerine Allah'ın Sevgilisi bir ağaç altına çekildiler ve bütün sahâbîleri yeni bir biate davet ettiler:

- *Son nefesimize ve son damla kanımıza kadar çarpışmadan ayrılmayacağımıza ahdediyoruz!*

Herkes sıra ile elini Allah Resûlü'nün eline koydu. İnsanlığın Tacı, sağ elini sol eline götürüp:

- *Bu Osman'ın biatidir!* buyurdular...

Osman'ın şehit edildiği şeklinde bir haber gelmesi üzerine, onun intikamı alınmadan dönmeyeceğine yemin edildi.

Müşrikler, Allah Resûlü'nün bu hareketlerini haber alınca Hz. Osman'ı bıraktılar. Hz. Osman (r.a.), Sonsuzluk Nebisinin yanına döndü ve anlaşma böylece yerine geldi.

Âyet nazil oldu:

“Herhalde sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdi bozarsa ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah'a verdiği ahde vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.” (Feth: 10)

Hayâ, edep, hilm, ahlâk ve yumuşaklık âbidesi Hz. Osman (r.a.), bütün ömrünce Allah Resûlü'nü bir gölge gibi takip etmiş ve o nurdan nefes nefes yudumlamıştır...

Peygambere bağlılıkta ve dostlukta o kadar ileri gitmiştir ki, Allah'ın Resûlü şöyle buyurmuştur:

- *Osman dünyada ve ötelerde dostumdur!..*

Halife

Allah Resûlü'nün fâni âleme veda edip ilâhî visale erişlerinde ümmetin başına Hz. Ebûbekir ve ondan sonra da Hz. Ömer geldi-

ler. Hz. Osman (r.a.), kendinden önceki bu büyük halifeleri bütün gücüyle destekledi... Nihayet Hz. Ömer de bir suikaste uğrayınca sıra kendisine geldi. Hz. Ömer'in tayin ettiği şûra üyeleri kendisini halife seçtiler ve böylece Müslümanların Emîri oldu...

İslâm ve iman aksiyonunu bir nefes bile gevşetmeden azimle ilerletti...

Hz. Ömer'in tayin ettiği bütün memurları yerinde tuttu. Yine Hz. Ömer'in vasiyeti gereğince Sa'd b. Ebû Vakkâs hazretlerini yeni bina edilen Kûfe'ye tayin etti...

Ve İslâm ordularını kâfirler üzerine uçurdu. Ahdini bozan Bizans imparatoru, iman ordusunun müthiş tokadını yiyince perişan oldu. İslâm ordusu, Bizans ordusunu İskenderiye kıyılarına kadar kovaladı. Hepsini esir etti veya denize döktü... İskenderiye'yi de bir baştan bir başa fethetti...

Artık Hz. Osman devrinin fetihleri üst üste devam etmektedir. İslâm ordusu kaleler üstünde iman bayrağını dalgalandırıyor ve her tarafa dehşet salıyordu...

Ve kâfirler güruhunun aklı kamaşıyordu...

Kur'an

Hz. Osman devrinin en büyük hadiselerinden biri de Kur'ân-ı Kerim'in Sıddîk-ı Ekber zamanında tertip edilen yazılı nüshasının çoğaltılması olmuştur...

O gün bugün elde bulunan, yarın ve öbür gün de bulunacak olan, tek harfinden ve noktasından ayrılık kabul etmez yüce kitap, ebediyet çapında muhteşem bir hediyedir...

Hazin Bir Hâdis

Hicri yirmi dokuzuncu yılda, kaybı kâinata bedel, fakat maddede hiçbir kayıp hissini vermeyen, hazin üstü hazin bir iş oldu:

Peygamber halifesi Hz. Osman, Allah Resûlü'nün mühür şeklindeki yüzüğünü bir kuyuya düşürdü ve yüzük bütün aramalara rağmen bulunamadı...

Hz. Osman'ın gözlerinden billûr yaşlar aktı ve ıstırabı sonsuz oldu...

- Ve fitne rüzgârlarının esmeye başlaması, ümmet gülistanında hazan yellerinin esmesi...

Şehit

İrfan denizine gark olmuş din büyüğü Hz. Osman (r.a.), hicretin otuz beşinci yılında, 11 sene, 2 ay, 14 gün halifelik ettikten sonra zilhiccenin 18. cuma günü 82 yaşında âsiler tarafından şehit edildi...

Mısır, Kûfe ve Basra taraflarındaki âsiler, aralarında anlaşıp teşkilatlandılar. Hac bahanesiyle nur şehri Medine istikametinde yola revan oldular. Gelip şehrin etrafına çadırlarını kurdular. Ne hazin bir tecelli ki, âdeta şehri basmaya gelen bir düşman ordusu manzarası... Binlerce çadır... Binlerce asker... Ne nasihat dinliyorlar, ne sulha yanaşıyorlar... Tek istekleri masum efendi Hz. Osman'ın hilafet makamını terk etmesi...

İstekleri reddediliyor... Bu defa âsiler çılgına dönüyor... Günlerden bir cuma ve Mü'minler Emîri Hz. Osman hutbede... Yaptığı işleri bir bir saydı ve bundan sonra alacağı tedbirleri sıraladı...

O sırada korkunç ve müthiş bir gürültü... Sokaklardan nal sesleri geliyor... Herkes bir an için donup kalıyor...

Asiler her koldan Medine'ye hücum etmiştir... Avaz avaz bağırıyorlar:

- İntikam, intikam!..

Mü'minler ulusu Hz. Osman evine dönüyor. Evi muhasara ediyorlar. Günlerce, haftalarca süren muhasara...

O masum efendi susuz... Dilini ıslatacak kadar bile su vermiyorlar...

Allah Resûlü'nün pak zevcelerinden Hz. Ümmü Habibe su götürmek istiyor. Onu bile hayâsızca geri çeviriyorlar...

Kimseye müsaade yok...

Hz. Ali'ye bile kafa tutuyorlar... Fitne başlar üzerinde kanat çırpıyor... Yahudi tırtılı İslâm kumaşını zehirli dişleriyle parça parça ediyor...

Abdullah b. Zübeyr ile Hz. Ebû Hüreyre (r.a.) halifeye başvuruyorlar:

- *İzin ver, ey Mü'minlerin Emîri! Bu âsileri askerle kıralım!*

Hz. Osman (r.a.) kükrüyor:

- Tek Müslüman kanının akmasına razı olamam!.. Ve evinin penceresinden âsilere nasihat ediyor:

- Ey insanlar! Peygamber mescidini ben genişlettim. Bana orada namaz kıldırmiyorsunuz! Kuyuları ben açtım. Bana bir damla su vermiyorsunuz. Allah'tan korkun Allah'tan... Allah hakkı için Medineliler bilir ki; siz, Allah Resûlü'nün sözü üzerine melunsunuz! Hatayı sevap ile imha ediniz...

Yine aldıran yok... Sanki bağrılarına taş bağlamışlar ve vicdanlarını perçinlemişler... Ne his var, ne bir damlacık duygu...

Hayâ ve edep incisi Hz. Osman (r.a.), 35. hicret senesinin Zil-hicce ayının on sekizinde, hayatının son cuma gecesinde bir rüya gördü.

Allah'ın Resûlü, Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, bir arada... İnsanlığın tacı ve varlığın sebebi olan Peygamber buyuruyorlar:

- *Yâ Osman! Seni muhasara edip buraya mı kapattılar?*

- *Evet, ey Allah'ın Resûlü!*

- *Seni susuz mu bıraktılar?*

- *Evet, ey Allah'ın Resûlü!..*

Nihayetsiz olan Mülkün Seyyidi bir kâse dolusu su uzatıyor.

Hiz. Osman (r.a.), yanmış dudaklarıyla suyu yudumluyor...

Allah'ın Resûlü buyuruyorlar:

- Yâ Osman! Dilersen yarın iftarı bizimle yaparsın, istersen yardımına gelip seni kurtarsınlar... Hiz. Osman (r.a.) sevinç içinde sesini yükseltiyor:

- *Mertebe-yi şehâdetle iftarı nezdinizde yapmak istiyorum, ey Allah'ın Resûlü...*

Cuma sabahı...

Hiz. Osman (r.a.) oruçludur.

Kur'ân okumakta... Gözlerinde elmas elmas yaşlar... Ani bir gürültü...

Asiler duvardan atlamaya ve gürül gürül eve dolmaya başlamıştır.

Hale bakınız ki, Hiz. Osman'ın evine ilk giren, rikkat ve merhamet madeni Hiz. Ebû Bekir'in küçük oğlu Muhammed... Müt-hiş tecelli! Cihanın, peygamberlerden sonra en büyük, en iyi, en faziletli adamının oğlu... İsteddiği memuriyeti halifeden alamadığı için ona düşmandır.

Rahlesine eğilmiş, Kur'ân okuyan Hiz. Osman'ın üzerine atıldı; o masum Efendiyi süt beyaz sakalından kavradı:

- Şimdi seni Muaviye, İbni Ebi Serh ve İbni Amir kurtaramaz!

Hiz. Osman (r.a.)'ın mübarek yüzünde kahredici ve öldürücü bir tebessüm:

- *Ey evladım, diyor; baban, senin bu halini görse ne kadar mahzun ve mükedder olurdu!*

Hiz. Ebû Bekir'in oğlu Muhammed'in başı öne düşüyor. Utancından halifenin yüzüne bile bakamıyor ve oradan hemen uzaklaşıyor...

Mü'minlerin Emîri'nin odasına, âsilerden, üst üste giren girene...

Lânetlinin biri, halifenin başına bir demir indirdi. Sedvan ha-
ini kılıcını Hz. Osman'a havale etti. Halifenin hanımı koşa koşa
efendisinin imdadına geldi ve kolunu kocasına siper etti. Nâile
Hatunun parmakları doğrandı...

Amr bin Humuk isimli nasipsiz, Mü'minler Emîri'nin iman
dolu göğsüne kılıcını sapladı. Hançerler peş peşe mübarek insa-
nın vücuduna girip çıktı...

Mü'minler ulusu ve iman incisi Hz. Osman (r.a.) bembeyaz
gömleği kandan kıpkırmızı, yerde...

Kan damlaları, açık duran Kur'ân-ı Kerim'in üstüne tam şu
mukaddes âyete damlıyor:

- *Allah sana kafidir!*

Nâile Hatun feryadı koparıyor...

Hz. Osman'ın vücudunda bir sürü hançer... Şehit... Hem nasıl
şehit...

Cenazesi iki gün evinde kaldı. Sonra, mübârek naaşını Baki
mezarlığına gömdüler...

Şu ram hayatı terk edip, ebediyetlerin gerçekler sahasına eri-
yor...

Hz. Osman'ın sözlerinden:

- Cehalet öyle bir binektir ki üzerine binen zelil olur, onunla
arkadaşlık yapan yolunu kaybeder...

Sultanların tadına bakmak dudakları yakar!

- Sultanla dost olan, aslan üzerine binen insan gibidir; insanlar
ondan korkar ama, o, binmiş olduğu aslandan daha fazla korkar...

- Edep döküntüleri, altın döküntülerinden daha hayırlıdır...

Hz. Osman (r.a.)'dan inciler

"Ey Âdemoğlu! Unutma ki dünyaya geldiğin günden beri
ölüm meleği peşinde dolaşıp durmaktadır. Bir yandan da senin

boynundan atlayarak bir başkasını yakalamaktadır. Sen dünyada bulunduğun sürece bu böyle devam edecektir. Ancak bir gün gelecek ki başkalarının boynundan atlayıp seni yakalayacaktır. Bu hiç beklemediğin bir anda olabilir. Öyleyse daima hazırlıklı ol ve gafil avlanmamaya çalış! Çünkü ölüm meleği senden asla gâfil değildir.

Ey Âdemoğlu! Bilmiş ol ki eğer sen kendi nefsinden gâfil olur ve kendin için hazırlık yapmazsan, başkası senin için hiç hazırlık yapmaz. Allah'ın huzuruna mutlaka varacağını aklından çıkarma ve bunun için de nefsinin hazırlığını görüp onun için rızık temin et! Sakın bu işi başkasına havale edeyim deme!” (Kenzü'l-Ummal, no: 42790)

“Allah'a yemin ederim ki biz seferde ve hazarda Resûlüllah Efendimiz'le arkadaşlık yaptık ve onun sohbetlerinde bulunduk. Resûlüllah Efendimiz hastalarımızı ziyaret eder, cenazelerimize katılırlardı. Bizimle birlikte savaşımlara çıkıp az veya çok kendisinde bulunan şeyleri bizimle paylaşır, bize destek olurlardı. Ama bakıyorum bugün Efendimiz'i hiç görmemiş olan bazı kimseler onu bana tanıtmaya çalışıyorlar.” (Kenzü'l-Ummal, no: 18662)

İLİM ve HİKMET KAPISI HZ. ALİ

Radiyallahu Anh

Allah'ın Sevgilisine peygamberlik geldiği tarihten on, hicretten 23 yıl evvel ve Fil hadisesinden 30 yıl sonra Mekke'de dünyaya geldi. Daha çok küçük yaşta iken Resûlullah(s.a.v.) Efendimizin ev halkından oldu ve onun yanında büyüdü ve yetişti.

Babası Ebû Tâlib... Annesi Fâtıma binti Esed'dir. Hz. Ali'nin annesi Fatıma (r.a.) aynı zamanda Allah Rasulünün "annemden sonra annem" dediği kişidir. Allah Resulüne 8 yaşından itibaren annelik yapmış ve daha sonra kendisine iman etme ve hicret etme şerefine erip Medine'de vefat etmiştir.

Bir gün Ebû Tâlib'in zevcesi ve Hâşimi soyundan Esed kızı Fâtıma bir rüya gördü:

Evi pırıl pırıl nurla taşmış... Etrafta ne kadar dağ varsa Kâbe'ye doğru secdede... Eline dört kılıç veriyorlar... Bunlardan biri gökyüzüne çıkıyor; biri suya, biri toprağa düşüyor, biri de aslan oluyor... Ve öyle bir aslan ki, müthiş heybeti var. Bütün yaratıklar ondan kaçışmaya başlıyor. Esed kızı Fâtıma, rüyada korkuyla ellerini boşluğa uzatıyor, birdenbire karşısında Allah'ın Resûlü'nü buluyor ve onun mukaddes ellerine yapışıyor.

Yengesi, rüyadan dört ay sonra Hz. Ahmed'e şöyle dedi:

- *Gebeyim, oğlum! Dua et de çocuğum erkek olsun!*

Nuru cihanın dudaklarında cennet tebessümleri:

- *Doğacak erkek çocuğu bana bağışlaman şartıyla dua ederim!*

- Söz veriyorum, sana bağışlarım, oğlum!

- Öyleyse ben de duâ ederim!

Zaman çarkı döne döne dönmüş ve işte beklenen gün gelmişti. Esed kızı Fâtıma, çifte koldan Hâşim soyuna bağlı, haykırışı ta uzaklarda çınlayan, altıntopu gibi gürbüz bir oğlan doğurmuştu...

İşte bu doğan çocuk Hz. Ali'ydi...

Şimdi mini mini Ali beşiğinde çığlık atadursun, zaman ırmağı da durmadan ebediyete doğru akıyordu...

Gaye insan ve ufuk Peygamber kırk yaşlarında yaratılış gayesini bulmuş ve nebilik memuriyetini almıştır.

O'na ilk inanan büyük ve temiz Hatice... Kâinatın Efendisi, zevceleri Hatice-i Kübra ile namaz kılariken içeriye birdenbire küçük Ali giriveriyor...

Manzara dehşet... İlk anda bir şey anlayamıyor, bekliyor... Namaz bitince sokulup soruyor:

- Neydi bu yaptığımız?

Allah'ın Resûlü izah ediyorlar:

- Yâ Ali! Bu gördüğün, Allah'a ibadetin gerçek şekli olan namazdır. Rabbimizin indinde makbul olan ibadet şekli budur. Daha evvel gönderilen peygamberlerin getirdiği tevhid dininde ibadetin esası olan namaz... Ben seni Allah'a iman ve onun dini gereğince bu şekilde ibadete davet ediyorum! Müslüman ol!

Minicik Ali, çocuk gözleriyle derin derin bakıp cevap veriyor:

- Şimdiye kadar böyle bir şeyi ne duydum, ne de gördüm. Babama danışmadan ne diyebilirim ki?..

Allah Resûlü'nün yanaklarında kırmızı gülden bir tomurcuk, buyuruyorlar:

- Sen bilirsin, yâ Ali fakat İslam'a gelmesen bile gördüklerini kimseye söyleme! Büyük bir sırdır bu hiç kimsenin bir şey duymasını istemiyorum. Anlaştık mı?

- *Evet, kimse bir şey duymayacak... Ali'nin beyrinde bütün gün bir çınlama... Allah'ın Sevgilisinin taşları eriten sesi:*

- *Seni Allah'a imana ve O'nun dini gereğince bu şekilde ibadete davet ediyorum!*

Gece oluyor, yatağa giriyor. Fakat uyku hani? Hep ses, hep o ses... Yatağında sabaha kadar kıvranıyor, anlatılamaz, izah ve ifadeye sığmaz bir cazibe merkezine yakananmıştır.

Dönüyor, düşünüyor, kıvranıyor... Bütün gece uykusuz...

Davete İcabeti

Tam şafak vakti yatağından fırlıyor ve uçarcasına Allah'ın Resûlü'ne koşuyor:

- *Ey Allah'ın Resûlü! Kabul edersen, çünkü davetine şimdi baş etmek isterim!*

- *Babana mı danıştın?*

- *Hayır, ey Allah'ın Resûlü! Çünkü Allah beni yaratırken babama danışmadı...*

- *Ne güzel, ne güzel, yâ Ali! "Şehâdet ederim ki, Allah'tan başka ibadete layık mabud yoktur ve şehâdet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve Resûlü'dür!" Buna şehâdet kelimesi derler. Onu kalbinle ve dilinle söyle...*

Dokuz on yaşlarındaki nur çocuk, fezâ kadar derin kalbi ve gün gibi aydınlık diliyle şehâdet getiriyor:

- *Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlühû..*

Bir numaralı kadın Müslümandan sonra bir numaralı çocuk Müslüman...

Hem ne Müslüman!.. İleride aslan gibi kükreyecek ve bütün kâfirleri kırıp geçirecektir...

Zaten küçük Ali 5 yaşından beri Kâinatın Efendisinin himayesindedir ve nefes nefes o nuru yudumlamaktadır...

İlk Müslümanlar

Allah'ın Sevgilisi, topyekûn zaman ve mekânı ve bütün mah-lûkatın Peygamberi arkasında, şimdi bir kadın, bir çocuk, bir bü-yük ve bir köle... Hepsi kendi içinde birer numaralı ilkler...

Artık çığır açılmıştır..

Derken, ikinci ilkler...

Ve aklı kamaşan Kureyş kâfirleri...

Hız. Ali'ye, babası Ebû Tâlib soruyor:

- *Bu hangi din? Sen hangi dindensin, oğlum?*

- *Benim aziz babam; ben İslâm dinindenim! Allah ve Resûlü'ne iman ve Allah'ın Resûlü ile ibadet etmek gibi bir saadetin sahibiyim!*

- *Muhammed (s.a.v.) kimseyi doğru yoldan başka bir tarafa sürmez; o ne derse yap!*

Ebû Tâlib böyle dedi, fakat kendisini, kendi ruhunun meylini açığa vurmadı...

Nahle Vadisi

Nihayetsiz olan mülkün seyyidi Hz. Mustafa ile küçük Ali'nin yolu bir gün Nahle vadisine düştü. Ne ins var, ne cin. İpissiz bir yer... Hemen yüce Rabbin huzuruna durdular ve vecd içinde ken-dilerinden geçtiler...

Tam o anda, uzaktan Peygamber amcası ve Ali'nin babası Ebû Tâlib göründü ve yeğeniyle oğlunu, kendilerinden geçmiş, Allah'ın huzurunda alınlarını topraklara sürürken buldu.

Durup seyretti...

Dudaklarında tatlı çizgiler...

Namaz bitince sordu:

- *Ey benim sevdiklerim! Ne yapıyorsunuz böyle tek başınıza bu kuytu yerde?*

Allah'ın Resûlü cevap verdiler:

- Kibriya olan zata kulluk gösteriyoruz!
- Bu nasıl dindir?
- *Bu din Allah'ın dinidir. Meleklerin, peygamberlerin ve ceddimiz İbrahim (a.s.)'in dini. Rabbim beni onunla kullarına gönderdi.*
- Demek öyle!
- Evet!..
- Ben ne diyebilirim?
- *Benim doğru yola davet edeceklerim ve bu davete koşması gerekenlerin başında sen varsın. Öyleyse benim hak peygamber olduğumu doğrula.*

Ebû Tâlib derin derin düşündü ve sonunda mırıldandı:

- *Ben eski dinimden ayrılmam! Lakin Allah üzerine yemin edirim ki, ben sağ kaldıkça kimse sana el uzatamaz. Seni daima koruyacak olan bizzat benim!..*

İlâhî cilveye bakınız ki, Sonsuzluk Nebisinin üzerine titreyen Ebû Tâlib, evladını feda edecek kadar hak dinine hak verirken, bir türlü kendisini ve kendi nefsini teslim edemiyor...

Allah'ın hidâyet etmediğine kim ne yapabilir ki?..

Çile

Allah'ın Resûlü'ne:

- *Sana emredileni açığa vur!*

Bu emir gelince, iman bayrağı kılıfından çıkarıldı ve Mekke meydanının tâ merkezine dikildi.

Ve Kureyş kâfirlerinin aklı kamaştı. Kâfirleri çıldırtan haber dalga dalga Mekke ufuklarına yayıldı...

İslam'ın çile devri açıldı..

Kâfirler, kanlı pençelerini masum mü'minlerin gırtlığına geçirdi... Ezâ ve cefa dayanılmaz bir hal aldı... Fakat tek kişiyi ebediyet yolundan döndüremediler...

Bir gün, Allah'ın Sevgilisi ve elinden tuttuğu yeğeni Hz. Ali, Kâbe'ye giriyorlar... Kimsenin olmadığı bir saat... Kâinatın Efendisi, Ali'nin sırtına basarak Kâbe duvarına yetişmenin imkânsız olduğunu anlayınca, kendisi çöktü ve:

- *Üzerime çık!*

Emrini verdi.

Ateş parçası delikanlı Ali, Sonsuzluk Nebisinin mukaddes sırtına çıkıyor ve putların bulunduğu noktaya kadar yükseliyor...

O anda öyle bir yere çıkmıştı ki, kendi tabiriyle ufukları kucaqlayabileceğini sanıyor. Kâbe'nin üstünde suratsız bir put... Hz. Murtazâ onu sağından ve solundan dürtüyor, itiyor; put yere düşüyor ve parça parça oluyor...

Hz. Ali (r.a.) diyor ki:

- Bu işi yaptıktan sonra Allah Resûlü'nün omuzlarından indim. Beraberce geri döndük. Uzaklaştık!..

Daha neler neler oluyor... Allah'ın Resûlü ve Müslümanlar neler çekiyorlar...

Allah Resûlü'nün mukaddes başına toprak saçanlar...

Evinin kapısına, beş parmaklarını canavar pençesi halinde kullanıp kan izleri çekenler...

Kâbe'de namaz kılarken, üzerinde fezayı taşıyan mukaddes sırtına bir deve leşinin necaset kesesi işkembesini koyanlar...

Hâsılı, hiçbir devirde görülmeyen küfür vahşeti...

Hicret

Küfür ve dalâlet çukurunda çırpınan Kureyş nasipsizlerinin kin ve gayzını söndürmeye hiçbir deniz kafi gelmez...

Kaynayan insan kafaları ve kamaşan akıllar... Ve Müslümanların gösterdiği sabır...

Nihayet hicret...

10 yaşından başlayarak 33 yaşına kadar Sonsuzluk Nebisinin yanından ayrılmayan Hz. Ali...

Hicret emri gelip de bütün sahâbîler tek tek, çift çift, kol kol, grup grup Medine'ye aktıktan sonra Mekke'de Allah'ın Resûlü, Hz. Ebûbekir ve Hz. Ali'den başka kimse kalmamıştı...

Nasipsiz kâfirler toplanarak Nebiyyi Muhteremi öldürmek kararı vermiş ve Peygamber evini sarmaya hazırlanmıştı...

Meleklerin sultanı Hz. Cibril, o akşam Allah'ın Resûlü'ne hicret emrini getirmiş, kendileri de Hz. Ali'yi çağırarak ilâhî fermanı bildirmişler ve emir buyurmuşlardı:

- *Yâ Ali! Bu gece benim yatağında sen yatacaksın!*

- *Evet, ey Allah'ın Resûlü!*

- *Sen birkaç gün daha burada Mekke'de kalacaksın... Bendeki emanetleri tek tek sahiplerine teslim edecek ve yola çıkıp bana yetiştireceksin!*

- *Evet, ey Allah'ın Resûlü!*

- *Şimdi ben gidiyorum! Sen benim yatağıma yat! Böyle icap ediyor!*

- *Baş üstüne!*

Allah'ın Aslanı Hz. Ali evde yalnız kalırken Allah'ın Resûlü, karanlıkta evlerinden çıktılar. Yasin sûresinden bir âyet okuyarak ve kâfirler üzerine toprak saçarak karanlığa dalıp gözden kayboldular...

Yeşil Hırka

Şecaat ve ulviyet madeni Hz. Ali, Kâinatın Fahrinin kendisine verdiği yeşil hırkaya bürünüp yatağa yattı, içeriye giren kâfirler karşılarında Hz. Ali'yi görünce apışıp kaldılar ve kudurmuş bir sırtlan gibi sokağa atıldılar... Peygamberler Peygamberinin peşine düştüler...

Hız. Ali, üç gün içinde her işi bitirip, Allah Resûlü'nün ev halkı ile nur şehri Medine'ye hicret etti...

Kâfirleri: baskınından korunmak için gündüzleri gizleniyor ve geceleri yol alıyordu...

Böylece, tek başına, her tanesi ateşten bir akrep, kızgın demirden bir çivi, taban ısırın, alev saçan kumlar üzerinde 400 kilometreyi aşip, nice zahmetler çekerek Medine'ye vardı...

Gaye insan ve ufuk Peygamber, Hız. Ali'nin geldiğini haber alınca emir verdiler:

- *Ali'yi bana çağırınız!*

Nebiyy-i Âhirzamana verilen cevap:

- Ey Allah'ın Resûlü! Ali'nin tabanları şiş ve derisi yüzülmüş olduğu için yürümeye kudreti yok... Ne emir buyurursunuz?

Allah'ın Sevgilisi, kevser sakisi Hız. Ali'nin yanına bizzat gitmişler ve onun ıstırabını görünce mukaddes elleriyle ayaklarındaki yaraları meshetmişlerdi.

Yaralar ve acılar derhal geçti ve Hız. Murtazâ, şehit olacağı güne kadar bir daha ayaklarında ağrı hissetmedi...

Kardeş

Hicretin beşinci ayında, Kâinatın Tacı, Mekkeli sahâbilerle, Medineli sahâbiler arasında birçoğunu birbirine kardeş ettiler...

Kardeş tutma işinde Hız. Ali açıkta kalmıştı. Ne hikmetse ona hiç kimse kardeş gösterilmemişti.

Benim, dedi; kardeşim yok mu?

Allah'ın Sevgilisi, topyekûn zaman ve mekânın ve bütün mahlûkatın Peygamberi buyurdular:

- *Senin kardeşin benim!..*

Ve diğer bir hadîs-i şerif:

- “Ali, dünya ve âhirette kardeşimdir!..”

Hız. Ali, başına konan bu gökler dolusu devlet karşısında iplik iplik yaşlar döktü...

Savaş Meydanlarında

Şanlı Bedir’den başlayarak -Tebük hariç- bütün gazâlarda hazır. Şanlı kılıcıyla nice imansızın ciğerini deldi, nice kâfirin kafasını kopardı... Destan çapında kahramanlıklar gösterdi...

Hayber fethinde Peygamber sancağını o dalgalandırdı.

Bir gün evvel, İnsanlığın Efendisi sancağı eline alarak nidâ ettiler:

- *Yarın sancağı öyle bir kimseye vereyim ki, Allah ve Resûlü’nün sevdiği insan olsun ve fetih onun elinde gerçekleşsin...*

Ve bayrağı Hız. Ali’ye verdiler...

Allah’ın Aslanı kaleye yüklendi. Müthiş bir boğuşma, amansız bir cenk... Düşen başlar, kopan kollar, parçalanan vücutlar...

Koca Hayber kapısını Hız. Ali bir omuzlayışta devirdi. Sonradan kapının kaldırılıp yerine takılması için yetmiş kişinin çalışması icap etti...

Ve bütün cenkler boyunca düşman saflarını bir kar makinesi gibi yardı...

Yine böyle muharebelerin birinde, Allah’ı Aslanı Hız. Ali yaman bir kâfiri devirdi ve göğsüne oturdu. Kılıcını kaldırıp kafasını gövdesinden ayıracağı zaman, kısıkvrak bağlanmış olmaktan kuduran kâfir, onun iman aynası berrak yüzüne tükürüverdi. O zaman Hız. Ali (k.v.) derhal kılıcı yere indirdi ve haykırdı:

- *Ey kâfir! Ben seni Allah için öldürecektim! Sen yüzüme tükürdün ve nefsimi incittin! Şimdi bu hâl ve seni öldürsem nefsim için öldürmüş olurum! Kalk, bırakıyorum seni!..*

Kâfir hayretinden donup kaldı...

Bir seferinde de Hz. Ali yaralanmıştı. Aliyyü'l-Murtazâ'nın vücudunda küfür okunun ucundan bir parça... Cerrahlar ısrar ettiler:

- *Yâ Ali! Parçayı vücudundan çıkarmamız lazım! Acısına dayanacaksınız!*

- *Olur! Ama ben namazdayken almanız lazım. Ancak o zaman dayanabilirim!*

- *Pekala!*

- *Allahü Ekber...*

Ve namaz başlıyor... Ok parçası çıkarılıp yara bantlanıyor...

Selâm verdikten sonra yanındaki cerrahlara soruyor:

- *Ne oldu, çıkardınız mı parçayı?*

Hz. Ali (r.a.) namaz vecdi içinde hiçbir şey duymamış, hiçbir şeyin farkında olmamıştı. Cerrahlar hayret içinde:

- *Yâ Ali! Hiçbir acı duymadınız öyle mi?*

- *Evet...*

- *Nasıl olur, hiç acı duymamak?*

- *Kafesteki kuşu salıverdikten sonra kafesi parçalayacak olursanız kuşun bundan haberi olur mu?*

Ulviyetin bu derecesi...

Peygamber Damadı

Peygamberler Peygamberinin en üstün evlâdı Hz. Fâtımâtü'z-Zehrâ ile, yirmi küsûr yaşlarında iken evlendi.

Şöyle oldu:

Bir gün insanlık hûrisi Hz. Fâtıma (r.anha) mukaddes babasına içecek su getirmişti. O zaman 15 yaşını doldurmuş ve gelinlik çağa gelmişti. Bu hali gören Allah'ın Resûlü hayırlı bir kısmet vermesini Cenâb-ı Hakk'tan diledi.

Allah onun dileğini kabul etti. Cebrâil (a.s.) gelip durumu bildirdi. Nebiyyi muhterem hemen Hz. Ali'ye haber gönderdiler...

Hâlbuki daha önce Fâtıma-i Zehrâ'yı Hz. Ali'ye istemeye ev-vela Hz. Ebûbekir (r.a.) gitmişti...

Allah'ın Resûlü sükût etmişlerdi. Peşinden Hz. Ömer aynı tek lifle gitmiş, o da cevap alamamıştı...

İkisi birden Hz. Ali'ye gidip dediler:

- *Git kendin iste! Öyle görünüyor...*

Gönlünde okyanuslar dalgalanan ulvi delikanlı, Allah Resû-lü'nün huzurunda... Muradını Kâinatın Efendisine arzetti...

İnsanlığın Tacı sordular:

- *Dünyalık olarak neyin var, yâ Ali?*

- *Bir zırhımla bir atım var; ey Allah'ın Resûlü!*

- *Atın sana lazımdır git zırhını sat, parasını getir!*

- *Baş üstüne, ey Allah'ın Resûlü...*

Ve Hz. Ali, denilen şeyleri aynen yaptı...

Hurma lifleriyle doldurulmuş deriden bir şilte, bir iki tahta sedir. İşte bütün ev eşyaları... Yine hurma ve un bulamacından bir iki türlü yemek; bu da ziyafet sofraları...

Cihan Peygamberi, sahâbilerini toplayıp bir hutbe irat ediyorlar ve muhterem kızlarını Ali'ye nikâhladıklarını bildiriyorlar... Hz. Ali de, bu nimete layık görüldüğü için Allah'ın Resûlü'ne teşekkür ediyor...

Evlendikleri akşam biri evin bir köşesinde, diğeri başka bir köşesinde Kâinatın Efendisinin teşrifini beklediler...

Allah'ın Sevgilisi geldi; onlara duâ etti ve artık birbirlerine kefil olduklarını bildirdi... Ve işte onlardan nur nesli meydana geldi...

Künyeler

Hz. Ali'nin künyesi Ebûl Hasan... Hasan'ın babası... Derin ve ince Fâtıma ile izdivacından evvel Allah Resûlü tarafından kendisine böyle hitap edildi...

Bir başka künyesi de “Ebû Türeb” Toprak Babası...

Bir gün Peygamber mescidinde uyuyordu. Allah'ın nemlendirdiği mübârek yüzü toprağa bulanmıştı...

Mescide gelen Peygamberler Peygamberi bu manayı gördüler, mukaddes elleriyle yüzündeki toprağı silkeleyip iki kere:

- Ya Ebâ Türeb; ya Ebâ Türeb! diye seslendiler...

Bundan böyle Hz. Ali bu lakapla anıldı ve bundan büyük haz duydu...

Keremli Yüz

İmam-ı Ali'nin, her sahabi gibi -radıyallahü anh- yüceltme tabirinden başka şahsen mâlik olduğu- “kerremallahü vechehü” “Allah yüzünü keremlendirsın” gibi hususi bir ihtiram unvanı var.

Bu neden?

Ömründe bir kerecik dahi olsa putlara secde etmemiştir. Böyle olmakla beraber, Allah Resûlü'nün kadri yüce kızına karşı takındığı edep yüzünden, böyle bir hürmetin ulvi mânâsını taşımasından...

Arabın Efendisi

İlim ve hikmet kutbu Hz. Ali'yi uzaklardan gören Allah'ın Resûlü şöyle buyurdular:

- *İşte Arabın efendisi!*

Bunun üzerine Hz. Âişe vâlidemiz, sordu:

- *Arabın efendisi sen değil misin, ey Allah'ın Resûlü?*

- Ben âlemlerin efendisiyim; o da Arabın efendisi... Bir rivayete göre de şöyle:

- Ben insanoğlunun efendisiyim; O da Arabın efendisi!.. Ve bir hadis:

- *Ben hikmet eviyim; Ali de onun kapısı...*

Halifeliği

Hicri 35. yıl zilhiccenin 19. cumartesi günü, şehit Osman (r.a.)'ın cenazesi henüz evde yatarken halife seçildi...

Allah Resûlü'nün:

- *Ali bendendir; ben de ondanım!* buyurduğu büyük insan...

İlklerin ilklerinden, cennetle müjdeli saadet kadrosundan, Allah Resûlü'nün damadı, nur neslinin babası, dört üstün halifenin sonuncusu, hikmet madeni Hz. Ali, şimdi devlet reisi...

Masum efendi Hz. Osman'ın şehit düşmesinden sonra sahâbîler, Hz. Talha ve Hz. Zübeyr'in reisliğinde toplanıp, oy birliğiyle Hz. Ali'yi halife seçmek ve ona biat etmek üzere evine gittiler.

Kapıyı tıkladı...

Hiz. Ali içerden seslendi:

- *Kimsiniz, ne istiyorsunuz?*

- *Biziz! Peygamber sahâbîleri...*

Kapıyı açıp onları içeri aldı ve sordu:

- *Ziyaretinizin sebebi ne?*

- *Başımız ve imamımız sensin! Sana biate geldik!*

- *Ben halifeliği istemem! Siz başkasını seçiniz! Seçtiğinize ben de râzı olurum!*

- *Aman yâ Ali! Sen dururken başkasını seçemeyiz!*

- *Siz benden vazgeçin! Seçeceğiniz insana 'benim vezir olmam ve onu desteklemem daha hayırlıdır!'*

Sahâbîler o kadar içten yalvardılar, o kadar dil döktüler ki, Hz. Ali (ta.), kabulden başka çare bulamadı ve dedi:

- *Öyleyse mescide gidelim; biat işi gizli olmaz!*

Mescide gidildi. Kendisine önce Hz. Talha, sonra da Hz. Zübeyr biat etti... Peşinden herkes...

İç Mücadele

İrfan denizine gark olmuş din büyüğü Hz. Ali'nin halifeliği hep iç mücadelede geçti. Hz. Osman (r.a.)'ın şehâdetiyle başlayan fitne gittikçe yayıldı. Hem öyle bir yayılış ki. Fitne başlar üzerinde durmadan kanat çırpı ve Müslümanların içine düşen ayrılık genişledi, durdu. Bütün bunların düzeltilmesi için elden gelen her şey yapıldı ise de bir kere heyelan başlamıştı ve sonuna kadar gidecekti. Nitekim gitti de gitti, bu selin önüne hiçbir bend yapılamadı...

Mü'minler Emîri İmam-ı Ali (r.a.) devlet gemisini kâinat deriyasında saaditle yüzdürüp kurtuluş sahiline çıkarmak için elinden gelen bütün gayreti gösterdi. En aziz ve en sadık dostları Hz. Talha ve Hz. Zübeyr (r.a.) ictihadi meseleden ona cephe aldılar ve bu yüzden Cemel Vak'ası meydana geldi...

Şehadeti

Ulviyet ve hikmet madeni Hz. Ali (r.a.), 4 sene, 8 ay, 23 gün halifelikte kaldıktan sonra, kırkuncı hicret senesi, ramazanın 17. cuma günü sabah namazına mescide giderken Harici taifesinden İbni Mülcem isimli lanetlinin kılıcı ile vuruldu ve yaralandıktan iki gün sonra da ebediyet âlemine göçtü...

Şu şekilde oldu:

İmam-ı Ali (r.a.) vefatından üç gün önce yemeden içmeden kesilmişti, iftarda üç lokmadan fazla yemiyordu:

- *Ölümün aç iken gelmesini istiyorum!* diyordu... Ve iki günlük ömrü kaldığını söylüyordu...

Zaten kendisi başına gelecekleri ta nur yatağı Medine'de iken haber vermişti. Irak'a gitmek üzere harekete geçtiğinde Abdullah İbni Selâm yolunu kesip haykırmıştı:

- Ey Mü'minler Emîri! Irak'a gitme, korkarım ki orada sana kılıcın ucu dokunur! Ona şu cevabı vermişti:

- *O dediğini bana Allah'ın Resûlü bildirmişti!..*

Bilgi güneşi Hz. Ali (k.v.) gece rüyasında Allah'ın Resûlü'nü gördüler. Ona ümmetinden şikâyet ettiler...

Kâinatın Efendisi:

- *Yâ Ali, dediler; onlar aleyhine duâ et!..*

Ve uykudan uyandılar... Rüyasını oğlu Hz. Hasan'a anlattılar... İşte o gecenin sabahı öldürücü yarayı aldılar...

İbni Mülcem'i yakalayıp yatağının başına getirdiler. Emir verdi:

- *Onu hapsedin, kendisine yiyecek ve içecek verin! Eğer ben ölürsem siz de onu öldürürsünüz. Eğer kurtulursam, ben ne yapacağımı bilirim..*

Şah-ı Merdan, Aliyyül Murtazâ (r.a.) bundan sonra ebediyet hazırlığına başladı...

Şeytanların zıplamaya koyulduğu hengâmeden başlayarak ta ölümüne kadar devam eden çile devri son bulmuştu...

Son dakikasına yakın oğullarını yanına çağırıp onlara öğüt verdi:

- *Benim iki gözümün nurları! Allah'a kulluktan ayrılmayınız! Dünya size gelse bile siz ondan kaçın! Dünyadan herhangi bir şey elde edemediğiniz için kasavet çekmeyiniz! Daima hakkı söyleyiniz! Yetimlere acıyınız, zavallılara imdat ediniz! Her işiniz Allah için olsun! Zalime düşmanlığınız ve mazluma sevginiz hep Allah için... Allah'ın emrini yerine getirirken işlerine gelmeyenlerin hiçbir sözünü dinlemeyiniz!..*

Peygamber Halifesi Hz. Ali'yi oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile Abdullah bin Cafer gasletti... Namazını büyük oğlu Hz. Hasan kıldırdı. Ve onu seher vaktinde Kûfe mescidinin yakınında gömdüler. Aynı gün Hz. Ali'nin katilini de zindandan çıkarıp idam ettiler. Ve ebedi azap diyarına gönderdiler...

En Yüksek Derece

Allah'ın Aslanı Hz. Ali (k.v.) ilim ve akıldan yana da derecelerin en yüksekinde... Abdullah b. Mes'ud diyor ki:

- Hz. Ali'den başka hiçbir fert, halka "Bir müşkülünüz varsa bana danışın!" diyemezdi. Zira Hz. Ali şöyle buyururlardı: "Allah'ın kitabını bana sorunuz! Hiçbir âyet nazil olmamıştır ki, ben onun kim hakkında, ne vesileyle, hangi sebeple, gece mi gündüz mü, yağda mı sahrada mı indiğini bilmeyeyim!"

Muazzez sahâbîlerden ve tefsircilerin reislerinden İbni Abbas:

- *İlmin onda dokuz payı Ali'ye verildi ve geriye kalan biri de insanlara dağıtıldı*, der...

Sahâbîlerin en büyükleri bile ondan fikir alırlar, ilim öğrenirlerdi..

Dava ve meselelerin çözümünde eşsizdi. Öyle ki Peygamberler Peygamberi sahâbîlerine hitaben şöyle buyurmuşlardı:

- Ali, hüküm ve kaza işinde hepinizden üstündür!

Nur devrinde bir gün, Kâinatın Efendisi sahâbîleriyle beraber oturuyordu. Huzuruna iki adam geldi ve adalet istedi. Birinin öküzü öbürünün merkebinin öldürmüştür ve merkep sahibi, kaybının ödenmesini ve hakkının alınmasını istemektedir...

Allah'ın Sevgilisi, çiçek çiçek bir tebessümle sahâbîlerinin yüzüne baktılar. "Bir hüküm verin!" demek istediler.

Biri atıldı:

- Şuursuz hayvanların fiilinden sahiplerine tazminat gerekmez. Âlemin Fahri emir buyurdular:

- *Davalarına sen bak, yâ Ali!*

- *Baş üstüne, ey Allah'ın Resûlü!..*

Ve Hz. Ali davacılara sordu:

- *Hayvanların ikisi de başıboş muydu; yoksa biri bağlıydı da öbürü mü başıboştu?*

İkisi birden merkebin bağlı ve öküzün serbest olduğu cevabını verdiler. Hz. Ali hükmünü bildirdi:

- *O halde merkebin tazmini gerekir!*

Varlığın sebebi olan Peygamber de bu hükmü beğenip yerine getirdiler ve Hz. Ali hakkında, yukarıdaki sözü söylediler...

Tarihin nadir yetiştirdiği ve kâinatın en büyük adalet sultanı Hz. Ömer, Hz. Ali hakkında şöyle demiştir:

- Ali'ye üç fazilet verilmiştir ki, onların biri bende olsaydı, dünya ve ötesinin bende olmasından daha bahtiyar olurdum, ilki Allah Resûlü'nün en sevgili kerimesini zevceliğe almış olması, ikincisi, Nebiyyi Muhtereme olduğu gibi mescitte oturmanın kendisine helal kılınması. Üçüncüsü, Hayber cenginde bayraktar olması...

ZÜBEYR BİN AVVAM

Radiyallahu Anh

Hz. Zübeyr'in Doğumu ve Ailesi

Cennetle müjdelenen on sahâbiden birisi ve Peygamber Efendimizin halaoğludur. Kureyş'in tanınmış simaları ve sayılı süvarilerindendir.

Adı: Zübeyr, künyesi Ebû Abdullah, lakabı Havari-i Resûlullah'tır. Neseb beşinci babada Sonsuzluk Nebisininkiyle birleşir... Avvam oğlu. Fil vak'asından 25 yıl sonra doğdu... Zübeyr bin Avvam, Kureyş kollarından biri olan Esedoğulları'na mensuptur. Esedoğulları sayı bakımından az olmakla birlikte, binicilik ve cesaretleriyle sivrilmiş bir kabileydi.

On beş yaşlarında iken, Sıddık-ı Ekber (r.a.)'ın eliyle İslâm dairesine girip sonsuz kurtuluşa erdi. Cemel vak'asında hicretin 36. yılı cemaziyelevvelin onuncu perşembe günü, 64 yaşında, namaz kılariken, İbni Cerhûz isimli nasipsizin eliyle şehit edildi...

Kureyş boyları, çocuklarını birbiriyle evlendirirlerdi. Babalar, oğullarını tanınmış aile kızlarıyla evlendirmeye uğraşırlar; kızlarına da, savaşlarda kendilerine destek olsun diye, gücü ve yiğitliğiyle meşhur damatlar seçerlerdi.

Huveylid bin Esed, oğlu Avvam'ı o dönemin Kureyş efendisi Abdülmuttalib'in kızı, aynı zamanda Peygamber Efendimizin amcası Hamza'nın kız kardeşi Safiyye ile evlendirdi. (Hamza ve Safiyye'nin anneleri Hâle bint Üheyb bin Abdumenaş ez-Zühriyyedir)

Avvam bu evliliğe layıktı, eşler arasında denklik vardı. Böylece Avvam'ın çocuklarında soylu bir baba ve asil bir anneye mensup olma özelliği bir araya toplandı. Zübeyr, babasının ailesi Esedoğulları'ndan biniciliği, annesinin ailesi Hâşimoğulları'ndan güçlü olmayı ve liderlik yapmayı öğrendi. Ayrıca Zühreoğulları'ndan da, saf düşünme ve ileri görüşlü olma özelliği kazandı.

Avvam, Ficar harbinde öldürüldü. Öldüğünde eşi Safiyye bint Abdülmuttalib, oğlu Zübeyr'e hamileydi. Babasını hiç tanımadı Zübeyr... Yetim ve fakir olarak büyüdü.

Halası Huveylid kızı Hatice, Hz. Peygamber ile evliydi. Aynı zamanda Zübeyr, Resûl-i Ekrem'in halası Abdülmuttalib'in kızı Safiyye'nin oğluydu.

Mü'minlerin annesi Hz. Hatice (r.anha), Hz. Zübeyr'in halası... Annesi de Allah Resûlü'nün halaları, Abdülmuttalip kızı Hz. Safiyye...

Ebedî Hayat Müjdecisi'nin:

- Her nebinin bir veziri, yardımcısı, dostu vardır. Benim de Zübeyr'dir!.." dediği büyük insan...

İlklerden... Hem Habeş, hem de Medine Muhacirlerinden... Cennetle müjdelenen on büyüklerden... Hak ve adalet güneşi Hz. Ömer (r.a.) tarafından halife seçimine mahsus olarak kurulan şura üyelerinden...

Hz. Zübeyr'in komutanlıkta gözü yoktu. İsimsiz kahramanlar arasında kalmak istiyordu o... Mükâfatını yalnız Allah'tan bekliyordu. Şu fani dünyada yaptığı amellerin karşılığını makam, şan, şöhret ya da servet olarak almak istemiyordu. Tam tersine, diğer sahâbîler gibi o da, hayatı boyunca Allah yolunda cihad etmeyi, şehit olup âhireti kazanmayı arzu ediyordu. Savaşlara katılıyor, ameline karşılık cennete kavuşmak istiyordu. Kimselere adını duyurmadan, kendini hiç belli etmeden...

Asıl üzücü olan, Zübeyr bin Avvam'ın sadece hayatının son dönemlerinin ve fitne dönemine ait bölümünün biliniyor olmasıdır. Hayatının ilk devreleri ve yaptığı büyük işler unutulup gitmiştir âdeta.

İslam tarihinde fitne dönemi üzerinde çok durulmuş, bu dönem hakkında çok şeyler söylenmiş, kişisel arzular devreye girmiştir. Bu dönemdeki tutumları hakkında, tartışılır, hatta çelişkili haberler zikrederek sahâbîlere iftira atan İslam düşmanları, bu iftiralar vasıtasıyla, İslam'a yönelik saldırılarını artırmışlardır.

Kendi akıllarınca, önemli şahsiyetleri itham ederek İslam'ın değerini düşürebileceklerini zannediyorlardı. Oysa onlar, bizde kişilerin İslam'a sarılma ve onu kendi hayatına uygulama ölçüsüne göre değerlendirildiğini bilmiyorlardı.

Herhalde bu niteliğe uygun düşen şahsiyetlerden biri de, Zübeyr bin Avvam'dı.

Bir yazarın, bir sahâbîyi tam manasıyla anlatması mümkün değildir. Çünkü sahâbîlerin hayatında parlak günler, büyük işler, kahramanca davranışlar var. Onlar insanı yücelten, onu başkalarından üstün kılan yüce değerlere sahipler.

Böyle olunca, büyük bir sahâbîyi küçük bir kitapçığa sığdırmak çok zordur...

Ne var ki onların hayatını kısa tutmak zorundayım. Çünkü bir taraftan vakit darlığı, diğer taraftan günümüz insanının az zamanda, kısa yoldan bilgi edinme isteği beni böyle davranmaya zorluyor. İşte bundan dolayı, bu örnek şahsiyetlerin hayatını özet olarak anlatmak, bilgileri yoğunlaştırarak aktarmak zorunda kaldım. Bu yüzden de bazı önemli noktaları ayrıntılı biçimde ele alamadım.

Umarım ki Cenab-ı Hak, beni bu yüce şahsiyetin hayatını güzel bir şekilde anlatmaya muvaffak kılar. Şüphesiz insanın gerçek niyetini en iyi bilen Allah'tır.

Zübeyr'in Özellikleri

Zübeyr uzun boyluydu... Ata bindiği zaman ayakları neredeyse yere değdi.

Güçlüydü... Çocukluğundan itibaren sıkı bir eğitim almıştı. Annesi Safiyye onun eğitimiyle özel olarak ilgilenmişti. Zira Safiyye de güçlülüğü ile meşhur bir kadın idi. Erkek kardeşleri, özellikle şehitler efendisi Hz. Hamza gibi...

Bir gün Ebû Cehil, Safâ tepesinde Peygamber Efendimize hakaret etti. Hz. Hamza, yeğeni Muhammed'e yapılan hakareti duyar duymaz, Kureyş'in tanınmış güçlü şahsiyetlerinden biri olan Ebû Cehil'in yanına gitti, elindeki yayla kafasını yararak onu tanımaz hale getirdi.

Safiyye ise, Hendek Savaşı esnasında konakladığı Hassan bin Sâbit kalesinde, kale etrafında dolaşan bir yahudiye değnekle öldürdü. Bu sırada Benî Kureyza yahudileri Hz. Peygamber'e harp açmış, antlaşmayı bozmuştu. Müslüman kadın ve çocukları yahudilere karşı koruyacak kimse yoktu. Zira Resûlullah (s.a.v.) ve müslüman erkekler düşmanla boğaz boğaza harp ediyorlar, savaşı bırakıp da ailelerini korumaya gitmiyorlardı.

Safiyye, oğlu Zübeyr'i sıkı bir eğitime tâbi tuttu. Hayatın zorluklarına alışsın, harbe çağrıldığında kadınlar gibi evinde oturmasın, derhal harbe katılsın diye ona çok sert yumruklar atıyordu. Küçüklüğünden itibaren gücüyle ün kazanmıştı Zübeyr... Birçoğunun kolunu kırmıştı küçükken... Henüz çocukken bir adamla döğüşmüş, kolunu kırıp bir güzel pataklamıştı adamı...

Onun bu gücü ve cesareti annesi için bir övünç kaynağıydı... Bir defasında bir adam Safiyye'ye gelerek:

"Zübeyr nerede?" diye sordu, Safiyye:

"Ne yapacaksın Zübeyr'i?" dedi. Adam:

"Onunla dövüşmek istiyorum" deyince, Safiyye:

“İşte bu!” diyerek, oğlu Zübeyr’i ona gösterdi.

Bunun üzerine adam yanına gidip Zübeyr’e hücum etti. Ama Zübeyr adamı yendi. Daha sonra bitkin bir vaziyette yanından geçen adama Safiyye şöyle dedi:

“Nasıl buldun Zübeyr’i? Keş peyniri ve hurma gibi mi, yoksa Kureyşli bir şahin gibi mi?”

Zübeyr gençlik çağına girdiğinde İslam’ın sayılı erlerinden biri oldu. O günler ve Allah yolunda katıldığı savaşlar bunun en büyük tanığıdır.

Zübeyr’in de kendisi gibi güç ve cesaretiyle meşhur çocukları oldu... Künyesiyle anıldığı en büyük oğlu Abdullah ve diğer çocukları Mus’ab, Urve, Münzir, Amr, Ubeyde, Cafer, Âmir, Umeyr ve Hamza...

Zübeyr’in Müslüman Oluşu

Zübeyr, halası ve mü’minlerin annesi Hz. Hatice’nin evine sık sık gidip gelir, aynı zamanda Peygamber Efendimizin sadık dostu Hz. Ebûbekir’in toplantılarına da katılırdı. Zaten İslam bu evlerden yayılmıştı. Ayrıca evde annesi Safiyye, yeğeni Muhammed’e duyduğu büyük sevgiyi ifade eder, henüz İslam’ı benimsemediği halde, sürekli onun üstün niteliklerinden bahsederdi. Safiyye’nin bu sözleri Muhammed’i, oğlu Zübeyr’in gözünde bir kat daha büyütüyor, Resûl-i Ekrem’e yakın olmak, onun özelliklerini kazanmak, ahlakıyla ahlaklanmak istiyordu.

Hız. Ebûbekir herkes tarafından sevilen, yumuşak huylu bir insandı. Kureyş soyunu ve Kureyş’te neler olup bittiğini en iyi o bilirdi. Ahlaklı, tanınmış bir tüccardı. İnsanlar, onun ilmi, ticareti ve hoş sohbetinden dolayı onun yanına gelirler, birçok konuda fikrini alırlardı.

Hız. Ebûbekir, yanına gelip sohbetine katılanların içinde güvendiği kimseleri İslam’a dâvet etmeye başladı. Davet edilenler

arasında Zübeyr bin Avvam da vardı. Zübeyr dâveti kabul ederek, henüz 16 yaşını bile geçmeden müslüman oldu.

Şu halde Zübeyr ilk müslümanlardandır. Hatta hürler arasında İslam'a giren müslümanların beşincisi olduğu da söylenebilir.

Hiz. Zübeyr, Peygamber Efendimizden 25 yaş küçüktür.

Kureyş müslüman olan erkek ve kölelere karşı düşmanca bir tavır takınarak, onlara işkencenin en âlâsını tattırmaya başladı. Hiz. Zübeyr de işkenceye uğrayan bu müslümanlar arasındaydı.

Amcalarından biri Zübeyr'i imanından caydırmaya çalıştı, ama muvaffak olamayınca onu bir iple bağladı. Hasırın içine sarıp duvara astı, sonra da altından ateş yaktı. Alevler yüzünden Zübeyr'in burnu yandı, yoğun dumandan dolayı gözlerinden sicim gibi yaşlar akmaya başladı... Zübeyr artık ölümden başka bir yol kalmadığını anlamıştı... Ama yılmadı... İnancı uğruna tüm acılara katlandı... Sonunda yakıtı biten ateş söndü.

Zübeyr gün bitimine kadar duvarda asılı kaldı. Akşam amcası gelip indirdi onu... Derisi simsiyah olmuş, uğradığı ağır işkence yüzünden gözleri nar gibi kızarmıştı...

Ondan, amcası tekrar atalarının dinine dönmesini istedi. Artık işin bittiğini, Zübeyr'in tevhid dininden vazgeçeceğini sanıyordu, fakat yanılmıştı. Zübeyr, amcasına güzelce cevap verdi. Allah kendisini cehennem ateşinden kurtardıktan sonra, tekrar küfre dönmesinin asla mümkün olmadığını söyledi... Öyle olmasa, ateşe atılıp işkence çekmeyi kim isterdi?.. Ne var ki kâfir amca katı kalpliydi, bu sözler onu yumuşatmaya yetmedi... Tekrar tekrar işkence etti Zübeyr'e... Fakat Zübeyr imanından vazgeçmedi.

Amca, bu işkencelerin fayda vermediğini, bu yöntemle hedefine ulaşamayacağını anlayınca Zübeyr'i kendi haline bıraktı. Çünkü fani dünyayı küçük gören, inancı uğruna çekeceği işkencelerden çekinmeyen yüce gönüllerdeki iman, ne kadar şiddetli olursa olsun, işkenceyle yok edilemeyecek kadar büyüktü...

Habeşistan'a Hicret

Kureyş müşriklerinin müslümanlar üzerindeki baskısı gittikçe artıyordu. Peygamber Efendimiz asbabinın çektiği işkenceleri görüyor, kendisi güvende olduğu halde onlara yapılan zulüm ve işkencelere engel olamıyordu. Bundan dolayı Resûlullah müslümanlara, Allah kendilerine bir çıkış yolu gösterinceye kadar Habeşistan'a hicret etmelerini tavsiye etti. Habeşistan Necâşisinin adil bir hükümdar olduğunu, orada zulme uğramayacaklarını, huzur ve güven içinde dinlerini yaşayabileceklerini belirtti.

Peygamber Efendimizin verdiği izin üzerine Zübeyr'in de aralarında bulunduğu bir grup müslüman Habeşistan'a hicret etti... Bir süre sonra bazı Habeşliler Necâşi'ye isyan ettiler. Müslümanlar bu duruma çok üzüldüler. Bu isyancıların, Necâşi'nin müslümanlara verdiği özgürlük haklarını tanımamasından, onun gibi hoşgörülü davranmamasından korktular.

Habeş Necâşisi isyancıların üzerine yürüdü. Fakat aralarında Nil nehri bulunduğu için müslümanlar ondan haber alamıyorlardı. Bunun üzerine sahâbiler:

“Kim olay yerine gidip, Necâşi hakkında bize bilgi getirir?” diye sordular. Zübeyr b. Avvam ileri atılarak:

“Ben!” dedi. İçlerinde en genci o idi.

“Tamam, sen git, haber getir bize” dediler.

Bir tulum şişirip Zübeyr'in boynuna astılar. Zübeyr bu tulum üzerinde yüzerek karşıya geçti. Sonra büyük bir sevinçle:

“Müjdeler olsun, Habeş Necâşisi kazandı! Allah, düşmanı he-lak edip, ülke yönetimini yine ona bıraktı” diyerek geri döndü.

Habeşistan'daki müslümanlar Mekke'de İslam'ın yayıldığını, halk arasında İslam'a doğru bir yöneliş başladığını duydular. Bu haber üzerine bir grup muhâcir derhal geri döndü.

Dönen grup içinde Hz. Zübeyr de vardı... Resûlullah'ı özlemişti Zübeyr... Onu görmek, mübarek yüzünü doyasıya seyretmek istemişti canı...

Ne yazık ki geri dönenler Mekke'de durumun hala eskisi gibi olduğunu gördüler. Bir kısmı ancak birisinin himayesi altında girdi Mekke'ye. Bir kısmı da Zübeyr gibi gizlice...

Zübeyr (r.a.), Mekke'de birkaç ay kaldıktan sonra Habeşistan'a geri dönmek zorunda kaldı. Bedeni Habeşistan'a döndü ama, kalbi hep Resûlullah ile birlikte Mekke'de kaldı. Sürekli olarak:

“Resûlullah (s.a.v.) Mekke'de Kureyş liderlerinin baskı ve işkencelerine göğüs gererken, biz burada sağlık ve afiyet içinde mi yaşayacağız? Ülkemize dönmeliyiz! Allah'ın takdiri gerçekleşinceye kadar, tüm hayatında ortak olmalıyız Resûlullah'a. Eğer Cenab-ı Hak düşmana karşı bize yardım ederse, istediğimiz zaten bu. Yok eğer diğer seçenek takdir edilmişse, Allah yoluna feda olsun canımız!” diyordu kendi kendine...

İçini kemiren bu düşüncelerden dolayı, Habeşistan'da kalmaya daha fazla dayanamadı Zübeyr... Ve Resûlullah ile beraber yaşamak için tekrar Mekke'ye döndü.

Zübeyr (r.a.) Mekke'de

Zübeyr (r.a.), Mekke'ye döndükten sonra Hz. Peygamber'in yanından hiç ayrılmadı. Resûlullah'ın ilminden kana kana feyz alıyor, onun ahlakıyla ahlaklanıyordu. Aynı zamanda, sık sık Hz. Ebûbekir'in sohbetlerine katılıyordu.

Bu iki büyük sahâbî arasındaki bağlar giderek güçlendi. Zübeyr, imani kardeşlik bağının yanı sıra, aralarında bir de akrabalık bağı oluşmasını arzu ediyordu. Bu gayeyle Hz. Ebûbekir'den kızı Esma'yı istedi...

Hz. Zübeyr fakir, Ebûbekir (r.a.) ise zengindi... Fakat o günlerde sağduyulu insanların, özellikle mü'minlerin nazarında fa-

kirlik, evlilik ehliyetini azaltıcı bir faktör değildi... Zira gerçek denklik din hususundaki denklikti.

Hız. Ebûbekir, Zübeyr'e baktı, onda İslam kardeşliğini gördü... Bağ olarak, evlilik denkliği olarak yeterliydi bu... Ve Zübeyr'in isteğini hiç tereddüt etmeden kabul etti.

Mal, güzellik ya da dünyevi çıkarlar üzerine değil, yalnız iman esasları üzerine kuruldu bu mübarek evlilik...

Hız. Zübeyr'i Hız. Ebûbekir'e yönelten yegâne etken, ona karşı duyduğu takdir hissiydi... Doğruluğunu, imanını, Resûlullah ile olan arkadaşlığını ve Hız. Peygamber'in ona duyduğu güveni bilmesiydi. Bu noktadan hareketle onunla hısımlık olmak istedi.

Hız. Ebûbekir ise bu evliliğe sadece, imanını tanıdığı ve istediğinin gerçekten inancından kaynaklandığını çok iyi bildiği bu mü'min gence duyduğu saygıdan dolayı razı oldu ve Zübeyr ile Esma evlendi.

Mekke'de Hız. Muhammed'in öldürüldüğüne dair bir haber yayıldı. Zübeyr bu haberi duyar duymaz yerinden ok gibi fırlayıp kılıcını çekti. Şuurunu kaybetmiş bir vaziyette, hatta elbisesini dahi giymeden Mekke sokaklarında dolaşmaya başladı. Yolda Peygamber Efendimizle karşılaştı. Zübeyr'in bu durumunu yadırgayan Hız. Peygamber sordu:

"Zübeyr! Neyin var senin?"

"Özür dilerim ya Resûlullah! Bir haber ulaşmıştı bana, ama doğru çıkmadığı için sonsuz şükürler olsun Allah'a" dedi Zübeyr.

"Ne haberi?"

"Başımıza en büyük felaketin geldiğini, yani senin öldürüldüğünü duymuştum."

"Peki bu haber doğru çıksaydı ne yapardın?"

"Çeker kılıcımı, Mekke'deki bütün kâfirleri öldürürdüm ya Resûlullah! Hiçbirini sağ bırakmazdım dünyada. Kan gölüne çevirirdim Mekke sokaklarını."

Resûlullah (s.a.v.) Zübeyr'in verdiği bu cevabı beğenerek, ona hayır duâda bulundu.

Bundan dolayı, derler ki: "Allah yolunda çekilen ilk kılıç, Zübeyr'in kılıcıdır."

Zübeyr bin Avvam'ın Mekke'deki günleri böylece sürüp gitti... Hz. Peygamber'e arkadaşlık etti. Hz. Ebûbekir ve diğer mü'min kardeşlerinin yanına gidip geldi. Allah'ın ve Rasûlü'nün davasını müdafaa etti ve nihayet Resûlullah (s.a.v.) müslümanların Yesrib'e hicret etmesine izin verdi.

Zübeyr Yesrib'de

Resûlullah (s.a.v.), İslam'a girip kendisini himaye ederler ümidiyle hac mevsimlerinde kabilelerle görüşüyor, onlara İslam dinini anlatıyordu. Kureyş ise Resûlullah hakkında çeşitli söylen-tiler yayarak kabileleri ürkütüp, onun yanından kaçırmaya çalışı-yordu.

Resûlullah (s.a.v.) son olarak Yesrib (Medine)'de oturan Evs ve Hazrec kabilelerine mensup bir grupla görüştü. Onlar dâveti kabul ederek müslüman oldular. İslam dini Medine'de hızla yayılmaya başladı. Bu sırada Kureyş'in müslümanlar üzerindeki baskısı da iyice artmıştı. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz, ashâbına Medine'ye hicret etmelerini tavsiye etti.

Hz. Peygamber'in bu emri üzerine ashâb-ı kiram Medine'ye hicret etmeye başladı. Bu muhâcirlerden biri de Zübeyr (r.a.) idi. Zübeyr ve teyzesinin oğlu Ebû Sebre bin Ebû Ruhm, Usbe'de Münzir bin Muhammed bin Ukbe'nin evinde konakladılar.

Hz. Peygamber'e hicret izni verilince o da Mekke'den ayrılarak, onun hicretinden sonra Medine-i Münevvere adıyla tanınacak olan Yesrib'e geldi. Resûlullah (s.a.v.) Medine-i Münevvere'de müslümanlar arasında kardeşlik tesis etti. Muhâcirler ile ensârı kardeş ilan ederek:

“Allah yolunda ikişer ikişer kardeş olunuz” buyurdu. Bu arada Hz. Zübeyr de Abdullah bin Mes’ud ile kardeş oldu.

Zübeyr’in hanımı Ebûbekir kızı Esmâ hicret ettiği esnada hamileydi. Oğlu Abdullah’ı Medine’de doğurdu. Abdullah, müslümanların Medine’de dünyaya gelen ilk çocuğu oldu.

H. Z. Zübeyr Bedir’de

Resûlullah (s.a.v.) Medine çevresindeki durumu kontrol altına almak ve Kureyş’i müslümanların varlığını tanımaya zorlamak amacıyla seriyyeler hazırlamaya başladı. Ekonomik bir tehdit unsuru olarak, Şam’a gidip gelirken Medine yakınlarından geçen Kureyş kervanlarının önü kesilecekti. Resûlullah bu seriyyeleri göndermeden önce, muhâcirlerle ensâr arasında kardeşlik tesis etmiş, yahudilerle antlaşma yapmış ve böylece Medine’de gerekli psikolojik atmosfer oluşmuştu.

Bu operasyonların birinde Kureyş kervanı Mekke halkından yardım istedi. Mekke müşrikleri derhal kervanın yardımına koştular. Bu arada Ebû Süfyan liderliğindeki kervan, yolunu değiştirerek kurtulmayı başarmıştı. Fakat Mekkelilerle savaş amacı gütmeyen, yalnızca kervanı ele geçirmek isteyen müslümanlar karşı karşıya geldiler. Allah’ın takdiri ne ise o olacaktı.

Resûlullah Zübeyr bin Avvam, Sa’d bin Ebî Vakkas ve Ali bin Ebû Tâlib’i sahâbîlerden oluşan bir müfreze içerisinde düşman hakkında istihbarat toplamaları için Bedir kuyusuna gönderdi. Kureyş’in yanından dönen saka (sucu)ları⁴¹ yakalayıp Resûl-i Ekrem’e getirdiler. Peygamber Efendimiz onları sorguya çekerek Kureyş ordusu hakkında istediği bilgileri elde etti.

Ve Büyük Bedir Savaşı başladı...

Bedir’de muhâcirler ve onların yanı sıra ensâr, muhâcirlerin hâlâ putperest olan yakınlarıyla karşı karşıya geldiler. Her iki ta-

41 Kureyş ordusuna develerle su taşıyan bu suculardan biri Haccacoğulları’nın kölesi Eslem, diğeri de As bin Saidoğulları’nın kölesi Arız Ebû Yesar’dı.

raf da burada yalnız inançları uğruna çarpıştıklarını ispat etmek istiyordu.

Önce Araplarda yaygın mübâreze geleneğine göre, iki tarafın meşhur kahramanları ortaya çıkarak birbirleriyle teke tek savaştılar... Müşriklerden Utbe bin Rebia, kardeşi Şeybe ve oğlu Velid bin Utbe'yi yanına alarak er meydanına çıktı. Karşılarına ensârdan gençler çıkınca Utbe sordu:

“Kimsiniz siz?”

Onlar: “Biz ensârdan gençleriz” dediler. Bunun üzerine Utbe:

“Bizim sizinle bir hesabımız yok!..” dedi ve Hz. Peygamber'e hitaben:

“Muhammed! Bizim karşımıza kendi kavmimizden dengimizi çıkar” diye seslendi.

Burada müşriklerin kan bağlarını ve bütün akrabalık ilişkilerini çiğnediklerini, inanç bağıni her şeyin üstünde tuttuklarını görüyoruz.

Resûlullah onların yerine muhâcir akrabalarından birkaçını seçerek:

“Ubeyde bin Hâris, Hamza ve Ali bin Ebû Tâlib! Öne çıkınız” buyurdu. Hz. Peygamber'in emriyle öne çıktı bu müslüman bahadırlar...

Ve düello başladı... Allah, düşmanlarına karşı mü'minlere yardım etti. Hamza, Şeybe'yi çabucak haklayıverdi. Ali de Velid'i yere serdi. Ubeyde ile Utbe birbirlerini yaraladılar. Hamza'yla Ali, Utbe'nin üzerine saldırarak onu da öldürdüler. Ubeyde yaralı olarak müslümanların arasına getirildi ve Bedir dönüşünde Safrâ denilen yerde ruhunu Allah'a teslim etti. Resûlullah Ubeyde'nin başını mübarek dizlerinin üzerine koydu. Ruhunu teslim etmek üzere olan Ubeyde'nin son sözleri şöyle oldu:

“Ya Resûlullah! Umarım seni memnun edecek davranışlar görmüşsündür bizden.”

Teke tek çarpışmalardan sonra, orduların birbirine hücumuyla savaş başladı... İş kızıştı, durum zorlaştı...

Her bir mücâhid en yakın akrabasını bulmak için sağa sola bakınıyordu. Onu ayaklarının altına almak, böylece İslam'ın akrabalık bağına ayaklar altına aldığını, inanç bağı karşısında savaş veriliyorsa akrabalık bağının hiçbir değer taşımadığını Kureyş'in elebaşlarına iyice anlatmak istiyordu...

Ebû Ubeyde (r.a.) kendi babasını öldürdü. Hz. Ebûbekir (r.a.), oğlu Abdurrahman'ı öldürmek istedi... Ama o gün müşriklerin yanında yer alan oğlunu bulamadı. Hz. Ömer (r.a.) dayısı As bin Hişam'ı öldürdü. Zübeyr b. Avvam'da amcası Nevfel bin Huveylid ile karşılaştı ve akrabası olduğuna hiç aldırmadan kellesini uçurdu. Çünkü o, Allah'ın vereceği mükafatı istiyordu.

O gün Zübeyr (r.a.), savaşın önde gelen kahramanlarından biriydi... Bedir Savaş'ında müslümanların ordusunda sadece iki at vardı. Biri Hz. Zübeyr'in Ya'sub isimli atı, diğeri Mikdad bin Amr'ın atı.

Zübeyr (r.a.), Bedir'de başına kendisini diğer sahâbilerden ayıran sarı bir sarık bağlamıştı. Cebrâil (a.s.) dışındaki bütün meleklerin sarığı beyazdır. Sadece Cebrâil (a.s.) sarı sarık bağlardı.

Zübeyr (r.a.) oradan oraya koşuyor, yiğitleri öldürüyor, kometanları yere seriyordu... Ubeyde bin Said bin As'ı öldürdü... Ubeyde de gücü ve kahramanlığı ile tanınan, zor zamanlarda Kureyş tarafından öne sürülen bir yiğitti. Bedir günü ikisi karşı karşıya gelmişti. Ubeyde tepeden tırnağa silahlanmış, üzerine birkaç zırh giymişti. Gözleri gözüküyordu sadece. Zübeyr (r.a.) hicreti esnasında Habeşistan'dan getirdiği Anze isimli küçük mızrağını Ubeyde'nin gözüne fırlattı. Mızrak gözünden girdi, ensesinden çıktı. Allah düşmanı çılgılık atarak yere düştü. Boğazlanmış boğa gibi böğürüyor, yerlerde tepiniyordu. Zübeyr bindi tepesine kâfirin ve işini bitirdi... Ve Bedir günü, Sâib bin Sâib'i de o öldürdü.

Savaş mü'minlerin açık zaferi ve müşrik Kureyş'in korkunç yenilgisiyle sona erdi...

Müslümanlar, Medine'ye ele geçirdikleri ganimet ve esirlerle döndüler. Müşrikler ise, Mekke'ye dönerken yanlarında mahcubiyet ve utanç getirdiler sadece. Komutanlarını savaş meydanında ölü, liderlerini müslümanların elinde esir bırakıp geri dönmüşlerdi.

Zübeyr (r.a) Uhud'da

Ertesi yıl, Kureyş müşrikleri Bedir'in intikamını almak için bir ordu hazırladılar. Orduyu, Bedir günü müslümanların karşılamak için çıkıp da ellerinden kaçırdıkları kervanın geliriyle finanse ettiler. Medine'ye doğru hareket ederek, Uhud'da karargâh kurdular.

Müslümanlar da müşrik ordusunu karşılamak için yola koyuldu. Resûlullah (s.a.v.), Zübeyr ve Mikdad bin Amr'ı zırhlı süvari birliklerin başına getirdi.

Müşrik ordusunun sağ kanadında zırhlı süvari birlik komutanı Hâlid bin Velid, sol kolunda ise Ebû Cehil'in oğlu İkrime vardı.

Peygamber Efendimiz, Zübeyr'i Hâlid'in karşısına göndererek ona, Hâlid bin Velid'in tam karşı hizasında durmasını ve kendisi emir vermedikçe yerinden ayrılmamasını söyledi. Öteki birliği de diğer kanada konuşlandırarak:

“Ben size emir vermedikçe sakın mevzilerinizden ayrılmayın” diye sıkı sıkı tembih etti.

Ebû Süfyan Lât ve Uzza putlarıyla savaş alanına girince, Resûlullah saldırıya geçmesi için Hz. Zübeyr'e haber gönderdi. Bu emir üzerine Zübeyr (r.a.) derhal taarruza geçti. -Allah'ın izniyle- Hâlid bin Velid komutasındaki süvari birliğini bozguna uğrattı. Sonra Zübeyr ve Mikdad müşriklerin diğer cenahına saldırıp, on-

ları da geri püskürttüler. Resûlullah ve ashâbı da taarruza geçerek Ebû Süfyan'ı hezimete uğrattılar.

Bunun üzerine, Hz. Peygamber'in Ayneyn geçidine, vadi girişini tutsunlar diye yerleştirdiği müslüman okçular savaşın bittiğini, düşmana karşı kesin zafer elde edildiğini zannederek mevzilerini terk ettiler.

Düşmanın sağ kanadından geriye çekilen Hâlid bin Velid süvari birliğiyle yeniden hücumla geçip, boşaldığını gördüğü bu stratejik noktayı kolayca işgal etti. Mevzilerinden ayrılmayan okçuları şehit ederek, İslam ordusunun piyade kuvvetlerinin arkasını çevirdi.

Bu beklenmedik baskın sonrasında, büyük bir panik yaşandı müslümanlar arasında... Saflar dağıldı, moraller bozuldu... Bu kargaşada bir avuç müslüman kalmıştı Resûl-i Ekrem'in etrafında. Zübeyr bin Avvam da bu kahraman sahâbiler arasındaydı.

Uhud günü Resûlullah bir kılıç göstererek:

“Bu kılıcın hakkını kim verir?” diye sordu. Zübeyr (r.a.) hemen ayağa kalktı:

“Ben, Ya Resûlullah!” dedi, Fakat Hz. Peygamber kılıcı ona vermedi. Tekrar sordu:

“Bu kılıcın hakkını kim verir?” Yine ayağa kalktı Zübeyr:

“Ben veririm, ya Resûlullah!” dedi, Ama Hz. Peygamber kılıcı ona yine vermedi.

Üçüncü kez yineledi sorusunu:

“Bu kılıcın hakkını kim verir?”

Bu defa Ebû Dücâne Simâk bin Hareşe ayağa kalkarak:

“O kılıcın hakkını ben veririm ya Resûlullah” dedi. Peşinden de: “Hakkı nedir?” diye sordu. Hz. Peygamber (s.a.v.):

“Bu kılıcın hakkı; onunla hiçbir müslümanı öldürmemen, hiçbir kâfiri ıskalamadan o kılıcı düşmanın tepesine indirmendir” buyurdu ve kılıcı Ebû Dücâne'ye verdi.

Ebû Dücâne harplerde boy gösteren cesur bir yiğitti. Zübeyr kılıcı kendisine vermediği için Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gücendi:

“Ben onun halası Safiyye'nin oğluyum ve üstelik Kureyşli'yim. Ayağa kalkıp kılıcı ondan istediğim halde onu bana vermedi. Gitti, Ebû Dücâne'ye verdi o kılıcı. Vallahi! Ben de takip edeceğim, bakalım bugün bu kılıçla ne iş görecektir?” diyerek kendi kendine söylendi.

Ebû Dücâne'yi takip eden Zübeyr şöyle anlatıyor gördüklerini: Ebû Dücâne'nin savaşa çıkmak istediğinde bağladığı kırmızı bir sarık vardı. Baktım, çıkarıp onu başına bağladı. Ensâr:

“Ebû Dücâne yine ölüm sarığını bağladı” dediler. Gerçekten de o, kelimelerle anlatılamayacak kadar büyük bir cesaret örneği gösterdi bu savaşta.

İşte ashâb-ı kiram böyleydi... Allah (c.c.) yolunda cenk etmek, düşmanla dövüşmek için yarışıyorlardı birbirleriyle... Sırf Allah'ın rızasını kazanmak, cennetine kavuşmak arzusu ile...

Uhud'dan Sonra

Zübeyr (r.a.) Peygamber Efendimizle birlikte bütün gazalara katıldı. Katıldığı her savaşta o, en iyi cengaverler ve önde gelen kahramanlar arasındaydı.

Zübeyr (r.a.), Hz. Peygamber'in yanında yer aldığı Hendek Savaşı'nda büyük yararlıklar gösterdi.

Düşman birlikleri çekilip gidince, Resûlüllah (s.a.v.) o gece, müslümanlar da sabahleyin Medine'ye döndüler. Fakat daha gün ortası olmadan Allah'tan emir geldi Rasûlü'ne... İslam ordusunun geri hattın da savaşırken Allah düşmanlarıyla bir olup müslümanları arkadan vuran Benî Kureyza yahudilerinin üzerine yürüyün diye...

Vahiy yoluyla bu emri alan Hz. Peygamber, yeniden seferberlik ilan etti:

“Allah’a ve Rasûlü’ne itaat edenler ikinci namazını, sakın Benî Kureyza yurduna varmadan kılmasınlar!” buyurdu. Münâdiler bu talimatı bütün Medine’ye duyurdu.

Resûlüllah (s.a.v.) Benî Kureyza’ya doğru harekete geçti. Abdullah bin Ümmi Mektum’u Medine’de yerine vekil tayin etti. Sancağı Hz. Ali’ye verdi.

Benî Kureyza kalesi kuşatıldı. Kuşatma tamamlanınca Hz. Peygamber:

“Ey iman erleri! Bana doğru gelin” diye seslendi. Ali ile Zübeyr, ordudan ayrılıp düşman kalesine doğru ilerlediler. Yahudiler Ali’yle Zübeyr’i fark ettiklerinde iş iştin geçmişti. Hz. Peygamber’in kararına boyun eğmekten başka çareleri yoktu artık.

Daha sonra, müslümanlarla Mekkeliler arasında Hudeybiye Antlaşması yapıldı...

Bu sayede müslümanlara güney cepheden gelebilecek saldırıların önünü alan Hz. Peygamber, kuzey cephesine yöneldi. Zira Vâdi’l-Kura, Fedek ve Hayber’de toplanan yahudiler, müşrikleri müslümanlara karşı savaşa kışkırtıyor, düşmana sürekli destek oluyorlardı. Müslümanlara tuzak kurmak, onları arkadan vurmak için ellerine geçen her fırsatı değerlendiriyorlardı.

Resûlüllah (s.a.v.) önce yahudilerin en büyük merkez üssü durumundaki Hayber’e hareket etti. Sancağı Hz. Ali’ye verdi. Müslümanlar yahudileri kuşatma altına aldılar.

Yahudilerin bir kısmı teke tek vuruşmak için er meydanına çıktı. Düelloya çıkan yahudilerden Merhab’ı, Muhammed bin Mesleme öldürdü. Sonra Merhab’ın kardeşi Yâsir çıktı er meydanına. Yâsir yahudilerin en cesur, en güçlü, savaş konusunda en deneyimli yiğitlerindendi. Yâsir’in karşısına çıkan Hz. Zübeyr, -Allah’ın izniyle- onu yere serdi...

Ve Hayber fethedildi... Ganimet 1800 hisseye ayrıldı; piyadelere birer, süvarilere ikişer hisse olmak üzere 1400 piyade ve 200

süvari arasında paylaştırıldı. Her yüz kişiye dağıtılacak hissenin başında bir başkan vardı. Bu başkanlardan biri de Zübeyr bin Avvam'dı. Ganimetin ilk payı ona verildi. Zübeyr'in payına, Hayber yakınlarındaki Hav arazisi düştü.

Hayber fethinden sonra Fedek halkının gönlüne bir korku düştü. Yahudiler bir antlaşma yaparak Fedek arazisinin yarısını Hz. Peygamber'e verdiler. Bu hissenin tamamı Allah Rasûlü'ne aitti. Sonra müslümanlar Mûte'de Bizanslılarla çarpıştılar... Ve böylece, müslümanlara kuzey cephesinden gelebilecek tehlikeler de durdurulmuş oldu.

Çok geçmeden, Kureyş müşrikleri Hudeybiye Antlaşması'nı bozarak, Hz. Peygamber'in müttefiki Huzâa kabilesine saldıran Bekiroğulları'na yardım ettiler. Güney cephesini yeniden fethetmekten, Mekke'ye girip Kureyş'e dersini vermekten başka çare kalmamıştı artık.

Savaş hazırlıkları başladı. Fakat Resûlüllah (s.a.v.) müslümanlara nereye gidileceğini söylemedi. Sadece hazırlık yapmalarını istedi onlardan. Ordu harekete geçince hedefin Mekke olduğunu anladılar.

Bunun üzerine müslümanlardan biri, Kureyş'e yaranırım da Mekke'deki aileme dokunmazlar düşüncesiyle bir mektup yazıp, müslümanların Mekke'ye yürüdüklerini müşriklere bildirmek istedi. Bir kadına ücret vererek mektubu Mekke'ye gönderdi. Kadın mektubu saç örgülerinin arasına yerleştirdi ve hemen Mekke'ye doğru yola çıktı. Hz. Peygamber vahiy yoluyla bu olaydan haberdar edildi. Derhal Hz. Ali (r.a) ile Hz. Zübeyr'i kadının arkasından gönderdi. Kadın önce inkâr etti mektubu. Vermemekte diretince kadını tehdit ettiler ve mektubu ele geçirdiler.

Hz. Peygamber'in komutasında harekete geçen İslam ordusu, Mekke yakınlarına varınca iki kola ayrıldı. Zübeyr bin Avvam sol kanattaydı. Resûlüllah ona Mekke'ye Kûdâdan (Mekke'nin aşağı kısmından) girmesini emretti.

Allah'ın yardımı geldi ve Mekke fethedildi... Kureyş müşrik-leri İslam'a boyun eğdiler. İnsanlar dalga dalga Allah'ın dinine girdiler...

Ancak müslümanların Mekke'ye girdiğini haber alan Hevâzin kabilesi Kureyş'e yardım etmek üzere bir ordu topladı. Sakif kabilesinin tamamı ve diğer birçok kabile de Hevâzin'e katıldı. Resûlullah 10 bini Mekke'nin fethine katılan müslümanlardan, 2 bini de yeni müslüman olmuş Mekkelilerden oluşan 12 bin kişilik büyük bir orduyla çıktı onların karşısına.

İki ordu Huneyn'de karşı karşıya geldiler...

Müslümanlar sayılarının çokluğuna güvendiler, ama bunun onlara hiçbir faydası olmadı. Bu durum Kur'an'da şöyle anlatıldı:

“Andolsun ki Allah, birçok yerde ve Huneyn gününde size yardım etmiştir. Hani o gün çokluğunuz sizi böbürlendirmişti, fakat bu size hiçbir yarar sağlamamıştı. Bütün genişliğine rağmen yer-yüzü başınıza dar gelmişti de, bozguna uğrayarak arkanıza dönüp kaçmaya başlamıştınız. Sonra Allah, Rasûl'ünün ve mü'minlerin üzerine güven veren rahmetini indirmiş, sizin görmediğiniz askerler göndermişti de kâfirleri azaba çarptırıp bozguna uğratmıştı. İşte kâfirlerin cezası budur.”⁴²

Allah'ın izniyle, sonunda zafer yine müslümanların oldu...

Mâlik bin Avf ve askerleri vadinin en dar yerinde bir boğazı tutmuşlar, orada siper almışlardı. Zübeyr bin Avvam, karşılarına çıkıp direndi onlara... Mevzilerinden çıkarıncaya kadar vuruştı kahramanca...

Sakif kabilesi müslüman oldu... Peygamber Efendimiz de umreyi eda edip, Medine'ye döndü.

Huneyn'den altı ay sonra Allah Rasûlü, müslümanlara Bizans üzerine düzenlenecek bir sefer için hazırlık yapmalarını emretti.

42 Tevbe, 25-26.

Zira artık güney cephesi konusunda içi rahattı. İyi biliyordu ki, Kureyş boyun eğdikten sonra diğer Arap kabilelerinin itaati daha kolay olacaktı... O halde bütün operasyonlar kuzey cephesine kaydırılmalıydı bundan böyle... Ve hazırlıklar tamamlanarak, çıkıldı Tebük seferine.

Sonra Peygamber Efendimiz Veda Haccı'nı eda etti... Böylece Allah'ın insanlara gönderdiği nimet tamamlandı, din kemale erdi... Ve sonra... Resûl-i Ekrem âhirete irtihal etti, vahiy kesildi.

Hız. Ebûbekir (r.a) Döneminde Zübeyr (r.a)

Müslümanlar Peygamber Efendimizin halifesi Hız. Ebûbekir'e bîat ettiler. İlk gün, meşguliyeti bulunan ya da haberi olmayanların dışında bütün müslümanlar katıldı bu biata.

Zübeyr ve Talha, hanımı Fâtıma'nın hastalığıyla ilgilenen Ali'nin evindeydiler...

Bu bir günlük gecikmeden dolayı Hız. Ali, Zübeyr ve Talha hakkında birtakım asılsız haberler uyduruldu. Bu sahâbiler ertesi gün hemen gidip, Hız. Ebûbekir'e bîat ettiler.

Onun üstünlük ve değerini inkâr etmedi hiçbirisi... Hele damadı ve onu en iyi tanıyan Zübeyr... Böyle bir şey aklından bile geçmedi Zübeyr'in...

O Zübeyr ki, faziletinden dolayı hısımlı olmuştu Hız. Ebûbekir'e... İmanından, bilgisinden yararlanmak için akraba olmuştu ona...

Sohbetlerine katılıp, dost olmuştu onunla... Hız. Ebûbekir'e bîat etmekten geri kalır mıydı hiç, bunca şeyden sonra?

Hız. Peygamber'in vefatından bir süre önce İslam'a boyun eğmiş Arap kabileleri arasında dinden dönme hareketleri başladı. Bunun üzerine Hız. Ebûbekir, Resûl-i Ekrem'in belirlediği görevden dönen Üsâme ordusunu bu kabilelerin üzerine gönderdi. Kabileler Medine'ye göz dikince Hız. Ali, Zübeyr bin Avvam, Talha

bin Ubeydullah ve Abdullah bin Mes'ud'u Medine çevresindeki gedik noktalara yerleştirdi. Zübeyr, önde gelen sahâbîlerle birlikte Hz. Ebûbekir'in danışma kurulu üyesiydi...

Ordunun Şam seferine çıkmasını o teklif etmiş ve sıradan bir er gibi katılmıştı mücâhidlerin arasına...

Ne şöhret olmalı onun gayesi, ne de boy gösterisi yapmak... Allah Rasûlünün kılıçlarından biri ve yiğit bir kahramandı o...

Ve Yermük savaşı... 36 bin müslüman ile 300 bin yahut daha fazla Bizanslı arasında yapıldı bu savaş. Zübeyr İslam ordusunun sol kanadını komuta eden Zeyd bin Ebû Süfyan'ın ordusunda birlik komutanıydı.

O gün bir grup kahraman, Zübeyr'in yanına gelerek:

“Haydi hamle yap da, biz de seninle birlikte atağa kalkalım” dediler.

“Ama siz düşman karşısında sebat edemezsiniz.”

Bu söz üzerine Zübeyr ve gruptaki askerler atağa geçtiler. Bizans saflarıyla karşılaşınca, saldırı teklifinde bulunanlar korkup geri çekildiler. Fakat Hz. Zübeyr yılmadı, düşman üzerine cesaretle atıldı... Bizans saflarını yardı, bir uçtan girip diğerinden çıktı. Sonra arkadaşlarının yanına döndü.

Daha sonra ikinci kez geldiler Zübeyr'e. Yine aynı cesareti gösteren Zübeyr, o gün omuzları arasından iki yara aldı.

Hz. Ömer (r.a) Döneminde

Zübeyr (r.a.), mü'minlerin emiri Hz. Ömer'in emriyle Medine'ye döndü. Çünkü o, danıştığı sahâbîlerin kendi yanında bulunmalarını istiyordu. Resûlullah (s.a.v.) ile birlikte cihad etmeleri ve onun sohbetinde bulunmaları onlar için yeterliydi Hz. Ömer'e göre.

Bizans ve İran cephelerine yapılan cihad devam ediyordu. Bu arada Hâlid bin Velid Suriye'deki müslümanları desteklemek için

Şam'a intikal etmiş, Irak'taki müslüman askerlerin sayısı azalmıştı.

Cisr Savaşı yapıldı... Ebû Ubeyd es-Sakafi şehit oldu.

Mü'minlerin emiri Irak'a gitmek, orduyu bizzat kendisi yönetmek istiyordu. Medine'de vekil olarak Hz. Ali'yi bıraktı. Orduyu üçe ayırdı. Öncü kuvvetlerin başına Talha bin Ubeydullah'ı tayin etti. Sağ ve sol kanatların komutasını da Zübeyr bin Avvam ile Abdurrahman bin Avf'a verdi.

Fakat ferasetli sahâbîler Hz. Ömer'e bu kararından vazgeçmesini, Medine'de kalarak yerine savaşı yönetecek bir sahâbî göndermesini tavsiye ettiler. Hz. Ömer de bu tavsiyeye uyarak, Irak'a yardım için gidecek ordunun başında Sa'd bin Ebî Vakkas'ı gönderdi. Humus'ta Bizans kuvvetleri tarafından kuşatılan Ebû Ubeyde b. Cerrah, Hz. Ömer'den kendisine destek kuvvet göndermesini istedi. Hz. Ömer, Sa'd b. Ebî Vakkas'a bir mektup yazarak, Ebû Ubeyde'ye yardım etmesini emretti. Bu arada kendisi de harekete geçmişti. Zübeyr bin Avvam da Hz. Ömer'le birlikteydi. Havran bölgesindeki Câbiye'ye kadar giden Hz. Ömer, oraya vardığında Ebû Ubeyde'nin kuşatmayı yarıp Bizanslıları bozguna uğrattığını haber alarak geri döndü. Müslümanlar Şam fethini tamamlayınca halife Hz. Ömer, Amr b. As'ı Mısır'a gönderdi. Zübeyr (r.a.) da cihad etmek, Antakya taraflarına gitmek istiyordu. Hz. Ömer ona:

“Ey Ebû Abdullah! Mısır'a vali olmak ister misin?” diye sordu. Zübeyr şu karşılığı verdi:

“Hayır, Mısır'a vali olmak istemem. Ama müslümanlara yardım için gider, cihad ederim. Eğer Mısır'a vardığımda Amr orayı fethetmiş olursa işine müdahale etmem. Sahillerden birine gider, onunla bağlantı kurarım. Eğer savaş devam ediyor olursa ben de Amr'la birlikte cihad ederim.”

Bu konuşmanın ardından Hz. Zübeyr Mısır'a gitti. Amr bazı kaleleri kuşatmıştı ama, şehir bir türlü fethedilemiyordu. Hz. Zübeyr: “Ben canımı Allah'a adıyorum. Umarım ki bu sayede Allah,

müslümanlara fethi müyesser kılar” diyerek, şehrin surlarına tırmanıp, zorla içeri girdi. Bunu gören Mısırlılar Amr’ın bulunduğu kapıdan dışarı çıkarak bir antlaşma imzaladılar. Hz. Zübeyr ve onun iki oğlu Abdullah’la Muhammed bu antlaşmanın şahitleriydi.

Zübeyr (r.a.) Mısır fethinden sonra tekrar Medine’ye döndü. Zira Hz. Ömer ileri gelen sahâbileri danışman olarak Medine’de tutuyordu. Yıllar geçti... Hz. Ömer yaralandı. Sahâbenin ileri gelenlerinden altı kişi seçerek aralarından birinin halife olmasını istedi. Peygamber Efendimizin kendilerinden hoşnut olduğu sahâbilerden hayatta kalanlarından altısıydı onlar... Hz. Ömer’in seçtiği bu altı sahâbiden biri de Zübeyr’di. Fakat Zübeyr, halife olmak istemediğini söyleyerek kendi hakkını bir başkasına devretti.

Hz. Osman (r.a) Döneminde

Hz. Ömer’den sonra müslümanlar Hz. Osman’a biat ettiler. Hz. Zübeyr, Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer dönemlerinde olduğu gibi, Hz. Osman’a da tavsiyelerde bulunuyor, yol gösteriyordu.

Her tarafta fetihler yapılmakta, her yerden bol bol ganimet malları gelmekteydi. Halife de bu ganimetleri müslümanlara her zamanki gibi cömertçe dağıtıyordu. Hatta ganimet malları yetmediği durumlarda Hz. Osman, müslümanlara kendi özel malından veriyordu. Halk bolluk, ferahlık içindeydi. Bazı sahâbiler şehre yerleşmiş, kendi işiyle gücüyle uğraşıp zengin olmuşlardı. Bir kısmı da gittikleri yerlerde kalarak, o bölgelerde yaşayan halka güzel örnek olmuşlardı.

Bolluk ve ferahlığın hakim olduğu dönemlerde ileri geri konuşmalar çok olur; şer odakları kendini göstermeye başlar.

Hz. Osman döneminde bir fitne çıktı ortaya... Kendini müslüman gösteren ve şehir şehir dolaşan bir yahudi tarafından başlatılmıştı bu fitne... Halkı halifeye karşı kıskırtıyor, onlara Hz.

Osman döneminde ortaya çıkan yeniliklerden bahsediyordu. Ağızdan ağıza yayılan bu konuşmalar, halifenin kulağına gitti. Bunu dillerinden düşürmeyen şer odakları Mısır, Basra, Kûfe ve Medine'ye doğru şehir şehir dolaşıp, halkı halifeye karşı kışkırtmaya çalışıyorlardı... Olanların arkasında hiçbir art niyet aramayan halife ise onları kendi çocukları gibi görüyor, konuşmalarını dinliyor, tartışarak onları ikna etmeye çalışıyordu. Fakat nafile!.. Çünkü onlar halifeye ihanet etmeye karar vermişlerdi bir kere...

Ashâb-ı Kiram Hz. Osman'ın yardımına koştular. Halifeyi isyancılardan korusunlar diye çocuklarını onun yanına gönderdiler. Bunların başında Zübeyr'in oğlu Abdullah vardı. Fakat takdir-i ilahi gerçekleşti... Ve müslümanların halifesi Hz. Osman şehit edildi.

Hz. Ali (r.a) Döneminde Zübeyr (r.a)

Hz. Osman şehit edilince sahâbîler Hz. Ali'ye gelerek:

“Halife şehit edildi. İnsanlara da bir lider gerek. Biz şu anda bu işe senden daha layık, senden daha kıdemli ve Hz. Peygamber'e senden daha yakın birini göremiyoruz” dediler. Hz. Ali:

“Aman, yapmayın ne olur! Benim vezir olmam emir olmamdan daha hayırlıdır” dediye de sahâbîler ısrar ederek:

“Hayır, Vallahi! Sana bîat etmeden şuradan şuraya adım atmayız” dediler.

Hz. Ali tereddüt etti önce. Ama sonra, bu teklifi kabul etmekten başka çaresinin olmadığını anlayarak, mescidde buluşmak için randevu verdi onlara.

Hz. Ali belirlenen vakitte mescide geldi. Muhâcirler ve Ensâr da mescide gelerek, ona bîat ettiler. Bîat eden bu sahâbîler arasında Hz. Zübeyr ve Hz. Talha da vardı. Sonra da diğer insanlar bîat ettiler.

Hız. Ali, halife olduktan sonra Medine’de duruma hakim olmadı, işleri rayına oturtamadı. Çünkü ayak takımı ve çapulcular vardı Medine’de... Fitneciler oradaydı... Fitne kaynağı olan insanlar görev başındaydı... Hız. Ali (r.a) fırsat bulduğunda onları görevden alarak işleri yoluna koymak, onlara hadlerini bildirmek istedi. Bu arada bazı insanların sabrı kalmadı, çıkmak istediler Medine’den. Fakat Hız. Ali, Zübeyr gibi sahâbilerin çıkmasına izin vermedi. İstişare etmek, kendilerinden yardım istemek için yanında kalmalarını istiyordu onların. Bu yüzden Zübeyr’in Kûfe, Talha’nın Basra valiliğini onaylamadı.

Talha ve Zübeyr sakin ve istikrarlı bir hayat yaşamak, Medine’deki atmosferden uzaklaşmak için Hız. Ali’nin hilafetinden dört ay sonra Mekke’ye gittiler. Hız. Ali’den umre yapmak için izin almışlardı. Onlardan önce de mü’minlerin annesi Hız. Âişe gitmişti Mekke’ye.

Mekke’ye gelenlerin sayısı gittikçe çoğaldı. Sayı çoğaldıkça fitneyle ilgili konuşmalar da arttı. İnsanlar fitneden uzaklaşmak için Mekke’ye geliyorlardı, ama fitne peşlerini bir türlü bırakmıyordu. Kaçıp kurtulamıyorlardı ondan.

Hız. Zübeyr, Hız. Talha ve Hız. Âişe belki daha sakin ve problemlerden daha uzak olur düşüncesiyle Basra ve Kûfe’ye doğru yöneldiler. Onlarla birlikte yaklaşık yedi yüz kişi ayrıldı Mekke’den. Onların peşinden başkaları da göç etti ve Mekke’den ayrılanların sayısı üç bini geçti.

Hız. Ali onların önünü kesip, Mekke’den çıkmalarına engel olmak istedi. Fakat onlar Hız. Ali’ye yakalanmadan Basra’ya vardılar.

Basra halkı arasında farklı görüşler çıktı ortaya.

Bir kısmı onları eleştiriyor, bir kısmı sahâbî olmaları ve faziletlerinden dolayı onların Basra’da kalmasını istiyor, bir kısmı da Hız. Osman’ın kanının yerde kalmaması için katillerin bulunmasını istiyordu. Farklı rivâyetler sonucu farklı görüşler ortaya

çıktı. Ortalık iyice karıştı. Bu toz duman ortamında oradaki müslümanlar birbirleriyle savaştı.

Kûfeliler ise Zûkar mevkiinde Hz. Ali'ye katıldılar. Bunun üzerine Hz. Ali, Ka'ka' bin Amr Temimi'yi Hz. Âişe, Talha ve Zübeyr'e elçi olarak gönderdi. Barışa ramak kalmıştı. Zira Sahâbe-i Kiramın istediği ayrılık değildi. Onların dünyadan tek beklentileri, orada Allah'ın hükmünü tatbik edebilmektir.

Hz. Ali Basra'ya hareket etti. Talha ve Zübeyr oradaydı. Artık iki taraf arasındaki kardeşlik havasını bozacak hiçbir şey kalmamıştı ki, fitneci beyinsizler ve köleler, müslümanlar arasında savaşı körüklediler. Özellikle Hz. Osman'ın katilleri, gerçekleşecek bir anlaşmanın kendi kanlarına mal olacağını, her iki tarafın da aynı görüşü paylaştığını çok iyi biliyorlardı. Bu durumdan hoşnut olmayan yahudi asıllı Abdullah bin Sebe halk arasında kargaşa çıkardı...

Cemel Savaşı yapıldı... Savaşı Hz. Ali (r.a) taraftarları kazandı. Talha bin Ubeydullah aldığı bir ok yarısından şehit düştü. Hz. Âişe'nin savaş alanında bıraktığı deve boğazlandı. Zübeyr ise oradan uzaklaşıp Siba vadisinin yolunu tuttu.

Savaşın başlamasından az önce Hz. Ali, Talha ve Zübeyr'le karşılaşmış, onlara neredeyse atları kafa kafaya gelecek kadar yaklaşmıştı. Hz. Ali, Talha ve Zübeyr'e şöyle dedi:

“Hayatım üzerine yemin olsun ki siz at, silah ve asker hazırlamışsınız. Eğer böyle bir savaş için Cenab-ı Hak katında ileri süreceğiniz bir mazeret de hazırladıysanız, ne olur Allah'tan korkun ve söz verdikten sonra ahdini bozan kimseler gibi olmayın! Ey Talha ve ey Zübeyr! Ben sizin din kardeşiniz değil miydim? Benim kanım size, sizin kanınız da bana haram değil miydi? Ne oldu şimdi, yoksa kanımı helal kılacak yeni bir durum mu çıktı ortaya?”

Talha (r.a.):

“Sen halkı Hz. Osman’a karşı kışkırttın” diyerek cevap verdi bu soruya.

Bunun üzerine Hz. Ali, “O gün Allah onlara hakettikleri cezayı tastamam verecektir ve onlar Allah’ın apaçık bir gerçek olduğunu anlayacaklardır”⁴³ mealindeki âyeti okuduktan sonra şöyle seslendi onlara:

“Ey Talha! Sen Osman’ın katillerini bulmamı istiyorsun ben-den. Allah belasını versin o katillerin! Ey Zübeyr! Hani bir gün Resûlullah ile birlikte Ganemoğulları’nın arazisinden geçerken Peygamber Efendimiz bana bakıp gülmüştü. Ben de Resûlullah’a bakıp gülünce sen: ‘Şu Ebû Tâlib’in oğlu da kibirlenmeden edemez!’ diye söylenmiştin kendi kendine. Bunun üzerine Resûlullah: ‘Şşş! Hayır, Ali kibirli değil. Allah’a yemin olsun ki sen, haksız yere onunla savaşacaksın!’ diyerek uyarmıştı seni. Bilmem hatırlıyor musun o günü?”

Bunun üzerine Hz. Zübeyr:

“Allah’a and olsun ki evet, doğru söylüyorsun!” dedi ve ekledi: “Şayet bunu daha önce hatırlamış olsaydım buraya kadar gelmezdim. Allah’a yemin olsun ki, seninle asla savaşmayacağım.”

Bu konuşmaların ardından Hz. Ali (r.a) arkadaşlarının yanına giderek:

“Zübeyr bana, sizinle savaşmayacağına dair Allah adına söz verdi” dedi.

Hz. Zübeyr de Hz. Âişe’nin yanına gelerek:

“Aklım erdi ereli böyle bir duruma düşmedim. Şimdi daha iyi anlıyorum ki, benim yerim burası değil” dedi. Hz. Âişe, Hz. Zübeyr’e:

“Pekala, ne yapmak istiyorsun?” diye sordu. Zübeyr:

“Alıp başımı gitmek istiyorum buralardan” diye cevap verdi.

Bunun üzerine oğlu Abdullah söze karışarak:

“Bu iki orduyu bir araya getirdin, şimdi de işler kızışınca çekip gitmek istiyorsun, öyle mi?” dedi ve ilave etti: “Herhalde Ebû Tâlib’in sancaklarını taşıyan cesur gençleri görüp, korktun onlardan!”

Hz. Zübeyr:

“Ben Ali’yle savaşmayacağıma ve verdiğim sözde duracağıma yemin ettim” şeklinde karşılık verdi. Oğlu:

“Yeminine kefarete ver ve savaş onunla!” dedi.

Bunun üzerine Zübeyr, Mekhul isimli bir köleyi yanına çağırttı, yemin kefareti olarak onu azat etti ve savaştı...

Zübeyr savaştan sonra Sibâ vadisine gitti. Amr bin Cürmüz de peşinden geldi. İbn Cürmüz kendisine yetişince Zübeyr, çok öfkeli bir şekilde:

“Ne o? Arkandan atlı mı kovalıyor?” dedi. Amr bin Cürmüz:

“Sana bir şey sormak istemiştım” diye cevap verdi.

Zübeyr’in yanında bulunan Atiyye isimli kölesi söze karışarak:

“O sana bir kötülük yapmaya niyetli” dedi. İbn Cürmüz, kölenin bu sözüne:

“Bir tek kişiden mi korkuyorsun?” diyerek karşılık verdi.

Namaz vakti gelince İbn Cürmüz “Haydi namaza!” diye seslendi. Zübeyr de aynı şekilde “Haydi namaza!” dedi ve namaz kılmak için bineğinden indi. Zübeyr namaza durunca, İbn Cürmüz arkasından vurduğu darbelerle zırhını delerek, onu şehit etti. Atısını, yüzüğünü ve silahını aldı, köleyi serbest bıraktı. Hz. Zübeyr’i Siba vadisine defnettikten sonra geri dönüp, bu yaptıklarını insanlara anlattı.

İbn Cürmüz durumu bildirmek üzere Hz. Ali’ye geldi. Zübeyr’in kılıcını da yanında getirmişti. Yanına girmek için izin isteyince Hz. Ali (r.a) bu isteği reddetti:

“Hayır, izin vermeyin ona! Cehennem ateşiyle müjdeleyin onu! Çünkü ben Resûlullah’ı: ‘Safıyye’nin oğlunu öldüreni cehennemle müjdeleyin’ buyururlarken işitmişim” dedi. Sonra Hz. Ali, İbn Cürzüm’ün getirdiği kılıcı istedi. Kılıca bakarak: “Hey gidi kılıç hey! Resûlullah’ı ne sıkıntılardan kurtarmıştın sen!” dedi ve onu Hz. Âişe’ye gönderdi.

Bu güzide sahâbînin hayatı da işte böyle sona erdi... 64 yaşındayken haksız yere katledildi... Zübeyr cennetle müjdelenen ve İslam’a dâvet yolunda en büyük yükü çeken sahâbîlerdendi... Hz. Ömer onun hakkında: “Zübeyr dinin temel taşlarından biridir”, “Zübeyr İslam’ın direklerinden biridir” derdi. Böyle demesinin sebebi, onun Allah yolunda cesaret göstermesi, zorluklara tahammül etmesindendi... Bir defasında Zübeyr gusletmek istemişti. Fakat o an çöldeydi. Arkadaşına:

“Bana siper ol da yıkanayım” dedi. Arkadaşı ona siper oldu, fakat tam kafasını çevirmişti ki, Zübeyr’in vücudunun kılıç kesikleriyle dolu olduğunu görüverdi. Bedenindeki göz gibi yaraları gören adam hayret etti. Zübeyr gusül abdestini bitirince arkadaşısı ona:

“Vücudunda derin yaralar gördüm, hayret ettim” dedi. Hz. Zübeyr şu karşılığı verdi: “Allah’a yemin ederim ki vücudumdaki her bir yara, ancak Hz. Peygamber ile birlikteyken ve Allah yolunda meydana geldi.”

Allah ondan razı olsun.

TALHA BİN UBEYDULLAH

Radiyallahu Anh

Nesebi:

İlk müslümanlardan, kahramanların öncülerinden ve Allah yolunda infak edenlerden olan Talha bin Ubeydullah aynı zamanda cennetle müjdelenen sahâbilerdendir. Tam adı; Talha bin Ubeydullah bin Osman bin Amr bin Ka'b bin Sa'd bin Teym bin Murre'dir.

Talha (r.a), Kureş kabilesinin Teymoğulları kolundandır. Hz. Ebûbekir'le üçüncü göbekte olan Amr bin Ka'b da birleşirler. İkisi de Kureşlilerin on iki kolundan biri olan Teymoğulları kolundandır. Yedinci babada Allah'ın Resûlü'yle birleşir...

Annesi, Abdullah bin İmad el Hadremi'nin kızı Sab'e'dir. Anneanesi ise Vehab bin Abd bin Kusay bin Kilab'ın kızı Âtike'dir. Dedesi olan Vehab, Rifâde'nin sahibiydi. (Rifade cahiliye döneminde fakir hacılara para, mal yemek vs. hazırlama görevidir.)

Lâkapları: “Talhatü'l-Hayr”, “Talhatü'l-Feyyaz” ve “Talhatü'l-Cud”dür.

Bizzat Kâinatın Efendisi tarafından takılan bu lakaplar, bazı gazâlardaki yararlılıkları ve gösterdiği kahramanlıklar üzerine verilmiştir.

Müslüman Oluşu

Tüccar olan Talha küçüklüğünden beri ticaretin içinde büyü-müş, ömrünün ilk döneminde pazar pazar gezmişti. Kendisinin şöyle dediği rivâyet olunur:

“Busra pazarında dolaşıyordum. Bir de baktım ki rahibin biri ibadethanesinde şöyle diyor: “Sorun bakalım bu mevsimde Ha-rem’den olan kimse var mıdır?” “Evet ben Haremliyim” dedim. Rahip: “Ahmed çıktı mı?” dedi. “Ahmed kimdir?” dediğimde. Ra-hip: “Ahmed bin Abdullah bin Abdulmuttalib’dir. Onun çıkacağı şehir Mekke’dir. O son Nebi’dir. Hicret edeceği yer ise hurmalî sı-cak ve verimli bir yerdir. Sakın onu elinden kaçırma” dedi.”

Talha (r.a) diyor ki: “Onun bu sözleri kalbime yerleşti ve he-men seri bir şekilde Mekke’ye geldim.” Yeni bir şey var mıdır?” diye sordum. Mekkeliler, “Evet. Muhammed bin Abdullah çıkmış peygamberliğini ilan etmiş ve Ebûbekir de ona tâbi olmuş.” dedi-ler.

Oradan çıktım. Doğru Ebûbekir’e gittim. Ebûbekir’in yanı-na vardığımda ona: “Sen bu adama tâbi olmuş mu sun?” dedim. Ebûbekir: “Evet. Sen de ona git ve ona tâbi ol. Çünkü o Hakka davet ediyor.” dedi. Talha, rahibin söylediğini ona söyledi. Ebû-bekir ile Talha birlikte Peygamber’e gittiler. Talha müslüman oldu ve rahibin sözlerini Peygamber’e anlattı. Peygamber’in buna çok sevindiği rivâyet edilmiştir.⁴⁴

Ebûbekir ve Talha bin Ubeydullah müslüman olduklarında Nevfel bin Huveylid bin Adevi onları yakaladı ve bir iple bağladı. Teymoğulları onları koruyamadı. Nevfel bin Huveylid, Kureyşli-lerin aslanı olarak biliniyordu.⁴⁵

44 İbni Sa’d’ın Tabakatı. Talha’nın yaşı o gün on yedi civarındaydı.

45 Nevfel bin Huveylid, Bedir günü kafir olarak öldürüldü. Onu Ali bin Ebû Tâlib öldürdü.

Bilindiği gibi Talha bin Ubeydullah'ı, Ebûbekir (r.a.) ilk günlerde İslam'a davet etmiş ve o da bu daveti kabul etmişti yani o ilk müslüman olanlardan idi. İlk müslüman olanlar şunlardır:

Osman bin Affan, Zübeyr bin Avvam, Abdurrahman bin Avf, Sa'd bin Ebî Vakkas ve Talha bin Ubeydullah. İşte bu altı kişi Zeyd ve Ali ile beraber ilk müslüman olanlardır. Allah Teâlâ hepsinden razı olsun.

Talha (r.a) da diğer müslümanlar gibi birçok eziyete tahammül etmişti. Fakat o ticaretle uğraştığı ve çoğu zaman seferde olduğu için gördüğü eziyetler diğer müslümanlarınkinden biraz daha azdı. Hiç kimseye fark ettirmeden, İslam davasına ve müslümanların fakirlerine malından çok infak eden Talha (r.a)'nın adeti bütün bunları yaparken övünme, gösteriş ve saire şeylerden çok uzak ve gayet sakin bir şekilde yapmasıydı. Onun, ticaret yapması sebebiyle Mekke'nin dışında olması; yine de onu bedeni işkencelerden kurtaramamıştı.

O da diğer müslümanlar gibi ruhen işkencedeydi. Çünkü Peygamber ve sahâbîlerin içinde bulundukları durumu biliyordu. Onun için evde, seferde ve her yerde sürekli düşünüyordu. O kadar düşünüyordu ki; neredeyse kalbi çatlayacak ve beyni fişkıracaktı. Bu Mekke döneminin sonuna kadar böyle devam etti.

Hicret

İkinci Akabe Biati'ndan sonra müslümanlar Medine'ye hicret etmeye başladılar. Bu esnada Talha bin Ubeydullah da ticaret için Şam'a gitmişti.

Hz. Peygamber Medine'ye hicret etmek üzere yola çıktığında Talha (r.a) da Şam'dan dönüyordu ve yoldaydı.

Hz. Peygamber Harrar'dan hareket ettiğinde ve sabahleyin Talha (r.a)'yla karşılaştı. Talha (r.a) Şam'dan dönen ve Medine üzerinden geçmekte olan kervanın içindeydi. Hz. Peygamber'e ve

Ebûbekir'e Şam elbiselerinden giydirdi. Ayrıca Peygamber'e Medine'deki müslümanların onu beklediklerini söyledi. Bunun üzerine Peygamber seyrini hızlandırdı.

Talha (r.a), Mekke'ye gitti. İhtiyaçlarını giderdikten sonra Ebûbekir'in ailesini de yanına alarak Medine'ye hicret etti. Ebûbekir'in ailesini Medine'ye o getirdi.⁴⁶

Talha (r.a), Neccaroğulları'ndan olan Es'ad bin Zürâre'nin yanına indi. Onun ve Suhayb bin Sinan'ın Peygamber'in mescidinden bir mil uzaklıkta olan Sunh'da konaklandıkları da söyleniyor. Peygamber'in Talha (r.a)'a evin yerini gösterdiği de rivâyet edilmiştir.

Hız. Peygamber, Talha bin Ubeydullah ve Said bin Zeyd bin Amr bin Nufeyl'i kardeş yaptı. İkisi de muhâcir olup ayrıca cennetle müjdelenenlerdendir. Başka bir rivâyete göre Talha (r.a) ve Ubey bin Ka'b kardeş olmuşlardı. Bazıları da Talha bin Ubeydullah ve Ka'b bin Mâlik'in kardeş olduğunu söylemektedirler. Allah daha iyi bilendir.

Bedir Savaşı'nda

Talha bin Ubeydullah hayalinde olmayan yeni bir İslamî toplumda yaşamaya başladı. Mekke'deki rûhi sıkıntıları bitmiş ve güzel bir hayat başlamıştı. Talha (r.a) da bu güzel hayatın içindeydi ve çok önemli katkıları olmuştu.

Peygamber (s.a.v.), hicretin ikinci senesi cemaziyelevvel ayında beraberindeki yüz elli muhâcirle birlikte Şam'a gitmekte olan Ebû Süfyan bin Harb komutasındaki Kureyş kervanını yakalamak için el-Aşıra'ya gitti. Ancak Ebû Süfyan'ın kervanında sayıları kırk kadar olan içlerinde Amr bin As'ın da bulunduğu az sayıda erkek vardı.

46 İbni Sa'd, Tabakat

Peygamber (s.a.v.) Medine’de yerine halasının oğlu Ebû Seleme Abdullah bin Abdülesed el-Mahzûmî’yi bıraktı. Yenbuunahl’ın kuzeyine düşen El-Aşira’ya vardığında kervanın elden kaçtığını anlayan Resûlüllah (s.a.v.), Benî Müdlic’le antlaşma yaptı ve Medine’ye geri döndü. Fakat Talha bin Ubeydullah ve Said bin Zeyd’i kendisine kervanın dönüşünü haber vermeleri için orada bıraktı ve onlara kuzeye gitme talimatı verdi. (Başka bir rivâyete göre de, onları Bedir’den on gün önce gönderdi.) Onlar el-Havra’ya ulaştılar ve orada kaldılar. Kervan oradan geçtiğinde Talha (r.a) ve Said daha dönmeden Peygamber kervanın dönüş haberini almış ve müslümanları kervanı yakalamaya yönlendirmişti. Ancak kervan sahil yolunu tutup, seri bir şekilde uzaklaştı ve kurtulmayı başardı.

Talha ve Said Peygamber’e haber vermek için Medine’ye hareket ettiler. Peygamber’in çoktan çıktığından haberleri yoktu. Peygamber’in Kureyş ordusuyla karşı karşıya geldiği gün, onlar da Medine’ye ulaştılar. Hz. Peygamber’e durumlarını arz etmek üzere Medine’den çıktılar ve ona, Melel ve Seyyale arasında bulunan Turban’da ulaştılar. O, bu sırada Bedir’den dönüyordu. Bu yüzden onlar Bedir’de hazır bulunamadılar.

Hız. Peygamber onları Bedir’de elde edilen ganimete ortak yaptı. Yani onlar Bedir’e katılmış gibi sayıldılar.

Uhud Savaşı’nda

Hız. Peygamber’in müşriklerle karşılaşmak için çıktığı Uhud’da Allah Teâlâ mü’min kullarını düşmanlarına galip kıldı.

Fakat mü’minler Peygamber’in talimatına muhalefet ettikleri için dağıldılar. İş tersine döndü ve Allah düşmanları galip geldiler. Müslümanlar çok büyük bir musibetle karşılaştılar. Ancak zaten şiddet esnasında adam tanınır ve kahramanlar ortaya çıkar.

İnsanlar sırtlarını dönüp geri kaçarlarken Peygamber (s.a.v.) on iki kişiyle birlikte bir kenardaydı ve Talha (r.a) da bu on iki

kişiden birisiydi. Müşrikler onlara yetiştiklerinde Peygamber “Kavmi için kim savaşacak!” dedi. Talha (r.a): “Ben” dedi. Peygamber, “Senin gibi kim savaşı” dedi. Adamın biri “Ben” dedi. Peygamber: “Tamam sen savaş” dedi. Bu adam savaştı ve sonunda şehit oldu. Peygamber döndü baktı ki müşrikler geliyorlar: “Kim bunları geri püskürtecek” dedi. Talha: “Ben” dedi. O “Hayır sen yerinde dur” dedi. Ensârdan bir adam: “Ben” dedi. O: “Tamam sen çık” dedi. Bu kişi de savaşın sonunda şehit oldu. Peygamber’in yanında sadece Talha (r.a) kalana dek durum böyle devam etti. Peygamber yine: “Kim bunları püskürtecek?” dedi. Talha (r.a): “Ben” deyip savaştı ve daha önce savaşan on bir kişinin yaptığı savaşı kendisi tek başına yaptı. Sonunda parmakları kesilince bu acıyla inledi. Hz. Peygamber ona: “Eğer sen, ‘Bismillah’ deseydin; melekler seni kaldıracaktı. İnsanlar da sana bakacaklardı.” dedi. Ardından Allah müşrikleri geri çevirdi.⁴⁷

Başka bir rivâyete göre, Peygamber’in savaştığı sırada yanında Talha (r.a) ve Yad’dan başka kimse kalmamıştı.⁴⁸

İbni Ebî Hâlid, Kays’tan rivâyet ederek şöyle der: “Uhud gününde Peygamber’i savunduğu esnada Talha (r.a)’nın elinin çolaklaştığını gördüm.”⁴⁹

İnsanlar sırtlarını dönüp geri kaçtıkları zaman Talha (r.a) Peygamber’e ölüm üzerine bîat edip, yerinden ayrılmayanlardandı. O gün Mâlik bin Züheyr, Peygamber’e bir ok attı. Talha (r.a) onun yüzünü kendi eliyle korudu ve ok küçük parmağına isabet etti. O eli çolaklaştı. Talha (r.a) o gün başından da önemli bir dar-

47 Nesai 6/29-30 cihad konusunu onun adamları çıkarttılar. Ebû Zubeyr hariç Hakim müstedrekinde 3/369 Beyhaki İbni Sa’d İbni Hacer ve İbni Kesir de onu zikretmiştir.

48 Buhârî 3723 Fedailde 4060-4061 Müslim Fedailde (2414)

49 Buhârî. Sahâbilerin fazileti 3724 Meğazilerde 4063 Ahmed 1/16, İbni Mace 128, Taberani 192, İbni Sa’d 3/155, İstiab 5/238

be yemişti. Müşriklerden bir adam ona iki kez vurmuştu. Birinci darbeyi Talha (r.a)’nın yüzü dönük iken, ikinciye de arkasından indirdi. Bu darbelerden dolayı Talha (r.a) çok kan kaybetti.

Dirar bin el Hattab el-Fihri diyor ki: “Allah’a yemin olsun ki, o gün onu ben yaraladım.”

Peygamber (s.a.v.) bir kayanın üstüne çıkmak istedi çıkamadı. Talha bin Ubeydullah onun koluna girdi ve onu kayanın üstüne çıkardı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: “Talha, Allah’ın Rasûlü’ne yaptığı bu amelden dolayı cenneti kazanmıştır.”

Talha (r.a)’nın kızları Âişe ve Ümmü İshak şöyle derler: “Babamız Uhud gününde yirmi dört yerinden yaralanmıştı. Onun kafasında dört köşeli bir yara açılmıştı. İncik altındaki damarı kesilmişti. Onun parmağı kurudu ve diğer yaralar da bedeninin çeşitli yerlerinde bulunuyorlardı.”

Talha (r.a) baygınlık geçirdi. Peygamber’in dişleri kırılmıştı, yüzü yarılmıştı ve o da bayılmak üzereydi. Talha (r.a) onu geriye getirmek için taşıyor ve müşrikler onlara yettiğinde de Peygamber’i bırakıp onlarla savaşıyordu. Bu kadar ağır yaraları olmasına rağmen Hz. Talha kendini unutup Hz. Peygamber’i bir sığınağa yasladı.

Musa bin Talha (r.a) şöyle der: “Talha (r.a), Uhud günü yetmiş beş veya otuz yedi yerinden yara almıştı. Onun alnı dört köşeli bir yarayla açılmıştı. İncik altındaki damarı kesilmişti. Küçük parmağı darbe almış ve böylece kurumuştur.” Mü’minlerin annesi Âişe şöyle der: “Ebûbekir bize şöyle anlattı. “Uhud günü Peygamber’e ilk ben ulaştım. Talha (r.a) kan kaybediyordu ve ona hiçbir kimse bakmıyordu. Peygamber Talha (r.a)’yı kastederek “Kardeşinize sahip çıkın.” buyurdu.

Diğer Savaşları

Talha (r.a), Peygamber ile bütün savaşlara katıldı. Hiçbir savaştan geri kalmadı. Hendeke, Hudeybiye'ye, Hayber'e, Mekke'nin Fethi'ne, Huneyne, Taif'e ve Tebûke katıldı.

Peygamber (s.a.v.) Tebûke hazırlanırken bazı münafıkların, insanları kendisinden ve cihaddan uzaklaştırmak için yahûdi Süveylim'in evinde toplandıklarının haberini aldı. Bu ev Câsûm denen yere yakındı. Bunun üzerine Hz. Peygamber, Talha (r.a)'yı birkaç kişiyle beraber gönderdi ve onlara o evin yakılmasını emretti. Talha (r.a) kendisine verilen emri yerine getirdi. Fakat Dahhak bin Halife ve cemaatı evin damındaydılar. Onlar kaçarak kurtuldular.

Resulullah (s.a.v) Talha (r.a)'dan memnun bir şekilde vefat etti.

Kara Toprak

Sonsuzluk Nebisinin mukaddes kabrinin başında Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer (r.a.)... Gözleri kara toprakta... Gönüllerinden hicran ırmakları akıyor... Akıl ve ruhun kamaşma noktası...

Tek tek ve kesik kesik fikir çılgınlıklarıyla dövünen insanlar... Yetim kalmış, derya gibi bir ümmet...

Yaradılış gayemiz ne?

Ebedî aydınlığa çıkmak... Evet!.. Bu dünyanın kendisiyle yalan, yaratıcısıyla doğru söylediği gerçek hayatı bulmak... Bu kara toprağın karanlık dehlizlerinden geçmek... Hayy ve Layemut olanla ölümsüzlüğe ermek...

Kara toprak, kara toprak... Ve işte içinde kara toprağın bile var oluşuna sebep olan (Varlık Nuru) yatıyor...

Bu nasıl iş?..

İşte kara toprakta... Bu gayeyi getiren, varlık gayesinin gaye insanı...

Ey akıl!.. İstersen çatla... Ey gönül!..

İstersen zerre zerre infilak et, kara toprağa kapanıp onu tırmık tırmık pençele!..

Kara toprak... O'nu da alan kara toprak!.. Evet!

O kara toprağın derinliklerinde ölümsüzlüğe giden bir yol var... O yolu bulanlara ne mutlu...

Hız. Ebûbekir ile Beraberliğı

Talha (r.a) Hız. Ebûbekir Sıddık'ın yanından hiçbir zaman ayrılmadı. Medine'de kaldı ve ondan istenen her görevi hakkıyla yerine getirdi.

Ebûbekir, Üsâme'nin ordusunu uğurladıktan sonra Medine'ye döndü ve büyük sahâbîleri Medine'nin dışarıdan nüfuz edecek yerlerine yerleştirdi.

O sahâbîler şunlardır:

Talha bin Ubeydullah, Ali bin Ebû Tâlib, Zübeyr bin Avvam, Sa'd bin Ebî Vakkas, Abdurrahman bin Avf ve Abdullah bin Mes'ud. Yüce Allah hepsinden razı olsun. Ayrıca Medine halkından saldırılara karşı camide hazır beklemelerini istedi ve onlara şöyle dedi: "Yeryüzü halkı nankördür. Onların heyeti bizi az görmüştür, o yüzden onların size gündüzleyin mi yoksa geceleyin mi saldıracaklarını bilemezsiniz. Size en yakın olanlar birkaç mil uzaktadırlar. Onlar bizden antlaşma ve barış talep ettiler, fakat biz bunu reddettik ve anlaşmalarını yüzlerine çarptık. Hazırlanın ve hazır olun.

Hız. Ömer ile Beraberliğı

Talha (r.a) Ebûbekir'in yanında olduğu gibi Fârûk'un yanında da yer aldı. Her yerde onunla beraber bulundu, onu destekledi. Hız. Ömer de ihtiyaç anında onunla istişare etti.

Hız. Ömer yaralandığında hilafeti altı kişiden oluşan şuraya bıraktı. O altı kişi şunlardır: Osman bin Affan, Ali bin Ebû Tâlib,

Abdurrahman bin Avf, Sa'd bin Ebî Vakkas, Zübeyr bin Avvam ve Talha bin Ubeydullah. Bunlar cennetle müjdelenen kişilerdir. Hz. Ömer amcasının oğlu Said bin Zeyd dışında cennetle müjdelenen hiç kimseyi şuranın dışında tutmamıştı. Onu da akrabası olduğu için şuraya almamıştı. Oğlu Abdullah bin Ömer'i de, şûra ya sadece ona danışmaları için almıştı. Onlara üç gün süre verdi ve insanlara namaz kıldırmak için Suheyb'i tayin etti.

Talha bin Ubeydullah o an bir iş icabı Medine'nin dışındaydı. Şura heyeti toplandı ve aralarında Osman bin Affan'ı halife seçip ona bîat ettiler. Osman'a bîat edildiği gün o da Medine'ye girdi. Ona: "Osman'a bîat et!" denildi. O: "Bütün Kureyşliler bundan memnun mudur?" dedi. "Evet." dediler.

Hz. Osman'a döndü: "Herkes sana bîat etti mi?" dedi.

Hz. Osman: "Evet" dedi. Talha (r.a): "Ben memnun oldum. Üzerinde ittifak edilen bir şeyi terk edemem." dedi ve ona bîat etti.

Zinnûreyn Osman ile Beraberliği

Hz. Ömer büyük sahâbilerin Medine'de kalıp halifeye yardımcı olmalarını halifenin de onların fikirlerinden yararlanmalarını istiyordu. Bunun için büyük sahâbîleri Medine'de tutuyordu. Osman bin Affan'a gelince; onun tabîatı çok yumuşaktı. Sahâbîleri serbest bıraktı. Talha (r.a) Kûfe'de bir ev inşa edip oraya yerleşti. Hz. Zübeyr de Basra'da bir ev inşa edip oraya yerleşti.

Hz. Zübeyr, Hz. Osman'ın yumuşaklığını eleştiriyordu. Özellikle de bu yumuşaklığı bir zafiyet olarak kabul edenlerin yanında onu eleştiriyordu.

Fitne başlayıp da halife kuşatma altına alındığında Ali (r.a.) veya Talha (r.a)'dan biri insanlara namaz kıldırıyordu. İkisinin de bulunmadığı durumlarda sapıkların tayin ettikleri Ğafikî bin Harb Ukki namaz kıldırıyordu. Bu adam aynı zamanda intikam almak isteyen Mısırlıların da reisiydi.

Hız. Osman'ı kuşatanlar, su almasına engel olduklarında Hız. Osman, Hız. Ali'ye, Hız. Talha'ya, Hız. Zübeyr'e ve mü'minlerin analarına haber gönderip onları durumdan haberdar etti.

Hız. Ali ve mü'minlerin anası Ebû Süfyan'ın kızı Ümmü Habibe onun yakınına gittiler. Hız. Ali, intikamcıların bu işten vazgeçmelerini istediye de onlar onu dinlemediler. Halife de ara sıra onların karşısına çıkıp, onlara nasihat ediyordu. Fakat onlar artık hiç kimseyi dinlemiyorlardı.

Hatta mü'minlerin anası Ümmü Habibe Hız. Osman'a su ulaştırmak istedi ama ona yaklaşmadı. Çünkü onlar onun devesinin yüzüne bir darbe vurdular ve az kalsın o deveden düşecekti. Bu hadiseden sonra herkes evine kapandı ve silahsız dışarıya çıkmaz oldu. Çünkü hicret diyarında güven kalmamıştı.

Bazı sahâbilerin çocukları Osman'ı savunmak üzere onun evine girdiler. Bunlar: Hız. Ali'nin oğulları Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin, Hız. Talha (r.a)'ın oğlu Muhammed, Hız. Zübeyr'in oğlu Hız. Abdullah, Abbas'ın oğlu Abdullah ve Hız. Ömer'in oğlu Abdullah idiler. Osman, onlardan savaşmamalarını istedi ve kesinlikle savaşmayacaklarına dair söz aldı.

Hac mevsimi geldi. Mü'minlerin anası Âişe hac farızasını eda etmek için yola çıktı. Hız. Osman, Abdullah bin Abbas'tan bu sene insanlarla hac yapmasını istedi. Abdullah bin Abbas ise diğer sahâbilerin çocuklarıyla birlikte onu savunmak istiyordu. Hız. Osman hac için gitmesinde ısrar edince, Abdullah çıkmak zorunda kaldı.

Âsileri cezalandırmak için yardım kafilesinin yaklaştığı haberi Medine'ye ulaştı. Bunun üzerine onlar korkmaya başladılar ve halifenin evine girmek istediler. Sahâbilerin çocukları ise onları engellediler. Bunun üzerine onlar dama çıktılar fakat çocukları onları yine engellediler. Onlar dama çıktılar ve evin kapısını yaktılar. Efendimiz Osman, sahâbilerin çocuklarını kılıçlarını bı-

rakmaya zorladı. Sonunda bazıları kılıçlarını bıraktılar. Âsiler Hz. Osman'a saldırıp onu şehit ettiler. Şehit edildiği tarih; 18 zilhicce, H.35 senesiydi. Allah'ın takdir ettiği her şey mutlaka olacaktır.

Halk hacdan döndüklerinde baktılar ki; halifeleri öldürülmüş, Medine âsilerin eline geçmiş, huzur ve güven de kalmamış.

Âsiler belli bir halife üzerinde hemfikir değillerdi. Mısırlılar Hz. Ali'yi tercih ediyorlardı. Fakat Hz. Ali kabul etmiyordu.

Küfeler de Hz. Zübeyr'i tercih ediyorlardı. O da bu teklifi reddedip kendini gizliyordu. Basra halkı da bin Hz. Ubeydullah'ı tercih ediyorlardı. O da bunu istemeyip onlardan uzak duruyordu. Hep beraber Sa'd bin Ebî Vakkas'a gittiler. Şûra heyetinden sadece o kalmıştı. O da bu teklifi reddetti ve uzlete çekilip bu genel havadan uzaklaştı. En son Abdullah bin Ömer'e gittiler. O, onların bu teklifini hepsinden daha şiddetli bir şekilde reddetti.

Hala bir halife seçmemiş olmaları âsileri çok endişelendiriyordu. Zira onlar dışardan gelen askerlerden korkuyorlardı ve onlara karşı durabilecek güçte değillerdi. Bu nedenle hemen bir halife seçip, onlara yöneltmek gerekiyordu.

Medine halkı Medine'deki terörden ve güvensizlikten çok rahatsız oluyorlardı. Bundan kurtuluş yolunun da hemen bir halife seçmek olduğunu biliyorlardı ve umutlarını da Hz. Ali'ye bağlamışlardı.

Sahâbilerin işi de çok zorlaşmıştı. Çünkü ortam oldukça karışmıştı ve onlar da ne yapacaklarını bilmiyorlardı. En son çareyi bir halifenin seçilmesinde buldular. Halifede aranan bütün vasıfları Hz. Ali'de buldukları için onu halife seçmek istediler. Medine halkı da Hz. Ali'yi seçmek istiyordu. Âsiler de buna çok sevindiler.

Hz. Ali bütün bu durumları göz önünde bulundurarak terörün önlenmesi, asilerin fazla kan dökmemeleri ve tekrar emniyetin sağlanmasının gerekliliğine inandı. İşte bunlar onu halktan

gelen teklifleri kabul etmeye zorladı. İstemeyerek de olsa hilafeti kabul etti.

Hız. Ali ile Beraberliğı

Talha bin Ubeydullah Hız. Ali'ye bîat etti. Asiler halkı bîata zorluyorlardı. Böylece onların işledikleri cinayetin sayfası kapanacaktı. Zira onlar karışık durum devam ettiğı sürece, işledikleri cinayetin de örtülmeyeceğini ve ortada kalacağını düşünüyorlardı.

Talha (r.a), Hız. Ali'yi sevip sayarak, üstünlüğünü kabul ederek ona bîat etti. Fakat âsilerin yaptıkları bazı nahoş şeyler onu rahatsız etmişti. Hız. Zübeyr de aynen Talha (r.a) gibi Hız. Ali'yi severek sayarak ve onun üstünlüğünü itiraf ederek bîat etmişti. İkisi de Medine'nin yorucu ortamından uzak durmak istediler.

Talha (r.a) ve Zübeyr (r.a), umreye gitmek üzere halifeden izin istediler. Halife onlara izin verdi. Mekke'ye ulaştıklarında baktılar ki; valilikten atılanlar fitneden kaçanlar vs. ile Mekke şehri dolup taşmış.

Ortamin ne ibadete ne de istirahataya elverişli olmadığını anladılar. Zira en çok, siyasi haberler ve terör olayları konuşuluyordu.

Daha önce yapılan ticaret ve rızık temini için de buranın elverişli olmadığını anladılar. Böylece onların ilgisi Basra'ya yöneldi ve oraya gitmeye karar verdiler. Mü'minlerin annesi Hız. Âişe'yi de kendileriyle beraber gelmesi için ikna ettiler.

Eğer kardeşi Abdullah bin Ömer mani olmasaydı; mü'minlerin annesi Hafsa da onlarla birlikte gideceklerdi.

Topluluk Basra'ya doğru hareket etti. Bu topluluğun içinde Talha (r.a), Zübeyr (r.a.), mü'minlerin annesi Âişe (r.a.) ve kavmin büyükleri vardı. Bunlar: Abdurrahman bin Attab bin Useyd (Bunun babası Hız. Ebûbekir ve Hız. Ömer zamanında Mekke'nin valisiydi.) Abdullah bin Âmir ve Yâlâ bin Ümeyye'dirler. Bu kafiye

bunların çoklarının katılması ve çok sayıda kişinin de refakat edip binekleriyle birlikte yürüyüşe katılmaları dikkat çekicidir.

Yedi yüz kişiden fazla olan bu kervan hareket etti. Yarı yolda bazıları ayrıldılar. Bunlar Muğire bin Şûbe, Said bin el-As ve Abdullâh bin Hâlid bin Useyd'dir. Bunlar ayrılırken bazı bedeviler de onlara katıldılar. Buna rağmen sayıları üç bine ulaştı.

Bu kervanı yöneten kişiler hiçbir şekilde bu topluluğun tehlikesini ve onun getireceği etkileri fark etmemişlerdi. Onlar çok güzel bir gaye için gidiyorlardı.

Hiç kimseye düşmanlık etmedikleri gibi; halifeye başkaldırma gibi şeyler de onların akıllarından bile geçmiyordu. Zira onlar halifeye biât etmiş ve ondan izin almışlardı. Fakat gerçek hiç de böyle değildi. Bu harekât birliği yarmıştı ve belki de ilk ayrılış buydu.

Bu esnada mü'minlerin emiri Hz. Ali, Şam'a gitmek için hazırlanıyordu. Amacı onlardan zorla da olsa biât almaktı.

Bu arada valilerin de Şam'a gelmeleri için onlara haber gönderdi. Hz. Ali bu hazırlıkları yaptığı sırada Talha (r.a), Zübeyr (r.a) ve Âişe (r.a)'nın da Irak'a hareket ettiklerini duydu.

Onları Basra yolundan geri çevirmek için Rebeze'ye doğru hareket etti. Fakat onlar çoktan orayı aşmış ve gitmişlerdi. Halife de oraya hareket etti ve Zûkâr'a ulaştı. Askerlerini oraya yerleştirdi. Kûfe halkı da onun yanına geldiler.

Kafile Basra'ya ulaştı. Eski valisi Abdullâh bin Âmir gizli bir şekilde şehre girdi. Halife Hz. Ali tarafından tayin edilen Osman bin Huneyf de hazırlık yaptı ve her iki taraf savaşılmaya hazırlandılar. Tam savaşacaklardı ki; İbni Huneyf'in taraftarları onu terk ettiler ve ihtilafa düştüler. Kafile de: "Savaşla ilgimiz yok, biz şehrin yönetimini elimize almak için girdik." dediler.

Her iki taraf Mirbed'de karşılaştılar. Talha (r.a) ve Zübeyr (r.a) konuştular. İbni Huneyf onları reddetti. Taraflar arasında savaş an meselesi oldu. Daha sonra mü'minlerin annesi Âişe (r.a.) konuştu.

Basra halkından bazıları onun bu konuşması üzerine biraz yumuşadılar ve ona yakınlık gösterdiler. Ancak Basra süvarilerinin reisi Hakim bin Cebele el-Abdi, savaşı körüklemek istiyordu.

Sonunda iki taraf barıştı. Çünkü aralarında inanç ve fikir ayrılığı yoktu. Aralarındaki ihtilaf, idare ile ilgili görüş açılarının farklılığından kaynaklanıyordu veyahut ictihadi görüşlerdi. Onlardan hiçbirisi diğerine kin ve düşmanlık duygularıyla bakmazdı. Görüş açılarının farklılığına rağmen birbirlerine kardeş gözüyle bakıyorlardı.

Her iki taraf da; Talha ve Zübeyr'in zorla mı, yoksa isteyerek mi bîat ettiklerini araştırmak üzere Medine'ye bir elçi gönderme konusunda ittifak ettiler. Eğer kerhen bîat etmişlerse; Osman bin Huneyf Basra'yı onlara teslim edecek, yok eğer isteyerek bîat etmişlerse; ikisi Basra'yı terk edeceklerdi. Her iki taraf, elçinin haberini beklerken ve bu arada Talha (r.a.) ve Zübeyr (r.a.) de istedikleri yerde bekleyeceklerdi. Namazı Osman bin Huneyf kıldırarak, beytülmâl ve Basra'daki işlere de yine o bakacaktı.

Ka'b bin Sevr elçi olarak Medine'ye gitti. Medine halkına Talha ve Zübeyr'in bîatını sorduysa da kimse ona cevap vermedi. Üsâme bin Zeyd ise ikisinin de zorla bîat ettiklerini söyledi. Bu cevap karşısında az kalsın bir olay çıkacaktı.

Ka'b bin Sevr, bu haberle Basra'ya döndü. Böylece Osman bin Huneyf'in yardımcıları çok azaldılar. Halife de bu davranışından dolayı onu kınadı ve Talha ve Zübeyr'in kerhen değil isteyerek bîat ettiklerini ancak fitneden korktukları için bunu açıklamadıklarını söyledi.

Fitneciler Osman bin Huneyf'i yakaladılar ve hapse attılar. Sakalını ve kaşlarını kestikten sonra da onu serbest bıraktılar.

Osman bin Huneyf, halifenin bulunduğu Zûkâr'a ulaştı. İbni Huneyf'in bırakılması; taraflar arasında kin ve düşmanlık değil, sadece görüş ayrılığı olduğuna işaret etti. Zira eğer aralarında

düşmanlık mevcut olsaydı; onu öldürürler veya en azından onu esir alırlardı. Çünkü o bir tarafın lideriydi.

İbni Huneyf'in Basra'dan ayrılmasıyla; Talha ve Zübeyr'in direktifiyle hareket eden Abdullah bin Âmir görevi üstlendi. Osman bin Affan'ı evinde kuşatan kişileri öldürdü. Onlardan Hureys bin Zuheyr el-Abdi'nin dışında kurtulan olmadı. Savaşı körükleyen fitnenin ateşini alevlendiren ve Basra süvarilerinin reisi olan, Gavgailer'den Hakim bin Cebile el-Abdi de öldürüldü. Bu öldürmelerle kabileler arasındaki ihtilaflar daha da alevlendi.

Halife Ali bin Ebû Tâlib; Basra'ya Ka'ka bin Amr et Temimi'yi gönderdi. Ka'ka; Talha (r.a), Zübeyr (r.a) ve Âişe (r.a)'la konuştu. Onlar; halife de uygun görürse barış ve ittifak konusunda hemfikir olduklarını açıkladılar. Ka'ka döndü ve Hz. Ali'ye durumu anlattı. Hz. Ali bunu kabul etti ve çok sevindi. Basra'da bulunan kabile, halifenin kışlasına gitti. İhtilaf bitmek üzereydi. Halife de göç etmek istedi ve "Bana bakın; Osman bin Affan'ın olayına karışan kişiler bizimle gelmesinler." dedi.

Sapıklar barışın sağlanacağını ve kendilerinin de cezalandırılacaklarını anladılar. Kendi aralarında: "Biz niçin kendimizi buna bağlıyoruz?" diye konuşup, görüş alış verişinde bulundular.

Abdullah bin Sebe hiçbir görüşü beğenmedi. Sonunda iki taraf birbirine yaklaştığında, aralarındaki fitne ateşini alevlendirme görüşü üzerinde ittifak sağlandı.

Ali (r.a); Talha (r.a) ve Hz. Zübeyr'e amcasının oğlu Abdullah bin Abbas'ı gönderdi. Talha (r.a) ve Zübeyr (r.a) da Muhammed bin Talha'yı gönderdiler. Her iki taraf müslümanların içinde bulundukları durumu konuştular.

Halife beraberindekilerle ve Kûfe halkıyla Zikar'dan Basra'ya doğru hareket etti. Askerlerini Basra halkı kışlasının hemen yanında yerleştirdiler. Sapıklar, savaşı basit nedenlerle alevlendirdiler.

İpin ucu hem halife ve büyük adamların, hem de Talha, Zübeyr ve beraberlerinde bulunan ileri gelenlerin elinden çıktı. Tamamen onların kontrolü dışında devam etmeye başladı.

Vefatı

Halife her iki safın arasına çıkıp, Talha ve Zübeyr'i çağırdı. Onlarla konuştu. Zübeyr'e: "Hatırlıyor musun Peygamber sana Ali ile karşılaşacaksın. Fakat sen ona karşı zalim olarak savaşacaksın." demişti, dedi. Zübeyr: "Hatırladım, eğer daha önce hatırlasaydım çıkmazdım." dedi. Ayrılmak istedi ve geldiği yönden geri gitti. Ancak Vâdiu's-Sibâ denen yere vardığında, İbni Cürmuz ona hıyanet edip onu öldürdü.

Sebeiler (Abdullah bin Sebe'nin taraftarları) savaşı alevlendirmek için kollarını sıvadılar. Çünkü onlar çok iyi biliyorlardı ki; eğer savaş ertelenirse durum anlaşılır. Her iki taraf, hicretin otuz altıncı senesinde cemaziyelâhir ayında savaşmak üzere karşı karşıya geldiler.

Savaş, Hz. Âişe'nin hevdecinin üzerinde bulunduğu devenin önünde yoğunlaştı. Deve kesildiğinde, savaş büyüdü, genişledi ve Basra halkı hezimete uğradılar.

Talha (r.a) çok ağır bir şekilde yaralandı ve ondan kan akmaya başladı. Buna rağmen savaşmaya devam etti. Ona karşı savaşan liderlerden biri olan Ka'ka bin Amr et-Temimi idi, kendisine: "Ey Ebû Muhammed! Sen yaralısın, bir eve girersen daha iyi olur." dedi.

Talha (r.a)'nın öldürülmesi hicretin otuz altıncı senesinde cemaziyelâhir ayının on beşinci günündeydi. Onun oğlu Muhammed de bu savaşta öldürüldü.

Savaş üç gün devam etti. Basra halkı halifeye biat ettiler. Halife onların başına Abdullah bin Abbas'ı tayin etti. Kendisi de Şam'a gitmek üzere Kûfe'ye hareket etti.

Alkame bin Vakkas el-Leysi şöyle der: “Talha (r.a)’nın en çok sevdiği şey yalnız başına kalmaktı. Ben onu elini sakalına koymuş, derin derin düşünürken gördüm. Ona: “Ey Ebû Muhammed! Bakıyorum ki sen تنها yerleri tercih ediyorsun; bu işi istemiyorsan bırak git” dedim. Bana: “Ey Alkame! Beni kınama dün biz düşmanlara karşı tek vücut idik. Şimdi ise iki dağ kadar büyümüşüz ve birbirimizin üzerine yürüyoruz. Ancak ben Osman’ı kınıyordum.⁵⁰ Şimdi anladım ki; bunun bedeli benim kanımın akması ve ondan akan kanın diyetini talep etmektir.”⁵¹ dedi.

Halife Ali bin Ebû Tâlib (r.a), Talha (r.a)’yı vadide düşmüş olarak görünce; inip, onun yüzünden toprağı sildi ve: “Seni vadede gökyüzünün yıldızları altında yığılmış görmem bana çok zor geliyor ey Ebû Muhammed! Ayıplarımı ve eksiklerimi Allah’a şikâyet ediyorum” dediği rivâyet edilmiştir.

Ali bin Ebû Tâlib, Talha (r.a)’nın yanına vardı. Talha (r.a) ölmüştü. Ali aşağıya indi; onu oturttu. Onun yüzünden ve sakalından toprağı sildi. Ona rahmet okudu ve: “*Keşke bu günden yirmi sene önce ölseydim.*” dedi.

Talha (r.a)’nın kölesi Ebû Habib rivâyet ederek şöyle der: “Ben ve İmran bin Talha, Cemel Savaşı’ndan sonra Hz. Ali’nin yanına girdik. Ali, İmran’a hal hatır sorduktan sonra ona yaklaştı ve: “Ben şunu istiyorum: Allah beni ve babanı şu ayete mazhar kılsın:

“*Biz onların gönüllerindeki kini söküp attık. Onlar artık köşkerlerinde karşı karşıya oturan kardeşler olacaklar.*” (Hicr, 47) dedi.

İki adam orada oturmuşlardı. Birisi bir gözü görmeyen Hâris idi. Şöyle dediler: “Allah o ikisini cennette kardeş yapmayacak kadar adildir.” Ali (r.a), onlara:

50 Talha, Hz. Osman’ın yumuşaklığını kınıyordu.

51 Hakim 3/372

“Kalkın yeryüzünün uzak bir yerine gidin. Bu âyete mazhar olanlar ben ve Talha olmazsak kim olabilir?” dedi ve İmran’a: “Senin bir ihtiyacın olduğu zaman bana gel.” dedi.

Rib’î bin Hiraş şöyle der: “Ben Ali’nin yanında oturuyordum. Talha’nın oğlu içeri girdi, selam verdi. Ali ona: “Hoş geldin” dedi. O: “Sen nasıl bana, ‘Hoş geldin’ diyorsun. Babamı öldürdün ve malımı aldın ey mü’minlerin emiri!” dedi. Hz. Ali: “Senin malın beytülmâldadır. Git malını al. Babamı öldürdün sözün için ise; ben şunu istiyorum: “Allah beni ve babanı âyette bahsettiği kişilerden eylesin.” dedi.

“Biz onların gönüllerindeki kini söküp attık; Onlar artık köşkler üzerinde karşı karşıya oturan kardeşler olacaklar.” (Hicr, 47)

Hemedan’dan bir adam orada oturmuştu, onun bir gözü görmüyordu: “Allah bundan daha âdildir.” dedi. Ali öyle bağırdı ki, köşkü sarstı ve: “Eğer biz olmazsak, bunlar kimler olabilir?” dedi.

Ebü Hummeyde Ali bin Abdullah ez-Zaini şöyle der: Ali, Kûfe’ye ulaştığında Talha bin Ubeydullah’ın oğullarına haber yolladı. “Gelip tarlalarını alsınlar. Zira başkaları o tarlayı kapmasınlar diye almıştım. Ben ve babanızın şu âyete mazhar olmamızı umuyorum:

“Biz onların gönüllerindeki kini söküp attık. Onlar artık köşkler üzerinde karşı karşıya oturan kardeşler olacaklar.” (Hicr, 47)

Ali (r.a)’ın şunu söylediği rivâyet edilmiştir. “Talha’nın katili ateştedir.”

Hız. Talha (r.a)’nın Şahsiyeti

Talha (r.a); esmer, çok kıllı, saçını ne kıvrıcık ne de fazla düz, güzel yüzlü, burnu ince biriydi.

Talha (r.a) boyalı elbiseleri giyiyordu. Onların arasında da sarıyı seviyordu. Rivâyet edilir ki: Hz. Ömer (r.a) bir gün Talha (r.a)’yı şık bir elbise içinde gördü ona: “Bu nedir ey Talha?” dedi.

Talha: “O sadedir. Ey mü'minlerin emiri!” dedi. Ömer (r.a): “Siz örnek alınan birer imamsınız. Şayet bir cahil seni böyle görürse; Talha ihramda boyalı elbise giymiş diyecektir. Şüphesiz ihramdaki adam için en iyi elbise, beyaz elbisedir. İnsanların kafalarını karıştırmayın” dedi.

Talha (r.a) çok zengindi. Allah onun malını bereketlendirmişti. Onun çoğunu ailesine, kavmine ve müslümanlara harcıyordu. Malının büyük kısmı Irak'ta, Serrat'ta ve Kana yurduundaydı. Benî Teym'den fakir olanların geçimlerini sağlıyordu. Onların dullarını evlendiriyor, ailelerine hizmetçi tutuyor ve borçlarını ödüyordu.

Karısı Avf'ın kızı Suday şöyle der: “Ben bir gün Talha'nın yanına girdim. Şaşkındı. Ona: “Ailenden bir şey mi seni endişelendirdi?” dedim. O da: “Hayır, Vallahi! Sen güzel bir müslüman zevcesin. Fakat yanımda biraz mal vardır. O beni endişelendiriyor.” dedi. Ben ona “Niye endişeleniyorsun? Onu kavmine ver.” dedim. Kölesini çağırdı. Ona “Kavmimi çağır” dedi. Onu onlara dağıttı. Bekçiye sordum; ne kadar verdi diye, bekçi: “Dört yüz bin” dedi.

Talha (r.a)'nın bir tarlası Osman bin Affan'ın yanındaydı. Onu yedi yüz bine sattı. Paralar ona ulaşınca: “Bir adam bu kadar parayla yatarsa; Allah tarafından başına ne gelecek bilinmez” dedi. O akşam elçileri sokak sokak gezdiler. Sabaha kadar bir dirhem dahi bırakmadan hepsini dağıttılar.

Her sene sadece Irak'tan yüz bin dirhem gelir elde ediyordu. Ailesinin bir senelik masraflarını Kana ziraatından temin ediyordu. Kana'da ilk olarak buğdayı o ekti.

Kubeys bin Câbir şöyle der:

“Ben hiç kimsenin Talha bin Ubeydullah gibi istenmeden malını dağıttığını görmedim.”

Sâib bin Yezid şöyle der: “Ben Talha ile yolculukta ve şehirde arkadaşlık yaptım. Yiyecek ve giyecekte onun kadar cömert olanını görmedim.”

Muâviye bin Ebû Süfyan: “Talha mutlu, cömert ve şerefli yaşadı. Gariban olarak öldü” der.

Musa bin Talha, o da babasından rivâyet etmiş. “Uhud gününde Peygamber (s.a.v), Talha’ya: “Hayırlı Talha, Ğazvetü’l Aşire’de de fayda veren Talha, Hayber gününde de cömert Talha” demişti.

Talha (r.a)’ın yanına bir bedevi girdi ve onu sordu. Akrabalık bağını ileri sürerek ondan bir şeyler istedi. Talha (r.a): “Bu akrabalıktır; senden önce hiç kimse akrabalık adına istememiştir. Benim Osman’da bir tarlam var onu sana veriyorum. İstersen onu Osman’a veririm. Üç yüz bin alırım, parayı sana veririm” dedi. Adam: “Para benim için daha iyidir” dedi. Talha (r.a) ona parayı verdi.

Talha (r.a), Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer’den hadis rivâyet etmiştir. Peygamber (s.a.v)’den de rivâyet etmiştir. Buhari ve Müslim iki hadisini ittifakla rivayet etmişlerdir. Buhârî tek başına iki hadisinde, Müslim de üç hadisi rivâyet etmiştir. Baki bin Mahled’in müsnedinde otuz sekiz hadisi bulunuyor.

Talha (r.a) Kureyşlilerin halim ve ağırbaşlı kişilerindendi.

Hz. Talha’nın Sade Yaşayışı

İrfan denizine gark olmuş din büyüğü Hz. Talha (r.a.), çok zengin olmasına rağmen yiyip içmesi son derece sade idi. Giyinmesi de öyleydi. Bununla beraber onun bazen zengin elbiseler giydiği de görülürdü. Fakat bunlarda da zerre kadar israf ve sefahet temayülü yoktu. O öyle bir gönül eriydi ki, şu kâinat dediğimiz varlık âleminin billûr çeşmesi haline gelmişti... Elinde avucunda ne varsa durmadan saçıyordu... Yüce Rabbin rızâsını tahsil için her şeyini sebil etmişti... Bu elmas renkli Peygamber incisi orta boylu zât, çok yakışıklı bir zât idi. Rengi kırmızı beyazdı. Göğsü genişti. Yalnız o müthiş günde, Uhud cenginde Âlemlerin Efendisini müdafaa ve muhafaza ederken bir eli sakatlanmıştı...

Evlatları: On erkek ve dört kız...

Erkekler: Muhammed, İmran, İsa, Yahya, İsmail, İshak, Zeke-riyya, Yakub, Musa, Yûsuf...

Kızlar: Ümmü İshak, Âişe, Sa'be, Meryem... Oğullarından İmran, babasının aksine, hasisliğiyle meşhurdu.

Kendisine bu hali ihtar edenler şu cevabı almışlardı:

- Ben hakka karşı avucumu yummam; bâtil işlerde de açmam!..

Bir başka oğlu Yahya, muazzez sahâbilerden Ebû Musa'l-Eş'ari'nin kızını aldı ve ondan meşhur fıkıh âlimi İshak doğdu...

Kızlarından Ümmü İshak, Peygamber torunu Hz. Hasan (r.a.) ile evlendi...

İşte on bir yaşından altmış yaşına kadar Peygamber aşkıyla yanan ve yeryüzünde yürür şehit gibi gezen büyük sahabi Hz. Talha (r.a.)...

Allahımız bizi şefaatine nâil etsin...

ABDURRAHMAN BİN AVF

Radiyallahu Anh

Mal müslümanın elinde bir imtihandır. Kişi seçimine göre ya kurtuluşa erer ya da uykuya dalar. Kim Allah yolunda karşılıksız olarak malını harcar, tasadduk eder ve infak ederse kurtuluşa erer. Kim de cimrilik eder, saklar ve mal biriktirirse o da hüsrana uğrayıp, kaybeder.

Sâlih bir kişinin elinde hayırlı bir mal ne kadar güzeldir. Onunla meşgul olur, kazanır ve artırır. Müslüman, kardeşinin başına gelen ve uzun uzadıya devam eden musibetlere karşı ona yardım etmek için yorgun ve bitkin düşer. İhtiyacını giderir, şefkatini gösterir, Allah rızası için borç para verir. Bütün hayırları işler ve malını Allah yolunda harcar.

Abdurrahman bin Avf salih bir kişi idi. Aynı zamanda da zengin bir tüccardı. Malını hep iyi işler yapmak, fakirlere yardım etmek, köleleri kurtarmak, Allah için yola çıkanların ihtiyaçlarını gidermek ve bütün müslümanlara yardım etmek için harcadı. O salih bir müslüman ve zenginlere en büyük örnekti.

Medine'ye yedi yüz deve yükü buğday, un ve çeşitli yiyeceklerle geldi. Şehre girince Medine halkının gürültüsü işitildi. Bu durum Âişe'ye ulaştınca şöyle dedi:

Resûlüllah'ın şöyle dediğini işittim: “Abdurrahman bin Avf, cennete ancak yardım etmekle girer.”

Abdurrahman bin Avf, bunun üzerine şöyle dedi: “Seni tasdik ediyorum. Bütün yükleri ve semerleriyle birlikte Allah yolunda sadaka olarak veriyorum.”

Abdurrahman bin Avf, sahâbenin çalışkan, dürüst ve çokça infak eden zenginlerinden bir örnekti.

Zühre bin Kilaboğulların’ın büyüklerindendir. Babası Avf bin Abdi Avf bin Abd bin Hâris bin Zühre bin Kilab, annesi Şifa bint Avf bin Abd bin Hâris bin Zühre bin Kilab ise babasının amcasının kızıdır. Benî Zühre Kureyşlilerin açık bir koludur. Abdurrahman, fazileti, cömertliği, cesareti, keskin zekâsı, ticaret kabiliyeti ve fedakârlığıyla tanınmış Kureyş âlimlerinden biridir.

O, aynı zamanda da ilk müslümanlardan biridir. Resûlullah daha, Daru’l-Erkam bin Ebî Erkam’a girmeden önce müslüman olmuştur.

O, Resûlullah’ın tavsiyesiyle kendi dini için Habeşistan’a hicret etti. Daha sonra Medine’ye hicret edenlerle birlikte hicret etti.

O, cennetle müjdelenen on kişiden biriydi.

Yine şûrâ üyelerinden biri olup, seçilmek için aday gösterilen altı kişinin içindeydi. Fakat daha sonra diğerlerinin iyiliği için adaylıktan çekildi. O bir komutandı.

O, Resûlullah (s.a.v.)’la beraber bütün savaşa katılan ve hiçbirinden geri kalmayanlardan biridir.

O, savaş kızııştığında, topluluk dağıldığında ve bazıları sersemleştğinde bulunduğu yerden ayrılmayan kahramanlardan biriydi.

Abdurrahman (r.a.); uzun boylu, güzel yüzlü, nazik, biraz kambur, kırmızıya çalan beyaz tenli, saçını ve sakalını boyatmayan biriydi.

Onun karısı Âsım’ın kızı Sehle’den şöyle rivâyet edilmiştir: Abdurrahman bin Avf, beyaz yüzlü, kirpikleri çok, burnu kısa ve

ince, köpek dişleri bazen dudaklarını kanatacak kadar uzundu. Kulağını geçen bol saçlı, boynu uzun ve elleri iri biriydi.

İbn-i İshak şöyle der:

Onun ön dişleri kırılmıştı. Aynı zamanda solak ve topaldı. Dişleri Uhud Savaşı'nda kırılmıştı ve bu savaşta yirmi yerinden de yaralanmıştı. Bu yaraların bazıları ayağında olduğu için topaldı.

Hüviyeti

Büyük sahabe Hz. Abdurrahman b. Avf (r.a.), Fil vak'asından on yıl sonra, hicretten de 43 yıl evvel kâinatın iman beşiği olan Mekke'de doğdu.

Nesebi, yedinci babada kâinatın efendisiyle birleşir. Nihayetsiz mülkün seyyidi ve Kevser Havuzunun sahibi Hz. Mustafa'nın:

“Abdurrahman b. Avf, gökte de yerde de emindir!” buyurduğu eşsiz insan... Ve Peygamber gülistanında yetişen bir gonca...

Otuz bir yaşında, cihanda en büyük sıddikiyet ve teslimiyet örneği Hz. Ebûbekir (r.a.)'in eliyle İslam'a girdi. İlk Müslümanlardan ve cennetle müjdelilerden...

Hicretin 31. yılında ve Hz. Osman (r.a.)'ın halifeliliği zamanında yetmiş beş yaşında eceliyle yatağında gerçekler âlemine göçtü...

İslâm'dan evvel ismi Abd-i Amr'dı. Kâinatın Tacı'nın elinden ölümsüzlük iksiri içip İslam'a girince, Allah'ın Resûlü tarafından kendisine Abdurrahman adı verildi... Habeş ve Medine muhacirlerinden... Cennet müjdesi alan on kişilik saadet kadrosundan ve Hz. Ömer (r.a.) tarafından halife seçimi için tayin edilen şûra üyelerinden...

Abdurrahman'ın Cahiliye Dönemi

Abdurrahman (r.a.), Fil senesinden on yıl sonra dünyaya geldi. Babasının onun ismini Abdü'l-Kâbe koyduğu söylenirken

bazıları ise Abdu Amr koydu, derler. O, Resûlullah'tan on yaş küçüktür. Cahili bir toplumda dünyaya geldi ve büyüdü. Ticarete çok önem verdiği gibi, Kureyşlilerin önemli sorunlarıyla da uğraşmış ve bundan çok istifade etmiştir.

Abdurrahman Kureyşlilerden bir kızla evlendi. Onun ismi Ümmü Gülsüm idi. Babası Benî Abdi Şems bin Abdi Menaf efendilerinden Utbe bin Rabia'ydı. O zamanda efendi olmayan bir kişi efendilerin kızlarını isteyemezdi. Bu da Abdurrahman'ın Kureyşlilerin yanında değerli olduğuna delildir. Ümmü Gülsüm ona Sâlim'i doğurdu ve bir süre yaşadktan sonra öldü. Ondan sonra onun amcasının kızı, Şeybe bin Rabia'nın kızıyla evlendi.

Abdurrahman Kureyşlilerin efendileri gibi bir hayat yaşıyordu. Yalnız o ticaretine, işine, evine ve ailesine çok önem verirdi. Liderlik peşinde olmadığı gibi meclislerin başında oturmayı da istemezdi. Yakınlık kurduğu arkadaşlarının büyük bir kısmı tüccarlar ve iş sahipleriydi. O ve onun arkadaşları oyun, kumar, şarap ve kızların peşinde dolaşmayan ağırbaşlı insanlar olarak biliniyorlardı.

Resûlullah (s.a.v.), Kureyşlilerin eğlence ve içkiye daldıkları, mal ve çocuklarının çokluğuyla iftihar ettikleri, liderlik peşinde koştukları, cariye, köle ve hizmetçilere sahip olmak ve güzel kadınlarla vakitlerini geçirmek istedikleri bir zamanda gönderildi. Bütün bunlara rağmen; evlerde ve meclislerde ferdi ve toplu olarak çalışmalar yapıldı. Fakat bütün bunlara rağmen rızık kapısı olan ticareti hiçbir şekilde unutmadılar.

Bazıları Kureyşlilerin yaptıkları bu çirkin ve nahoş davranışlardan uzak ve habersiz idiler. Şöyle ki onlar birbirleriyle, karşılaştıklarında sohbet edip ticaretten bahsediyorlardı Daha sonra herkes dağılıp evine gidiyordu. Ailesinin ve evlerinin işine bakıyorlardı.

Ebûbekir es-Sıddık cahiliye döneminde de arkadaşları arasında seviliyordu. Onun yanına gelip, gece geç saatlere kadar konuşup sohbet ediyorlardı.

Tüccar olanlar ticaretten bahsediyorlardı. Osman bin Affan ve Talha bin Ubeydullah et-Temimi gibi. Bazıları ondan Kureyşlilerin tarihini öğrenmek istiyorlardı. Çünkü Ebûbekir, Kureyşlilerin tarihçilerinden sayılıyordu. Ebû Ubeyde bin Cerrah el-Fihri ve Osman bin Maz'un el-Cumahî gibi bazı gençler de, Ebûbekir'in sohbet meclisi hoş ve güzel olduğu için geliyorlardı. Sa'd bin Ebî Vakkas ez-Zühri, Zübeyr bin Avvam el-Esedi gibi. Ebûbekir hiçbir zaman Mekke'den uzaklaşmadı ve defalarca böyle toplantılar yaptı.

Abdurrahman'ın Müslüman Oluşu

Resûlullah'a vahiy geldi ve o peygamber olarak gönderildi. Milletini İslam'a dâvet etmekle emrolundu. Bu ise ilk olarak ailesinden başladı. Onun karısı Hatice, kölesi Zeyd bin Hârise ve henüz küçük olan amcasının oğlu Ali, müslüman oldular.

Ailesinden dışarıya çıktı. Arkadaşı ve dostu olan Ebûbekir ile konuştu. O da müslüman oldu.

Ebûbekir müslüman olduğunda yükünün büyük ve ağır olduğunun farkına vardı ve sevdiği dostlarını ateşten kurtarmayı kendisinin üzerinde bir görev olarak kabul etti. Yine o iman ettiği davanın yayılması ve cehaletin yok olmasını boyun borcu olarak kabul etti. Akşam olduğunda eskisi gibi dostları etrafında toplandılar. Ebûbekir yine konuşmaya başladı, fakat bu onların alıştığı eski konuşma değildi. Ticaretten ve soydan hiç bahsetmedi. Bilakis Kureyşlilerin kendi elleriyle yapıp, daha sonra taptıkları putların üzerine yürüdü. Bu akıl ve mantığa nasıl sığar? Bir taştır yerde duruyor. Hayvanlar onun üzerine idrar yapıyor ve insanlar onu kirletiyorlar. Daha sonra putları yapan kişi tarafından alınıp

yontuluyor, ilah oluyor, sonra da ondan hayır isteniyor. Halbuki o, kendine hayır yapamayacak kadar acizdir. Ondan zararı gidermesi isteniyor, fakat o kendine zarar gelmesine bile engel olamaz.

Ebûbekir şunu soruyordu: “Milletimizin yaptığı tüm bu şeyler hurafeden başka bir şey değil midir ve bizim doğruladıklarımız mantık dışı şeyler değil midir? Ebûbekir bunları anlatınca hazır bulunan Osman bin Affan, Abdurrahman bin Avf, Zübeyr bin Avvam, Sa’d bin Ebî Vakkas, Talha bin Ubeydullah ve Ebû Ubeydullah bin Cerrah: “Bu fikirler nereden geldi ve bunları getiren kimdir?” diye sordular. Ebûbekir onlara durumu söyledi ve risaleti taşıyan zatı da açıkladı. Hepsi birden tasdik edip müslüman oldular. Davet yayılmaya başladı ve bunların hepsinin de bu konuda katkısı olmuştur.

Kureyşliler İslam dâvetinin kendi çıkarlarına zararlı olduğunu, onların arzu ve isteklerine karşı duracağını, onların zorlama ve zulümlerine savaş açacağını, zayıflara yaptıkları zulüm ve hakarete mani olacağını hissettiler. Bunu hissedince, dâvete başında darbe vurup yok etmek istediler. Bunda başarılı olamayınca da işkence ve zorbalığa başladılar.

Amaçları müslüman olanları tekrar cehalete geri çevirmekti fakat bunda da başarılı olamadılar. Bazı müslümanlar fitneden korkarak Habeşistan’a hicret ettiler. Abdurrahman (r.a.) da hicret edenlerdendi.

Çile Dönemi

Hz. Abdurrahman (r.a.) mukaddes İslâm ile şereflendikten sonra diğer Müslümanlar gibi o da küfrün kanlı pençesine hedef oldu. Kâinatın en karanlık adamı olan müşrikler ona da ezâ ve cefa etmeye başladılar.

Artık çile, çile, çile!..

Kâfirler vicdanlara perçin vurmak istiyordu... Fakat inanmış gönüllerden bu ilâhî aşkı atmak mümkün değildi... Bu ışık hiçbir

zaman sönmeyecekti... İslam'ın altınla doldurduğu kalpler bir hakikat yatağı idi...

Kureyş kâfirleri bir gün Hz. Abdurrahman (r.a.)'ın başına üşüştüler ve karanlık ağızlarını açıp haykırdılar:

- Ya Abdi Amr! Yeniden atalarının dinine dönmezsen elimizden kurtulamazsın...

Muazzez sahabi avaz avaz bağırdı:

- Ben mi sizin bâtl dininize döneceğim?

- Evet.

- Ben ölürüm de mukaddes bildiğim dinimi değiştirmem...

- Neyine güveniyorsun?

- Allahıma...

Müşrikler donup kaldılar...

Fakat bir sırtlan gibi yüce sahabinin üzerine atılmaktan da geri durmadılar... Müthiş bir boğuşma başladı ve nihayet Hz. Abdurrahman (r.a.) onların kanlı pençelerinden kurtuldu...

Kurtuldu diyorum... Nerede kurtulmak? Yine ezalar cefalar günden güne sürdü... Lakin onun gönül ufkunda dalgalanan iman bayrağını hiç kimse indiremedi.

Kâinatın Efendisi bir gün Safa tepesinin eteklerinde Kureyş'in ulularına hitap ederek onları şanı yüce Rabbimizin birliğine davet etmişti. Mukaddes İslam'ın havuzuna can atanlar günden güne çoğalıyordu. Kuduz kâfirlerden Ümeyye isimli nasipsiz, bu hale pek üzülmüyordu. İşte bugünlerdeydi, Hz. Abdurrahman b. Avf Mekke sokaklarında tek başına dolaşıyordu. Ümeyye onu görünce avaz avaz bağırdı:

- Ey Ahdi Amr... Ey Ahdi Amr!..

Muazzez sahabi bu sesi duyduğu halde cevap vermedi, yoluna devam etti... Ümeyye kâfiri daha yüksek bir sesle ortalığı çınlattı:

- Ey Ahdi Amr... Ey Ahdi Amr!..

Fakat Hz. Abdurrahman yine oralı olmadı. Bu defa Ümeyye koca göbeğini sallaya sallaya arkasından koştu yanına yaklaşıncı küfrünü kustu:

- O, seni de mi ifsat etti? Sen de mi O'nun peşine düştün, düştün de atalarının dinini terk ederek O'nun davet ettiği dine mi girdin? Seni Abdi Amr diye çağırıyorum da cevap hile vermiyorsun... BAHANIN sana taktığı ismi neden beğenmiyorsun?

- Ey Ümeyye! Ben Müslüman olduktan sonra Allah Resûlü tarafından hana "Abdurrahman" ismi verildi. Bunu bilmiyorsan hundan böyle öğren...

- Ben Rahmân'ı bilmem... Senin ismin bilinen bir isim olsun ki ben seni onunla çağırayım... Ben seni çağırdığım zaman sen cevap vermezsen ben de anlamadığım bir isimle seni çağırmam!..

- Ey Ali'nin babası! Öyle ise sen aramızda bana uygun bir isim bul!

- Senin ismin Abdullah olsun.

- Peki öyle olsun...

Her ikisi de buna benzer şeyler konuşarak ilerliyorlardı. Ümeyye kâfiri, atalarının dinini terk ettiği için muazzez sahabiyi suçlayıp duruyordu:

- Nasıl oldu da atalarının dinini terk ettin?

- Eğer bir zerre aklın varsa sen de terk edersin.

- Asla!

- Yazık sana... Yüce Allah bize acıdı, içimizden bir Peygamber gönderdi. Kur'ân-ı Kerim gibi bir kitap, İslâm gibi bir din geldi... Sen hala taştan leşten medet umuyorsun...

- Ben atalarımın dinini terk edemem...

- Öyleyse nasipsiz nasibinde kal...

Ve ayrıldılar...

Fakat Kureyş kâfirleri kanlı pençelerini Müslümanların yakasına takmış, önüne geleni boğmak istiyordu. Bu ne zulüm, bu ne eza, bu ne bitmez tükenmez kindi...

Allah'ın âlemleri kurtarmaya gönderdiği en büyük kurtarıcıyı bile öldürmeye kalktılar... Müslümanlardan bazıları yerlerini yurtlarını terk edip Habeşistan'a gitti. Bunlar arasında Hz. Abdurrahman da vardı... Sırf Allah rızası için doğup büyüdüğü memleketini terk ediyordu...

İrfan denizine gark olmuş din büyüğü Hz. Abdurrahman (r.a.) bir müddet Habeşistan'da kaldı. Daha sonra Kâinatın Efendisinin nur şehri Medine'ye hicret ettiğini öğrendi, gönlü ilâhî müjdelerle doldu, ruhu bir ırmak gibi o güzel sevgilinin diyarına aktı... Uçarcasına dağları, çölleri, ovaları ve enginleri aşarak Medine'ye gelip Allah'ın Sevgilisiyle buluştu...

Artık saadetin zirvesindeydi. Varlık Nurunun gül cemalini görüp vuslat şerbetini kana kana içti... Hicran gecesi son buldu, cennet sabahlarını andıran yeni bir hayat başladı...

Allah'ın Sevgilisi, topyekûn zaman ve mekânın ve bütün mahlûkatın Peygamberi, onu Medineli sahâbilerden Sa'd bin er-Rebi' ile kardeş yaptı...

O yüce gönüllü sahabi, o derece faziletli bir insandı ki bütün servetini Hz. Abdurrahman ile paylaştı... Hatta o kadar gönülden bu işi yapıyordu ki, bir gün iki zevcesinden birini boşayarak Hz. Abdurrahman'a vermek istedi... Fakat gönlü billûrlardan daha duru olan Hz. Abdurrahman (r.a.) buna mani oldu:

- Aziz kardeşim, dedi; Allah sana ve çoluk çocuğuna bereket ihсан etsin. Sen bana çarşının yolunu göster, ben orada biraz alışveriş ile meşgul olayım...

- Pekala!

Kardeşi ona çarşının yolunu gösterdi. Muazzez sahabi Hz. Abdurrahman (r.a.) çarşıya çıktı, biraz öte beri aldı, birkaç gün

alış veriş yaptı ve bir miktar kazanç temin etti. Ve artık geçimini bu yoldan temine başladı.

Enbiyanın ekmeli, evliyanın emeli, kevn ü mekân temeli Hz. Ahmed (s.a.v.) Efendimizin:

“Abdurrahman bin Avf, ikramla Cennete girer...”

Buyurduğu büyük insan... Gönlü ilâhî pırıltılarla dolu yüce din eri... İslam’ı öz nefsinde nokta nokta yaşayan aşk ve vecd adamı böylece nur şehri Medine’de hayatını sürdürüyordu.

Allah’ın Sevgilisi bir gün Hz. Abdurrahman’ı kokulanmış olarak gördüler ve dediler:

- Ne var, Abdurrahman?

- Anam babam sana feda olsun ey Allah’ın Resûlü! Ensârdan bir kadın ile evlendim!

- Ona ne takdim ettin?

- Bir miktar altın verdim.

Ya Abdurrahman, bir velime yap (yemek ziyafeti) ve bir koyun kesi

- Peki, ey Allah’ın Resûlü!..

Habeşistan’a Hicreti

Resûlüllah (s.a.v.) sahâbîlerinin içinde bulundukları işkence ve zulmü, kendisinin Allah ve amcası Ebû Tâlib tarafından korunduğunu görünce sahâbîlerine Habeşistan’a hicret etmelerini söyledi. On kişi hicret etmek üzere çıktılar. Bunlardan bir tanesi de Abdurrahman bin Avf (r.a)’tı.

Osman bin Affan, Resûlüllah’ın kızı olan eşi Rukiye’yle beraber; Ebû Hüzeyfe b. Utbe b. Rabia, eşi Süheyl bin Amr’ın kızı Sehle ile beraber; Ebû Seleme Abdullah bin Abdulesed el-Mahzûmî, eşi Ebû Ümeyye’nin kızı Ümmü Seleme Hint ile beraber; Âmir b. Rebia, eşi Ebû Hasma’nın kızı Leyla ile beraber ayrıca Mus’ab bin Ümeyr, Süheyl bin Beyda, Zübeyr b. Avvam, Ebû Sebre b. Ebî

Ruhm ve hepsinin emiri olan Osman b. Maz'un birlikte yola çıkıp hicret ettiler.

Abdurrahman (r.a) hanımıyla değil, tek başına hicret etti. Anlamıyorum bu acaba tüccarların bir adeti midir? Onların adeti tek başına ve hafif bir şekilde seyahat etmektir. Yoksa onların kayınpederleri kâfirlerinin liderleri oldukları için miydi? Fakat onun hanımının kardeşi Ebû Huzeyfe, hanımıyla beraber hicret etmişti. Ebû Huzeyfe'nin kayınpederi tağutların liderlerindendi.

Hicret eden bu sahâbîler yeni hayata alışıncaya kadar çok zorlandılar. Onlardan sonra başka sahâbîler de Habeşistan'a hicret ettiler. Böylece onların sayısı seksen iki oldu. Bunların gelmesiyle onların zorlukları biraz da olsa hafifledi. Fakat tamamıyla giderilmedi ve onlar yine de Mekke'ye geri dönmeyi tercih ettiler. Nedeni ise; Resûlullah ve ailelerinin özlemiydi. Osman bin Maz'un'un komutasındaki on iki kişi, üzerinden dört ay geçmeden geri döndüler. Abdurrahman bin Avf da bunların içindeydi.

Abdurrahman (r.a), Habeşistan'dan geri geldikten sonra Mekke'de kaldı. Artık Resûlullah'tan hiç ayrılmıyordu. Ticaret için şehrin dışına çıkıyor ve geri geldiğinde de ilk olarak Resûlullah'ı görmeye gidiyordu. Geri döndüğünde yaptığı en önemli iş Resûlullah'ı ziyaret oluyordu. O, malının çoğunu da Allah yoluna bağışlıyordu. Bu hâli Medine'ye hicret edene kadar devam etti.

Abdurrahman (r.a) Medine'de

Abdurrahman, Medine'ye hicret etti. Resûlullah müslümanlar arasında kardeşlik bağı kurduğunda Abdurrahman bin Avf ile Sa'd bin Rabi'yi kardeş yaptı. Sa'd ensârdan diğerleri gibi muhâcirlerin gelmeleriyle çok sevindi. Bu sevinci göstermek, gerçek kardeşliği açıklamak, misafirliğin ve komşuluğun gerçekliğini ortaya koymak istedi ve eğer gücü yetseydi, bütün muhâcirleri ağırlayıp onlara hizmet etmek istiyordu. Kardeşi Abdurrahman bin Avf'a

bütün samimiyeti ve içtenliğiyle şöyle dedi: “Ey kardeşim! Ben ensârın en zenginiyim. Gel malımızı paylaştıralım ve benim iki tane karım var. Bak hangisini istersen onu boşarım, iddeti bitince onunla evlen.” Kardeşlik bazılarının tasavvur ettikleri gibi maddî imkânlarla sahip olmak ve kendi geçimini temin etmek için yapılmıyordu. Çünkü muhâcirlerin bir kısmı yine muhâcirlerle kardeş olmuşlardı.

Resûlullah’ın amcası Hamza ile Zeyd bin Hârise (Resûlullah’ın azadlı kölesi) gibi. Çünkü bunların ikisi kardeş olmuşlardı.

Abdurrahman (r.a) şöyle cevap verdi:

“Allah senin malına ve ailene bereket versin. Bana çarşının yolunu göster. Ben tüccar bir adamım.” Bu cevap gerçek müslümanın, çalışmayı isteyen, çabayı ve yorulmayı seven adamın cevabıdır. Bu cevap topluma yararlı ve faydalı olan insanın cevabıdır.

Kardeşi ona çarşıyı gösterdi. Çarşıda alışveriş yaptı ve kazandı. Kazancıyla çökelek ve yağ aldı. O, bir gün çarşıya girdi. Bir deve alıp satarak, bununla devenin dizini bağlayan zinciri kazandı. İkinci, üçüncü derken çarşıdan bir deve kazanarak çıktı. Zinciri kazanması aza kanaatin işaretidir. O, çarşıda Allah’ın dilediği kadar kaldı. Bir müddet sonra üzerinde safran kokusuyla geldi. Resûlullah: “Bu nedir?” diye sordu. O: “Ben evlendim.” dedi. “Ona ne verdin?” diye sordu. “Bir hurma çekirdeği ağırlığında altın.” dedi. Resûlullah: “Bir koyunla da olsa düğün yemeği ver.” dedi. Abdurrahman (r.a): “Beni görüyorsun, bir taş kaldırısam; neredeyse altından altın veya gümüş çıkıyor.” Abdurrahman bin Avf’ın ensârdan bir kadınla otuz bin dirhem üzerine evlendiği söyleniyor.

Abdurrahman (r.a), Resûlullah ile beraber bütün savaflara katıldı. Bedir Savaşı’na da katıldı. Bedir’e gittiğinde; Ebûbekir ve Ömer’le birlikte yola çıktı.

Üçü bir deveye sırayla biniyorlardı ve bu o savaşta başarılı bir imtihan verdi. Sâib bin Ebî Rufaa el-Mahzûmî'yi öldürdü ve Ümeyr bin Osman et-Teymî'yi de öldürdüğü söyleniyor.

Abdurrahman (r.a) bize, Ümeyye bin Halef'in öldürülmesini şöyle anlatıyor:

Ümeyye bin Halef, Mekke'de benim dostum idi. Benim adım, Abdu Amr idi. Ben daha Mekke'deyken müslüman olduğumda; adımı Abdurrahman olarak değiştirdim. Biz Mekke'deyken Ümeyye bana:

"Annen ve babanın sana koydukları ismi bırakıyor musun?" dedi. Ben:

"Evet" dedim. O:

"Ben, Rahman'ı tanımam. Tanımadığım bir şeyle seni çağır-
mam. Sen de eski isminle cevap vermiyorsun. Öyleyse seni çağır-
mam için aramızda başka bir isim bul." dedi. Ona:

"Ey Ebû Ali! Bana istediğin bir isim bul." dedim.

"Sen Abdülilâh'sın." dedi.

"Ben tamam." dedim. Onun yanından geçtiğimde bana:

"Ey Abdülilâh!" diyordu. Ben de ona cevap veriyordum ve oturup konuşuyorduk. Nihayet Bedir günü geldi. Elimde topladığım zırhlar vardı. Onların yanından geçtim baktım ki; Ümeyye bin Halef, Ali'nin elini tutmuş ve duruyor. Beni görünce:

"Ey Abdu Amr!" dedi. Ben cevap vermedim.

"Ey Abdülilâh!" dedi.

"Evet" dedim.

"Bana yardımcı olur musun? Ben elindeki o zırhlardan daha hayırlıyım." dedi. Ben:

"Evet Allah için." dedim ve elimdeki zırhları attım. Onun ve oğlunun elini tuttum ve yürüdük. O: "Ben böyle bir gün hiç gör-

medim. Sizin sütü bol olan develere ihtiyacınız yok mu?” dedi.⁵² Daha sonra ikisinin arasına girdim ve yürüdük. Bu arada Ümeyye:

“Ey Abdülilâh! Sinesindeki deve kuşu tüyüyle tanınan adam kimdir?” diye sordu.

“O, Hamza bin Abdülmuttalib’dir.” dedim.

“O, bizi bu hale soktu.” dedi. Ben onları götürürken, Bilâl onları benim yanımda gördü. O, Mekke’de Bilâl’i İslam’dan vazgeçirmek için işkence yapmıştı. Sıcağın tam kızıştığı bir zamanda onu Mekke’nin kumluğuna çıkarıyor, sırtüstü yatırıyor. Sonra onun sinesinin üzerine büyük bir taşın konulmasını emrediyor ve:

“Muhammed’in dinini terk edene kadar böyle kalacaksın.” diyordu. Bilâl ise:

“Allahu Ekber, Allahu Ekber, Allah bir, Allah bir” diyordu. Bilâl onu görünce:

“Küfrün başı Ümeyye bin Halef! O ancak ben ölürsem elimden kurtulur” dedi. Ben ona:

“Benim esirlerime bunu yapıyorsun.” dedim. O yine:

“Ben ölsem o kurtulur.” dedi.

“Duyuyor musun ey Sevda oğlu!” dedim. O:

“Ben ölsem o kurtulur.” dedi ve yüksek sesle:

“Ey Allah’ın yardımcıları! Küfrün başı Ümeyye bin Halef, ben ölmeden o kurtulamaz.” diye bağırdı ve etrafımızı halka şeklinde sardılar. Ben de onu koruyordum en sonunda bir adam kılıcını çekti ve onun oğlunun ayaklarına vurdu. Oğlu yere yığıldı. Ümeyye bunu görünce bağırdı. Öyle bağırdı ki, o ana kadar böyle bir şey duymamıştım. Ona:

52 Yani esirlere ihtiyacınız yok mu? Çünkü esir düşenler kendilerini kurtarmak için sütü bol olan develeri fide olarak veriyorlardı.

“Kendini kurtar, kurtuluş yok. Vallahi! Ben sana hiçbir şekilde yardımcı olamam.” dedim onların üzerine kılıçlarıyla saldırıp işlerini bitirdiler. Abdurrahman:

“Bilâl’e Allah rahmet etsin. Zırhlarım da gitti, esirlerimi de benden aldı.” diyordu.⁵³

Abdurrahman (r.a), Uhud Savaşı’nda Resûlullah (s.a.v.)’la beraber yerinden ayrılmamıştı. O gün ağzından darbe yemişti ve çenesi kırılmıştı, yirmi veya daha çok yerinden de yaralanmıştı. Bu yaraların bazıları ayağındaydı. Onun için topallıyordu. Uhud gününde Kilab bin Talha el-Abderi’yi öldürdüğü söyleniyor.

Benî Müstalik Savaşı’nda Abdurrahman (r.a) onların kahramanlarından olan Uheymir’i öldürdü.

Abdurrahman (r.a) Hudeybiye Antlaşması’nda da hazır bulunanlardandır.

Hayber’in paylaşımında Abdurrahman (r.a)’ın büyük rolü olmuştu ve yine Ömer bin Hattab, yahûdileri Hicaz’dan çıkardı-ğında onun Vadi’l Kura’yla ilgili kararında da büyük rolü olmuştu.

Mekke fethinden sonra Resûlullah (s.a.v.), seriyyeler gönderiyordu. Onlara: “İnsanları İslam’a çağırın ve savaşmayın.” diyordu. Bunlardan bir tanesi de Hâlid bin Velid’in komutasında gönderilen seriyyedir. Ona: “Tihamen’in aşağısına git, onları İslam’a çağır. Fakat onlarla savaşma.” dedi. Hâlid bin Velid bir hata neticesinde Benî Hüzeyme’nin toprağına saldırdı ve onlara zarar verdi. Resûlullah, Hâlid bin Velid’in yaptığı bu hareketten hoşlanmadı ve Ali bin Ebû Tâlib’i onun arkasından gönderdi. Öldürülenlerin kanının karşılığını ve zayi olan malın hasarını ödedi. Bu konuda Abdurrahman (r.a) ile Hâlid bin Velid (r.a.) arasında bir söz sürtüşmesi oldu. Resûlullah bunu duyunca Hâlid bin Velide: “Ey Hâlid! Arkadaşlarımı bırak. Allah’a yemin ederim ki, Uhud

dağı kadar altınların olsa ve hepsini Allah yolunda infak etsen; sahâbîlerimin bir sabahı ve bir akşamına ulaşamazsın.” dedi.

Resûlüllah Tebûk için hazırlık yaparken müslümanları bunun için harcama yapmaya çağırdı ve onları sadaka vermeye teşvik etti. Abdurrahman bin Avf kalktı ve dört bin dirhem bağış verdi. Âsım bin Adiy el-Ensâri kalktı. O da yüz yük hurma verdi. Münafıklar onlarla alay ederek şöyle dediler:

“Bunlar sadece gösteriş olsun diye bu kadar veriyorlar.” Ebû Akil de kendi gücüne ve imkanına göre bir sa’y hurma verdi. Onun hurmaları sadakaların içine boşalınca münafıklar gülmeye başladılar ve:

“Allah, Ebû Akil’in verdiği bir tas hurmadan müstağnidir.” dediler. Bunun üzerine Allah Teâlâ şu âyeti indirdi:

“Mü’minlerden (nafile) bağışlarda bulunanları, kaç göz işaretleleriyle ayıplayanlar ve güçlerinin yetebildiğinden başkasını bulamayan kimselerle eğlenenleri Allah maskaraya çevirir ve onlar için pek acıklı bir azap vardır.” (Tevbe, 79)

Amr bin Veheb’den şöyle rivâyet edilmiştir:

Biz Muğire bin Şube’nin yanındaydık. Ona Resûlüllah (s.a.v.)’ın, Ebûbekir’in dışında başka kimsenin arkasında namaz kılıp kılmadığı soruldu? Benim söylediğimi doğrulamak için ona yakın şu hadiseyi ilâve etti: “Biz Resûlüllah ile beraber bir seferdeydik. Seher vaktinde devemin boynuna vurdu. Ben ihtiyacı olduğunu tahmin ettim. Ve onunla birlikte yürüyüp, insanlardan epeyce ayrıldık ve bizi göremeyecekleri kadar uzaklaştık. Devesinden indi. Uzun bir süre durduktan sonra geldi: “Senin ihtiyacın var mı?” diye sordu. “Yok” dedim. “Sende su var mı?” dedi. “Evet” dedim.

Yükün arkasında bağlı olan su kabını getirdim ve onun elle-rine su döktüm. Her iki elini çok güzel bir şekilde yıkadı. Onları toprağa sürdü mü sürmedi mi tam olarak hatırlamıyorum. Daha

sonra yüzünü yıkadı ve kollarını yıkamak için üzerindeki kolları dar olan şami bir cübbeyi çıkarmaya çalıştı ve nihayet ellerini alttan çıkardı. Yüzünü ve kollarını yıkadı. Başını da meshetti ve sarığın üzerinde meshini tamamladı ve mestin üzerine de meshetti. -Hadiste iki kere elin yıkanması geçiyor. Öyle mi değil mi bilmiyorum-⁵⁴

Daha sonra develere bindik ve millete yetiştik. Namaz kılınyıyordu ve imam da Abdurrahman bin Avf'tı. Bir rekât kıldır-mıştı, ikincideydiler. Onu ikaz etmek istedim, fakat Resûlüllah bana mâni oldu. Onun arkasında durduk ve ikinci rekâtı onunla kılıp geri yetişemediğimiz birinci rekâtı da sonradan tamamladık. Su hadisini Muhammed bin Ömer'e zikrettim. O, bana: "Bu hadisenin Tebûk Savaşı'nda olduğunu, Muğire'nin de Resûlüllah'ın abdest suyunu taşıdığını ve Resûlüllah'ın, Abdurrahman (r.a)'ın arkasında namaz kıldığında şöyle dediğini söyledi: "Hiçbir peygamberin ruhu kendi ümmetinden salih bir adamın arkasında namaz kılincaya kadar asla kabzedilmez."

Resûlüllah şaban ayında, hicretin altıncı yılında Abdurrahman bin Avf'ı yedi yüz kişinin başında Devmetü'l-Cendel'de olan Benî Kelbe gönderdi. Onun sargısını kendi eliyle bozdu. Onun yerine siyah bir sarık sardı ve onun kuyruğunu omuzlarının arasına bıraktı. Abdurrahman (r.a) oraya ulaştığında onları üç gün İslam'a çağırdı. Dördüncü gününde hristiyan olan reisleri Esbeğ bin Amr el-Kelbi müslüman oldu.

Geri kalanlar da cizye vermeyi kabul ettiler. Abdurrahman (r.a) bu durumu Resûlüllah'a bildirdi. Resûlüllah ona: "El-Esbağ'ın kızı Temâdür'le evlen." diye yazdı." Abdurrahman (r.a) onunla evlendi. Zifafını orada yaptı ve onunla beraber Medine'ye döndü.

54 Bence abdest cübbe çıkarıldıktan sonra olmuştur. Ondan önce abdest almasıdır. Elini ve yüzünü ancak temizlik olsun diye yıkamıştır.

Resûlullah (s.a.v.) bir seferinde Abdurrahman (r.a.)'a, cildindeki kaşınıdan dolayı ipek gömlek giymesi konusunda izin vermişti. Ömer bin Hattab, Ukb'e'nin kızı olan Abdurrahman (r.a.)'ın hanımına: "Resûlullah mı sana: Müslümanların efendisi Abdurrahman bin Avf'la evlen." dedi, diye sordu. Ümmü Gülsüm: "Evet" dedi.⁵⁵

Resûlullah ondan memnun olarak vefat etti.

Ebûbekir Sıddık'la Beraberliği

Resûlullah (s.a.v.) ebedi aleme göçtükten sonra müslümanların başına Ebûbekir geçti. Abdurrahman bin Avf onun yanından ayrılmıyordu. Ona nasihatte bulunuyordu ve Hz. Ebûbekir de onunla istişare ediyordu.

Ebûbekir, Üsâme'nin askerlerini denetlemeye çıkmıştı. O yürüyerek gidiyor, Abdurrahman bin Avf onun atını çekiyor, Üsâme ise bineğiyle onları takip ediyordu.

Ebûbekir zekâtı vermemek için kendisiyle görüşmeye gelen münafıkların heyetini reddetti. Onların görüşlerini yetersiz ve saçma buldu ve onlara: "Tam manasıyla dine teslim olacaksınız." dedi. Heyettekiler kabilelerine döndüklerinde müslümanların adedinin çok az olduğunu söylediler. Çünkü Üsâme'nin ordusu gitmişti. Bunun için Medine'ye saldırmak istediler. Ebûbekir (r.a.) bunu fark ederek, sahâbîlerin seçkinlerini Medine'nin saldırıya uğrayacak yerlerine yerleştirdi. Onlardan bazıları şunlardı: "Abdurrahman bin Avf, Ali bin Ebû Tâlib, Sa'd bin Ebi Vakkas, Talha

55 İbni Asakir onu tahrir etmiştir. Buhârî Tarihüs Seğir'de 1/90

Abdurrahman bin Hamid o da babasından. Resûlullah (s.a.v.), Safvan'ın kızı Besra'yı çağırdı ve ona "Ümmü Gülsüm'ü kim istiyor?" dedi. O da: "Falan falan ve Abdurrahman bin Avf istiyor." dedi. Resûlullah (s.a.v.): "Abdurrahman'la onu evlendirin. Çünkü o müslümanların en hayırlısıdır." dedi. Ümmü Gülsüm kardeşi Velid'e haber yolladı ve "Bu saatte beni Abdurrahman'la evlendir." dedi

bin Ubeydullah, Zübeyr bin Avvam ve Abdullah bin Mes'ud." Me-dine halkına da: "Her ihtimâle karşı camide olun." dedi.

Ebûbekir öleceğini fark edince, sahâbilerle kendisinden son-ra kimin halife olmasının daha uygun olduğu konusunu istişare etmeye başladı. Özellikle Ömer'in halifeliğini istişareye açtı ve ilk olarak Abdurrahman bin Avf'la istişare etti ve ona:

"Bana Ömer'den bahset." dedi. Abdurrahman (r.a):

"Sen öyle bir şey sordun ki; cevabını benden daha iyi biliyor-sun." Ebûbekir: "Olsun" dedi. Abdurrahman (r.a): "O senin dü-şündüğünden daha iyidir." dedi.

Abdurrahman (r.a), Ebûbekir'in yanına girdi. Hz. Ebûbekir kendisini öldüren hastalığa yakalanmıştı ve başını bağlamıştı. Abdurrahman (r.a) ona: "Elhamdülillah sen iyileşmişsin." dedi. Ebûbekir: "Bu iyileşme midir?" dedi. Abdurrahman (r.a): "Evet" dedi. Ebûbekir: "Benim hastalığım çok ağır. Fakat siz muhâcirle-rin çektikleri hastalığımın daha çok beni rahatsız ediyor. Kana-atime göre sizin en hayırlınızı başınıza tayin ettim. Fakat hepiniz, niye ben olmadım diye burun kıvırdınız, öfkelendiniz ve dünyaya meylettiniz. Halbuki dünya size yönelmemiştir. Dünyanın size yönelmesi şöyle olur. Elbiseleriniz ve şilteleriniz ipek olur. Ezre-bi⁵⁶ yününün üzerinde yattığınızda sanki dikenli ağaçların üze-rinde yatmışsınız gibi rahatsız olursunuz.

Nefsim kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizden biri-niz getirilip, bir had cezası olmadığı halde vurulsa; bu onun için dünya zevk ve eğlencesi içine dalmasından daha hayırlıdır ve ilk önce sizin zamanınızda insanlar yoldan çıkacaklar. Onların doğ-ru yoldan ayrılmasına izin vermeyin." dedi. Abdurrahman (r.a) ona: "Allah seni korusun ve sana rahmet etsin. Senin hastalığın böyle şeylerle daha da ağırlaşıyor. İnsanlar bu konuda ikiye ayrılır.

56 Ezrebi: Azerbaycan'a mensuptur. Bu yün çok güzel bir yündür.

Ya bir adam senin gördüğünü görür ve seninle beraber olur ya da senin gördüğünü göremez ve sana kendi bildiği şeyi tavsiye eder. Arkadaşın kendisinin veya senin istediğini yapabilir. Biz, senin hayırdan başka bir şey isteyeceğini bilmiyoruz. Sen salih ve iyiliği emreden bir insansın. Bu nedenle dünyada hiçbir şeye üzülme.”

Ebûbekir aşağıdaki vasiyetleri yaptı:

- 1- Yanında bulunan malın halife Ömer bin Hattab tarafından beytûlmala iade edilmesi.
- 2- Hilafeti döneminde beytûlmaldan aldığıнын bedeli olarak sahip olduğu bahçelerin, müslümanların beytûlmalına iade edilmesi.
- 3- Âliye yurdundaki sahip olduğu toprağın beşte birinin sadaka olarak verilmesi, geri kalanının da çocukları arasında paylaştırılması.

Ebûbekir vefat ettiğinde ailesi onun bıraktığı bir köle, bir deve ve bir parça kadifeyi getirip Hz. Ömer'e teslim ettiler. Hz. Ömer teslim alınca gözlerinden yaş akmaya başladı ve şöyle dedi: “Allah'ın rahmeti Ebûbekir'in üzerine olsun. Kendinden sonraki adamı yoruyor.” Ve köleyi çağırıp mirasın çıkarılmasını istedi. Abdurrahman bin Avf: “Sübhanallah! Ebûbekir'in ailesinden Habeşli bir köle, sakat bir deve ve eski bir parça kumaş alıyorsun ki, hepsi beş dirhem yapmıyor.” dedi. Hz. Ömer: “Ne istiyorsun?” dedi. Abdurrahman (r.a): “Onları geri vermeni istiyorum.” dedi. Hz. Ömer: “Hayır! Muhammed'i hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki; bu hiçbir zaman benim velayetimde olamaz. Ebûbekir onları ölüm anında çıkaracak, ben de onları ailesine iade edeceğim. Bunu yapmaktansa ölmem benim için daha iyidir.” dedi.

Ömer (r.a.) bahçe için de şöyle dedi: “Allah, Ebûbekir'e rahmet etsin. O kendinden sonra hiç kimseye dedikodu olacak bir şey bırakmak istememiştir. Ben ondan sonra, verilecek kararda

söz sahibiyim. Onları ailesine iade ediyorum.” dedi ve bahçeyi almak istemedi.

Ömer El-Faruk’la Beraberliği

Abdurrahman bin Avf, Ebûbekir es-Sıddık’ın yanındaydı. Ona nasihat ediyordu. Ömer bin Hattab onunla istişare ediyordu ve Medine’nin dışına çıktığında onu yanına alıyordu.

Ömer (r.a.), hicretin on üçüncü senesinde halife seçildiğinde Abdurrahman bin Avf’ı yerine hacca gönderdi.

Ömer (r.a.) bir gün camide: “Bilmiyorum bu mecusilere ne yapalım?” dedi. Abdurrahman (r.a.): “Resûlullah’ın: ‘Onlara ehli kitap gibi davranın.’ dediğine şahidim.” dedi. Ömer, Cezi bin Muâviye’ye ve Meysan’a şunu yazdı: “Yanınızda bulunan mecusi-lerden cizye alın. Çünkü Resûlullah (s.a.v.) Hecer mecusilerinden cizye almıştır.”

Abdurrahman (r.a.), halifeye karşı, herkesten daha cüretkârdı. Bir gün Osman, Ali, Abdurrahman, Zübeyr, Sa’d bin Ebî Vakkas ve Talha bin Ubeydullah (Allah Teâlâ hepsinden razı olsun) bir araya geldiler ve Abdurrahman (r.a.)’a: “Sen halifeyle konuşsaydın, insanlara biraz yumuşak davransaydı. Allah’a yemin ediyordun, bizi de korkuttu. Onun yanında gözümüzü oynatamıyoruz. Bir adamın ihtiyacı var. Onun yanına gelip ihtiyacını söylemek istiyor, fakat Ömer’in heybeti ona mâni oluyor ve ihtiyacını söylemeden çekip gidiyor.” dediler. Abdurrahman (r.a.), Ömer’in yanına girdi ve ona: “Ey mü’minlerin emiri! İnsanlara karşı yumuşak ol. İhtiyaç sahibi sana geliyor, senin haybetinden ihtiyacını söylemeden çekip gidiyor.” dedi

Hz. Ömer: “Allah için söyle. Bunu Ali, Osman, Talha, Zübeyr ve Sa’d mı sana söylediler.” dedi. Abdurrahman (r.a.): “Allah için evet.” dedi. Hz. Ömer: “Ey Abdurrahman! Ben insanlara çok yumuşak davranmam konusunda Allah’tan korktum. Daha sonra

sertliğimin yanlış olmasından dolayı da Allah'tan korktum. Allah'a yemin ederim, ben onlardan daha çok korkuyorum. Fakat bunun yolu nedir?"

Ömer (r.a.) ağlayarak kalktı, abası yerde sürünüyordu. Abdurrahman (r.a) şöyle demeye başladı: "Senden sonra vay onların haline!"

Ömer (r.a) ve Abdurrahman (r.a) beraber hac yapıyorlardı. Bedevi bir adam Hz. Ömer'e gelerek: "Ben ihramdayken bir geyik öldürdüm. Ne yapmam lazım?" dedi. Ömer (r.a), Abdurrahman (r.a)'a döndü ve "Söyle" dedi. Abdurrahman (r.a): "Bir koyun verecek." dedi. Ömer: "Bir koyun al ve kes, etini dağıt, derisini su taşıyıcılarına ver." dedi. Bedevi: "Mü'minlerin emiri ne olduğunu bilemedi. Başkalarından fetva istedi." dedi. Ömer onu kırbaçla iterek şöyle dedi: "Sen haremde hayvan öldürüyorsun, sonra da fetvayı da beğenmiyorsun? Allah buyuruyor ki:

'Sizden adalet sahibi onunla hükmeder.' Ben, Ömer bin Hat-tab. Bu da Abdurrahman bin Avf'tır." dedi.

Abdurrahman (r.a), Ömer'e içki içene seksen kırbaç vurma-sını söyledi. Ömer de onu yerine getirdi ve böylece had seksen kırbaç olarak uygulandı. Abdurrahman (r.a) Kudüs'ün teslim alınması için Hz. Ömer'le beraber Şam'a gitti. Hz. Ömer'in İlya halkıyla yaptığı antlaşma sırasında Abdurrahman (r.a) da hazır bulundu. O, Hâlid bin Velid, Amr bin As, Muâviye bin Ebî Süf-yan'la beraber bu olaya şahit oldu.

Abdurrahman (r.a), Hz. Ömer'den hapiste olan Huzey'e'yi af-fetmesini istedi. Hz. Ömer onun ricasını kabul etti. Onu hapisten çıkardı, fakat bir daha dil uzatmaması için onu uyardı.

Ömer (r.a.) bir gün halkı namaza çağırdı. Herkes toplanınca minbere çıkıp Allah (c.c.)'a hamd ve sena yaptıktan sonra şöyle dedi: "Ey insanlar! Siz biliyorsunuz. Ben, Benî Mahzum'dan olan teyzelerime suyu tatlılaştırıyordum. Onlar da bunun karşılığın-

da bana bir avuç hurma veya kuru üzüm veriyorlardı ve minberden indi. Abdurrahman (r.a): “Sen bu söylediğinle ne kastettin ey mü'minlerin emiri!” dedi. Hz. Ömer: “Yazıklar olsun ey İbni Avf! Nefsimle baş başa kaldım ve nefsim bana: “Sen mü'minlerin emirisin, seninle Allah arasında hiç kimse yoktur. Kim senden daha faziletli olabilir?” dedi. Ben de onun değerini ona tanıtmaya çalıştım.

Mü'minlerin emiri ikinci kez Şam'a sefere çıktığında Abdurrahman bin Avf da onunla çıktı. Tebûk'a yakın olan Serea'ya ulaştığında ordu komutanı olan Ebû Ubeyde bin Cerrah ve onun bazı komutanlarıyla karşılaştı. Ona: “Şam'da Veba hastalığı vardır.” dediler. Halife insanlarla istişare etti. Kendi aralarında ihtilafa düştüler. Daha sonra geri dönmeye karar verdiler. Hz. Ömer, insanlara: “Ben atıma biniyorum. Siz de binin.” emrini verdi. Bunun üzerine Ebû Ubeyde: “Allah'ın kaderinden mi kaçılıyorsunuz.” dedi. Hz. Ömer: “Keşke başkası bunu söyleseydi! Evet biz Allah'ın kaderinden, yine Allah'ın kaderine kaçıyoruz.” dedi. Abdurrahman (r.a) bir ihtiyacından dolayı hazır değildi. Daha sonra hazır bulundu. “Bu konuda benim bir bilgim var.” dedi ve ekledi “Ben Resûlullah'tan şunu duydum, ‘Siz vebanın bir memlekette olduğunı duyduğunuz zaman oraya girmeyin. Sizin bulunduğunuz bir yere girdiği zaman da oradan kaçıp çıkmayın.’” buyurdu.” Bunun üzerine Hz. Ömer, Allah'a hamdetti ve geri döndü.

Müslümanlar Cisir Savaşı'nda mağlup olduktan sonra Büveyb Savaşı'nda Farisiler'den intikam aldılar. Fakat Farisiler bu hezimetten sonra bir araya geldiler. Birlik ve beraberliklerini pekiştirdiler ve müslümanlara saldırmayı kararlaştırdılar. Halife Hz. Ömer bundan haberdar oldu ve müslümanları cihada teşvik etti ve kendisi de bizzat askerlerin başına geçti. Ali bin Ebû Tâlib'i Medine'de kendine halife tayin etti. Ömer bin Hattab, Sırar'a vardığında bir şûrâ meclisi teşkil etti ve Medine'de bulunan Ali bin Ebû Tâlib'i de çağırdı. O da geldi. Hz. Ömer, onlarla sefere

çıkması hakkında istişarede bulundu. Abdurrahman bin Avf'ın dışında bütün şûrâ azaları onun çıkması yönünde görüş bildirdiler. Abdurrahman (r.a): "Senin yenilmen, korkarım ki diğer cephelerde de müslümanların zayıflamasına sebep olur. Ben-
ce yerine başka birini tayin et ve sen Medine'ye geri dön." dedi. Ömer, onun görüşünü doğru buldu ve "Kimi göndereyim?" dedi. O: "Pençelerinde aslan olan birini bulmuşum. O da, Sa'd bin Ebî Vakkas'tır." dedi. Hepsi bunda görüş birliğine vardılar ve Hz. Ömer, Medine'ye döndü.

Mü'minlerin emiri Ömer bin Hattab hicretin yirmi üçüncü senesinde hacca gitti. Bu sene onun son senesi idi. O sene mü'minlerin annelerine hac izni verdi ve onları hevdeclere bindirip, onlarla beraber Osman bin Affan ve Abdurrahman bin Avf'ı gönderdi. Osman bin Affan onların önünde gidiyor ve hiç kimsenin onlara yaklaşmasına izin vermiyordu ve Abdurrahman bin Avf da onların arkasında yürüyordu. Hiç kimsenin arkadan onlara yaklaşmasına izin vermiyordu. Bütün duraklarda Hz. Ömer'le birlikte iniyorlardı. Osman (r.a.) ve Abdurrahman (r.a) da onlarla birlikte iniyorlar ve vadinin ağzında bekleyip hiç kimsenin vadiye girmesine müsaade etmiyorlardı.

Ömer bin Hattab yaralandığında altı kişilik bir şûrâ (danışma meclisi) oluşturdu. Bu altı kişi şunlardı:

1. Osman bin Affan
2. Ali bin Ebû Tâlib
3. Abdurrahman bin Avf
4. Talha bin Ubeydullah
5. Zübeyr bin Avvam
6. Sa'd bin Ebî Vakkas

Cennetle müjdelenen on kişi Aşere-i Mübeşşere'den geriye kim kalmışsa onları seçmiş sadece amcasının oğlu Said bin Zeyd'i yakınlığından dolayı istisna etti. Ömer onlara dedi ki:

“Eğer dört kişinin oyu bir kişide birleşirse, diğer iki kişide de dörde tâbi olsun. Eğer üçe üç şeklinde ortaya çıkarsa o zaman Abdurrahman’ın görüşüne uyun. Onu dinleyin ve itaat edin. Eğer Abdurrahman elini birini diğerinin üzerine koyarsa da ona tâbi olun.”⁵⁷

Şûra’ya seçilenler bu işi aralarında döndürüp durdular. Sonra Abdurrahman bin Avf ilk konuşanlardan biri oldu ve şöyle dedi:

“Hanginiz kendi, hakkından feragat ediyor ve en faziletli kişinin yönetimi almasına razı oluyor?”

Ancak hiçbirinden cevap gelmedi. Bunun üzerine Abdurrahman (r.a):

“Ben hakkımdan feragat ediyorum” dedi.

Onlar da Abdurrahman (r.a)’a muvafakat ettiler. Sonra insanlarla görüşmeye başladı. Bazı rivâyetlerde de sadece şûra üyeleriyle görüştü ve üç gün sonra Abdurrahman bin Avf; Osman bin Affan veya Ali bin Ebû Tâlib’e biat edilmesi şeklindeki görüşünü sahâbenin önünde açıkladı. Müslümanlar mescidde sabah namazını kıldıktan sonra şûra üyelerini topladı. Muhâcir ve ensârın önde gelenleriyle ordu komutanlarını da çağırdı. Hepsi toplandılar ve mescid dolup taşı. Abdurrahman (r.a) ayağa kalkıp şöyle dedi:

“Ey insanlar! Herkes değişik yerlerden gelmiş. Zira memleketine döndüğünde emirinin kim olduğunu bilmek istiyorlar.” Bazı müslümanlar kendi görüşlerini açıkladılar. Cennetle müjdelenenlerden olan Said bin Zeyd konuştu ve kendi görüşünü Abdurrahman (r.a)’dan yana açıkladı ve:

“Sen bu işe ehilsin dedi. Abdurrahman (r.a):

“Bana bunun dışında bir şey söyleyin.” dedi.

Ammar bin Yâsir kalktı ve Ali’yi destekledi. Ona Mikdad bin Amr da katıldı. Daha sonra Abdullah bin Sa’d bin Ebî Serh kalk-

tı ve Osman'ı destekledi. Ona da Abdullah bin Ebî Rabia katıldı. Böylece sesler yükselmeye başladı. Sa'd bin Ebî Vakkas durdu ve:

“Ey Abdurrahman! Daha fitne çıkmadan bu işi bitir.” dedi. Abdurrahman (r.a):

“Düşündüm, istişare ettim. Bu kararın sizden kaynaklandığını düşündüm.” dedi ve Ali'yi çağırarak ona şöyle dedi: “Allah’a söz ve yemin vereceksin; Allah’ın kitabı, Rasûlü’nün sünneti ve ondan sonraki halifelerin siretiyle amel edecek misin?” dedi. Ali (r.a.):

“İlmim ve gücüm yettiği kadar amel edeceğimi umuyorum” dedi. Abdurrahman (r.a) Hz. Osman’ı çağırdı. Hz. Ali’ye söylediğini ona da söyledi. Osman “Evet” dedi. Abdurrahman (r.a) ona bîat etti ve bütün insanlar da ona bîat ettiler ve böylece Hz. Osman müslümanların halifesi seçildi.

H. Osman (r.a.) ile Beraberliği

Abdurrahman bin Avf, Hz. Osman’dan önceki halifelerin yanında olduğu gibi Hz. Osman’ın da yanında oldu. Ona nasihatte bulunuyordu. Hz. Osman bütün işlerde ona danışıyordu.

Hicretin yirmi dördüncü senesinde de, ki bu sene Hz. Osman’ın hilafetinin ilk senesidir, Abdurrahman (r.a) haccı yönetmek için halife tarafından tayin edildi.

Abdurrahman (r.a), Osman’ın hilafetinde sekiz sene yaşadı. Bu sürenin hepsini Medine’de geçirdi. Çünkü o yaşlanmıştı. Ne ticaret ve ne de cihad için çıkabiliyordu. Fitne de baş göstermişti. İşte o anda Abdurrahman (r.a) ve bazı sahâbîler onun yanında duruyorlardı ve her konuda kendi görüşlerini açıklıyorlardı. Halife de zorlandığı konularda onlarla istişare ediyordu.

Halife hastalandı ve burnundan kan geldi. Bunun üzerine Hümrânı çağırdı. Ona:

“Benden sonra Abdurrahman’ın halifelliğini yaz.” dedi. Hümrân yazdı ve Abdurrahman (r.a)’ın yanına gitti. Ona:

“Sana müjde!” dedi. Abdurrahman (r.a):

“Ne müjdesi?” dedi. Hümrân:

“Osman’ın seni kendinden sonra halife yaptığının müjdesi.” dedi. Abdurrahman (r.a) kabir ile minber arasında durdu ve şöyle yakardı:

“Allah’ım eğer Osman beni kendinden sonra halife seçmek istiyorsa; beni ondan önce öldür.” Abdurrahman (r.a) bu olaydan sonra sadece altı ay yaşadı ve vefat etti.

İbrahim bin Abdurrahman bin Avf’tan rivâyet edilmiş. O şöyle der:

Abdurrahman bin Avf bir hastalığında baygınlık geçirdi. Herkes onun can verdiğini zannederek onun yanından kalktı ve onu övmeye başladılar. O iyileşti ve tekbir getirdi. Ailesi de tekbir getirdi ve onlara:

“Biraz önce baygınlık geçirdim mi?” dedi. Onlar:

“Evet” dediler. O:

“Doğru söylüyorsunuz, bayıldığımda sert ve kaba görünen iki adam bana geldiler. Yürü, seni aziz ve emin olana götürüp muhakeme edeceğiz.” dediler ve beni alıp götürdüler. Nihayet bir adamla karşılaştık. O adam:

“Bunu nereye götürüyorsunuz?” dedi. Bunlar:

“Onu aziz ve emin olan kişinin yanında muhakeme etmeye götürüyoruz.” dediler. O onlara: “Dönün. Çünkü bu adam, daha anne karnındayken saadeti ve mağfireti yazılanlardandır. Ve Allah’ın istediği kadar çocuklarının içinde kalacaktır.” dedi ve o bundan sonra bir ay daha yaşadı.

Abdurrahman (r.a), Hz. Osman’dan kırk bin dinar karşılığında bir tarla aldı ve onu Benî Zühre fakirlerine, muhâcirlerle ve mü’minlerin annelerine dağıttı. Misver şöyle der:

Âişe’nin payını alıp ona götürdüm. Bana: “Bunları kim gönderdi?” dedi.

“Abdurrahman” dedim. Âişe: “Resûlüllah (s.a.v.)’tan şunu duymuştum: ‘Benden sonra size ancak sabırlılar şefkat ederler.’ Allah ona cennet selsebilinin suyunu içirsin.

Abdurrahman (r.a)’ın Vefatı

Abdurrahman bin Avf (r.a) hicretin otuz ikinci yılında yetmiş beş yaşında ve Osman bin Affan’ın hilafeti sırasında vefat etti.

Abdurrahman (r.a) vefat ettiğinde Ali bin Ebû Tâlib şöyle dedi: “Git ey İbni Avf! Sen hayırlı ve temiz zamana yetiştin. Karışık zamanı da geçtin.”

Abdurrahman (r.a)’ın cenazesi tabutun üstündeyken Sa’d bin Ebî Vakkas şöyle diyordu: “Va cebela”

Abdurrahman (r.a) Baki mezarlığına defnedildi.

Abdurrahman (r.a.) vefat etmeden önce, bin at ve beş bin dinarı Allah yolunda harcanması için vasiyet etti. Arkasında bıraktığı dört hanımın her birisine seksen bin dinar bıraktı.

O yine arkasında bin deve üç yüz bin koyun ve yüz at bıraktı. Bunlar belki de otlanıyorlardı.

Onun Sahihayn’da iki hadisi vardır. Sadece Buhârî ondan beş hadis rivayet etmiştir. Ondandır Baki bin Mahled’in Müsned’inde de almış beş hadis rivâyet edilmiştir.

Ondan Abdullah bin Abbas, Abdullah bin Ömer, Enes bin Mâlik, Mâlik bin Evs onun çocukları İbrahim, Hamit, Mus’ab, Ebû Seleme ve Amr rivâyet etmişlerdir.

Allah Teâlâ Abdurrahman ibni Avf’tan ve tüm sahabelerden razı olsun.

Rivayet Ettiği Hadisler

İrfan denizine gark olmuş din büyüğü Hz. Abdurrahman b. Avf (r.a.) 65 hadis rivayet etmiştir. Evet, tam bundan 1400 sene evvel, İslâm Peygamberinin mikrop ve karantina prensiplerini bildiren meşhur hadis, Hz. Abdurrahman b. Avf yoluyla.

“İza semî’tüm bittâûni bi ardın felâ tedhîlû aleyhi ve izâ vakaa ve entüm bi ardın felâtuhricû minhâ firâren minhu.” (Siz bir yerde veba vukuunu haber alırsanız oraya girmeyin. Veba siz bir yerde iken vuku bulursa ondan kaçmak için oradan çıkmayınız!)

Hicretin on sekizinci yılında İslâm ordusunda veba vuku bulmuştu. Hak ve adalet güneşi Hz. Ömer (r.a.) derhal vak’a yerine gitmişti... Bu hadiseyi merhum Akif’ten dinleyelim:

“Ebû Ubeyde’ye imdade eylemişti şitab,
Maiyetindeki askerle bir zaman Faruk.
- Tereddüt etme sakın, çünkü vak’a pek mevsuk.
Tarîki Şam’ı tutup doğru “Serg”e indi Ömer;
Ebû Ubeyde hemen koştu almasıyla haber.
Halife, Hz. Serdar’a: “Nerde ordu?
Ne yaptınız? Yapacak şey nedir?” diye sordu.
Ebû Ubeyde “Veba var, deyince askerde”
Tevabiiyle Ömer durdu kalkacak yerde.
“Vebaya karşı gidilmek mi, gitmemek mi iyi?”
Muhacirini Kiramın soruldu hep reyî.
Bu zümreden kimi “Maksad mühim, gidilmeli.” der,
“Hayır, bu tehlikedir.” der kalan Muhacirler.
Halife böyle muhalif görünce efkârı,
Çağırdı; aynı tereddüdde buldu ensârı.
Dağıttı hepsini, lâkin sıkıldı... Artık ona,
Muhacirini Kureyşin müsin olanlarına.
Müracaat yolu kalmıştı, sordu onlara da,
Bu fıkra işte bila kaydı ihtilaf arada:
“Vebaya karşı gidilmek hata olur.” dediler,
“Yarın dönün.” diye ashaba emri verdi Ömer.

*Alesseher düzülürken cemaliyle yola,
 Ebû Ubeyde çıkıp: “Ya Ömer, uğurlar ola!”
 Firarımız kaderullahtan mıdır şimdi?
 Demez mi, Hairet-i Faruk döndü: “Doğru” dedi.
 Şu var ki bir kaderullahtan kaçarken biz,
 Koşup öbür kaderullahı gitmekteyiz.
 Zemini otlı da etrafı taşlı bir derenin
 İçinde olsa deven, ya Ebâ Ubeyde, senin.
 Tutup da onları yalçın bayırda sekdiren,
 Ya öyle yapmayarak otlı semte çekdiren.
 Düşün: Kaderle değildir şu yaptığın da nedir?
 Ömer bu sözde iken İbni Avf olur zahir,
 Hemen rivayete başlar hadisi taunu,
 Ebû Ubeyde tabii susar duyunca bunu...”*

Resûlullah (s.a.v.) Efendimize Olan Muhabbeti

İç gözlerine ilâhî nurun sürmesi çekilen yüce sahâbi Hz. Abdurrahman (r.a.), Sonsuzluk Nebisinin en yakın ashabındandı. Nebiler Serverine karşı muhabbeti sonsuzdu. Gönül toprağına Hz. Mustafa'nın muhabbet damlası düşmüştü. Bu muhabbetle bütün ömür boyu çağlayıp durmuştu. O, canlardan aziz, cananlardan üstün, her vechile sevmeye en layık müstesna bir Peygamber-i aliydi... Geçmişlerin ve geleceklerin en güzeli ve faziletlisi; insanlığa ağlayanların en merhametlisiydi. O'nun gelmesiyle, cihanın rengi değişti. Rüzgârlar, başka bir heyecanla esmeye; denizler, yepyeni bir neşeyle dalgalanmaya; ağaçlar, çiçekler, çemenler taze bir alkış tufanıyla, açıp bir cümbüşe başladılar... Dağlar başka bir eda ile süzölmeye; bulutlar, bambaşka bir aşk ile ağlamaya devam etti... Sabahlar, akşamlar renk değiştirdi. Gözler, gönüller derinleşti... Hicranın geceleri son buldu... Onun etrafında gökteki yıldızlardan daha parlak saadet incileri halka halka oldu... Onun aşkıyla,

gece gündüz alev alev yanan muhabbet kahramanları türedi... İşte Hz. Abdurrahman (r.a.), bu aşk ve muhabbet kahramanıydı.

Allah'ın Resûlü onun hakkında buyurdular:

- *Abdurrahman b. Avf, gökte de yerde de emindir!*

Ve

- *Abdurrahman b. Avf, ikramla cennete girer!*

İrfan denizine gark olmuş din büyüğü Hz. Abdurrahman (r.a.) anlatıyor:

- *Bir defasında Allah'ın Resûlü yola çıktılar. Kendilerini takip ettim. Kâinatın Efendisi hurmalık bir yere girdiler ve yere kapana-rak secdeye vardılar. Bu hal o kadar uzun sürdü ki, kendi kendime, aman Yâ Rabbi dedim. Acaba Resûl-i Ekrem'e bir şey mi oldu, mü-barek ruhları â'lâyi illiyyîne mi uçtu? Kendisine yaklaştım ve otur-dum... O zaman Allah'ın Sevgilisi başlarını secdeden kaldırdılar:*

- *Sen kimsin? dediler. Anlaşılan vakit gece idi.*

- *Ey Allah'ın Resûlü; ben, Abdurrahmanım!*

- *Bir şey mi var?*

- *Hayır!*

- *Ya niçin buradasınız?*

- *Ey Allah'ın Resûlü! Secdeye kapandınız, vücudunuz o kadar uzadı ki size bir hâl olmasından korktum!..*

- *Cibril-i Emin geldi, şunu müjdeledi: Kim ki sana ya Muham-med, salat ve selâm getirirse Cenâb-ı Hakk'ın mağfiret ve selâmına nâil olur...*

Muazzez sahabe Hz. Abdurrahman (r.a.), cihanın fazilet dire-ği, diyanetin billûr çeşmesiydi. Namazlarını son derece hudu' ve huşu ile eda eder, bilhassa öyle namazının farzını kıldıktan sonra nafilâ namazlara devam ederdi... Günlerinin çoğunu oruçlu ola-rak geçirirdi. Her sene Allah'ın mukaddes beytini ziyarete gider-di... Ömür nefeslerini hep Allah'ı zikrederek tükettirdi... Başı kesik

bir mum gibi sabahlara kadar Allah'ın huzurunda gözyaşı dökerdi... O öyle yüce gönüllü bir din eriydi ki, Allah'ın Sevgilisi onun peşinde namaz kılmıştı.

Rivayet ediyorlar ki:

Allah'ın Resûlü ile bir seferde idik. İnsanlığın Efendisi bir iş için gitmişti, namaz vakti geldi. Hz. Abdurrahman (r.a.) sahâbîlerin önüne geçti ve namazı kıldırdı. Namaz kılınırken Nebiy-yi Muhterem geldi, cemaatle birlikte Hz. Abdurrahman'ın arkasında namazını kıldı. Namaz bittikten sonra şöyle buyurdular:

- *İyi ettiniz, isabet ettiniz!*

Hz. Abdurrahman (r.a.) uzun boylu, beyaz kırmızı renkli, güzel çehreli ve çok sevimli bir mübarek insandı... Bütün ömrünü mukaddes bildiği davası uğrunda harcamıştı. Her insan gibi o da ömür nefeslerini bitirip ebediyetin gerçekler sabahına geçti... Allah bizi şefaatine nâil etsin...

SA'D BİN EBİ VAKKAS

Radiyallahu Anh

Doğumu ve Müslüman Oluşu

Sa'd bin Ebî Vakkas bin Uheyb bin Abdimenaf bin Zühre. Kureyş'in kollarından Zühreoğulları'ndandır. Babasının ismi Mâlik'tir. 'Ebû Vakkas' künyesiyle bilinip tanındı. Nitekim çocukları da kendisine bu isimle nisbet edildi.

Annesi, Süfyan bin Ümeyye bin Abdişems bin Abdimenaf bin Kusay bin Kilab'ın kızı Hamne'dir. Babası Zühreoğulları'ndan annesi ise Ümeyyeoğullarındandır. Hz. Peygamber'in annesi Âmine, Sa'd (r.a)'ın kavmi olan Zühreoğulları'ndandı. Ayrıca Sa'd (r.a)'ın babası Ebû Vakkas (Mâlik)'in de amcasının kızıydı. Beşinci babada bütün insanlara Allah müjdesini getiren Resûller Servinin nesebiyle birleşiyor...

İrfan denizine gark olmuş din büyüğü ve şanlı başbuğ Hz. Sa'd b. Ebû Vakkâs (r.a.) Fil Hadisesi'nin 23. yılında kâinatın iman beşiği olan Mekke'de doğdu. Kâinatın Fahrine nebilik verildiği zaman 17 ve hicrette 30 yaşındaydı...

Yedinci Müslüman... En büyük siddîkiyet ve teslimiyet örneği ve dünyanın en büyük adamı Hz. Ebûbekir (r.a.)'in delaletiyle ebedi kurtuluşa erdi... 17 yaşında iken Sonsuzluk Nebisinin mukaddes elinden ölümsüzlük iksiri içti... Ali bin Ebû Tâlib ve Zeyd bin Hârise ilk müslüman olanlardandı. Her ikisi de Peygamber'in evindeydiler. Daha sonra Hz. Ebûbekir müslüman oldu. Hz. Ebû-

bekir; Talha bin Ubeydullah, Abdurrahman bin Avf, Osman bin Affan, Zübeyr bin Avvam ve Sa'd bin Ebî Vakkas'ı İslam'a davet etti. Bunların hepsi de onun çağrısına icabet ettiler, diğer insanlardan önce müslüman oldular ve Peygamber'in getirdiğini doğruladılar.

Sa'd bin Ebî Vakkas'ın, herkesten önce Hz. Ebûbekir'e icabet ettiği anlaşılıyor. (Allah daha iyi bilir). Çünkü öbürleri sabaha kadar süre istemişler ve sabahleyin müslüman olmuşlar. Bu durum Sa'd (r.a)'ın şu sözünden de anlaşılıyor ki O, onlardan önce müslüman olmuştur: "Benim müslüman olduğum gün, hiçbir arkadaşım müslüman olmadı. Ben yedi gece bekledim ben İslam'ın üçte biriyim."⁵⁸

Sa'd (r.a)'ın kızı Âişe şöyle der:

"Babam bir gün akşama kadar bekledi ve babam İslam'ın üçte biriydi."

Buradan şu anlaşılıyor: Sa'd (r.a), henüz balığ olmamış Hz. Ali'yi çocuklardan, Hz. Zeyd'i kölelerden, Hz. Hatic'e'yi de kadınlardan saydığı için geriye Hz. Peygamber, Hz. Ebûbekir ve kendisinin kaldığını düşünüp, kendisini İslam'ın üçte biri sayıyordu. Sa'd (r.a) müslüman olduğu zaman yaşı on yedi civarındaydı. Yani peygamberliğin başladığı sene müslüman olmuştu.

Davet üç sene gizli kaldı. Sahâbiler namaz kılmak istediklerinde; Mekke'nin vadilerine gidip kavimlerinden gizli bir şekilde kılıyorlardı.

Bir gün Sa'd bin Ebî Vakkas ile birkaç arkadaşı Mekke'nin vadilerinde namaz kılıyorlardı. Bir müşrik topluluğu, onları gördü ve onları sözleriyle taciz edip ayıpladılar, ardından iyice ileri gidip işi kavgaya dönüştürdüler.

Bu durum karşısında hak üzere olduğunu kesin olarak bilen Sa'd bin Ebî Vakkas sinirlendi. Bir müşrikin kafasına devenin çene

58 Buhârî, İbni Mace, Taberani, Ebû Nuaym ve İbni Sa'd bunu zikr etmişlerdir.

kemiğini vurdu ve onun kafasını kırdı. Bu kan, İslam'da dökülen ilk kan olmuştur.

Gizlilik merhalesinden sonra, Peygamber (s.a.v.) davetini açıkça yapmaya başladı. Kureyşliler ona karşı koydular ve müslüman olanlara çok acı işkenceler ettiler. Hatta bazı müslümanlar işkenceyle öldüler.

Şartları hicrete elverişli olanlar dinlerini korumak için Habeşistan'a hicret ettiler. Geri kalanlar ise Ebû Tâlib mahallesinde Hâşimoğulları ve Muttaliboğulları ile beraber ambargoya tâbi tutuldular. Müslümanlar öyle bir kıtlığa katlandılar ki; açlıktan muhayyan ağacının yapraklarını yemeye başladılar. Bazıları ise koyun gibi otluyorlardı. Bunların içinde Sa'd bin Ebî Vakkas da vardı. Sa'd şöyle anlatıyor:

“Bir gün ben çok acıkmıştım. Yumuşak bir şeye bastım, onu ağzıma aldım ve yedim. Hâlâ da onun ne olduğunu bilmiyorum. Bir kervan Mekke'ye vardığında herkes gidip ondan yiyecek alıyordu. Müslümanlar da almak istediklerinde; Allah'ın düşmanı Ebû Leheb kalkıyor ve: “Ey Tüccarlar! Muhammed'in arkadaşlarına fiyatı yükseltin ki, sizden hiçbir şey alamasınlar. Benim ne kadar zengin olduğumu ve sözüme ne kadar sadık olduğumu siz de biliyorsunuz. Sizin zarar etmeyeceğinize ben kefilim.” diyordu. Tüccarlar fiyatı kat kat artırıyorlardı ve müslümanlar hiçbir şey alamadan evlerine eli boş olarak dönüyorlardı. Çocukları açlığın içinde kıvranıp duruyordu.

Tüccarlar Ebû Leheb'in yanına gidiyorlardı. Ebû Leheb, onların getirdikleri yiyecek ve giyecekleri aldıkları fiyatın üzerine kâr koyup alıyordu. Bunu da müslümanlar yiyecek ve giyecek sıkıntısı çeksinler, diye yapıyordu.

Sa'd'dan şöyle dediği rivâyet edilmiştir. “*Sabah akşam Rablerinin rızasını isteyerek Ona yalvaranları kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk yoktur. Senin hesabından da onlara*

bir sorumluluk yoktur ki onları kovarak zulmedenlerden olasın.” (En'âm, 52) Âyeti benim ve Abdullah bin Mes'ud'un da içinde bulunduğu altı kişi hakkında inmiştir.⁵⁹ Yine Sa'd (r.a) şu âyetin de kendisi hakkında indiğini rivâyet etmiştir. *“Biz insana ana babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Eğer ana baba seni bir şeyi körü körüne bana ortak koşman için zorlarlarsa; o zaman onlara itaat etme. Dönüşünüz banadır. Yaptıklarımızı size bildiririm.”* (Ankebût, 8)

Sa'd (r.a) şöyle der; “Ben anneme karşı çok iyi davranıyordum. Müslüman olduğumda bana: “Ey Sa'd! Yeni icat ettiğin bu din nedir? Ya bu dini terk edeceksin ya da ben ölünceye dek hiçbir şey yemeyeceğim ve içmeyeceğim. Böylece herkes seni ana katili diye ayıplayacaktır” dedi. Ben, “Anneciğim bunu yapma; ben dinimi hiçbir şey için terk etmem.” dedim. Bir gün ve bir gece hiçbir şey yemedi. Onun durumu kötüleşmişti. Bunu gördüğümde ona: “Ey anneciğim! Allah'a yemin ederim ki; senin yüz tane nefsin olsa, hepsi de tek tek çıksalar, ben dinimi terk etmem. İstersen ye, istersen yeme” dedim. Annem bende ki bu azmi gö-rünce yemeye başladı.⁶⁰

Sa'd (r.a)'ın Hicreti

Mekke'de, gün geçtikçe müslümanların üzerindeki baskı, zulüm ve işkence artırılıyordu. Müslümanlar, bedenlen, ruhen ve iktisaden işkenceye tâbi tutuluyorlardı ve bütün bunlara karşı mücadele etmek zorunda kalıyorlardı. Sosyal durumu veya bir efendinin korumasında olmasından dolayı güven içinde olan kimselerin de kardeşlerinin gördüğü işkencelerden dolayı, yürek-leri parçalanıyor fakat ellerinden bir şey gelmediği gibi, hiçbir şe-kilde müdahalede de bulunamıyorlardı.

59 Müslim, İbni Mace, Nesai, Hakim, İbni Hibban ve Beyhaki rivâyet etmiştir.

60 Tirmizi, Ebû Davud ve Ahmed bin Hanbel rivâyet etmiştir.

Kureyşliler yaptıkları zulüm ve savundukları sapık fikirlerini sürdürüyorlardı. Kureyş'in ileri gelenlerinin kalplerinde ne rahmet ne de şefkat vardı. Onların kalpleri taştan daha sertti. İnsaniyetin ne olduğunu anlamıyorlardı, sadece kendi çıkar ve maslahatlarını biliyorlardı.

Allah'ın kullarına vereceği rahmetin zamanı gelince; Yesrib (Medine) halkından bazılarının kalplerini yumuşattı. Onlar İslam'ı din olarak kabul edip Peygamber'in, Rabbinden getirdiği vahyi tasdik ettiler. Onlardan önce iman eden Peygamber'in sahâbîleri ve onların kardeşleri olan Mekke halkına; kalplerini, sinelerini, evlerini ve şehirlerini açtılar. Onlar: 'Buyurun' dediler.

Mekkeli müslümanlar İslam şehri olan Medine'ye intikal etmeye başladılar. Topluluklar halinde art arda hicret ettiler. Mekke'de hapsedilen veya dinden çıkanların dışında hiç kimse kalmadı. Müslümanlar Medine'de çok samimi ve sadık kardeşlerle karşılaştılar.

Sa'd bin Ebî Vakkas Medine'ye hicret etti. Onunla birlikte henüz on dört yaşında olan küçük kardeşi Umeyr bin Ebî Vakkas da hicret etti.

Sa'd (r.a), kardeşiyle beraber diğer kardeşleri Utbe bin Ebî Vakkas'ın Benî Amr bin Avf da yaptığı eve yerleştiler. Utbe bin Ebî Vakkas Buâs harbinden önce bir kan davasından dolayı Medine'ye kaçmış ve Benî Amr bin Avf'ın yanında kalmıştı. Bu ev, oradan kalmıştı. Bu eve yerleştirme planı da Peygamber'den gelmişti. Hz. Peygamber, Sa'd bin Ebî Vakkas ile Sa'd bin Muaz'ı kardeş yaptı ve Umeyr bin Vakkas ile de Amr bin Muaz'ı kardeş yaptı. Başka bir rivâyette ise Peygamber Sa'd ile Mus'ab bin Umeyr (r.a)"ı kardeş yapmıştı.

Sa'd (r.a) Cihaddayken

Peygamber (s.a.v.), müslümanları kardeş yapıp yahûdilerle antlaşma imzaladıktan sonra, Medine'de İslam Devleti'nin temelini attı ve kendisini yapılması gerekli olan savaşa hazırladı. Bu öyle bir savaştı ki; müslümanlar durup vazgeçseler bile mutlaka yapılması gerekli idi. Çünkü küfür, hakkı rahat bırakmazdı. Onu yok etmek için sürekli çalışıyordu. Hz. Peygamber'e savaş izni, şu âyetin inmesiyle verildi.

“Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmasına izin verilmiştir. Allah onlara yardım etmeye elbette kadir. Onlar haksız yere ve “Rabbimiz Allah'tır.” dediler diye yurtlarından çıkarılmışlardır. Allah, insanların bir kısmını diğeriyle savmasaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah'ın adı çokça anılan camiler yıkılıp giderdi. And olsun ki, Allah'a yardım edenlere, O da yardım eder. Doğrusu Allah kuvvetlidir, güçlüdür. Onları biz yeryüzüne yerleştirirsek; namaz kılarlar, zekât verirler, uygun olanı emrederler, fenalığı yasak ederler işlerin sonucu Allah'a aittir.” (Hacc, 39-41)

Peygamber gazve ve seriyyeleri hazırlamaya başladı. Bu gazve ve seriyyeleri düşmanlarla yapacağı savaşlarda stratejik durumu olan yerlere veya sahâbîlerle birleşmeyi sağlayacak kadar önemli olan yerlere gönderdi. Bunun başka bir faydası da; oralarda bulunan kabilelerin müslümanlar ve düşmanları arasında meydana gelebilecek savaşlarda tarafsız kalmalarını sağlamaktı.

Peygamber, Veddan Gâzvesi'ne çıktı. Medine'ye döner dönmez, hemen Ubeyde bin el-Hâris'in komutanlığında bir seriyye çıkardı. Seriyyenin bütün fertleri muhâcîrlerden oluşuyordu. Onların içinde Sa'd bin Ebî Vakkas da vardı. Çok büyük bir toplulukla karşılaştılar. Fakat aralarında herhangi bir savaş olmadı. Sadece Sa'd bin Ebî Vakkas bir ok attı. Onun bu oku İslam'da atılan ilk ok olmuştur. Aralarında savaş olmadan herkes kendi yoluna devam

etti. Müslümanları koruyan bir askerî bölük vardı. Sa'd bin Ebî Vakkas şöyle diyordu:

Benim kardeşlerimi oklarımla savunduğum Peygamber'e ulaştı mı?

Onların önünü bütün zorluklara rağmen savunuyorum.

Ey Allah'ın Rasûlü! Düşmanlardan hiç kimse benden önce ok atamaz.

Çünkü senin dinin hak din ve getirdiğin şey de adalettir.

Mü'minler onunla kurtulur, kafirler de azap görecekler.

Sakin ol ey Ebû Cehil! Sen azgınlaşmışsın bana eziyet verme.

Hz. Peygamber, Hamza bin Abdulmuttalib komutasında, İs nahiyesinden Siyfu'l-Bahr'a bir seriyye gönderdi. Sayıları otuz olan ve hepsi muhâcirlerden oluşan bu seriyyenin içinde Sa'd bin Ebî Vakkas da vardı. Bu seriyye Ebû Cehil ve onunla beraber üç yüz Mekke süvarisini yakalamak için çıkmıştı. Aralarında savaş olmadan ayrıldılar. Sebebi ise; Mecdi bin Amr el-Cühenî'nin aralarına girip savaşı önlemesiydi.

Sa'd bin Ebî Vakkas Peygamber'in yaptığı bütün savaşlara iştirak etmişti. Böylece onun gücü ve yeteneği ortaya çıkmıştı. Bu sebeple Peygamber onu, Harrâr'a giden seriyyenin komutanı olarak tayin etti. Belirlenen istikamete gittiyse de hiçbir şeye rastlamadan geri döndü.

Hz. Peygamber'in, Mekke ve Tâif arasında bulunan Nahle'ye Abdullah bin Cahş komutasında gönderdiği seriyyede de Sa'd bin Ebî Vakkas vardı. Fakat Sa'd ve Utbe bin Gâzevan develerini kaybettiler, develerini ararlarken seriyyeden geri kaldılar. Siyer kitaplarında da geçtiği üzere bu seriyye, Mekke'ye kuru üzüm ve deri götürmek isteyen Kureyş kervanından ganimet almıştı. Bu ganimet İslam'ın elde ettiği ilk ganimettir.

Sa'd (r.a) Büyük Bedir Savaşı'nda

Araziyi tanıma dönemi sona erdi. Bununla birlikte kabile reisleriyle irtibat kurma dönemi de sona erdi. Başka bir deyişle hazırlık dönemi tamamlanmıştı. Bundan sonra Kureyşlilerden intikam alma zamanı gelmişti ve onları savaş alanına çekip, büyük bir darbe vuracaklardı. *“Oysa Allah, sözleriyle hakkı gerçekleştirmek ve (Kureyş ordusunu yok ederek) kafirlerin ardını kesmek istiyordu.”* (Enfal 8)

Kureyşliler de müslümanların topluluğunu dağıtıp etkisiz hale getirmek ve onları aniden ortadan kaldırmak için şiddetli bir darbe vurmak istiyorlardı. Allah'ın dileğiyle gerçekleşen büyük Bedir Savaşı, Kureyşlilerin yaptıkları zulmün taşıdığı son damlaydı. Aynı zamanda onların yaptıkları azgınlığın da sonuydu.

Artık büyük savaş dönemi başlamıştır. Müslümanlar nurun yayılması, hayrın ve adaletin yaygınlaşması ve hakkın gerçekleşmesi için çalışıyorlardı. Kureyş ve onların arkasında olanlar ise zulmün bekası, zalimlerin hüküm sürmesi için vardılar. Ayrıca kendi nefsanî isteklerini yerine getirip, zayıfları, kimsesizleri ve fakirleri hüküm altına alıp, onları yönetmek için çalışıyorlardı.

Peygamber (s.a.v.), müslümanları Ebû Süfyan'ın başkanlığında Şam'dan dönen kervanın önünü kesmeye teşvik etti. Müslümanlar bu kervanı gidişte elden kaçırmışlardı. Bu nedenle dönmelerini bekliyorlardı. Bazı müslümanlar ağır, bazıları da çabuk davrandılar. Ağır davrananlar Peygamber'in savaşıacağını bilmiyorlardı. Belki de kervanın önüne gideceğini zannediyorlardı. Çünkü Peygamber müslümanlara: *“Bu, Kureyşlilerin kervanıdır. Onun içinde onların malları vardır. Onların karşısına çıkın. Umuyorum. Allah onu size ganimet yapacak”* demişti.

Peygamber (s.a.v.) ramazanın on ikisinde cumartesi gecesi yola çıktı. Sa'd (r.a) ve kardeşi Umeyr de onunla beraberler.

Sa'd (r.a) şöyle diyor: “Peygamber bizi Bedir’e göndermek için kontrol etmeden önce baktım ki kardeşim Umeyr bin Ebî Vakkas kendini saklıyor. “Sana ne oluyor kardeşim?” dedim. O: “Ben Peygamber’in beni görüp, “Sen küçüksün.” diyerek geri göndermesinden korkuyorum. Ben de bu sefere çıkmak istiyorum ve Allah’ın bana şehâdeti nasip etmesini umuyorum.” dedi.

Peygamber onu gördü ve: “Sen küçüksün.” dedi ve onu çıkardı. Umeyr ağlamaya başladı. Peygamber tekrar onu kabul etti. “Ben, onun kılıcının ipini bağlıyordum. Çünkü o, küçük olduğu için bağlayamıyordu. Bedir’de Amr bin Abdivud tarafından şehid edildi. O sırada yaşı on altıydı.”

Peygamber (s.a.v.) Bedir’e ulaşmadan önce, oradan haber almak üzere, üç tane kahraman genci Bedir’in suyuna gönderdi. Bunlar Ali bin Ebû Tâlib, Zübeyr bin Avvam ve Sa’d bin Ebî Vakkas’tılar. Suyun yanına vardıklarında baktılar ki, suyun üzerinde Kureyşlilerin iki tane kölesi su alıyorlar. Onları yakaladılar ve müslümanların kışlasına getirdiler. Peygamber (s.a.v.) namaz kılıyordu. Müslümanlar: “Siz kimsiniz?” dediler. Onlar: “Biz Kureyşlilerin sucularıyız, kendilerine su götürmemiz için bizi göndermişlerdi.” dediler. Müslümanlar onların bu sözlerini pek umursamadılar. Onlar, Ebû Süfyan’ın elçileri olabilir, diye düşündüler ve onları dövmeye başladılar. Onlar: “Biz Ebû Süfyan’ın adamlarıyız.” deyince, onları dövmeyi bıraktılar. Peygamber namazını bitirdikten sonra sahâbîlere: “Size doğruyu söylediklerinde onları dövdünüz, yalan söylediklerinde ise bıraktınız. Allah’a yemin ederim ki; onlar doğru söylüyorlar. Kureyşlilerin adamlarıdır. Kureyşlilerden haber verin” dedi. Onlar “Kureyşliler gördüğün şu kumluk tepenin arkasındaki o uzak tepenin üzerindedirler” dediler. Peygamber onlara “Topluluk ne kadardır?” dedi. Onlar: “Çokturlar” dediler. Peygamber: “Onların sayıları ne kadardır?” dedi. “Bilmiyoruz” dediler. Peygamber: “Peki günde kaç deve kesiyorlar.” dedi. “Bir gün dokuz, bir gün on kesiyorlar” dediler. Pey-

gamber, “Onlar dokuz yüz ile bin kişi arasındadırlar.” dedi. Daha sonra onlara “Kavmin ileri gelenlerinden kimler var?” dedi. “Utbe bin Rabia, Şeybe bin Rabia ve...” dediler. Peygamber müslümanlara dönerek şöyle dedi. “İşte bu Mekke’dir. Size bol ve engin hazinelerini sunmuştur.” Bedir Savaşı başladı. Batıl olan hücum etti, fakat hakir ve rezil bir şekilde geri çekildi. Hak galip oldu ve onun sancağı yükseldi.

Müslümanlar her çeşit kahramanlıklarını ortaya koydular. Bunlardan biri de Sa’d bin Ebî Vakkas’tı. Sa’d bin Ebî Vakkas, Huzeyfe bin Ebî Huzeyfe bin Muğire el-Mahzum’u yere yıktı ve Nubeyh bin Haccac bin Âmir es Sehmi’yi öldürdü.

Sa’d bin Ebî Vakkas, savaşlarda çok sakin davranıyor ve az hareket ediyordu. Onun sesi çok nadir yükseliyordu. Yükseldiği zaman da ya tekbir getiriyor ya da bir ihtiyaç için sesini yükseltiyordu.

Sa’d (r.a) kahramanlığı ve kararlılığıyla tanınıyordu. O becerikli bir okçuydu. Kahraman olanlar dahi ondan korkup, karşılaşmaktan çekiniyorlardı.

Uhud Savaşı’nda

Müşrikler, Bedir’de uğradıkları yenilginin intikamını müslümanlardan almak istediler. Allah onları rezil etti ve iyi bir neticeye ulaşamadılar. Müslümanlar kazandıkları zaferden sonra yenilgiye uğradılar. Çünkü onlar Peygamber’e muhalefet ettiler. Amirlerine muhalefet edenlere ders olsun diye, Allah onları bu hezimete uğrattı. Ayrıca müslümanlardan seçkin insanlar bu savaşta şehit düştüler.

Sa’d bin Ebî Vakkas o gün Peygamber’i savunmak üzere ok atıyordu. Sa’d (r.a) diyor ki: Peygamber bana ok uzatıp şöyle diyor. “At, annem-babam sana feda olsun”. Bazen de bana uçsuz ok veriyordu ve: “Onu at.” diyordu. Ben de atıyordum.

Ali bin Ebû Tâlib şöyle der:

“Peygamber’in Sa’d’dan başkasına annem ve babam sana feda olsun, dediğini hiç duymamıştım. Fakat Uhud günü Sa’d bin Ebî Vakkas’a “At! Annem babam sana feda olsun” dediğini duydum.”

Sa’d bin Ebî Vakkas, Uhud günü kafirlerden birçok kişiyi öldürdüğü gibi, onların sancak taşıyıcısını da öldürmüştü.

Müslümanlar dağılınca, Utbe bin Ebî Vakkas Peygamber’e bir ok attı. Onun çenesinin sağ tarafını kırdı ve alt dudağını yaradı. Bununla birlikte Abdullah bin Şihâb ez-Zührî alnını, İbni Kamie de yanağını yaradı.

Miğferin halkalarından iki halka, yanak yumrusuna girdi ve Peygamber (s.a.v.), Ebû Âmir’in müslümanları içine düşürmek için kazdığı çukura düştü. Hz. Peygamber’in yüzündeki kan yıkandığında o şöyle diyordu. “Kendi peygamberinin yüzünü kanatan kimseye Allah’ın gazabı şiddetlenmiştir.”

Sa’d bin Ebî Vakkas: “Vallahi! Utbe bin Ebî Vakkas’ı öldürmeyi istediğim kadar hiç kimseyi öldürmeyi arzu etmedim. Bunun nedeni; onun toplumda kötü ahlaklı olması değil, Peygamber’in onun hakkında: “Allah’ın gazabı Peygamber’inin yüzünü kanatan kimseye şiddetlenmiştir.” sözünü söylemiş olmasıydı ve “Bu benim için yeterliydi.” diyordu.

Sa’d bin Ebî Vakkas, Peygamber ile beraber bütün savaşlara katılmıştı, Hudeybiye Antlaşması’nda hazır bulunmuştu. Mekke’nin fethinde muhâcirlerin sancağını taşıyanlardan biri de Sa’d bin Ebî Vakkas’tı.

Hiz. Peygamber onu cennetle müjdelemişti ve ondan memnun bir şekilde vefat etmişti.

Sa’d (r.a), Hiz. Ebûbekir Sıddık’la Beraber

Sa’d bin Ebî Vakkas, sürekli Ebûbekir Sıddık’ın yanında yer alıyordu ve ona yardımcı oluyordu. Çünkü genel görüş büyük sahâbîlerin Medine’de kalıp onu savunması, yeni müslüman olanlara yol göstermesi ve halifeye destek olması yönündeydi.

Bu büyük sahâbîler, ancak askerlere komutanlık yapmak için Medine'den çıkıyorlardı.

Ebû Ubeyde bin Cerrah, Amr bin As, Yezid bin Ebî Süfyan ve Şurahbil bin Hasene Medine'den Şam'a komutan olarak çıkmışlardı. Bunlarla beraber Zübeyr bin Avvam, Said bin Zeyd, Muaz bin Cebel ve diğer sahâbîler de çıkmışlardı. Yine Hâlid bin Velid de bir grup sahâbeyle Irak'a gitmişti.

Fakat bu görüş, Sıddık'ın zamanında tam olarak uygulanmadı. Çünkü mücahitlerin büyük kısmı sahâbîlerden oluşuyordu. Bu da Peygamber'in zamanı yakın olması müslümanların çocuklarının tümünün henüz cihad için elverişli bir çağa ulaşmamış olmalarıydı. Ayrıca İslam devletinin Arap yarımadasının dışına çıkmaması da bunda rol oynuyordu.

Sa'd bin Ebî Vakkas, Medine'de cihada çıkmayan sahâbîlerle birlikte kaldı. Bunlar Ömer bin Hattab, Osman bin Affan, Ali bin Ebû Tâlib, Abdurrahman bin Avf ve Talha bin Ubeydullah idiler. Allah onlardan razı olsun.

Sa'd (r.a), Ömer Fâruk'la Beraber

İslam devleti Fâruk zamanında genişledi, mücahitlerin saf-larına yeni milletlerden yeni mücahitler katıldı. Medine'ye tanınmamış yeni topluluklar gelmeye başladı. Medine'deki büyük sahâbîlerin İslam devletinin merkezinde kalmaları ve gelen yeni nesile, Muhammedî medreseyi eğitim merkezi haline getirip, İslam'ı ana menbaından temiz bir şekilde almalarını sağlamak için çalışmaları gerekiyordu. Fakat Medine kadar, ordu komutanlığı da önemliydi. Onun için halife Fâruk, bu sahâbîlere veya bunlardan ders alan kişilere ordu komutanlığını teslim ediyordu ve yine bunlar valilik için de tercih ediliyorlardı.

Hz. Ömer Fâruk'un tercihi ilk müslüman olanlar, Bedir'e katılanlar ve üstün meziyetlere sahip olan kişilerdi. Yani bu özel-

liklere sahip olan kişiler Ömer tarafından ordu komutanlığına ve valiliğe tayin ediliyorlardı. Allah ondan ve diğer sahâbilerden razı olsun.

Mü'minlerin emiri Ömer bin Hattab, Cısır Savaşı ve Ebû Ubeyde'nin ölümü ile müslümanların içine düştükleri sıkıntıyı, Farisiler'in birlik ve beraberlik içinde Yezdicerd'in etrafında birleştiklerini duydu. Ayrıca Irak halkının verdikleri sözden caydıkları ve onların içinde bulunan görevlileri kovduklarını duyunca harekete geçti ve bütün müslümanları Irak'a karşı savaşa çağırdı.

Ömer bin Hattab hicretin on dördüncü senesi muharrem ayının ilk gününde askerlerle birlikte ata bindi ve Irak'a doğru hareket etti. Sırar denen yere kadar geldi.

Orada askerleri düzene koydu. Medine'de yerine Ali bin Ebû Tâlib'i vekaleten bırakmış ve kendisi Irak'a karşı savaşmak istemişti. Osman bin Affan ve diğer seçkin sahâbiler de onunla birlikte savaşa çıkmışlardı. Daha sonra bu konu hakkında bir şura meclisi kurdu. "Muhakkak ki namaz toplayıcıdır" diye her tarafa duyuru yapıldı. Ali'yi de çağırdı ve o Medine'den gelip, onlarla istişare etti. Abdurrahman bin Avf'ın dışında bütün şura fertleri, Ömer'in Irak'a gitmesini uygun gördüler. Abdurrahman ise şöyle diyordu: "Senin bu savaşta yenilmenin müslümanların diğer yerlerde de zayıf düşmelerine sebep olmasından korkuyorum. Yerine başka bir kişiyi gönderip, sen de Medine'ye dön." Hz. Ömer ve müslümanlar, Abdurrahman bin Avf'ın görüşünü beğendiler. Hz. Ömer "Irak'a kimi gönderelim?" dedi. Abdurrahman "Aslan pençeli Sa'd bin Mâlik ez-Zührî'yi" dedi.

Ömer bin Hattab onun bu sözünü kabul etti. Sa'd (r.a)'ı Irak'a vali olarak gönderdi ve ona şu tavsiyede bulundu: "Ey Sa'd bin Vuhayb! Peygamber'in dayısı ve onun ashâbından olman seni aldatmasın. Çünkü Allah kötülüğü kötülükle silmez. Belki kötüyü iyilikle siler. Zira Allah ve kişi arasında itaatten başka bir bağ yoktur.

İnsanların üst tabakası ve aşağı tabakaları hepsi Allah'ın yanında aynıdır. Hepsi de Allah'ın kullarıdır. Üstünlük ancak takvayla olur ve Allah'ın yanındaki nimetlere ancak itaatle ulaşılabilir. Ve sen, Peygamber'in gönderildiği günden, şimdiye kadar gelen şeyleri alıp, onlara sımsıkı sarıl. Bunlar benim sana yapacağım nasihatlerdir. Bunlara sırtını dönüp terk edersen; senin amelin boşa gider ve zarar edenlerden olursun.

Sa'd (r.a), Hz. Ömer'den ayrılmak istediğinde, Hz. Ömer ona şunları söyledi: "Sen çok zorlu bir görevi üstleneceksin. Onun için yapacağın tek şey sabırlı olmandır. Allah'tan korkman gerekir. Şunu da iyi bil ki, Allah'ın korkusu iki şeyle mümkün olabilir: O'na itaat etmekle ve onun yasakladığı günahlardan sakınmakla.

Ona itaat eden kişi dünyayı sevmez, ahireti sever. O'na isyan eden kişi de dünyayı sever, ahireti sevmez. Allah kalplerde bazı gerçekleri yaratmıştır. Bazıları aleni, bazıları da gizlidir.

Alenilerde O'na hamd eden ve etmeyenler aynıdır. Gizliler de ise; kişinin kalbinden ve dilinden açığa çıkan hikmetler olduğu sürece insanlar da onu seveceklerdir. İnsanların seni sevmelerinden kaçınma. Şüphesiz peygamberler sevimlilerinden sorguya çekilmişlerdir. Zira Allah bir kulunu sevdiğinde onu sevdirebilir, sevmeyenini de sevdirmeyebilir. Allah yanındaki değeri, insanlar arasındaki değere göre ölçülür.

Hz. Ömer, Irak'a dört bin kişiyle hareket etti. Onların üç bini Yemen halkından, bin kişi de başka insanlardan oluşuyordu.

Onları Sırar'dan⁶¹ A'vas'a kadar dağıttı, daha sonra da onlara şu nasihati yaptı. "Şüphesiz Allah kalbinizi diriltmek için size örnekler vermiş ve sözler söylemiştir. Çünkü kalpler sinelerde ölüdürler; Allah onları diriltiyor. Kim ne bilirse ondan yararlansın. Adl'in bazı işaret ve alametleri vardır. İşaretleri haya, cömertlik ve

61 el-A'vas, Medine'den beş kilometre uzakta ve Irak yolunun üzerindedir.

yumuşaklıktır. Belirtileri ise rahmettir. Allah her şeye birer kapı yaratmıştır ve bu kapılara da birer anahtar geçerli kılmıştır. Adaletin kapısı itibardır. Onun anahtarı da zühhtür. İtibar ise ölümü hatırlatmak ve iyi amel yaparak ona hazırlık yapmaktır. Zühd, herkesten hak ettiği şeyi tahsil etmektir. Yeterli olan şeyle yetinmektir. Yanında olan şeyle yetinmeyene hiçbir şey yetmez. Ben sizinle Allah arasındayım, benimle Allah arasında hiç kimse yoktur.

Allah Teâlâ beni istekleri karşılamak için görevlendirmiştir. Şikâyetinizi bize getiriniz. Sizin gücünüz yetmezse de şikâyetlerinizi bize kim iletirse iletsin. Şüphesiz doğru ve sağlam bir şekilde onun hakkını alacağız.”

Sa'd (r.a), beraberindekilerle Irak'a doğru yola çıktı. Hz. Ömer de beraberindeki müslümanlarla Medine'ye geri döndü. Sa'd (r.a), Zerûd nehrine ulaştı. Onunla Musennâ bin Hârise arasında fazla bir şey kalmamıştı. Fakat Musanna'nın yarası ağırlaşınca vefat etti ve o askerlerin başına Beşir bin Hasâsiye geçti.

Sa'd (r.a) müslüman askerlerin toplandığı yere vardı. Musenna'ya rahmet okudu ve onun karısı Hasfe'nin kızı Selma ile evlendi. Bu arada Hz. Ömer, iyi savaşan kahramanları cepheye göndermeye devam ediyordu. Sonunda onun yanında otuz bin savaşçı toplandı. Hz. Ömer, Abdurrahman bin Rabia el-Bahili'yi ganimet ve feyi dağıtması için amir olarak tayin etti. Selman el-Fârisi'yi insanları dine davet etmesi için, Ziyad bin Ebî Süfyan'ı da katip olarak tayin etti. Sa'd (r.a)'ın askeri arasında üç yüz on küsur sahâbi vardı. Onların yetmiş küsuru Bedir'e katılmışlardı. Yedi yüz tane de sahâbe çocukları vardı.⁶²

Hz. Ömer, Sa'd (r.a)'ın hemen Kadisiye'ye gitmesini emretti ve şunu yazdı: “Hacer ve Meder arasına girerek Fârisiler'e bütün yolları kapatın ve onlara büyük bir darbe indirin. Onların sayı ve

62 İbni Kesir, el- Bidâye Ve'n-Nihâye

kuvvet çokluğu sizi ürkütmesin. Çünkü onlar hilebaz ve aldatıcı bir millettir.

Siz sabredip görevinizi yerine getirirseniz; onlara galip geleceksiniz. Onlar hiçbir zaman ittifak edip bir araya gelemiyorlar. Bir araya gelseler dahi kalpleri ayrıdır. Siz kendinize fazla güvenmiyorsanız Hacer'e geri dönün. Çünkü orada daha rahatsınız ve ayrıca onlar da orayı bilmedikleri gibi, oradan korkuyorlar. Nihayetinde Allah size zaferi nasip edecek ve orayı fetih edeceksiniz."

Yine Hz. Ömer, Sa'd (r.a)'a, kendi nefsini hesaba çekmesini ve askerlere nasihat etmesini emretti ve şöyle dedi: "Niyetinizi güçleştirin ve sabredin çünkü Allah'tan yardım, niyete göre, ecir de hesaba göre gelir. Allah'tan afiyet isteyin ve şu sözü çokça söyleyin. "La havle vela kuvvete illa billahil aliyyl azim".

Bana bütün durumunuzu, sizin ve düşmanlarınızın nerede olduğunu tafsilatlı bir şekilde yazıp gönder. Bu yazdığın mektupla bütün halinizi ve hareketinizi gözümün önüne sereceksin. Allah'tan kork, O'ndan umudunu kesme. Bil ki Allah, bu işin tümünü size vermiştir. Sen de bu işi başkalarına devretmekten sakın."

Sa'd (r.a), Hz. Ömer'e oranın durumunu ve o toprağın özelliklerini öyle güzel bir şekilde tasvir et ki sanki orayı Hz. Ömer'in gözü önüne serdi. Ona şunları yazdı: "Fârisiler, Rüstem ve onun gibi insanları bizimle savaşmaya yönelttiler. Onlar bizimle biz de onlarla savaşmak istiyoruz. Allah'ın takdiri neyse o olur. Yani zafer ve yenilgi Allah'a aittir. Biz Allah'tan hayır ve afiyet diliyoruz."

Hz. Ömer de Sa'd (r.a)'a şunları yazdı. "Senin mektubunu aldım ve okudum. Düşmanla karşılaştığında Allah seni galip kılacaktır. Hiç şüphenez olmasın ki; benim kalbimden sizin galip geleceğiniz geçiyor. Onlara galip geldiğinizde onları bırakmayın. Şehirlerde yığılsınlar. İnşallah o şehirler onların başına yıkılır." Hz. Ömer, özel olarak Sa'd (r.a)'a ve genel olarak da bütün müslümanlara dua ediyordu.

Sa'd (r.a), Uzeyb denen yere varana dek yürüdü. Orada Şirzâd bin Ârâzeyh komutasında bulunan İran askerleriyle karşılaştılar. Müslümanlar onlardan büyük meblağ da ganimet alıp, onlara büyük bir zayıat verdirdiler. Sa'd (r.a) bu ganimeti müslümanlara dağıttı. Buna çok sevinen müslümanlar onu uğurlu saydılar.

Sa'd (r.a) ihtiyat seriyyesi kurdu ve onun başına Galip bin Abdullah el-Leysi'yi getirdi.

Kadisiyye Meydan Savaşı Başbuğu

Kadisiyye'ye ulaşan Sa'd (r.a) seriyyeleri çevreye dağıttı ve orada bir ay bekledi. Ancak hiçbir İranlı'ya rastlamadı. Bu durumu mü'minlerin emiri Hz. Ömer'e bildirdi. Seriyyeler de her taraftan ganimet getirmeye başladılar. Fârisilerin çobanları, her taraftan Yezdicerd'in yanına akın ettiler. Çünkü onlar her gün müslümanların saldırısına uğruyorlardı ve "Bizi korumazsanız, elimizde olan her şeyi müslümanlara verip kaleleri onlara teslim edeceğiz" dediler. Fârisiler Rüstem'i müslümanların üzerine göndermeye karar verdiler. Bunun üzerine Yezdicerd Rüstem'den askerlerin başına geçmesini istedi. Rüstem ise bunu kabul etmekten çekindi ve şöyle dedi. "Bu, savaşla ilgili isabetli bir görüş değildir. Çünkü Arapların üzerine art arda asker göndermek, bütün askerleri birden gönderip kırılmaktan daha etkili olacaktır." Melik ise görüşünden vazgeçmeyerek fikrini savunmaya devam etti. Neticede Rüstem istemeyerek de olsa sefere çıkmak için hazırlandı.

Sa'd (r.a), Hire ve Selûbâ'yı araştırmak için kâşifler gönderdi. Haberci ona şu haberi getirdi: "Melik ordunun başına Rüstem bin Farrahzâz el-Ermeni'yi getirdi ve bütün askerleri onun emrine verdi."

Sa'd (r.a) bu durumu halife Hz. Ömer'e bildirdi. Hz. Ömer, Sa'd (r.a)'a şunu yazdı: "Onların bu durumu seni endişelendirmesin. Allah'tan yardım iste ve O'na tevekkül et. Rüstem'i İslam'a davet etmek için güçlü ve bilgili insanları gönder. Çünkü Allah,

onların çağrısını düşmanların yüreğinde korkuya dönüştürür ve onları felç eder. Bana her gün durumu yaz ve gönder.”

Rüstem ordusuyla yaklaştı ve askerleriyle Sâbât denen yer de konakladı. Sa'd (r.a), halife Hz. Ömer'e şunları yazdı: “Rüstem Sâbât'ta konakladı. Atları ve fillerinin fazlalığıyla bizden kat kat üstünler. Benim Allah'tan yardım istemek ve O'na tevekkül etmekten daha mühim bir işim ve anlatacak bir şeyim yok. Rüstem askerlerini savaşa hazırladı. Kırk bin kişiden oluşan öncü birliğin başına Câlinus'u getirdi. Altmış binden oluşan birliğin sağına Hürmüzan, soluna da Mihran bin Behram'ı getirdi. Yirmi binden oluşan birliğin başına da Beyruzan'ı getirdi. Askerlerin bütünü yüz yirmi bin kişi. Onlara sonradan katılanların sayısı da seksen bin kişi. Onların beraberinde otuz üç tane fil var. En büyüğü Sâbûr'un beyaz fili olup bütün filler de onun etrafında toplanıp onu takip ediyorlardı.

Sa'd (r.a), daha sonra seçkin bir cemaati Rüstem'i İslam'a davet etmek için gönderdi. Onların içinde Numan bin Mukarrin, Furat bin Hayyan, Hanzala bin Rebi et-Temimi, Utârid bin Hâcib, Eş'as bin Kays, Muğire bin Şu'be ve Amr bin Ma'di Kerib vardı. Onlar Rüstem'in yanına vardıklarında Rüstem onlara: “Niçin geldiniz?” dedi. Onlar: “Allah'ın bize vaat ettiği şeyi gerçekleştirmek için geldik. Onun bize vaadi sizin memleketinizi ve malınızı alıp çoluk çocuğunuzu esir yapmaktır. Biz bunu yapmaya gerçekten inandık” dediler. Rüstem daha önce rüyasında bir meleğin semadan indiğini, Fârisiler'in bütün silahlarını mühürleyip Hz. Peygamber'e, onun da Hz. Ömer'e teslim ettiğini görmüştü.

Rüstem, Sa'd (r.a)'la karşılaşmamak için çok uğraştı. Hatta o Medain'den çıkıp Kadisiye'ye varıncaya kadar dört ay geçmişti. Bütün bunlar Sa'd (r.a)'ın bıkip usanması için yapılıyordu. Eğer kral, Rüstem'i zorlamasaydı; Rüstem, Sa'd (r.a) ile karşılaşmazdı. Çünkü o rüyasında gördüğü gibi, inandığı yıldız ilmine de dayanarak müslümanların galip geleceklerini çok iyi biliyordu.

Her iki ordu karşı karşıya geldiklerinde Rüstem, Sa'd (r.a)'dan, kendisinden bazı bilgileri alacağı akıllı ve bilgili bir adam istedi. Sa'd (r.a), ona Muğire bin Şûbe'yi gönderdi. Muğire, Rüstem'in yanına vardığında, Rüstem ona şunu söylüyordu.

“Siz bizim komşumuzsunuz. Biz size karşı iyi davranıp sizi tehlikelerden koruyacağız. Beni dinlerseniz; memleketinize dönün ve yine memleketimize girip ticaretinize devam edin. Size mani olmayız.”

Muğire (ra) ona şunu söyledi: “Bizim gayemiz dünya değildir, gayemiz ve amacımız âhirettir. Allah bize bir peygamber göndermiş ve ona şunu söylemiştir:

“Ben bu tâifeyi (müslümanları) dinimi kabul etmeyenlerin üzerine salacağım ve onlardan intikam alacaklar. Dine bağlı oldukları sürece hiç kimse onları yenemez. Bu gerçek bir dindir. Ondan yüz çeviren zelil, ona tâbi olanlar ise aziz ve şerefli olacaktır.” Rüstem ona: “O din nedir?” diye sordu. Muğire: “Onun direği ve temel taşı kelime-i şehâdetir. Yani, şehâdet ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur ve yine şehâdet ederim ki Muhammed onun Rasûl'üdür ve Allah tarafından gelen şeyi kabul etmektir” dedi. Rüstem: “Bu çok güzeldir, başka nedir söyle?” dedi. Muğire “Bu din insanları insanların kulluğundan çıkarıp Allah'a kul yapıyor” dedi. Rüstem: “Bu da çok güzel. Başka nedir?” dedi. Muğire, “İnsanların hepsi Âdem ve Havva'dandır. Onun için hepsi kardeş-tir.” dedi.

Rüstem: “Bu da güzel, eğer biz dininize girsek memleketimizi terk edecek misiniz?” dedi.

Muğire: “Evet, Vallahi! Ticaret ve ihtiyaç dışında memleketinize giremeyiz” dedi. Rüstem: “Bu da güzel” dedi. Muğire onun yanından çıkarken o, kavmin ileri gelenlerine İslamiyet'i hatırlattı ve onlara müslüman olmayı teklif etti. Onlar ise böbürlenip buna karşı çıktılar. Allah onları kahretsin, nitekim kahretti de.

Sa'd (r.a), Rüstem'i İslam'a davet etmek için başka bir elçi daha gönderdi. O elçi Rib'i bin Âmir'dir. Rib'i, onun yanına girdi. Onlar meclisi altın, ipek ve değerli yakutlarla süslemişlerdi. Rüstem de tacını giymiş ve çok değerli elbiselerin içinde süslenmiş ve altın tahtın üstünde oturmuştu. Rib'i ise eski bir elbiseyle, bir kılıç kal-kan ve bir atla meclise girdi. Kilimlerin kenarına basana dek atından inmedi. Sonunda atından inip, onu bağladı. Rüstem'e doğru gitti. Nöbetçiler ona: "Silahını indir." dediler. O: "Ben size sizin isteğinizle gelmişim. Sizin emrinizle silahımı bırakmam. Beni böyle kabul ederseniz otururum, yoksa geri döneceğim." dedi. Rüstem: "Ona izin verin" dedi.

Rib'i mızrağına dayanarak halılara basıyordu ve o halıları yırtarak ilerliyordu, kendisine: "Niçin geldiniz?" dediler. O, "İsteyen kişiyi kulların kulluğundan kurtarıp, Allah'a kul etmeye, dünyanın darlığından genişliğe, dinlerin zulmünden İslam'ın adaletine çıkarmaya gelmişiz. Allah bizi hak diniyle, yarattıklarına göndermiştir, onları o hak dine davet edelim. Kim kabul ederse, biz de onu kabul ederiz ve geri döneriz. Reddeden kimseye karşı da savaşıyoruz ve Allah'ın bize vaadine ulaşırız" dedi. Onlar "Allah'ın vaadi nedir?" dediler. O: "Ölene cennet, kalana da zaferdir." dedi. Rüstem: "Dediğinizi anladım. Bize mühlet verir misiniz? Biz bu konuda bir karara varalım" dedi. Rib'i: "Tamam nasıl isterseniz. Bir veya iki gün size süre veririz" dedi. Rüstem: "Hayır! İleri gelenlerimize ve büyüklerimize mektup yazıp, durumu anlatıncaya kadar süre vereceksiniz." dedi.

Bunun üzerine Rib'i: "Peygamber'in sünneti düşmanla karşılaştığınızda onlara üç günden fazla süre vermemektir. Bu süre içinde kendin ve onlar için üç şeyden birini tercih et." dedi. Rüstem: "Sen onların efendisi misin?" dedi. Rib'i: "Hayır, fakat müslümanlar tek vücuttur. Onların en aşağısı, en yükseklerini himaye edebilir" dedi. Rüstem kavminin ileri gelenleriyle bir araya gel-

di ve onlara: “Siz şimdiye kadar bu adamın sözü gibi kararlı ve sağlam bir söz gördünüz mü?” dedi. Onlar “Maazallah bunlardan bir şeye meyledip de bu köpek için kendi dinini sakın terk etme! Onun elbiselerini görmüyor musun?” dediler. Rüstem: “Size yazıklar olsun! Onun elbiselerine değil; sözlerine, görüşlerine ve yaşantısına bakın. Çünkü Araplar giyeceğe ve yiyeceğe fazla önem vermeyip, hesabı iyi yapıyorlar” dedi.

Daha sonra ikinci gün de müslümanlardan bir kişi istediler. Sa'd (r.a), onlara Huzeyfe bin Mihsan'ı gönderdi. O da Rib'ın dediğinin aynısını söyledi. Üçüncü gün de Muğire bin Şube'yi gönderdi. Muğire çok güzel ve uzun bir konuşma yaptı. Bu konuşma esnasında Rüstem, Muğire'ye şunu dedi:

“Sizin toprağımıza girmeniz bir sineğin bal görmesi gibidir. O sinek, beni bala ulaştırana iki dirhem vereceğim.” diyor. Bala düştüğünde içinde boğuluyor. Çıkmak istiyor çıkamıyor. Bu defa: “Beni kurtarana dört dirhem vereceğim.” diyor. Ve yine sizin misaliniz, bağda bir çukura giren güçsüz tilki gibidir. Bağın sahibi onu görünce ona acıyor ve şefkat ediyor. Bu tilki güçlendikten sonra o bağın büyük bir bölümünü bozuyor. Bağın sahibi onun bu tavrını görünce çocuklarını ve askerlerini alıp tilkinin üzerine saldırıyor. Tilki kaçmak istiyor, fakat şişmanlıktan dolayı kaçamıyor. Bağ sahibi onu vurup öldürüyor. Siz de aynı şekilde memleketimizden çıkacaksınız.” Ve sinirli bir şekilde şunu söyledi. “Güneşe yemin ederim ki; yarın sizi öldüreceğim.” Muğire: “Göreceksin” dedi. Rüstem, Muğire'ye; “Size elbise verip, liderinize de bin dinar, elbise ve bir at verip memleketimizi terk etmenizi istiyorum.” dedi. Muğire: “Sizin memleketinizi ve gücünüzü zayıflattıktan ve bir süre memleketinizde kaldıktan sonra sizi bırakıp gidecek miyiz?. Bize cizyeyi boyun eğerek ödeyeceksiniz. Sizin iddianıza göre, bize köle olacaksınız.” Rüstem bunun üzerine çok sinirlendi.

Bu arada Sa'd (r.a), bir grup arkadaşını Kısra'yı İslam'a davet etmek üzere gönderdi. Kısra'dan izin istediler. Kısra da onlara izin verdi. Halk onların görünüşlerine, ellerindeki kılıçlara, ayaklarındaki ayakkabılara, cılız atlarına, hal ve davranışlarına hayretle bakıyordu. "Bunlar, bu halleriyle o kadar kalabalık ve güçlü ordumuzu nasıl yenecekler?" diyorlardı. Yazdicerd onları içeri aldıktan sonra karşısında oturttu. O edepsiz ve kibirli biriydi. Onlardan giydikleri elbiseler, ayakkabı ve kılıçları hakkında bilgi istedi. Onların söyledikleri her şeyden kendine sevinecek bir pay çıkarıyordu, fakat Allah onun sevindiği tüm şeyleri başına yıktı. Yazdicerd onlara: "Sizi buralara kadar getiren şey nedir? Birbirimizle uğraştığımızı gördüğünüzde nefsiniz mi kabarıyor?" dedi.

Numan bin Mukarrin ona şöyle dedi. "Allah bize merhamet ederek, bizi hayra yönlendirip, şerden sakındıran bir peygamber gönderdi. O kendine icabet edene dünya ve âhiret saadetini vaad ediyor. O hangi kabileyi davet ettiyse o kabile ikiye ayrılmıştır. Bir kısmı onun getirdiğini kabul, diğer bir kısmı da reddetmiştir. Kabul eden bize yaklaşıyor, reddeden ise uzaklaşıyor. O bir süre sadece insanları İslam'a davet etti. Daha sonra muhaliflerine karşı savaşmakla emrolundu. Buna da Araplardan başlamak istedi ve onlardan da başladı.

Bütün Araplar ona karşı ikiye ayrıldılar: Ona karşı çıkıp, düşman olanlar ve dediğini kabul edip, itaat edenler. Onun getirdiği şeyin, bizim kin, düşmanlık ve bozgunculuğumuzdan üstün olduğunu anladık ve ona tâbi olduk. Etrafımızda bulunan milletleri İslam'a çağırmamızı emretti. Böylece biz de sizi, İslam olan dinimize davet ediyoruz. Dinimiz güzeli güzel, kötülüğü de kötü görüyor. Karşı çıkarsanız şerrin en ehveni olan, cezayı tercih etmiş ve mücadeleyi istemiş olursunuz. Dinimizi kabul ederseniz; Allah'ın kitabını size bırakıp, onunla hükmetmeniz için sizi onunla başbaşa bırakıp gideceğiz. Yani memleketinizi, sizi bırakırız. Ciz-

yeyi vermek isterseniz kabul ederiz ve sizi koruruz. Yok eğer karşı çıkarsanız sizinle savaşırız.”

Numan'ın konuşması bitince Yazdicerd konuşmaya başladı ve şöyle dedi: “Yeryüzünde sizden daha adi, dağınık ve sayıca az hiçbir millet görmemişim. Sizin etrafınızdaki köyler, sizi bizden koruyorlardı. Bize değil saldırmayı buna kalkışmayı dahi göze alamıyordunuz. Sizin sayınızın artması sizi böbürlenmeye sevk etmesin. Yok eğer başınıza bir kıtlık gelmişse size yiyecek ve giyecek temin ederiz. Böylece o kıtlıktan kurtulursunuz ve size merhametli bir melik tayin ederiz.

Muğire bin Şûbe ayağa kalktı ve şöyle dedi: “Ey melik! Bura gelenler, Arapların ileri gelenleridirler. Onlar şerefli dirler ve şerefli lere değer verip onlara ikram ederler. Şerefli ancak şerefli ye değer verir ve onun hukukuna riayet eder.

Bütün bu gönderilenler senin için toplanmadılar ve senin konuştuğun her şeye cevap vermeye mecbur değ iller.

Onların yaptıkları iyiliği hiç kimse yapmamıştır. İsteklerime cevap ver ki; ben tebliğ edici olayım, onlar da şahit olsunlar. Bilmediğin bazı şeyleri bize isnat ettin. Senin söylediğin gibi kötü bir durumda olduğumuz doğrudur. Bizden daha kötü halde hiç kimse yoktu. Açlığımıza gelince; bizim açlığımız, hiç kimsenin açlığına benzemiyordu. Biz osturgan böceği, bok böceği, akrep ve yılanları yiyorduk ve bunları yiyecek olarak biliyorduk. Evlerimiz yeryüzüydü. Giyeceklerimiz de sadece eğirdiğimiz develerin ve koyunların yünüydü. Dinimiz birbirimizi öldürmeyi, birbirimize zulmetmeyi emrederdi. Biz rızık korkusundan diri diri kız çocuğumuzu gömüyorduk. Sana söylediğim bütün bunlar daha önceki halimizdi. Ancak Allah bize tanınmış birini gönderdi. Herkes onun nesebini, nerde doğduğunu biliyor. O, en hayırlı yerden ve soydan gelmiştir ve o soyun en değerlilerindendir.

Onun kabilesi en hayırlı bir kabiledir. O, en hayırlımızdır. Hiç yalan söylememiştir. Onun ilmi hepimizi geçmişti. Bizi bir

şeye davet etti. Biz onu reddettik. Onun ilk arkadaşı, onun halifesi oldu. O, onu doğruluyordu. Biz yalanlıyorduk. Onu övüyordu, biz küçültüyorduk. O, ne söylediye hep doğru çıkıyordu. Allah bizim kalbimize hidâyeti bahşetti, onu doğruladık ve ona tâbi olduk.

Bize söylediği şey, Allah'ın sözü ve emrettiği şey de Allah'ın emriydi.

Bize: “Allah şöyle buyuruyor.” diyordu.

“Ben, sizin tek ve şeriki olmayan ilahınızım. Hiçbir şey olmadan ben vardım. Benden başka her şey yok olur. Her şeyi ben yarattım ve her şey bana dönecektir. Size merhametimin eseri olarak; sizi ölümden sonraki azabımdan kurtaracak ve selam yurduna girmenizi sağlayacak yola sevk eden kişiyi gönderiyorum.” Onun hak olduğu ve hak tarafından geldiğine şahadet ediyoruz. Yine o dedi ki: “Size tâbi olan kimse sizinle eşit haklara sahiptir. Kabul etmeyen kimseden cizye alın ve kendinizi koruduğunuz gibi onu koruyun. Cizye vermezse; onunla savaşın, aranızda ben hüküm vereceğim. Bu yolda öleni cennetime koyacağım. Sağ kalana da zafer vereceğim. İstersen cizye vermeyi, istersen kılıcı tercih et veya müslüman ol, nefsinı kurtar.”

Yezdicerd, “Bana karşı nasıl bunları söyleyebilirsin?” dedi. Muğire: “Benimle konuşan herkese bunları söylüyorum. Senden başka biri benimle konuşsaydı; bunları sana söylemezdim” dedi. Yezdicerd:

“Elçiler öldürülmez, yoksa sizi öldürecektim. Benim yanımda sizin için bir şey yoktur.” dedi, etrafındakilere: “Topraktan ağır bir yük getirin, bunların en şereflişine yükleyin, daha sonra da onu şehirden çıkarın.” dedi. Elçilere de: “Dostunuzun yanına dönün ve ona Rüstem'i göndereceğimi bildirin.

Rüstem, ibret-i alem olması için onu ve askerlerini Kadisiye hendeğinde gömecektir. Nihayetinde onu memleketinize de

göndereceğim ve o sizin başınıza Sâbûrâ'dan daha zorlu bir şeyler getirecektir” dedi.

Daha sonra: “Sizin en şerefli kimdir?” dedi.

Herkes sustu. Âsım bin Amr: “Benim. (Bu arada taşınacak toprak hazırlanmıştı.) Ben bunların efendisiyim. Bana yükleyin.” dedi. O: “Bu doğru mu söylüyor.” dedi. Onlar: “Evet” dediler. Âsım onu sırtına alıp saraydan çıktı ve yükünün yanına vardı. Onu devesine yükledi ve Sa'd (r.a)'a götürmek için hayvanını çekti. Herkesten önce emirin yanına vardı. Varır varmaz toprağı Kudeys kapısının önüne serdi ve: “Emire zafer müjdesi verin ve Allah'ın izniyle zafere ulaştık.” dedi. Sa'd (r.a)'ın yanına girdi, ona durumu anlattı. Sa'd (r.a): “Size müjdelersun ki; Allah onların mülkünün anahtarını bize vermiştir.” dedi. Bu getirilen toprağı, onların memleketini alacaklarına dair Allah'tan bir işaret ve uğur saydı.

Rüstem, kralın yanına dönünce ona gördüğü müslümanların durumunu sordu. O da onların aklından, fasih konuşmaları ve keskin cevaplarından bahsetti, ileri sürdükleri şeye ulaşacaklarmış gibi konuşuyorlar.” dedi. Ayrıca onların en şerefli sine toprak taşıtarak ona hakaret ettiğini ve eğer isteseydi o kişinin toprak taşımaktan kendisini koruyabileceğini söyledi. Bunun üzerine Rüstem ona: “Toprağı taşıyan kişi ne ahmak ne de onların en şerefli sidir. O, kendisini arkadaşlarına feda etmiştir. Allah'a yemin ederim ki; o toprağımızın anahtarlarını götürmüştür” dedi. Rüstem müneccimdi. Hemen bir adamı onun arkasından gönderdi. “Ona ulaşırsan o toprağı ondan al. Alırsan emelimize ulaşmış oluruz, yok eğer o toprağı kendi emirine ulaştırırsa memleketimizde bize galip gelmiş olurlar.” dedi.

Onların peşine düşen adam, onları yakalayamadı. Aksine o toprağı Sa'd (r.a)'a ulaştırdılar. Bunun üzerine Fârisiler çok sinirlendiler ve emirlerinin görüşünü yanlış buldular.

Savaş Başlıyor

Rüstem, İslamiyet'i kabul etmeyince; Muğire b. Şu'be ondan cizye vermesini istedi. Onlar bağırıp çağırdılar: "Aramızda sulh ve barış yoktur." dediler.

Muğire (r.a.): "Biz mi geçip size geleceğiz yoksa siz mi geleceksiniz?" dedi. Rüstem "Kesinlikle biz size geleceğiz" dedi. Müslümanlar onlar geçinceye kadar beklediler ve onlara saldırdılar.

Sa'd (r.a), müslümanların önünde öğle namazı kıldırdı ve onlara bir hutbe okudu. Hutbesinde onları savaşmaya teşvik etti ve şu âyeti okudu:

"Andolsun ki Tevrat'tan sonra Zebûr'da da 'Yeryüzüne mutlaka iyi kullarım varis olacaktır.' diye yazmıştık." (Enbiya, 105)

Okuyucular cihad âyetleri ve sûrelerini okudular. Sa'd (r.a) dört tekbir getirdi. Ondan sonra saldırıya geçtiler. O gün akşama kadar savaştilar. Akşamleyin geri çekildiler.

Sa'd (r.a) hastalanmıştı ve vücudunda çıbanlar çıkmıştı. Onun için ata binemiyordu. Karargâhta sedirin üstünde uzanmış, askerleri oradan izliyor ve yönetiyordu. Ordunun sağ kanadından Cerrir bin Abdullah sorumluydu. Sol kanadından ise Kays bin Mekşuh sorumluydu.

Fârisiler önce fillerle müslümanların üzerlerine saldırdılar. Onların birliklerini dağıttılar. Müslümanların Atlarını da bir korku sardı ve onlar kaçmaya başladılar. Ancak Piyadeler yerlerinde sabit kaldılar. Sa'd (r.a)'ın karısı Hasafe'nin kızı Selma bunu görünce korktu: "Ey takatim! Bugün takatim yoktur." dedi. Sa'd (r.a) sinirlendi ve ona bir tokat attı. "Sen teselli edecek yerde onları korkutuyorsun." dedi.

Sa'd (r.a)'ın yanında, defalarca şarap içtiği için kendisine had cezası uygulanan bir adam vardı. En son Sa'd (r.a) ona pranga vurmuştu ve onu savaşa komuta ettiği binanın altında tutuyordu. O

adam atların bulundukları evin etrafında cirit attıklarını görünce şöyle dedi.

“Atların kanalda yığılmaları benim de zincirlerle bağlı olmam üzüntü için yeterlidir. Kalktığımda demirler bana mani olup kapıya takılıyorum. Ben mal ve servet sahibiydim. Arkadaşlarım vardı. Fakat şu an tek başıma, yapayalnız terk edilmişim.”

Bu adam daha sonra Sa'd (r.a)'ın annesi Zehra'dan kendisini serbest bırakmasını ve Sa'd (r.a)'ın atını istedi. Ona akşam üzeri tekrar gelip, ayaklarını bağlayacağına dair yemin etti. Zehra hanım onu bıraktı. O, Sa'd (r.a)'ın atına bindi ve çok kahramanca savaştı.

Sa'd (r.a) kendi atına bakıp onu tanıyor fakat: “Yok olamaz bu benim değil.” diyordu. Atın üzerindeki adamı Ebû Mihcen'e benzetiyor: “Olamaz o bağlanmıştı.” diyordu.

Ebû Mihcen es-Sekâfi akşam üzeri tekrar döndü ve kendi ayaklarına prangayı kendisi vurdu. Sa'd (r.a) aşağıya indi. Bakı ki atı ter içinde kalmış. “Bu nedir?” dedi. Ona Ebû Mihcen'in olayını anlattılar. Çok sevindi ve onu serbest bıraktı. Ebû Mihcen de içkisinden vazgeçti ve tevbe etti.

Bir müslüman Sa'd (r.a)'ın hakkında şu mısraları söylemiştir:

“Savaştık, ta ki Allah'ın yardımını geldi.

Sa'd (r.a) ise Kadisiye kapısında durmuştu.

Birçok kadın iman ettiler.

Fakat Sa'd'ın kadınlarında uğurlu biri yoktur.”

Sa'd insanlara gelerek bacaklarında bulunan yaralardan dolayı özür beyan etti. İnsanlar onun bu özrünü kabul ettiklerini söylediler. Ve yine Sa'd'ın bu beyitleri söyleyen hakkında da şu bedduayı yaptığı söyleniyor.

“Allahım bu adam yalan söylüyorsa veya bunu gösteriş ve riyakârlık için söylemişse; onun dilini ve elini kes.” Bu duadan son-

ra o adam iki saf arasında duruyorken bir ok geldi onun diline saplandı, dilinin bir tarafı kurudu ve ölünceye dek konuşamadı.

Cerir bin Abdullah el-Becelî şöyle der:

“Benim ismim Cerir. Künyem Ebû Amr.

Sa'd köşkteyken Allah bize fethi nasib etti.

Sa'd köşkten indi ve şöyle dedi.

Ben Becile'yi istemem, fakat hesap günü ecirlerini umuyorum.

Onların atları atlarla çarpıştılar, biniciler de çarpışmaya girdiler.

Onların atları kahramanca kendi alanında savaştılar,

Sanki onlar develer gibi ağır yük taşıyorlardı.

Eğer Ka'ka bin Âmir ve Hammal bir araya gelmeseydiler,

Onlar taşımakta zorluk çekeceklerdi.

Bu olmasaydı; siz bağırmaya ve çağırmaya alışmıştınız.

Topluluğunuz sinekler gibi akıp giderdi.”

Kadisiye'nin Ermât günü diye bilinen ilk günü müslümanları çok zorladı, az kalsın Becile kabilesi yok olacaktı. Sa'd (r.a.), Esed kabilesini Becile kabilesinin yardımına çağırdı. Tuleyhe bin Huveylid, Hammal bin Mâlik, Rubeyl bin Amr ve Galib bin Abdullah birliklerinden çıkıp, düşmanlara saldırdılar ve Fârisiler'i durdurdular. Fakat bu uzun sürmedi. Düşmanlar baktılar ki onların filleri ilerlemiyorlar. Hemen çok şiddetli bir saldırı başlattılar. Sa'd sağdan ve soldan fillerin saldırısını ve atların da onlardan çekindiğini görünce Benî Temim'i çağırdı ve Âsım bin Amr'a haber yolladı ve ona şöyle dedi: “Siz deve ve at sahibi değil misiniz? Sizin bu filleri durduracak herhangi bir planınız yok mu?”

Ona: “Evet! Vallahi var” dediler. Âsım kavminden okçu ve maharetli kişileri çağırdı ve şöyle dedi:

“Ey okçular! Filleri oklarınızla kovun ve siz maharetli olanlar! Siz de onları arkadan vurun ve dağıtın.” Âsım onları korumaya

devam etti. Fakat savaş bütün şiddetiyle Esed kabilesinin üzerine yığılmıştı. Temim kabilesi savaşa istekli bir şekilde ve Âsım'ın görüşünü yerine getirerek başladılar. Fârisiler geri çekilmek zorunda kaldılar ve savaş akşama kadar devam etti. Karanlık basınca her iki taraf da savaş durdurdular.

Sa'd (r.a), yaralı ve şehitleri Uzeyb'e nakletmelerini istedi. Şehitler defnedildi. Kadınlar da yaralıları tedavi etmeye başladılar.

Irak'tan, Hâlid bin Velid komutasında askerler, Şam'ın Yermuk bölgesinde savaşan askerlere yardım etmek için çıkmışlardı. Fakat müslümanlar orayı fethedince mü'minlerin emiri Ömer, Ebû Ubeyde'den, Hâşim bin Utbe bin Ebi Vakkas'ın komutasında Irak'a gitmelerini istedi. Onların sayısı altı bin idi. Beş bin kişi Rebi ve Mudar'dan, geri kalan bin kişi de Yemen tarafından Hicaz halkındandı.

Askerlerin önünde Ka'ka bin Amr et-Temimi vardı. Ka'ka çok seri bir şekilde onları Ağvâs diye adlandırılan savaşın ikinci gününün sabahında savaş meydanına ulaştırdı. Bin kişiden oluşan öncü birlik Ka'ka ile birlikteydi. Ka'ka onları onar kişiden oluşan mangalara ayırdı ve her bir mangayı diğer manganın takip etmesini emretti.

Kendisi de ilk mangayla birlikte gitti. Savaşa katıldı ve tek tek çarpışma istedi. Ona karşı Zü'l Hâcib Behmen Câzeveyh çıktı. Ka'ka onu öldürdü ve ikinci defa tek tek çarpışma istedi. Bu defa da ona Birzan ve Bindevan çıktılar. Ka'ka'nın yanına da Zibyan bin Hâris geldi ve her birisi kendi hasmını öldürdü. İnsanlar bu kahramanların hasımlarını öldürmelerine ve Ka'ka'nın gönderdiği mangaların art arda gelmelerine çok sevindiler. İkinci gün Fârisiler için çok zor bir gün olmuştu. Çünkü onlar birinci gün gibi fillerle savaşamıyorlardı. Fillerin gücü kırılmıştı. Savaş gecenin bir bölümü geçinceye dek devam etti. İnsanlar sakinleşti ve bu geceye "Sevad" (Fısıldaşma) ismi verildi. İlk geceye de "Sakinlik" ismi verilmişti.

Üçüncü günün sabahı ki bu güne de “Amvâs” ismi verilmişti. İnsanlar saflara dizildiler.

Fârisiler fillerin eksiklerini tamamlamışlardı. Hâşim bin Utbe de o gün beraberindeki askerlerle birlikte oraya ulaşmıştı. O da Ka'kanın yaptığı gibi beraberindekileri yetmişer kişiye ayırdı. Onları art arda gönderdi.

Amvâs'ın başlangıcı her iki taraf için de çok zor olmuştu. Fârisiler'in filleri ilk günde yaptıkları savaşı tekrar yaptılar. Sa'd (r.a), Fârisiler'den müslüman olanlara: “Fillere karşı bir şey yapılamaz mı?” diye sordu. Onlar “Evet gözleri ve dudakları” dediler. Sa'd (r.a), Benî Temim'den Âsım ve kardeşi Ka'ka'yı çağırdı. Onlara: “Siz beyaz file saldırın.” dedi. Esediler'den de Hammal bin Mâlik ve Rubeyl bin Amr'ı çağırdı. Onlara da: “Siz uyuz hastalığına yakalanmış fili bulun, ona saldırın.” dedi. Her iki grubu da savaşçı fillerin üzerine gönderdi. Kendilerine tahsis edilen fillerin gözlerini oydular. Bu filler domuz gibi bağırmaya başladılar. Uyuz olan fil de geri döndü ve kendini Atık nehrine attı. Diğer filler de onu takip ettiler. Beyaz fil de öldürüldü. Fârisiler'in safları dağıldı. Savaş akşama dek devam etti.

O geceye “Hureyr” denildi. Müslümanlar yatsı namazlarını kıldıktan sonra savaş tekrar başladı ve sabaha dek devam etti.

Galibiyet, sabredenlere nasib olmuştu. Savaşta her iki taraf ciddi bir şekilde yorulmuşlardı. Çünkü onlar hiç uyumadan sabaha kadar savaşmışlardı.

Ka'ka müslümanları çağırdı ve onları sabra teşvik etti. Kabilelerin liderlerini adamlarıyla birlikte çağırdı. Daha öğlen olmadan Hürmüzan ve Birzan geri döndüler. Şiddetli bir rüzgâr esti. Rüstem'in çadırını kökten söktü ve Atık nehrine attı. Rüstem kendisini yiyeceklerini taşıyan ve o anda yanında duran bir katırın gölgesine attı.

Ka'ka ve beraberindekiler Rüstem'in yanına ulaştılar. Hilal bin Allefe, Rüstem'in altında bulunduğu katıra bir darbe indirdi.

Ancak o, Rüstem'in altında olduğunu bilmiyordu. Rüstem Atik nehrine doğru kaçtı, kendini nehre attı ve yüzmeye başladı. Hilal de seri bir şekilde onun arkasına düştü ve onun ayaklarını tuttu. Onu çekti, kıyıya çıkardı ve öldürdü. Öldürdükten sonra onun tahtına çıktı ve şöyle haykırdı: “Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki; Rüstem'i öldürdüm. Bana gelin ey müslümanlar!”

Müslümanlar ona doğru süratli bir şekilde geldiler ve bu olay onların azmini daha da artırdı, Fârisilerin ise gücünü zayıflattı. Fârisiler yenildiler ve art arda Atik nehrine doğru koştular. Onlar, Atik nehrini⁶³ geçmek isterken müslümanlar onlara saldırdılar ve tam otuz bin kişiyi öldürdüler. Bu gün “Kadisiye Günü” diye biliniyor.

Sa'd (r.a), mü'minlerin emiri Hz. Ömer'e zaferin haberini yazıp gönderdi. Sevvad zorla alındı. Daha sonra onlardan cizye alınmak üzere anlaşma yapıldı. Karşı çıkanların malı müslümanlara ganimet oldu.

Yönetimi ele alan Câlinus, Kadisiye Savaşı'nın hezimetini ve Rüstem'in ölümü üzerine bir emir göndererek Fârisiler'i geri çekti.

Aynı anda Sa'd (r.a) da; Zühre bin Hüveyye'ye Fârisiler'in topluluklarını dağıtma emrini verdi. Ka'ka bin Amr'ı güneye, Şureyhbil bin Semt'i de kuzeye gönderdi.

Hâlid bin Urfuta'ya da ganimetlerin toplanması ve şehitlerin defnedilmesi görevini verdi.

Hâlid bin Velid'in fethettiği Irak halkı ise verdikleri sözlerden vazgeçip Hâlid'e vaadlerini unuttular. Tekrar eski dinlerine döndüler ve Fârisiler'in kendilerini zorladıklarını ve bu zorlama neticesi böyle davrandıklarını ileri sürdüler. Müslümanlar da onların ileri sürdükleri bu iddiaları kabul ettiler. Çünkü onlar daha yeni müslüman olmuşlardı.

63 Atik, Fırat nehrinin bir koludur.

Mü'minlerin emiri Ömer bin Hattab, Sa'd bin Ebî Vakkas'a bir mektup yazdı. Mektupta Sa'd bin Ebî Vakkas'ın İran şehirlerine gitmesini, kadın ve çocukları da Atik nehrinin yanında çok iyi bir koruma altına bırakmasını emretti.

Sa'd (r.a), öncü kuvvetin başına Zühre bin Huveyye'yi getirdi. Daha sonra diğer komutanlar onu takip ettiler. Sa'd (r.a) yerine yeğeni Hâşim bin Utbe'yi bıraktı ve askerlerle birlikte çıktı. Yol gösterenlerin başına da Hâlid bin Urfuta'yı getirdi. Zühre, Bürse mevkiinde Büsbühra'yla karşılaştı ve onunla savaşa tutuştu. Büsbühra yaralandı ve Babil'e kaçtı. Orada Kadisiye'den kaçan birçok birlikler, Nehrecan, Mihran Razi ve Hürmüzan gibi liderler bir araya gelmişlerdi ve onların başına da Feyruzan getirilmişti. Fakat çok zaman geçmeden Büsbühra aldığı darbe sonucu öldü.

Bürse'nin emiri Dihkan, müslüman oldu ve Zühre'ye, Fârisiler'in Babil'de toplandıklarını haber verdi. O da Sa'd bin Ebî Vakkas'a durumu anlattı. Bunun üzerine müslümanlar Babil'e girdiler ve onlarla savaşılmaya başladılar. Allah'ın yardımıyla onları yendiler. Hürmüzan, Ahvaz'a doğru kaçtı. Feyruzan da Nihâvend'e doğru kaçtı. Nehrecan ve Mihran Razi de Medain'e doğru hareket ettiler. Müslümanlar karşılaştıkları Fârisiler'in birliklerini Allah'ın yardımıyla bir, bir yeniyorlardı. Sonunda Bühisire girdiler. Oradan onlara Medain'deki beyaz köşkler görüldü. Sa'd bin Ebî Vakkas beraberindeki askerlerle birlikte Dicle nehrini geçmek istedi. Diğer taraftan yani çıkış tarafında Âsım bin Amr, altı yüz kahramanla onları koruyordu. Müslümanlar suya girdiklerinde Sa'd onlara "Allah'tan yardım istiyoruz. Ona tevekkül ediyoruz. O bize yeterlidir ve O en iyi vekildir. Ondan başka hiçbir güç ve kuvvet yoktur. O büyük ve uludur." diye söyleyin, dedi ve atını Dicle'ye sürdü. Müslümanlar da hiçbir fire vermeden Dicle'ye girdiler.

Müslümanlar Dicle'nin öbür tarafına geçince Fârisiler önlerinden kaçıp, Medain'e girdiler. Müslümanlar da onları takip et-

tilerse de beyaz sarayın korumalarından başka hiç kimseyi bulamadılar. Sa'd (r.a) onları Selman-ı Fârisi'nin diliyle üç gün İslam'a davet etti. Üçüncü gününde sarayı teslim etiler. Sa'd (r.a) orada ikamet etti. Onun eyvanını da mescid yaptı ve şu âyeti okudu. *"Onlar geride nice bahçeler, pınarlar, ekinler, güzel konaklar, zevk ve sefasını sürdükleri nice nimetler bırakmışlardı. İşte böylece biz de onları başka bir topluma miras bıraktık."* (Duhan, 25-28)

Sa'd (r.a), şükür için sekiz rekât namaz kıldı ve hicretin on beşinci senesinin safer ayında, eyvanda cuma namazı kıldırıldı. Bu cuma namazı Irak'ta kılınan ilk cuma namazı olmuştur.

Sa'd (r.a), Kısra Yezdicerd'in arkasından seriyeler gönderdi ve ganimetleri toplamaya başladı. Ganimetlerin en değerlisi Kısra'nın elbiseleri, tacı, kılıcı ve eyvanın halılarıydı. Bu eyvan dört köşeliydi ve atmış direk üzerindeydi. Halılar da onun büyüklüğündeydi. Altın ve gümüşle süslenmişti. Onun üzerinde Kısra'nın bütün mülkü; kaleleri, nehirleri, ağaçları, iklimleri ve ziraat ürünlerinin resimleri çizilmişti.

Bu arada Zühre, üzerinde Kısra'nın elbiseleri bulunan bir katarı Fârisiler'den almış ve Sa'd (r.a)'a göndermişti.

Sa'd (r.a), ganimeti beşe ayırdı ve Selman'a dağıtma emri verdi. Selman mücahitlere beşte dördünü dağıttı. Her birisine on iki bin düştü. Sa'd (r.a) dağıtması mümkün olmayan halıların beşte dördünü ve Kısra'nın elbiselerini, Beşir bin Hasâsiye ile mü'minlerin emiri Hz. Ömer'e gönderdi.

H. Ömer, bunları görünce: "Bunları yerine getiren toplum güvenilirdir." dedi. Ali bin Ebû Tâlib ona "Sen temizsin senin yöneticilerin de temizdir. Sen yeseydin senin yöneticilerin de yiyeceklerdi." dedi.

Yezdicerd, Hülvan'a kaçmıştı. Yolda bütün gücünü toplamış ve Celûla'yı da mevzilendirmişti. Kısra bu kuvvetlerin başına "Mihran'ı" tayin etmişti. Kendisi de koşarak Hülvan'a ulaştı.

Sa'd (r.a) bu durumu Hz. Ömer'e bildirdi. Hz. Ömer onun Medain de kalmasını Celûla'ya da yeğeni Hâşim bin Utbe bin Ebî Vakkas'ın komutasında bir ordu göndermesini öncü birliğin başında da Ka'ka'nın olmasını emretti.

Sa'd (r.a), Hz. Ömer'in dediğini yaptı. Müslümanlar Celula'ya doğru hareket ettiler. Onların etrafını sardılar ve onların bütün kaçış yollarını kapattılar. Bu savaşta onlardan tam yüz bin kişiyi öldürdüler. Öyle ki her yer ölülerle doldu.

Daha önce Medain'den aldıkları ganimetin hemen hemen aynısını buradan da aldılar. Hâşim bin Utbe, Ka'ka'dan onları takip etmesini istedi. Ka'ka hemen harekete geçti. Mihran'ı yakaladı ve onu öldürdü. Feyruzan ise kurtuldu ve kaçtı. Hâşim ganimetin beşte birini Ziyad bin Ebî Süfyan, Kuzâî bin Amr ve Ebî Müfferiz el-Esved'le birlikte amcası Sa'd (r.a)'a gönderdi.

Hâşim bin Utbe Celula'da kaldı. Ka'ka ise halifenin Sa'd (r.a)'a verdiği emir üzerine Hülvan'a doğru hareket etti ve Hülvan'a girdi. Buranın halkı cizyeyi kabul ettiler. Kisrâ ise kaçtı. Ka'ka orada ikamet etti.

Sa'd (r.a), Tikrit, Musul, Masbezan, Karkiya ve çevresini fethetmek için ordu gönderdi.

Sahâbiler Medain'de rahat bir hayat süremediler. Sa'd (r.a) bu konuyu Hz. Ömer'e bildirdi; bunun üzerine Kûfe'yi şehir yaptılar. Hicretin on yedinci senesi muharrem ayında oraya yerleştiler.

Sa'd (r.a), Kûfe'de bir mescid, kendisine de bir köşk ve mihrabın karşısında da beytül mâl yaptırdı. Diğer insanlar da câminin etrafında evlerini kamıştan yapmışlardı. Fakat bir sene geçmeden hepsi yandılar. Bu durumu Hz. Ömer'e bildirdiler. Hz. Ömer fazla israfa ve lükse girmeden kerpiçle yaptırmalarına izin verdi. Sa'd (r.a)'a çarşıya yakın bir köşk yaptılar. İnsanların gürültüsü Sa'd (r.a)'ı konuşmaktan alıkoyuyordu. Onun için kapısını kapatıyor

ve: “Seslerinizi benim yanımda kesin.” diyordu. Ömer bin Hattab bunu duyunca Muhammed bin Mesleme’yi Kûfe’ye gönderdi. Ondan Kûfe’ye vardığında; odun toplayıp, köşkün kapısını yakıp, seri bir şekilde dönmesini istedi.

Muhammed, Kûfe’ye varır varmaz Hz. Ömer’in verdiği emri yerine getirdi. Sa’d (r.a)’dan hiç kimseye kapısını kapatmamasını ve kapısına da insanları engelleyecek herhangi bir kimseyi koymamasını istedi. Sa’d (r.a) bu emirleri yerine getirdi.

Hicretin yirmi birinci senesinde İran halkı, her yerden toplanıp Nihâvend’de bir araya geldiler. Sa’d (r.a), bütün bunları Ömer’e bildirdi.

Bütün bunlarla birlikte Kûfe halkı, Sa’d (r.a)’a karşı ayaklandılar ve her konuda ondan şikâyetçi oldular. Bu şikâyetleri yönlendiren ise Cerrah bin Sinan el-Esedî ve arkadaşlarıydı. Bunlar Hz. Ömer’e gidip onu şikâyet ettiklerinde Hz. Ömer, onlara:

“Elinizde delil olmasına rağmen; sizin böyle bir zamanı tercih etmeniz yani düşmanların size karşı savaşmak üzere bir araya geldiğini, Sa’d’ın da onlara karşı savaşmaya hazırlandığı bir zamanda gelmeniz çok büyük bir talihsizliktir. Fakat bu demek değildir ki, sizin şikâyetinizi nazarı itibara almayacağım.”

Daha sonra Muhammed bin Mesleme’yi haber alması için Kûfe’ye gönderdi. Muhammed bin Mesleme Kûfe’ye vardığında kabile, aşiret ve camileri ziyaret etti. Onun gittiği her yerde herkes Sa’d (r.a)’ı hayırla yad ediyorlardı. Cerrah bin Sinan ve arkadaşları hariç. Onlar ne iyi ne de kötü hiçbir şey söylemediler. Nihayet Benî Abs’in yanına vardı.

Onlardan bir adam kalktı. İsmi Ebû Sa’d Usâme bin Kâtâde’ydi. Şöyle dedi: “Sen bizi mecbur ettiğin için söyleyeceğim. Sa’d eşit bir şekilde dağıtmıyor, halk arasında adaletle hükmetmiyor, seriyelere kendisi katılmıyor” dedi. Bunun üzerine Sa’d (r.a) beddua ederek şöyle dedi.

“Allahım! Eğer bu adam yalan ve gösteriş için bunu söylediye; onun her iki gözlerini kör et, ailesini çoğalt ve onu fitnelere maruz bırak.” Bu bedduadan sonra onun her iki gözü de kör oldu. Yanında on kız çocuğu birikti. O bir bayandan haber alır almaz ona gidiyordu. İsteddiği sonucu alamayınca da: “Bu; mübarek adam, Sa’d’ın bedduasıdır.” diyordu. Daha sonra Sa’d (r.a), Cerrah ve arkadaşlarına da beddua etti. Onların bedenlerinde kaşıntı hastalığı çıktı. Mallarının da musibete uğradığı söyleniyor.

Muhammed bin Mesleme (r.a), halifenin emri üzerine Kûfe halkını Nihâvend halkına karşı savaşmaya hazırladı. Daha sonra Sa’d, Muhammed bin Mesleme, Cerrah ve arkadaşları Hz. Ömer (r.a)’n yanına gittiler.

Hz. Ömer (r.a); Sa’d’ın nasıl namaz kıldırdığını sordu. “İlk iki rekâtı uzatıyor, son iki rekâtı da hafifletiyor. Ona tâbi olduğumda Peygamber’in namazından farklı görmüyorum.” dedi. Hz. Ömer: “Bu senin tahminindir ey Eba İshak!” dedi.

Hz. Ömer, Sa’d bin Ebî Vakkas’a “Arkandan yerine kimi bırakmak istersin?” dedi. Sa’d (r.a) “Abdullah bin Abdullah bin Utban” dedi. Hz. Ömer onu Sa’d’ın yerine atadı. Göreve atanan Abdullah çok yaşlı ve sahâbilerin ileri gelenlerindendi.

Sa’d bin Ebî Vakkas görevinden uzaklaştırıldı, ancak bunun nedeni acizliği veya hainliği değildi. Hz. Ömer şikâyet edenleri de tehdit etti ve onları cezalandırmak da istedi. Fakat cezalandırırsa, bir daha hiç kimsenin gelip onları şikâyet edemeyeceğini düşünerek vazgeçti. Sa’d (r.a) sekiz seneye yakın Irak’ın emirliğini yaptı. Güçsüzlüğü veya hainliğinden dolayı uzaklaştırılmadı.

Sa’d (r.a), geri kalan ömrünü de sıradan bir vatandaş olarak sahâbilerin içinde geçirdi. Onun, insanların ve sahâbilerin arasına değeri çok büyüktü. Hiçbir karar ve emir onunla istişare yapılmadan alınmıyordu.

Mü'minlerin emiri Hz. Ömer yaralandı ve öleceğini anladı. Hilafet işini altı kişi arasında karar verilmesi için şuraya bıraktı. Onlar; Osman bin Affan, Ali bin Ebû Tâlib, Talha bin Ubeydullah, Zübeyr bin el-Avvam, Sa'd bin Ebî Vakkas ve Abdurrahman bin Avf idiler. Allah (c.c.) onlardan razı olsun.

Hz. Ömer bunlar arasından bir kişiyi halife olarak tayin etmekten çekinerek şöyle dedi:

“Ben onların sorumluluğunu hem diriyken ve hem öldükten sonra taşıyamam. Allah iyiliğinizi isterse; bunlardan en hayırlısının üzerinde birliğinizi sağlayacaktır. Nasıl ki Peygamber'den sonra en hayırlınız üzerinde birleşmenizi sağlamıştı.” dedi. Onun cennetle müjdelenen yedinci kişiden şûrada bahsetmemesi takvasının mükemmelliğine delalet ediyor. O kişi amcasının oğlu Said bin Zeyd bin Amr bin Nufeyl'dir. Bu zat onun amcasının oğlu olduğu için, onu şûraya dahil etmedi. “Dahil etsem akrabam olduğundan dolayı seçilmesinden korkuyorum” dedi. Onun için dahil etmedi.

Cennetle müjdelenen on kişiden Ebû Ubeyde, hicretin sekizinci yılında taun hastalığından vefat etti. Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer de vefat ettiler.

Geriye yedi kişi kalmıştı.

Hz. Ömer: “Şûra heyetine oğlum Abdullah da katılır. Fakat elinde hiçbir şey yoktur. Yani şûrada hazır bulunur, hiçbir yetkiye sahip değildir. Belki sadece nasihatte bulunur.” dedi. Süheyb bin Sinan er-Rûmî'ye üç güne kadar, yani şûranın bitimine kadar namaz kıldırmasını ve bu iş, sağlam bir karara bağlanana kadar şûra üyelerinin bir araya gelmelerini ve onlara vekaleten bazı insanların tayin edilmesini vasiyet etti. Şûrayı denetlemek için tam elli adam seçildi. Onların başına da Ebû Talha el-Ensârî ve Mikdad bin Amr el-Kindi getirildi.

Hz. Ömer vefat edince onun kabrine oğlu Abdullah, Süheyb ve şûra üyeleri indiler. Namazını Süheyb kıldırdı.

Hız. Ömer'in şûrayı altı kişiden birini halife seçmeleri için belirlediğı zaman:

“Eğer Sa'd seçilirse iyi. Seçilmezse de seçilen halife ondan yararlanıın. Çünkü ben onu hıyanet veya zafiyetten dolayı Kûfe'den azletmedim” dediğı rivâyet edilmiştir.⁶⁴

Hız. Ömer'in defni ve diğeri işler bitince bazıları Mikdat bin Amr'ın şûra heyetini Misver bin Mahreme'nin evinde bazıları Hız. Âişe'nin hücresinde, bazıları da beytülmalda, bazıları Kays'ın kızı ve Dehhak'ın kardeşi Fatma'nın evinde topladığını söylemektedirler. Allah daha iyi bilir. Talha bin Ubeydullah (r.a.) Medine'nin dışındaydı. Ebû Talha el-Ensârî onların nöbetini tuttu.

Amr bin As ve Muğire bin Şû'be geldiler ve kapının önünde oturdular. Sa'd (r.a.) onları kovdu.

Şûra heyeti kararlarını Abdurrahman bin Avf'ın eline verdiler. O, onların en iyisini müslümanlar için seçecekti. Çünkü o daha önce bu işten çekilmişti. İstişare etti. Daha sonra kendi görüşüyle amel etti.

Osman bin Affan'a biat edildi. Şûra heyeti muvafakat ettiler, dinlediler ve itaat ettiler. Nitekim bütün müslümanlar da muvafakat ettiler.

Sa'd (r.a.), Zinnûreyn Osman'la Beraber

Sa'd (r.a.), Osman bin Affan'ın ilk günlerinde Medine'de kalıyordu. Bütün işlerde onunla istişare ediliyordu. Özellikle çok önemli işler olduğunda, hep onunla istişare ediliyordu. Onun kıymeti, İslam toplumunun tamamında bilinirdi.

Hız. Osman, Muğire bin Şûbe'yi Kûfe valiliğinden azletti. Onun yerine Sa'd (r.a.)'ı tayin etti. Sonra onu da azletti ve onun yerine Velid bin Ukb'e'yi tayin etti. Yine Sa'd (r.a.)'ın azli zâfiyet ve

64 Taberani (320) İbni Hacer el-İsâbe 4/163

hiyanetten dolayı değildi. Belki de Medine’de ikamet edip, şura üyeleri arasına dahil olması içindi.

Hız. Osman’ın zamanı hemen hemen sonuna kadar hayırlı bir zamandı. Çünkü fitnenin boynuzu kırılmıştı.

Sa’d (r.a.) Medine’de insanlara yol gösteriyor, insanlar da ona tâbi oluyorlardı. O, büyük sahâbilerden ve cennetle müjdelenenlerden biriydi.

Fitne Zamanında

Sa’d (r.a.), fitnelerden uzak durdu. O ne Cemel vak’asında, ne Siffin Savaşı’nda ve ne de Hakem olayında bulundu. O çok değerli ve liderliğe layık olan biriydi.

Ömer bin Sa’d, babasından rivâyet ederek şöyle der:

“Oğlu Âmir babasının yanına geldi. Babası: “Ey oğulcuğum! Fitnenin başı olmamı ister misin?” dedi. “Hayır Vallahi! Bana bir kılıç verilirse ve onunla bir müslümana vursam kılıcım geri gelir, onunla bir kâfiri vursam onu öldürür.”

Ben Resulullah (s.a.v.)’den şunu işittim:

“Allah, ihlâslı ve takva sahibi zengini sever”⁶⁵

Âmir bin Sa’d rivâyet ederek şöyle der:

“Sa’d bin Ebî Vakkas develerinin arasındaydı. Oraya oğlu Ömer geldi. Sa’d (r.a.) onu görünce şöyle dedi: “Bu binicinin şerinden Allah’a sığınıyorum” dedi. Oğlu Ömer atından indi ve ona: “Sen deve ve koyunlarının arasına girmişsin, insanlar liderlik münakaşası yapıyorlar.” dedi.

Sa’d (r.a.) onun göğsüne vurdu ve şöyle dedi: Sus ben Peygamber’den şunu duymuştum: “Allah, ihlâslı ve takva sahibi zengini sever”⁶⁶

65 Ahmed 1/168, Ebû Nuaym, Hilye, 1/94

66 Müslim, Kitabü’z-zühd (2965)

Hüseyin bin Hârice rivâyet ederek şöyle der: “Osman bin Affan öldürüldüğünde fitneyi ayıramadım ve ‘Allah’ım sığınacağım bir hakkı bana nasip et’ dedim.”

Bu arada rüyamda dünyayı ve âhireti gördüm. Onların arasında bir duvar vardı. Duvara çıktım baktım ki bir grup insan vardır: “Biz melekleriz” dediler.

“Şehitler nerede?” dedim. “Yukarıya çık” dediler. İki basamak yukarıya çıktım. Baktım ki Muhammed (s.a.v.) ve İbrahim (a.s.) oturuyorlar.

Hz. Muhammed (s.a.v.), İbrahim’e “Ümmetim için mağfiredile” diyordu. Hz. İbrahim ona; “Sen bilmiyorsun, senden sonra onlar ne yaptılar? Onlar senden sonra birbirinin kanını döktüler ve imamlarını öldürdüler. Dostum Sa’d (r.a.)’ın yaptığı gibi yapsaydılar ya” dedi.

Hüseyin devam ediyor. “Ben Sa’d’a geldim. ‘Bir rüya gördüm’ dedim ve anlattım. Çok sevindi ve ‘İbrahim’in dostu olmayan kimse zarardadır’ dedi. Ona ‘Sen hangi tarafı tutuyorsun?’ dedim. ‘Hiç birini tutmam’ dedi. ‘Bana neyi tavsiye ediyorsun?’ dedim. ‘Senin koyunların var mı?’ dedi. ‘Hayır’ dedim.

“O zaman kendine koyun al ve bu işin açığa kavuşmasına kadar onlarla uğraş.” dedi.⁶⁷

Onun yeğeni Hâşim bin Utbe ona gelerek şöyle dedi. “İşte şurada yüzbin kılıç seni bekliyorlar. Sen bu işe daha layıksın” dedi. Sa’d (r.a.) ona: “Ben bunlardan sadece bir kılıç istiyorum. Öyle bir kılıç ki müslümana vurduğumda kesmez, kâfire vurduğumda keser” dediği rivâyet edilmiştir.⁶⁸

Âmir bin Sa’d rivâyet ediyor: “Babam, Peygamber’in sahâbîlerinin ihtilaflarını görünce bir tarla aldı. Ailesiyle birlikte oraya çekildi.”

67 Hakim, 3/501

68 el-İsâbe 2/33

Sa'd (r.a)'ın Vefatı

Sa'd (r.a) hayatının son döneminde Hamrâu'l Esed tarafında⁶⁹ inşâ ettiği evine çekildi ve orada yaşadı. Akik'te vefat etti. Medine'ye taşınıp oraya defnedildi.

Mus'ab bin Sa'd rivâyet ediyor: “Babam ölüm döşeğindeyken başı kucağımdaydı. Ben ağladım. Başını kaldırdı: “Ey oğlum! Niye ağlıyorsun?” dedi. “Senin bu halini gördüğüm için ağlıyorum” dedim.

“Ağlama! Şüphesiz Allah bana azap vermez. Ben cennet ehliyim. Allah mü'minleri yaptıkları iyiliklerle hesaba çekiyor.”⁷⁰ dedi.

Zührî rivâyet ediyor: “Sa'd (r.a) ölüm döşeğindeyken yırtık bir cübbe parçası istedi. “Beni onunla kefenleyin. Çünkü ben onunla Bedir günü müşriklerle savaşmıştım ve o günden beri de onu bu gün için saklamıştım” dedi.

Abbâd bin Abdullah bin Zübeyr, Hz. Âişe'den rivâyet ediyor. “Sa'd (r.a) vefat ettiğinde, Peygamber'in hanımları onun cenazesinin camiden geçmesini istediler. Onların isteği yerine geldi. Cenazesi hücrelerinde durduruldu. Onlar da onun için namaz kıldılar.

Ümmü Seleme ağladı ve şöyle dedi.

“O sahâbîlerin en faziletlisi ve muhâcirlerin en sonuncusudur”.

Sa'd (r.a), hicretin elli beşinci senesinde 85 yaşına yaklaştığı sırada vefat etti. Medine'nin valisi olan Mervan bin Hakem, cenaze namazını kıldırdı.

Rahmetullahi aleyh.

69 Hamraül-Esed, Medine'nin güneyine 13 km. uzakta olan bir yerdir. Peygamber Uhud Savaşı'nda Kureyşlileri kovduğu zaman bu yere kadar gitmiştir.

70 İbni Sa'd, Tabakât

Sa'd (r.a)'ın Vasiyeti

Âmir bin Sa'd babasından şöyle rivâyet ediyor: Sa'd (r.a) şöyle dedi: Ben hastalandım ve ölümden döndüm.⁷¹ Peygamber beni ziyaret etti ona şöyle dedim.

“Ey Allah'ın Rasûlü! Benim malım çoktur. Benim vârisim sadece bir kızım vardır.⁷² Bana malımın üçte ikisini vermeyi tavsiye ediyor musunuz?” O: “Hayır” dedi. “Yarısını” dedim. O, yine “Hayır” dedi. “Üçte biri” dedim. O: “Tamam, üçte biri de çoktur. Çocuklarını zengin bir şekilde bırakman, onları aç ve insanlara elini açar bir şekilde bırakmandan daha hayırlıdır. Onlara verdiğin her lokma ile sana sevap yazılıyor. Karına verdiğin lokma ile dahi sana sevap yazılıyor. Fakat senden bazıları yarar, bazıları da zarar görünceye kadar yaşayacağın umulur. Allah'ım sahâbilerimin hicretini hayırlı kıl. Onları dinden çıkmaktan koru. Gariban olan kişi ise Sa'd bin Havle'dir. O Mekke'de vefat ettiği için Resulullah (s.a.v) ona üzüliyordu.”⁷³

Sa'd kısa boylu, sert mizaçlı, heybetli parmakları kalın ve kıllı bir adamdı. Onun gözleri herkesin göremediği uzağı görüyordu.

Sa'd (r.a) zengin ve servet sahibi biriydi. Onun kızı Âişe'den rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: “Babam Mervan'a⁷⁴ beş bin dinar zekât gönderdi. Öldüğünde de iki yüz elli bin dinar bıraktı. Sa'd (r.a) kavmin efendisiydi.

Ali bin Zeyd, o da Hasan'dan rivâyet etmiştir. Hasan şöyle der: “İnsanların heyecan içinde oldukları bir zamanda sahâbilerin en faziletlisi soruluyordu. Kime sorulsa herkes Sa'd bin Mâlik'i gösteriyordu.

71 Peygamber, Huneyn savaşına çıktığında Sa'd, Mekke'de çok şiddetli bir hastalığa yakalandı. Peygamber Cirane'den döndüğünde Sa'd'ı ziyaret etmişti.

72 O zaman sadece bir kızı vardı. Onun bütün çocukları ondan sonra olmuşlardı.

73 İbni Sa'd, Tabakat

74 Siyeru Alami'n Nübela

Baki bin Mahled'in Müsned'inde Sa'd'ın rivâyet ettiği iki yüz yetmiş hadis vardır. Sahihaynda otuz sekiz tane hadiste ittifak edilmiştir. On beş hadisi sadece Buhârî, on sekiz hadisi de tek başına Müslim Hz. Sa'd'dan rivâyet etmişlerdir.

SAİD BİN ZEYD

Radiyallahu Anh

Gönül fideğinde marifetullah gülleri yeşeren büyük sahabi Said bin Zeyd (r.a.), Fil hadisesinden 14 sene sonra, Allah Resûlü'nün nübüvvetinden 16 ve hicretinden 29 yıl evvel Mekke'de dünyaya geldi. İslam'ı ilk kabul edenlerden ve cennetle müjdelenmiş on kişiden birisidir. Nesebî bütün insanoğluna Allah müjdesini getiren Sonsuzluk Nebisiyle Ka'b'da birleşiyor.

Said bin Zeyd bin Amr bin Nefil, Adevi kabilesine mensup olup, Ömer bin Hattab'ın yakınıdır. Babası Zeyd ise Hz. Ömer'in amcasının oğludur. Zeyd Ebû A'ver diye de adlandırılmıştır.

Annesi Ba'ca bin Ümeyye'nin kızı olup, Huzâa kabilesindedir. Said nübüvvetten on beş sene önce dünyaya gelmiştir. Bu itibarla Resûlullah (s.a.v)'den yirmi beş yaş ve amca oğlu Ömer bin Hattab'dan on iki yaş küçüktür. Hz. Said (r.a.), 19 yaşındayken ebedi saadetin burcuna kondu. 12. Müslüman olarak hakikat yoluna ayakbastı.

Hanif Dini Üzere Yaşayan Bir Babanın Oğlu

Hz. Said'in babası yüksek zekâsı ve mümtaz seciyesi ile meşhurdu. Kendisi Resûller Serverinin bî'setinden evvel putperestliği terk eden bahtiyarlardandı. Hakikat güneşinin söndüğü, ilim ve irfan çeşmelerinin kuruduğu, ahlâksızlığın akrepleştiği, dalâlet ve küfrün boy saldıgı, beyinlerin imansızlık kezzabıyla kavrulduğu, kalplerin şeytanlara yayla olduğu, kız çocuklarının diri diri top-

rağa gömüldüğü o karanlık devirde Tevhid akidesine yol bulmak ve ona sâlik olmak, elbette yüksek bir basiret işidir. Hz. Said'in babası işte bu basireti haiz olan bir adamdı.

Kâinatın Efendisi bi'setinden evvel Zeyd'le karşılaşmıştı. Hz. Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın rivayet ettiğine göre karşılaşma şöyle olmuştu:

- Nebiyyi Muhterem (s.a.v.) Mekke civarında Zeyd bin Amr'e rastlamıştı. O zaman Allah Resûlü'ne henüz vahiy gelmemişti. Burada Allah'ın sevgilisine yemek takdim olunmuştu. Fakat Allah'ın Resûlü müşriklerin getirdiği bu yemekten yememişti. Zeyd de aynı yemekten yememişti. Ve şöyle demişti:

- Ben sizin putlarınız üzerine kestiğiniz hayvanları yiyemem. Ben ancak Allah'ın namı anılarak kesilen hayvanlardan yerim!

Zeyd bin Amr, Kureyş'in putlar namına hayvan kesmelerinden son derece müteessir olur, bu bâtil hareketi kınar ve şöyle derdi:

- Koyunu Allah yarattı, ona semadan yağmur yağdırdı, yerde ot bitirdi. Sonra siz onu, Allah'tan gayrisinin ismiyle kesiyorsunuz...

Tabii bu sözler kâfirleri çılgına döndürdü...

Hz. Said'in babası Zeyd, Allah Resûlü'nün nebiliginden evvel ölmüştü. Lâkin Hz. İbrahim (a.s.)'ın diniyle iman etmiş olduğu için mutlu bir insan olarak bekâ âlemine geçmişti.

Onlara seslenerek şöyle söylüyordu: "Ey Kureyş topluluğu! Zeyd bin Amr'ın nefsinin elinde tutan Allah'a and olsun ki, benden başka hiç kimse İbrahim'in dininde kalmamıştır." ve devamla "Allah'ım hangi şekilde sana ibâdet etmemden hoşlandığını bilseydim, o tarzda sana ibâdet ederdim. Fakat bilmiyorum." Bunu söyledikten sonra Rabbi için ellerinin üzerine secdeye kapanırdı.

Zeyd defalarca Hz. İbrahim dini olan Hanifliği bulmak için yeryüzünün değişik yerlerine gitmeyi düşünmüştü. O gitmeye

hazırlanınca hanımı Hadremî'nin kızı Safiyye, olayı amcası Hattab bin Nefil'e bildirdi. Amcası ise Zeyd'i kavminin dinini terk etmekle suçladı.

Nihayet bir gün düşündüklerini gerçekleştirmek için evinden ayrıldı. Musul ve Cizre'ye varıncaya kadar birçok rahip ve papazdan Hz. İbrahim'in dinini sordu. Oradan da Şam bölgesine doğru ilerleyip Belka'da bulunan bir rahibin yanına gitti. O günün şartlarında, Hz. İbrahim'in dini olan Haniflik hakkındaki son söz onda noktalanıyordu. Rahip ona:

“Hiç kimsenin sana hakkında doğruyu söylemeyeceği bir dini arıyorsun. Şu an senin memleketinde İbrahim'in dinini devam ettirecek bir peygamber doğacaktır. Kendi memleketine dön ve gönderilecek peygamberi bekle ve ona tabi ol. Çünkü o bu zamanda zuhur edecektir.” dedi.

Zeyd bu arada Yahûdilik ve Hıristiyanlık'ı da araştırmış ve onlarla da tatmin olamamıştı. Rahibin sözleri üzerine Zeyd süratle memleketine dönmek üzere yola çıktı. Lahm şehrine varınca bir saldırıya maruz kaldı ve orada öldürüldü.

Said, babasının öldürüldüğü dönemlerde on altı yaşlarında bir delikanlıydı. Amcası Hattab'ın kızı Fâtıma ile evlendi.

Said'in babası Zeyd amcası Hattab'dan korktuğu gibi Said de amca oğlu Ömer bin Hattab'dan korkuyordu.

Said'in Müslüman Oluşu

Resûlullah (s.a.v) İslam davasını yaymaya başladıktan sonra bunu duyan Said süratle Resûlullah'ın yanına gelerek müslüman olduğunu ilan etti ve sayıları pek az olan müslüman kardeşlerinin safında yer aldı. O sırada müslümanlar Erkam'ın evinde toplanmaya başlamamış ve onların sayısı on yediyi aşmamıştı. Hattab'ın kızı Fâtıma da kocası Said ile beraber müslüman olmuştu. Yani o, Mekke döneminin davetçilerinden ve Kur'an muallimlerindendi.

Resûlullah (s.a.v.), Erkam bin Ebî Erkam'ın evinde bazı sahâbîler ile görüşürken bazı evlerde de Resûlullah (s.a.v) ile görüşemeyen müslümanlar Resûlullah'ın anlattığı Kur'an âyetlerinin mütalaasını yapıyorlardı.

Said'in evi de İslam dâvâsının temelini oluşturan bu evlerden biriydi. Orada müslümanlar görüşüyor ve çalışma yapıyorlardı. Said'in evinde görüşenlerin başında, Habbab bin Eret eğitici olarak bulunuyordu.

Said bin Zeyd, hanımı Hattab'ın kızı Fatıma, Adevi kabilesine mensup Nuâym bin Abdullah en-Nehhâm da bu halkanın içinde yer alan diğer insanlardı. Bu halkalarda yer alan insanlar görüşmelerini gizli tutuyorlardı. Çünkü onların tümü Ömer'in reisi bulunduğu Adiyy kabilesine mensup idiler. Ömer de sertliği ve kabalığı ile tanınan bir insan olmasından dolayı onları oldukça korkutmuştu.

Nübüvvetin altıncı yılında bazı müslümanların Habeşistan'a hicret ettiği sıralarda Hattab'ın oğlu Ömer'e bir grup müslümanın Erkam bin Ebî Erkam'ın Safâ'daki evinde toplandıklarının haberi geldi. O sıralarda yaklaşık olarak müslümanların sayısı; erkek-kadın toplam olarak ancak kırka ulaşabiliyordu.

Hiz. Said (r.a.), Hiz. Ömer'in kız kardeşi Fâtıma ile evli... Her ikisi de fokur fokur iman kaynayan halis mü'min... Hiz. Ömer'in İslam'a gelişinde gösterdikleri aşk, iman, azim ve sebat gerçekten hayret vericidir...

Şimdi o hadiseye kısaca göz atalım:

Hiz. Ömer henüz o günlerde İslâmiyet'le nurlanmamıştı. Müşrikler aralarında anlaştılar ve Resûller Serverini öldürmeye karar verdiler. Bu müthiş işi Hattaboğlu Ömer üzerine almıştı.

Ömer b. Hattab bir grup müslümanın Erkam'ın evinde toplandıkları haberini alınca Resûlullah (s.a.v) ve etrafındaki sahâbîleri darmadağın etmek için kılıcını kınından çıkarıp hiddetli bir

şekilde onlara doğru yürüdü. Yolda giderken Said bin Zeyd'in evine gitmekte olan Nuaym bin Abdullah en-Nehhâm ile karşılaşınca hiddetli bir şekilde Daru'l Erkam'a doğru gittiğini gören Nuaym ona: "Nereye gidiyorsun ey Ömer?" dedi.

Ömer: "Atalarının dinini terk eden, Kureyşlileri bölen, onları hayal kırıklığına uğratan, dinlerini kötüleyen ve ilahlarına söven Muhammed'e gidip, onu öldüreceğim." deyince, Nuaym onun yolunu çeşitli taktiklerle değiştirmeye çalışarak ona:

"Ey Ömer! Sen kendi kendini aldatıyorsun Muhammed'i öldürdükten sonra Abdümenaf oğullarının seni yeryüzünde yaşatacaklarını mı zannediyorsun?" dedikten sonra Ömer'in tehditlerden anlamadığını ve korkutmanın ona fayda vermeyeceğini anlayınca, başka taktiklerle Ömer'i yolundan alıkoymayı düşündü. Resûlullah'a gelebilecek zarardansa Said ve hanımına dokunacak zararı tercih etti. Küçük bir ihtimalle de olsa akrabalık duygularının Ömer'i etkileyip, kız kardeşi Fâtıma'ya ve kocası Said'e zarar vermeyeceğini böylece kendisinin de Resûlullah'a gidip tedbir almalarını sağlayacak kadar vakit kazanabileceğini düşünmüştü. Bunun için Nuaym, Ömer'e: "Önce ailene dön ve aile efradını düzelt" dedi. Ömer:

"Ailemin hangi fertlerini kastediyorsun?" dedi.

Nuaym (r.a.): "Hem enişten hem amcanın oğlu olan Said ve kız kardeşin Fâtıma'yı kastediyorum. Allah'a and olsun ki, ikisi de müslüman olmuş ve Muhammed'in dinine tabi olmuşlardır. Git de önce onları düzelt!" dedi.

Bu haberle beyninden vurulmuş gibi olan Ömer, yön değiştirip kız kardeşi ve eniştesinin evine gitti. Bu sırada evde Habbab bin Eret'in elinde Tâhâ suresinin baş kısımlarının yazılı olduğu bir sayfa vardı. Habbab, onlara Tâhâ suresini okuyordu. İçerdekiler Ömer'in geldiğini anlayınca, Habbab bin Eret bir yere gizlendi. Fâtıma da Kur'an sayfasını oturduğu yerde dizlerinin altında giz-

lemeye çalıştı. Ömer, Habbab'ın sesini Kur'an okurken duyduğu için içeri girer girmez, "İşittiğim ses ne idi?" diye sordu.

Eniştesi ve kız kardeşi "Ne işittin?" demek sureti ile olayı inkar etmeye kalkıştılar. Ömer: "Allah'a and olsun ki sizin, Muhammed'in dinine tabi olduğunuzu haber aldım." deyip eniştesine saldırdı. Bunu gören kız kardeşi ise kocasını kurtarmak için araya girince, Ömer onu da dövüp yere serdi. Bunun üzerine eniştesi ve kız kardeşi ona: "Evet müslüman olduk. Allah'a ve Rasûlü'ne iman ettik. Dilediğini yap." dediler. Ömer, kız kardeşini kanlar içinde görünce yaptıklarına pişman olup, "Biraz evvel okuduğunuz sayfayı bana verin de Muhammed'in getirdiğini göreyim." dedi. Ömer okuma yazmayı bilen biriydi. Ömer'in sözlerine karşılık kız kardeşi "Senin Kur'an sayfasına zarar vereceğinden korkuyoruz." dedi. Ömer ilahına yeminle sayfayı okuduktan sonra geri vereceğini söyleyerek korkmamasını istedi. Kız kardeşi Ömer'in bu davranışlarından müslüman olacağını ümit ederek "Kardeşim, sen şirk üzere olduğun sürece necis sayılırsın. Kur'an'a da yalnız temiz olanlar dokunabilir." dedi.

Bunun üzerine Ömer kalkıp gusletti, kız kardeşi de ona sayfayı verdi. Ömer okuyunca, "Bu sözler ne kadar da güzeldir!" dedi.

Ömer'in sözlerini işiten Habbab, saklandığı yerden çıkıp onun yanına gelerek, "Ey Ömer! Ümit ederim ki, Peygamber'in yaptığı duâ senin için kabul olunmuştur. Dün Resûlullah'ın, "Allah'ım İslam'ı Ebû Hakem bin Hişam veya Ömer bin Hattab'dan biri ile destekle." dediğini işitmiştim." dedi.

Bunun üzerine Ömer ona "Ey Habbab! Bana eşlik et de, Muhammed'in yanına gideyim." deyince, Habbab: "Resûlullah (s.a.v) Safa'da bulunan bir evde bir grup arkadaşı ile bulunuyor." dedi.

Ömer kılıcını eline alarak Resûlullah'a doğru yola çıktı. Ömer'in bu hali Habbab'ı oldukça tedirgin etmişti. Ömer bu haliyle kapıyı çalınca, kapıyı açmak için görevlendirilen sahâbî kapının

delikleri arasında Ömer'in bu halini görünce tedirgin olup durumu içeridekilere anlattı. Bunun üzerine Hz. Hamza "Ona izin verin de içeri girsin, eğer hayır için gelmişse, hayırla muamele ederiz. Şayet kötülük için gelmişse onu elindeki kılıcı ile öldürürüz!" dedi.

Bu arada Resûlullah (s.a.v.) "Ona izin verin de, içeri girsin." buyurdu. Böylece Ömer içeri girdi. Resûlullah (s.a.v.) ise ayağa kalkıp onu karşılamak için bekledi. Ömer içeri girer girmez Resûlullah (s.a.v.), Ömer'i yakasından tutup şiddetli bir şekilde kendisine doğru çekerek "Ey Hattab oğlu! Seni buraya getiren sebep nedir? Allah'a and olsun ki, başına bir musibet gelmeden buradan ayrılacağını zannetmiyorum." dedi.

Ömer: "Ey Allah'ın Rasûlü! Allah'a, Rasûlü'ne ve Allah'ın indirdiği vahye inanmak için yanına geldim." dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) yüksek sesle Tekbir getirdi. Öyle ki, Resûlullah'ın tekbirinden herkes Ömer'in müslüman olduğunu anlamıştı. Ömer'in müslüman olması ile ailesinin içindeki korkular bitmiş, onun ve ondan önce müslüman olan Hamza'nın sayesinde bütün müslümanlar Adıyy kabilesinin tehditlerinden kurtulmuş ve genel manada müslümanlar izzetlerine kavuşmuşlardı.

Said (r.a.) Hicret Diyarında

İkinci Akabe Biatı'ndan sonra Resûlullah (s.a.v.), Mekke'deki müslümanlara kardeşlerinin bulunduğu Medine'ye hicret etme izni verince muhâcir kervanı yürümeye başladı. O kervanın içinde Said bin Zeyd de bulunuyordu. Said, Medine'ye varınca Rufâe bin Abdul Munzir bin Rufâe'ye misafir oldu. Resûlullah (s.a.v.) da hicret ettikten sonra müslümanlar arasında kardeşlik hadisesini gerçekleştirirken Said bin Zeyd ile Râfi bin Mâlik ez-Zerki'yi kardeş yaptı.

Said bin Zeyd (r.a.), Medine'de sade ve mutlu bir hayat sürdürdü. Bütün gazve ve seriyyelere iştirak etti. Gelecekte savaş ala-

nı olabilecek yerlerin stratejik konumunu tespit etmek ve orada yaşayan insanları tanımak amacı ile oluşturulan keşif kollarında da yer alıyordu. Böylece kendisini eğitiyor ve gelecekte olabilecek savaşlar için hazırlıkta bulunuyor, müslümanların morallerini yükseltip Kureyşlilere tehdit oluşturunuyordu.

Bütün bu hazırlıklardan sonra müslümanlara savaş izni verilmiş ve Resûlullah (s.a.v) ashâbı ile birlikte, Şam'a ticaret amacı ile giden Kureyşlilerin, Ebû Süfyan komutasındaki kervanına saldırma amacı ile yola çıkmıştı. Fakat gecikmenin sebep olduğu zaman kaybindan dolayı Resûlullah, söz konusu kervana yetişememiş ve kervan Şam'a gidebilmişti. Bu fırsatı kaybeden müslümanlar kervanın Şam'dan dönüşünü bekleyip olayı araştırmaları için Talha bin Ubeydullah ve Said bin Zeyd görevlendirmişlerdi. Bu görevlerini yerine getirebilmek için on gün önceden Medine'den yola çıkıp Havra denen yere giderek kervanın geldiği zamana kadar orada beklediler. Talha ve Said kervanın dönüş haberini Resûlullah'a getirmeden önce Resûlullah (s.a.v) olaydan haberdar olmuş, ashâbını savaşa hazırlamış ve kervanı ele geçirmek amacı ile Medine'den yola çıkmıştı bile...

Kureyşliler ise, kervanı müslümanların saldırısından korumak için gece gündüz demeden yollarına devam etmiş ve güvenlik amacı ile güzergah olarak deniz sahilini tercih etmişlerdi.

Talha ve Said, Resûlullah'ın Medine'den ayrıldığını bilmedikleri için nöbet bekledikleri yerden kervanın dönüş haberini getirmek üzere Medine'ye gelmişlerdi. Müslümanlarla müşriklerin çarpıştıkları günde, onlar henüz yeni Medine'ye varmış ve olayı öğrenince de Resûlullah'ın gittiği Bedir'e doğru yola çıkmışlardı.

Onlar yolda iken savaş bitmiş ve müslümanlar geri dönmüşlerdi. Onlar da yolun yarısında Resûlullah (s.a.v) ile karşılaştıktan sonra kafiye katılıp savaşmadan geri dönmüşlerdi. Resûlullah

(s.a.v) Talha ve Said'i savaşa fiilen katılanlardan kabul edip, ganimetten onlara da pay vermişti.

Said bin Zeyd, Bedir Savaşı'ndan sonra, Uhud ve Hendek Savaşları'na katılmış Resûlullah'ın hazır bulunduğu bütün toplantılara iştirak etmiş ve tek bir gazveden bile geri kalmamıştır. Resûlullah (s.a.v) vefat ederken ondan razıydı.

Resûlullah (s.a.v) buyurdu ki: "Kureyşlilerden şu on kişi hayatlarında cennetle müjdelenmiştir:

Ebûbekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zubeyr, Abdurrahman bin Avf, Sa'd bin Mâlik, Said bin Zeyd bin Amr bin Nefil ve Ebû Ubeyde bin Cerrah."

Said Bin Zeyd (r.a.) Fetihlerde

Hiz. Ebûbekir'in hilafeti yıllarında İslam ordusu değişik yerlere fetih amacı ile gitmiştir. Bu ordunun içinde yer alanlardan biri de Said bin Zeyd olmuştur. Ebû Ubeyde'nin komutasında Şam'a doğru fetihlere çıkan ordunun içinde yer almış ve Ebû Ubeyde ile birlikte omuz omuza mücadele etmiştir.

Hiz. Hâlid, Yermük Savaşı'nda orduya değişik cephelerde şekil verirken, sağ cephe komutanlığına Amr bin Âs'ı atamış ve Şurahbil bin Hasene'yi ona yardımcı tayin etmiştir. Sol cephe komutanlığına Yezid bin Ebî Süfyan'ı tayin ederken, orta cephe komutanlığına ise Ebû Ubeyde bin Cerrah'ı komutan olarak atamış ve Said bin Zeyd'i de ona yardımcı olarak tayin etmiştir. Daha sonra savaşta geri dönenlerin tekrar ordunun içine katılmalarını sağlamak amacı ile Ebû Ubeyde'yi ordunun en arka kısmına göndermiş ve onun yerine orta cephenin komutanlığına Said bin Zeyd'i tayin ederken, orta cephenin sağ ve sol kanadının başına da İkrime bin Ebî Cehil ve Ka'ka bin Amr'ı yerleştirmiştir. Süvarileri ise öndekilere destek amacı ile ikiye ayırmış; bir kısmını sağ cephenin arka kısmına, diğerini de sol cephenin arka kısmına

almıştır. Hâlid'in kendisi ise sağ cephenin arka kısmında yer alan süvarilerin komutanlığını üstlenmiş ve Kays bin Hübeyre'yi de sol cephenin arka kısmında yer alan süvarilerin başına komutan tayin etmişti. Buna göre Said bin Zeyd bir manada ordunun orta kısmının tamamının komutanı sayılmıştı. Nice zorluklar ile karşılaşmış olmasına rağmen Allah'ın izni ile ortaya koyduğu cesaretin, zaferin ortaya çıkmasında büyük tesiri olmuştu.

Yermük Savaşı'ndan sonra müslümanlar Şam'a doğru yönelmiş ve oranın fethi tamamlandıktan sonra Ebû Ubeyde, Said bin Zeyd'i oranın valiliğine atadı. Böylece o, müslümanların ilk valisi olma sıfatını aldı. Ondan sonra Şam valiliğine Yezid bin Ebî Süfyan atandı. Said bin Zeyd, Şam'dan ayrılarak hayatını Medine'de sürdürmek için oraya geldi.

Said Bin Zeyd (r.a.) Medine'de

Said, Medine'de yaşadığı sıralarda önemli olaylara iştirak etmedi. Hz. Ömer yaralandıktan sonra halife seçmek için oluşturduğu şura heyetine cennet ile müjdelenmiş tüm sahâbîleri almasına rağmen, Said bin Zeyd eniştesi ve amcasının oğlu olduğundan onu almadı.

İslam toplumunda fitnelerin zuhur ettiği yıllarda kendisi uzlete çekilip, hicretin 50. veya 51. yılında Muâviye bin Ebî Süfyan'ın halife olduğu dönemde vefat edinceye kadar Medine'de kaldı. 70 küsur yaşında Akik'te vefat edince, Medine'ye getirilip orada defnedildi. Ondan sonra da onun mezarına Sa'd bin Ebî Vakkas ve Abdullah bin Ömer de gömülmüştür. Kûfe ehli arasında dolaşan başka bir rivayete göre de Said bin Zeyd, Kûfe'de vefat etmiş ve Kûfe valisi Muğire bin Şu'be onun cenaze namazını kıldırmıştır.

Said bin Zeyd duâsı kabul edilen insanlardan biriydi. Rivayet ediliyor ki: Uveys'in kızı Erva, Said bin Zeyd'in kendisine ait arazinin bir kısmını aldığını iddia etmiş ve bunun için onu Me-

dine valisi Mervan'a şikâyet etmişti. Bunun üzerine Said dedi ki: Resûlullah'ın "Her kim ki, yeryüzünden bir parça gasp ederse o yedi kat yerin altına batacaktır." Sözünü işittikten sonra nasıl olur da onun toprağının bir parçasını alabilirim?" Mervan, "Bundan sonra senden delil istemem." dedi. Said de: "Allah'ım eğer o kadın yalancı ise onun gözlerini ondan al ve onu kendisine ait olan toprakla öldür." diye niyazda bulundu. Said'in bu bedduâsı üzerine kadın âmâ olup, kendi toprağı içinde yürürken bir kuyuya düştü ve kuyunun içinde öldü.

Said bin Zeyd (r.a.), 48 tane hadis rivayet etmiş, rivayet ettiği hadislerin ikisinde Buhârî ve Müslim ittifak etmiş ve ayrıca Buhârî 3 tane hadisini daha rivayet etmiştir. Radiyallahu anh.

Aşere-i Mübeşşere Hakkındaki Hadis'in Ravisi

Levlâke Levlâk ufkunun nurlandırıcı güneşi buyuruyorlar:

- Ebûbekir cennettedir, Ömer cennettedir, Osman cennettedir, Ali cennettedir, Talha cennettedir, Zübeyr cennettedir, Abdurrahman b. Avf cennettedir, Sa'd b. Ebû Vakkâs cennettedir, Said İbni Zeyd cennettedir, Ebû Ubeyde İbni'l-Cerrah cennettedir.

Mugîre bin Şu'be, Hz. Muaviye tarafından Kûfe valiliğine getirilmişti. Bir gün Hz. Muğîre Kûfe'nin en büyük camiinde oturuyordu. Kûfeliler sağına soluna dizilmişlerdi. Bu sırada Hz. Said bin Zeyd (r.a.) camiye girdi. Hz. Muğîre onu görünce yerinden kalktı, hürmetlerin en güzeliyle selâmladı ve yanı başına oturttu. Tam bu sırada Kûfelilerden biri geldi ve deli deli konuştu. Hz. Said (r.a.) buna tahammül edemeyerek sordu:

- *Mugîre! Bu adam kime atıp tutuyor?*

- *Ali bin Ebî Tâlib'e!*

O zaman Hz. Said (r.a.) yerinden bir ok gibi fırladı ve avaz avaz bağırdı:

- Mugîre, Mugîre, Mugîre! Resûl-i Ekrem sallallahü aleyhi ve sellem Efendimizin ashabına senin önünde sövülüyor da sen buna karşı susuyor musun? Ben size Allah Resûlü'nden kulağımla işittiğim ve kalbimle anladığım bir şeyi nakledeyim. Âlemlerin Efendisi buyurdular:

- *"Ebûbekir cennettedir, Ömer cennettedir, Ali cennettedir, Osman cennettedir, Talha cennettedir, Zübeyr cennettedir, Abdurrahman b. Avf cennettedir, Sa'd b. Ebi Vakkas cennettedir."*

Bunların dokuzuncusunu da saymak lâzım gelse, onu da sayardım.

Ertesi gün mescidde toplanan halk, Hz. Said'in etrafını halka halka sardı:

- *Ne olur, dediler; dokuzuncu şahıs kimdir bize söyle...*

Hz. Said (r.a.) söylemek istemedi ise de o kadar ısrar ettiler, o kadar candan yalvardılar ki, nihayet söylemek mecburiyetinde kaldı. Ve şöyle dedi:

- *Bana Allah namına and veriyorsunuz, o hâlde arzedeyim, dokuzuncu benim! Ve ilave etti:*

- Bir insanın Allah'ın Resûlü'yle birlikte bir makamda bulunarak yüzünün tozlanması, sizin herhangi birinizin Hz. Nuh kadar yaşasa bile bu müddet zarfındaki amellerinin hepsinden daha hayırlıdır.

Yine bir gün Mugîre bin Şu'be' Kûfe'de bir nutuk irad ederek (içtihadı sebebiyle) Hz. Ali (k.v.) aleyhinde bazı sözler söylemişti. Hz. Said (r.a.) buna itiraz ederek hemen câmiden çıktı ve şöyle dedi:

- *Ne acayip adam bu? Hz. Ali hakkında neler söylüyor... Ben şehâdet ederim ki bir gün Hirâ veya Uhud dağı üzerinde idik, dağ sarsılmıştı. Allah'ın Resûlü dağa hitap ettiler: "Hirâ (veya) Uhud! Yerinde dur! Senin üzerindeki ya bir Sıddîk veya bir şehiddir."*

Bunu müteakip Allah'ın Sevgilisi cennetle müjdelenen sahâbîlerini saymış, Ebû Bekir, Osman, Talha, Zübeyr, Sa'd ve Abdurrahman'ı zikretmiş, sonra da ben Said'i yad eylemişti.

Vefatı:

Hız. Zeyd (r.a.) 79 yaşında iken hicretin 51. senesinde Medine bucaklarından Akik isimli yerde ebedî saadet âlemine göçtü...

Bu büyük sahabinin ölümünü haber alan Hz. Abdullah b. Ömer hemen onun ikametgâhına koştu. Gözlerinden inci taneleri gibi yaşlar akıttı. Sa'd b. Ebû Vakkâs (r.a.), onu elleriyle yıkadı. Namazını yine Abdullah b. Ömer kıldırdı ve Medine'ye getirilerek ebediyetin kucağına verildi...

Ömür ırmağını kevserleştirip cennet gölüne akıtan bu büyük sahâbiden Allah razı olsun...

ÜMMETİN EMİNİ EBÛ UBEYDE BİN CERRAH

Radiyallahu Anh

Nihayetsiz olan mülkün seyyidi, kâbe kavseyn tahtının padişahı Hz. Mustafa'nın: "Her ümmetin bir emini (güvenilir insan) vardır. Bu ümmetin emini de Ebû Ubeyde bin Cerrah'tır" "Sizden kim olursa olsun, Ebû Ubeyde hariç, onun kötü bazı huylarını bulabilirim" buyurduğu büyük insan... Aşk ve vecd çağlayanı yüce sahabi...

Ebû Ubeyde eşsiz komutanlardan biri olarak bilinmesine rağmen Hâlid bin Velid'in kazandığı şöhret, onun şöhretini geride bırakmıştır. Çünkü Ebû Ubeyde kararlı ama ağır bir hareket izleyen taktiğiyle, sürat ve atılganlığıyla bilinen Hâlid bin Velid'le karşılaştırılınca; tabii olarak onun savaş taktikleri, Hâlid'inkine nazaran cılız kalmaktadır. Yalnız şunu da söyleyelim ki: Hâlid bin Velid bile Ebû Ubeyde'nin kişiliğini, cesaretini, kudretini ve gücünü itiraf etmiştir.

Ebû Ubeyde'nin savaştaki tabiatı Hâlid'in tabiatından farklılık arzettiştir. Hâlid savaşta iyi manevra yapan, süratle yer değiştiren, bir çok taktiğe bir anda başvuran ve düşmanların hilelerini en güzel şekilde tespit eden bir komutan iken; Ebû Ubeyde, bir ordu bile üzerine gelse sabit bulunduğu yerinden pek kımıldamayan, ağır ama planlı hareket eden, ilerlediği zaman ise, kanı pahasına da olsa geriye adım atmayan bir komutan olarak biliniyordu.

Hâlid'in taktikleri, özellikle çok hareketliliği seven, duygusal ve dinamik bir yapı arzeden gençler tarafından beğeniliyordu. Çünkü gençler hareketten hoşlanırlar.

Her iki komutanın ortak özelliği cesaret ve güç olmasına rağmen, şunu da söyleyelim ki; duygusal tesirlerle hareketlilikten hoşlanan insanların iddialarının aksine, Ebû Ubeyde Hâlid'ten daha cesaretli ve daha kuvvetliydi.

Ebû Ubeyde'nin diğer bir üstünlüğü de: Hâlid'ten önce İslam'a girmiş olmasıdır. Ebû Ubeyde'nin ilk müslümanlardan olup Bedir ve Huneyn Savaşları'na katıldığı dönemlerde Hâlid bin Velid İslam düşmanlığını bayraklaştıran bir kitlenin saflarında yer almaktaydı. Bütün bunlara Ebû Ubeyde'nin cennetle müjdelendiği on kişiden biri olduğunu da ilave edebiliriz.

Allah, müslümanların her iki komutanlarından da razı olsun ve İslam devletinin binasının yapımında harcadıkları enerjilerin karşılığını en güzel şekilde versin.

Bu büyük kahramanın ve eşsiz komutanın hayatını en doğru şekliyle ortaya koyabilmem hususunda Allah'dan muvaffak olmayı temenni ediyorum. Böylece gençlik için, hayatından ibretler çıkartılabilen yepyeni bir önder ortaya çıkacaktır.

Allah'tan başarı ve hatalarımı gidermesini ve katında ecir vermesini niyaz ediyorum. O, dünyada da ahirette de bizim velimizdir. O, en güzel veli ve en güzel yardımcıdır.

Ebû Ubeyde, Kureyşlilerin en son kolu olan Beni Fihri kabilesine mensup Âmir bin Abdullah bin Cerrah diye bilinen zattır. Onun soyu Resûlullah (s.a.v.)'ın soyu ile Fihri kabilesinde çakışmaktadır. Annesi ise Ğanem'in kızı Ümeyme'dir.

Ebû Ubeyde, peygamberlikten 27 sene önce dünyaya gelmiştir. Resûlullah'tan 13 yaş küçüktür.

Ebû Ubeyde (r.a.), Câbir bin Vehb'in kızı Hind ile evlenmiş ve ondan Yezid ve Umeyr adlı çocukları dünyaya gelmiştir. Ama her

iki oğlu da küçük yaşta öldükleri için Ebû Ubeyde'nin vefatından sonra nesli kesilmiştir.

Ebû Ubeyde (r.a.) zayıf vücutlu, hafif sakallı, öne doğru eğik ve uzun boylu, dişleri kırık ve yüzü kare şeklinde olan bir insandı.

Resûlullah'tan bir çok hadis rivayet etmiştir. Bir hadisini Müslim, Sahih adlı kitabında; 12 tane hadisini Ahmed, Müsned'inde; 15 tanesini de Bakîy, Müsned'inde ve bir tanesini de Ebû İsa, Câmi adlı kitabında zikretmiştir.

Ebû Ubeyde'nin Müslüman Oluşu

Ebû Ubeyde bin el-Cerrâh, ilk müslümanlardan biridir. Resûlullah (s.a.v), Dâru'l Erkam'a girmeden önce Abdurrahman bin Avf, Ebû Ubeyde bin Cerrah, Osman bin Maz'un, Ebû Seleme diye bilinen Abdullah bin Abdulesed el-Mahzûmî ve Ubeyde bin Hâris onun yanına gelmişlerdi. Resûlullah'ın onlara İslam'ı arzedip, İslam'ın şiarlarını tanıtması üzerine hepsi İslam'ı kabul etmişlerdi. O da Dâru'l Erkam'da Resûlullah'ın yanına gitmiş ve müslüman olmuştur.

Ebû Ubeyde müslüman olduğu andan itibaren üzerinde taşıdığı bütün cahiliye kalıntılarını bir anda söküp atmıştır. Yumuşak huyu ve vakur suskunluğundan dolayı toplumda adeta emniyetin ve olgunluğun simgesi olmuştu. Kendisine yapılan eziyet ve işkencelere karşı da bu olgunluğunu devam ettirmiş, hiçbir zaman şikâyet etmemiş Allah yolundaki zorlukları sabırla karşılamıştı.

Ebû Ubeyde, edepli bir şekilde alması gereken emirleri alıp, emrolunduğu çerçevede hareket eder, sessizce infak eder ve alçak gönüllülükle ihtiyaç sahiplerine yardım ederdi.

Ebû Ubeyde, İslam yolunda infak eden ilk gönüllülerden olup, İslam'ı pratiğe döken ilk müslümanlardandır. Onun hayatı İslam, gayesi de itaatti. Bunların dışında hiçbir şeyle ilgilenmiyordu. Müslüman olduktan sonra yaklaşık olarak beş sene Mekke'de kalmıştır.

Ebû Ubeyde (r.a.) Habeşistan'da

Kureyşli müşriklerin müslüman olanlara yaptıkları işkenceler artmaya başlayınca Resûlullah (s.a.v), onların Habeşistan'a hicret etmelerine izin verdi. Çünkü Habeşistan halkı, ehl-i kitap olmaları hasebiyle müslümanlarla Allah'a inanma hususunda ortak bir inanca sahiptiler. Bu da tabii bir yakınlaşmayı beraberinde getiriyordu. Habeşistan kralı Necâşi'nin adil bir kral olması, Habeşistan'ın coğrafi konum itibarıyla, Arap memleketlerinden uzak olması ve buna bağlı olarak Arap nüfusunun olmaması, müslümanların oraya hicret etmelerinin başlıca sebeplerindendir.

Bunların yanı sıra, Habeşistan kralı Necâşi'nin araştırmacı ve önyargısız olması, Habeşistan rahiplerinin ve ahalisinin genel kamuoyunda görülen vahdaniyyet kalıntısı ve ahir zamanda Arap yarımadasından çıkacak peygamberin geleceğinden haberdar olmaları, oraya hicret etmenin nedenleri arasında gösterilebilir.

Habeşistan'a, ilk etapta Osman bin Ma'zun komutasında 10 kişiden oluşan bir grup müslüman hicret etmişti. Onlardan hemen sonra müslümanlar arka arkaya hicret etmeye başladılar. Hicret edenlerin arasında Ebû Ubeyde bin el-Cerrah da vardır. Mekkelilerin İslam dinine girdiği söylentileri sebebiyle müslümanların Habeşistan'da kalmaları uzun sürmemiş ve yaklaşık 33 kişilik muhâcir grubu Mekke'ye dönmüştü. Ebû Ubeyde de geri dönen müslümanların arasında idi ve diğer kardeşleri gibi gizlice Mekke'ye girdi. Çünkü Mekke'ye, ya gizlice ya da bir müşriğin himayesi altında girmekten başka bir yol yoktu.

Bu geri dönüş eskiden yapılan eziyet ve işkenceleri de beraberinde getirdi kuşkusuz. Ebû Ubeyde de haksızlıklara maruz kalmıştı. Ama Resûlullah'a yakın olup, ondan direktifler alması ve sürekli Resûlullah (s.a.v) ile beraber olması ona bu işkenceleri tatlılaştırmıştı. Ebû Ubeyde, bu halinden dolayı sevinçliydi.

Hicret Yolunda

İkinci Akabe Bey'atı'ndan sonra Resûlullah (s.a.v) ashâbına, Medineli kardeşlerinin yanına hicret etmelerini emredince hicret serüveni başlamış ve bu serüvende yerini alanlardan biri de Ebû Ubeyde (r.a.) olmuştur. Ebû Ubeyde (r.a.) Medine'ye varınca Külsum Bin Hidm'in evine misafir olmuştu. Resûlullah (s.a.v) de hicret ettikten sonra Medine'de müslümanlar arasında kardeşlik hadisesini gerçekleştirirken, Ebû Ubeyde ile Muhammed Bin Mesleme'yi kardeş ilan etmişti. Bir rivayete göre de Ebû Ubeyde ile Ebû Huzeyfe'nin kölesi Sâlim'in kardeş ilan edildiği söylenmektedir.

Müslümanlara savaş izni verilince savaş alanı olması muhtemel olan bütün yerlere gazveler ya da seriyyeler düzenlenmiştir. Bedir Savaşı vuku bulana dek düzenlenen bütün gazve ve seriyyelere Ebû Ubeyde de iştirak etmiş ve hiçbirinden geri kalmamıştır.

Bedir Savaşı'nda

Müslümanlar, Ebû Süfyan'ın ticaret kervanına el koymak gayesiyle Bedir denen yere giderlerken, Allah'ın takdirinin tecelli etmesiyle, bir anda kibirli, gururlu ve bağınaz olan Kureyşlilerin ordusuyla karşılaştılar. Mücrimler istemese de Allah, hakkı galip, batılı da mağlup edecekti. Safları netleştiren bu savaşta, akrabalık bağları çözülmüş, babalık, oğulluk ve kardeşlik gibi bağlayıcı unsurlar dumura uğramış, kan kardeşliği ve soy ilişkisi geçerliliğini kaybetmiş, kişi, dost ve ahabıyla; oğul, kendi ailesi ve aşiretiyle karşı karşıya gelmiş ve aralarında kılıç konuşmaya başlamıştı.

Ebû Ubeyde'nin babası oğlunu arıyordu. Çünkü bir an önce ondan ve akidesinden kurtulmak istiyordu. Ebû Ubeyde ise var olan bütün imkanlarını kullanarak ondan uzaklaşmış ve onunla karşı karşıya gelmemek istemiş ise de, bu konuda başarılı olamadı. Çünkü babası onun inancından zarar gördüğüne inandığı için bu zararı yok etmenin gereğine inanmıştı.

Bu durumda Ebû Ubeyde de dünyayla bütün bağlarını koparak, babasına meydan okudu ve iman ile şirkin bir araya gele-meyeceğini, aradaki kan bağı ne kadar güçlü olursa olsun İslam ile küfrün bir arada yaşayamayacağını ispatladı. Onun göğsünden iman fışkırıyordu ve o bu imanın üstünlüğünü ortaya koyarak, imtihanında başarılı oldu ve kıyamete dek yeryüzüne çıkamaya-cak akrabalık bağlarını ayaklarının altına almayı başarabildi. Yakınlarıyla karşı karşıya gelen sadece Ebû Ubeyde değildi. Bu savaşıla bir ailenin evlatları ikiye bölünmüş ve farklı kutuplarda yer almışlardı. Bu zıt kutuplar arasındaki çatışma sonucunda aynı aileye mensup insanlar yüz yüze gelmiş ve ayırıcı olan yalnızca inanç bağı olmuştu. Bu inanç temeli üzerinde de farklı toplumlar oluşturuldu ve toplumu oluşturan bütün fertler aynı statüye kavuştu. Takvası en fazla olan en değerli insan sayıldı.

Uhud Savaşı'nda

Bedir Savaşı'nın üzerinden tam bir yıl geçince Kureyşliler o günün şartlarına göre modern silahlarla donanmış büyük bir orduyla, intikam almak kararlılığı içinde, seferberlik ilan ederek Medine üzerine yürümeye başladılar. Bunu duyan müslümanlar da onlara karşı koymak için yola çıktılar.

Yıkıcı bir unsur teşkil eden münafık topluluğu da, müslümanları psikolojik olarak yıkmak için İslam ordusuna katılıp, yarı yoldan geri döndüler. Safların netleşmesi ve yıkıcı unsurun ortadan kalkması, beklenenin tersine müslümanların psikolojik güçlerinin artmasına ve morallerinin yükselmesine sebep oldu.

Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v) ordunun saflarını düzenleyip, okçuları dağın stratejik noktasına yerleştirdi ve onlara gerekli talimatları vererek, şartlar ne olursa olsun yerlerinden ayrılmalarını emretti. Böylece savaş başladı ve ortam kızıışmış oldu. Karşılıklı çarpışma sonucu olaylar Kureyşlilerin aleyhine döndü ve onlar geri çekilip kaçmaya başlayınca, onların peşine düşen

müslümanlar savaşın bittiğini ve Kureyşlilerin hezimete uğradıklarını sandılar ve sonuçta okçular yerlerini terk ettiler. Bunu gören Kureyş'in süvari komutanı Hâlid bin Velid, dağın arka tarafından dolaşarak müslümanlara arkadan yeniden saldırmaya başladı. Böylece iki ateş arasında kalan müslümanlar ikiye bölündüler. Bir kısmı Resûlullah (s.a.v.)'ın etrafında kenetlenmeye, diğer kısım da müşriklerle kıyasıya mücadele etmeye başladılar. Ama okçuların yerlerinin müşriklerin eline geçmesi müslümanları oldukça zor durumda bıraktı ve sonuçta başarısızlığa uğrayıp, geri çekildiler. Kureyşliler de Resûlullah (s.a.v) ve onun etrafında kenetlenen gruba saldırmaya başladılar.

Resûlullah'ın etrafında kenetlenenler şunlardı:

Ebûbekir, Ömer, Ali, Ebû Ubeyde, Talha bin Ubeydullah, Zübeyr, Abdurrahman bin Avf, Sa'd bin Ebî Vakkas, Ebû Dücâne, Ebû Talha, Kâb kızı Nuseybe ve kocası ve başta Sa'd bin Muaz, Katade bin Numan olmak üzere ensârdan oluşan bir grup. Allah Teâlâ hepsinden razı olsun.

Kureyşlilerin bu gruba yoğun bir şekilde saldırması üzerine grup dağıldı ve Resûlullah (s.a.v) görüldü. Bundan sonra Kureyşliler için Resûlullah (s.a.v) tek hedef oldu. Ve herkesin yönü ona çevrildi.

Utbe bin Ebî Vakkas ona taş fırlatıp, alt çenesinin sağ ön dişini kırdı ve alt dudağını yardı. Abdullah bin Şihab ez-Zührî onun alınını ve İbnu Kumey'e yanaklarını yaralamış ve başındaki miğferin iki parçası da onun yanaklarına batmıştı.

Savaş bu tempoyla sürerken Resûlullah (s.a.v), müslümanların düşmesi için, Ebû Amr'ın kazdığı kuyuya düştü. Resûlullah (s.a.v) bu durumda iken Ebû Ubeyde ona yetişip, yüzüne batan miğfer halkalarından birini çıkarınca iki üst ön dişi, miğferin kalan diğer parçasını da çıkarınca iki alt ön dişi kırıldı.

Benî Salebe Seriyyesi

Beni Salebe'nin şehirlerinden biri olan Zülkısasakinleri Medine'ye saldırıp develeri yağmalamak gayesiyle toplanmaya başlayınca, Resûlullah (s.a.v) de Muhammed bin Mesleme'nin komutasında on kişilik bir seriyyeyi onların üzerine gönderdi. Müslümanların hareket ettiğini duyan Zülkısasahılar, müslümanların güzergahı üzerine pusu kurup, komutanı hariç, seriyyeye katılan bütün müslümanları öldürdüler. Seriyye komutanı yaralanınca ölümlerin arasına gizlenip, ölü rolü yaptı ve müşriklerin geriye dönmelerinden sonra Medine'ye geldi.

Bu hadiseden sonra Resûlullah (s.a.v.) kırk savaşçıdan oluşan yeni bir seriyyeyi Ebû Ubeyde'nin komutasında bir önceki seriyyenin çıktığı yere gönderdi. Bu olay hicretin altıncı yılının rebiulahir ayında gerçekleşmişti.

Ebû Ubeyde cumartesi günü akşam namazını kıldıktan sonra kendi komutasındaki seriyye ile yola çıktı. İki gece yürüdükten sonra sabaha doğru Medine'nin doğusuna düşen Zilkisa'ya vardı.

Sabah namazını kıldıktan sonra onların üzerine saldırı düzenledi. Saldırı sonucunda oradakilerin tümü dağılıp dağlara doğru kaçtı. Ebû Ubeyde bir adamı esir aldı. Adamı, onların develerini ve eşyalarını alıp Medine'ye getirdi. Esir alınan adam da müslüman oldu. Resûlullah (s.a.v)'ın beşte birlik payını ayırdıktan sonra kalan ganimeti, savaşa katılanlar arasında paylaştırdı.

Zâtu's-Selâsil Savaşı'nda

Amr bin Âs (r.a.), ninesinin mensup olduğu Bili kabilesine İslam'ı tebliğ etme ve onları İslam'a ısındırdıktan sonra Şam'a savaşçı olarak götürmek amacıyla Resûlullah (s.a.v) tarafından gönderilmişti. Cüzam denen yerde Sülsül adıyla bilinen suya varınca, Resûlullah'tan yardım istedi. Resûlullah (s.a.v), Ebûbekir ve Ömer'in de içinde yer aldığı muhâcirlerden oluşan bir seriyyeyi takviye amacıyla onun yardımına gönderdi.

Seriyyenin başına Ebû Ubeyde'yi komutan yaptı. Seriyye yola çıkmak üzere iken, Resûlullah (s.a.v) Ebû Ubeyde'ye:

“Ey Ebû Ubeyde! Amr’la aranda ihtilaf olmasın.” dedi. Ebû Ubeyde (r.a.) ve beraberindekiler Amr’ın yanına varınca, Amr ona:

“Sizler bana takviye amacıyla geldiniz, dolayısıyla emir benim.” dedi. Ebû Ubeyde:

“Hayır! Sen grubunun emirisin. Ben de grubumun emiriyim.” dedi. Amr:

“Sen takviye amacıyla yardımına gönderilmişsin.” dedi. Ebû Ubeyde: “Ey Amr! Resûlullah (s.a.v) seninle ihtilaf etmememi emretti. Eğer sen bana isyan etmeye kalkışırsan ben sana itaat ederim.” dedi. Amr “Sen, takviye birliğiyle bana gönderildin. Bu itibarla emir benim.” dedi. Ebû Ubeyde (r.a.): “Senin dediğin olsun.” dedi. Böylece Amr (r.a.) müslümanlara namaz kıldırdı.

Dünya işleri Ebû Ubeyde'ye çok basit geldiği için komutanlık istememiş, onun için çabalamamış ve müslümanlara hayır getirmeyecek bir olayda tartışmaya bile girmemişti. Dünya onun gözündeki küçüldüğü için o, insanların gözündeki büyüştü.

Ebû Ubeyde'nin komutasındaki müslümanlar da diğerlerine katılınca; onların sayısı beş yüz savaşıyı buldu. Savaşı müslümanlar, gece gündüz demeden yola devam ettiler. Nihayet Bilî mıntıkasına ulaşıp, orayı denetime aldılar. Müslümanların geldiğini duyan bütün topluluklar nerede olurlarsa olsunlar yerlerinden ayrılp, dağılarak kaçmışlardı. Müslümanlar Bilî, Azre ve Bilkin mıntıklarının en uç şehirlerine ulaşınca dek hiçbir direnişle karşılaşmamışlardı. Daha sonra küçük bir grupla aralarında çarpışma çıktı. Grup müslümanların üzerine saldırınca, Allah'ın izniyle mağlup oldular. Sonuçta düşman kuvvetleri değişik yerlere dağılp, kaçtı. Amr bin Âs bir kaç gün orada kaldı; ama, onların yerlerini tespit edemedi ve süvari olan müslümanları değişik

yerlere gönderip, belli miktarda keçi ve deve getirtti. Mücahitler arasında taksim edilecek fazla bir şey olmadığı için müslümanlar ganimet almadan Medine'ye döndüler.

Ebû Ubeyde Deniz Sahilinde

Resûlullah (s.a.v), sayıları üçyüz kişiyi bulan bir topluluğun başına Ebû Ubeyde'yi komutan yapıp, cihada gönderdi.

Câbir (r.a.) şunları anlatıyor: “Ben de Ebû Ubeyde'nin komutasındaki savaşçılardan biriydim. Belli bir süre yolumuza devam ettikten sonra yiyeceklerimiz tükendi. Bunun üzerine Ebû Ubeyde bütün savaşçıların yiyeceklerini getirmelerini istedi. Toplanan zahireyi, hurmaların zahireliğinde biriktirdi. O günden sonra Ebû Ubeyde azar azar bizlere yediriyordu. Öyle bir an geldi ki; kişi başına yalnızca bir hurma düştü. Ona “Ey Ebû Ubeyde! Tek bir hurma ne fayda verir ki?” dedim. O, bana:

“Yiyeceklerimizin tükendiğini görüyorum.” dedi. Deniz sahiline varıncaya kadar yolumuza devam ettik. Sahile varır varmaz dev gibi bir balık gördük ve sekiz gün boyunca bütün ordu ondan yedik.”

Bu seriyyeye katılanlar, silkeleyerek yere dökülen ve kendisinden un yapılan kuru yaprakları da yemek zorunda kalmışlardı. Bundan dolayı bu orduya, “Kuru Yaprak Ordusu veya Seriyyesi” de denmiştir. Ömer bin el-Hattab da bu seriyyeye katılanlardan biridir.

Necran Elçilik Komitesinde

Resûlullah (s.a.v.), Necran ahalisini İslam'a dâvet etmek amacıyla, hicretin 9. yılında onlara bir mektup yollamıştı. Necranlılar, mektubu okuduktan sonra, 24'ü ileri gelenlerinden olmak üzere 60 kişilik bir komiteyi Resûlullah'a elçi olarak gönderdi. Rum kralı tarafından ödüllendirilen, kendisine özel kilise yaptırılan ve değer

verilen bilgin ve piskopos Ebû Hârise de komitede yer alanlardan biriydi.

Resûlullah (s.a.v), onlarla yaptığı mülakattan sonra onları serbest bırakmak istemesine rağmen, onlar korktukları için oradan ayrılmadılar ve ertesi sabah Resûlullah'ın yanına gelip, kendilerinden istenilen her şeye rıza göstereceklerini ifade ettiler.

Resûlullah (s.a.v) onlara bir mektup verip İslam devletine haraç ödemelerini istedi, bunun üzerine Necran'ın piskoposları Âkib ve Seyyid: "Bizimle gerçek manada güvenilir olan birisini gönder." dediler.

Resûlullah (s.a.v) onlara: "And olsun ki gerçek manada güvenilir bir insanı sizinle göndereceğim." dedi. Bu görevin talipleri artınca Resûlullah (s.a.v): "Hazırlan ey Ebû Ubeyde!" deyip, onu gönderdi ve "Her ümmetin bir emini (güvenilir insanı) vardır. Ebû Ubeyde bin Cerrah da bu ümmetin emini'dir." dedi.

Benî Sâide'de Halife Seçiminde

Resûlullah (s.a.v) vefat ettikten sonra, Medine'nin, değişik Arap kabileleri tarafından saldırıya maruz kalabileceğini hisseden ve kalplerine iman girmeyip korkudan müslüman olanların, her an için Medine'ye zarar verebileceğini göz önünde bulunduran ensârdan müslümanlar, Medine'yi yönetecek bir halifeye ihtiyaç duydular.

Aslında, Medine; İslam devletinin üzerinde inşa edildiği ilk toprak parçası olması ve ensârın da Resûlullah'a ve Mekke'den hicret eden müslümanlara yardım elini uzatan ilk insan topluluğu olması sebebiyle, her yerden önce tehdit altında olup, tehlikeli bir konumda bulunuyordu. Mekke'nin fethinden hemen sonra muhâcirlerin de kendi vatanlarına dönebilme ihtimali artmış, bunun üzerine ensârın da kaygıları çoğalmıştı. Bundan dolayı ensâr, o günden itibaren birisinin Medine'yi idare edip, devlet işlerini

yürütmesinin zorunluluğuna inanmışlardı. Kısacası tüm bunlardan dolayı ensâr, devletin idari mekanizmasını teşkil eden hilafet makamını muhâcirlerden daha fazla düşünmüştü.

Muhâcirler, Resûlullah'ın vefatı ve onun techizi ve defni ile uğraşırken henüz Medine'nin korunması ve devlet idaresini düşünme fırsatı bulamadan ensâr, Medine'nin stratejik konumunu göz önünde bulundurarak, kendi ileri gelenlerinden olan Sa'd bin Ubâde'ye, Beni Sâide mahallesinde biât etmek için toplandılar. Çünkü Resûlullah (s.a.v), vefat edinceye kadar Hazreclilerin reisi olan Sa'd bin Ubâde'den razı kalmıştı. Bunun üzerine adamın biri Resûlullah'ın evine gidip, Resûlullah'ın defnedilmesiyle uğraşan müslümanların içinden Ömer bin Hattab'a duvarın arkasından seslendi. Hz. Ömer, ilk etapta Resûlullah (s.a.v)'ın acısından dışarı çıkmadı. Adam ikinci defa seslenip, olup bitenleri anlatınca, Hz. Ömer, Hz. Ebûbekir'le birlikte dışarı çıkıp, ensârın toplandığı Beni Sâide mahallesine doğru giderlerken Ebû Ubeyde'yle karşılaşıncı onu da alıp yollarına devam ettiler. Daha sonra ensârdan Uveyym bin Sâide ve Maan bin Adiy'le karşılaştılar. Onlar, Hz. Ömer ve Hz. Ebûbekir'e: "Ensârdan ne istiyorsunuz? Şunu bilin ki, her şey sizin dediğiniz gibi olacaktır. Size gereken tek şey; bir insan hususunda karar birliğine varmanızdır." dediler. Muhâcirlerden oluşan üç kişilik grup yoluna devam edip, Beni Sâide mahallesine vardılar. Böyle kalabalık bir ortamda her iki taraf da İslam devletini korumaya yönelik konuşmalar yaptı ve bu arada muhâcirlerin Medine'den Mekke'ye gitmek gibi bir niyetlerinin olmadığını anlayan ensâr, kendi fikirlerinden vazgeçip, muhâcirlerin verecekleri karara bağlı kalacaklarını taahhüt ettiler.

Bazı kişilerin, "Muhâcirlerden bir emir, ensârdan bir emir bulunsun." gibi düşünceleri kabul olunmayıp, Ebû Ubeyde'nin şu tepkisine yol açtı:

"Ey ensâr topluluğu! ilk önce yardım edip, ev sahipliği yapanlar sizler oldunuz. Sakın hak dinini değiştirenler ilk siz olma-

yınız!” Böylece ensâr, muhâcirlerin emirliğini oy birliğiyle kabul ettiler.

Bunun üzerine Ebûbekir, Ebû Ubeyde ve Ömer’in elinden tutup, ensâra: “Sizin için bu iki insandan birisinin halife olmasına rıza gösterdim, ikisinden dilediğiniz birisini halife seçip biât edebilirsiniz.” dedi. Ebû Ubeyde ve Ömer, Hz. Ebûbekir’e:

“Resûlullah’tan sonra bir insanın senden üstün olması uygun değildir. Sen Resûlullah’ın mağara arkadaşı ve (Kur’an’ın andığı) iki kişiden birisin, Resûlullah’ın hastalığı ağırlaşınca senin müslümanlara namaz kıldırman için emir vermiş ve sen de namaz kıldır mıştın. Madem böyle, sen insanların içinde bu makama en fazla ehil olansın.” dediler.

Hiz. Ömer, Hiz. Ebûbekir’in elinden tutup, ona biât edince oradakilerin tümü de yarışircasına Ebûbekir’e biât ettiler. Sad bin Ubâde o zaman biât edememiş ama onun dışında kalan müslümanların tümü yerlerinden ayrılmadan biât etmişlerdi.

Hiz. Ebûbekir; Hiz. Ömer ve Hiz. Ebû Ubeyde’ye güzel görünmek ve mütevazi olmak için değil, tersine onların hilafet makamına ehil kişiler olduğunu itiraf etmek için onları müslümanların onayına sunmuştur. Hiz. Ömer’in şerefli mevkii herkesçe bilindiği için onu anlatmayıp, Hiz. Ebû Ubeyde’nin konumunu anlatmaya çalışacağız.

Ebû Ubeyde İslam’a ilk gönül bağlayanlardan olup, cesaret, itaat ve fedakarlığı ile tanınmış, Resûlullah’ın “Ümmetin Emîni” iltifatına mazhar olmuş, Necranlılara gönderilen elçilik komitesinde yer almış, Ebûbekir ve Ömer’in içinde er olarak bulunduğu bir seriyyeye de komutan olmuştur. Resûlullah (s.a.v.) vefat ederken Ebû Ubeyde’den razıydı. Bu vasıflarına cennetle müjdelenmiş on kişiden biri olduğunu da eklersek, kendisinin hilafet makamına ehil bir kişiliğe sahip olduğunu anlamış oluruz.

Hız. Ebûbekir'in Hilâfeti Yıllarında

Allah Resûlü'nün ebediyete intikali, tarifi imkânsız bir sarsıntı idi. Birçok kabile hemen İslâm'dan döndüler. Bazıları da zekât vermemeye kalktı. Başta Müseylemetü'l-Kezzab olmak üzere bir takım deliler nebilik iddiasıyla ortaya çıktı. Sandılar ki, böyle bir isyan bayrağı açarsak herkes bize sığınır...

Hidayete ermiş ümmetin en ulu rahmeti Hz. Ebûbekir (r.a.), elindeki kuvvetleri âsi oymaklar üzerine yöneltti ve en kısa zamanda ortalığı sùtlıman etti. Artık, İslâm sonsuz düzlüğe çıkmış bulunuyordu. Bütün çöpler ve pürüzler temizlemiş ebediyet caddesi ardına kadar açılmıştı...

Halifeler halifesi sahâbileri Mescid-i Nebevi'de toplayarak onlara şöyle dedi:

- Allah'a hamd ü senâ olsun ki, yer yer fitne teşebbüsü tez zamanda kökünden kazınmıştır. Şimdi sıra, Allah Resûlü'nün, son günlerinde tertip ve techizini emir buyurdukları ordunun Şam istikametinde sefere çıkmış bulunuyor. Ne düşünüyorsunuz, ey Allah Resûlü'nün sahâbileri?

Mescidin içi uğuldadı:

- Senin gibi düşünüyoruz, ey Allah Resûlü'nün Halifesi!..

Dinden dönenlerle yapılan savaşlar biter bitmez, Hâlid bin Velid'i ordunun başına atayıp, Irak'a gönderdi. Kalan diğer İslam savaşçılarını da hicretin 13. yılının başında Şam'a doğru yöneltti. İslam

Baş Komutan

Hız. Ebûbekir (r.a.) İslam ordusunu dört komutanın liderliğinde dört bölüme ayırıp, değişik yönlerle gönderdi.

1) Yezid bin Ebû Süfyan'ın komutasındakileri Dimaşk'a, yani yeni ismiyle Şam'a gönderdi. Daha sonra onu kardeşi Muâviye'nin

komutasındaki büyük bir orduyla takviye etti. Yezid, Vâdi'l-Kurâ diye bilinen yeri alıp, Mercu's-Sufer diye bilinen ve Rumlarla yapılan savaştan geri çekilen Hâlid bin Velid'in askerlerini de kendi ordusuna kattı.

2) Amr b. Âs'ın komutasındakileri Filistin'e yöneltti.

3) Şurahbil bin Hasene'nin komutasındakileri Ürdüne gönderdi.

4) Ebû Ubeyde'nin komutasındakileri Humus'a yolladı.

Bu dört ordu komutanının birlikte girecekleri bütün savaşlarda Ebû Ubeyde komutan olacaktı. Başka bir ifadeyle Ebû Ubeyde genel komutandı.

Yermük Savaşı

Müslümanların asıl ordusu 21.000 savaşçıdan oluşuyordu. Geri hizmetini sunmak ve destek vermek amacıyla İkrime bin Ebû Cehil 6.000 kişilik bir takviye birliğiyle İslam ordusunu takip ediyordu. Müslümanların durumu böyle iken, Rumlar da 240.000 savaşçıyı aşan bir orduyla müslümanların karşısına dikilmek amacıyla hazırlanmıştı.

Bunu anlayan İslam ordusu komutanları, istişare sonucu topluca karşı koyma kararını alıp, bu kararlarını dönemin halifesi Hz. Ebûbekir'e iletiler. Müslümanların durumunu haber alan Hz. Ebûbekir, Hâlid bin Velid'den müslümanlara yardım etmek amacıyla Yermük'a gitmesini istedi.

Hâlid (r.a.), oraya ulaşır ulaşmaz ordu komutanlığını üstlenip, savaş planları çizdi ve orduyu değişik komutanların emrinde parçalara ayırdı. Ebû Ubeyde'yi orta kesime komutan, Said bin Zeyd'i de ona yardımcı yaptı. Ve daha sonra Ebû Ubeyde'nin ordunun arka kısımlarına gelmesini emretti.

Savaş başlamak üzere iken, Mahmiyye bin Zanim, Hz. Ebûbekir'in vefat edip, yerine Hz. Ömer'in halife olduğunu ve Hâlid

bin Velid'in komutanlık görevinden alınıp, yerine Ebû Ubeyde'nin komutan olarak atandığını içeren bir mektupla geldi.

Hâlid (r.a.) mektubu okuduktan sonra, müslümanlar mektubun içeriğini sordular. O da: "Mektupta takviye kuvvetin gönderildiği ve durumların iyi olduğu yazmaktadır." dedi. Çünkü böyle- si kritik bir noktada müslümanların psikolojik olarak çökmelerini ve halifenin vefatından dolayı üzüntü duymalarını istemiyordu. Hâlid'in, mektubun içeriğini anlatması beklenen zaferi geciktirebileceği gibi, zaferi tamamen yok edebilirdi de. Komutanların o anda değişimi belki de ordunun saflarında olumsuz durumlar oluşturabilirdi. Bundan dolayı komutanlık görevi o zaman değişmedi. Çünkü müslümanların nazarında en önemli vazife Allah yolunda cihad etmektir. Komutanlık ve bazı ganimetleri kazanmak sonraki bir meseleydi. Dünyalık makamların ve duygusal olayların onların katında pek ehemmiyeti yoktu.

Görüşme sonunda müslümanlar Rum komutanına üç teklif sundular: "İslam'a girmek, cizye vermek, savaş yapmak!.. Bunlardan başka da hiçbir seçenek yoktur. Bunu gayet iyi bilmeniz lazımdır." Ama, Rumların çok katı tavırlı, kibirli ve oldukça despot olmaları yüzünden savaştan başka bir seçenek kalmadı. Savaşın beşinci gününde Rum ordusunun sağ kanadının komutanı Girogori savaş alanına çıkıp, müslümanlara meydan okudu. Hâlid'in bütün engellemelerine rağmen Ebû Ubeyde (r.a.) ona karşı çıkmakta ısrar etti ve sonuçta da çıkıp, Girogori'yi öldürdü. Böylece müslümanların morali yükseldi. O gün Rum ordusu, arkasında 35.000 ölü bırakarak kaçtı ve savaş müslümanların zaferiyle sonuçlandı. Savaş bitince Hâlid bin Velid mektubun içeriğini anlatmaya başladı. Hz. Ebûbekir'in vefat ettiğini ve yerine Hz. Ömer'in halife olduğunu, kendisinin de komutanlıktan alınıp, yerine Ebû Ubeyde'nin komutan olduğunu söyledi. Hz. Ebûbekir'in vefatı münasebetiyle müslümanlara başsağlığı dileyip, komutanlık görevini Ebû Ubeyde'ye devretti.

Gönüller aydınlatan din büyüğü Hz. Ömer (r.a.) nur şehri Medine’de Yermük zaferinin müjdesini bekliyordu. İslâm ordusunun şanlı başbuğu Hz. Ebu Ubeyde (r.a.), zaferi, her kelimesinden iman ve hamd kıvılcımları fışkıran bir name ile Hz. Ömer (r.a.)’e bildirdi.

Bu müjdeyi alan muhteşem büyük, elmas elmas gözyaşı döktü ve secdelere kapanıp Allah’a hamd etti...

İşte Peygamber elinden ölümsüzlük iksiri içen yüce gönüllü sahabi Hz. Ebû Ubeyde (r.a.), dağlar gibi ordu ile boğuştu ve bu küfür ormanını kılıçtan geçirerek İslâm’a yeni bir zafer dahaediye etti...

Hz. Ömer’in Hilafeti Yıllarında

Rum ordusu geri kaçınca, müslümanlar onları takip etti. Şam ve Humus halkıyla müslümanlar arasında barış imzalandı. Ebû Ubeyde ise kalan diğer askerlerle Yermük’tan Mercu’s-Sufer’e doğru yol aldı. Tam bu sırada Rumların Ürdün’ün en stratejik noktalarından biri olan Fihl’de toplandığı ve bazı Rum kuvvetlerinin Şam ve Humus’u tekrar işgal ettiği haberini aldı. Hangi yöne doğru gideceğini bilmediği için, mü’minlerin emirine bir mektupla durumu bildirdi ve atılması gereken adımlarda onunla istişare etti. Bunun üzerine Hz. Ömer’den “İlk önce Şam’dan başla. Çünkü onların krallarının sarayları orada bulunmaktadır ve Şam vilayeti, bütün Şam mıntikasının kilit noktasıdır. Bazı süvariler de, Fihl halkının yolu üzerinde onları meşgul etmek gayesiyle dursun ve onlarla çarpışsın. Eğer Allah, Fihl’i Şam’dan önce fethetmeyi nasip ederse, kendi dilediğimize kavuşuruz. Eğer Şam’ı Fihl’den önce fethedersek, birisini vali olarak Şam’da bırak. Sen ise beraberindekilerle Fihl’e doğru yol al. Eğer orası fetholunursa, Amr ve Şurahbil’i Filistin ve Ürdün’e vali olarak tayin et. Siz Hâlid’le Humus’a doğru yolunuza devam edin.” şeklinde bir cevap aldı.

Ebû Ubeyde (r.a.), Rumların güneyde daha güçlü olduklarını gören ve bunun sonucunda imzaladıkları barış antlaşmasını bozan Şam ve Humus ehline gelebilecek yardımlara engel olmak, Şam üzerine yürüyen müslümanlara destek olmak ve Taberiyya'yı fet-hetmek amacıyla, Ebû A'ver es-Sülemi'yi onların üzerine gönderdi.

Müslümanlar Şam'ı ele geçirmek amacıyla değişik kollardan yürüdüler. Hâlid bin Velid (r.a.) ordunun orta kesiminde, Amr bin Âs sağ kesiminde ve Ebû Ubeyde'de sol kesiminde yer alıyordu. Ayrıca süvarilerin başında İyad bin Ğanem ve yayaların başında da Şurahbil bin Hasene bulunuyordu. Ebû Ubeyde (r.a.), Şam'a ve Humus'a kuzeyden gelebilecek yardımları engellemek için Zelkila adlı komutanı bir grubun başında Humus ve Şam arasına gönder-di. Ebû Derda'yı da Şam kuşatmasına giden müslüman askerlere destek olmak gayesiyle, bir grubun başına tayin edip, Şam'a yakın Bereze denen yere gönderdi. Beşir bin Ka'b'ı Yermûk mıntikasına emir olarak bırakıp, Ebû Ümâme el-Bâhiliyyi de bir bölüğün ba-şında Şam'a doğru yollamıştı.

İslam ordusu, Şam'a doğru yürürken Gûta denen yerden Şam'a gelebilecek yardımları kesmek ve Şam ahalisini psikolojik olarak çökertmek için Gûta'yı denetim altına aldı ve Şam üzeri-ne yürüyüp, orayı muhasara etti. Ebû Ubeyde batı tarafına düşen Cabiyye kapısını, Yezid bin Ebî Süfyan güneydeki küçük kapıyı, Amr bin Âs, Turna kapısını ve Şurahbil bin Hasane de Feradis (Menahliyye) de selam kapısını denetime aldı. Böylece muhasara bir kaç ay devam etti.

Bir kaç müslüman surlara tırmanıp, bekçileri öldürdükten ve kapıları açtıktan sonra, Hâlid bin Velid doğu tarafından şehre girmeyi başardı. Ebû Ubeyde, Hâlid'in şehre girdiğini duymadan önce, onunla barış yapmak ve ona şehri teslim etmek gayesiyle yanına gelen Şamlılarla barış yaptı. Böylece Şam'ın bir kısmı zorla bir kısmı da barış yapıldıktan sonra teslim alındı.

Dımaşk (Şam)'ın fethinden sonra, Ebû Ubeyde, Amr bin Âs'ı Filistin'e, Şürahbil bin Hasene'yi Ürdün'e, Ebû Zehra'yı Havran'a gönderdi. Ebû Zehra, Havranlılarla barış antlaşması yaptı. Hâlid bin Velid komutasında Irak'tan gelen askerleri Hâşim bin Utbe bin Ebî Vakkas'ın komutanlığında tekrar Irak'a yolladı. Hâlid bin Velid'i de Bikâ'ya gönderdi ve Hâlid onlarla barış imzaladı. Yezid bin Ebî Süfyan'ı da Şam'a vali tayin edip, kendisi kuzeye doğru yürüdü. Senyetu'l-İkab denen yere vardığında Rumların Şam'ın batısında bulunan Sabbûra mıntıkasında toplandıkları haberini aldı ve onların üzerine yürüdü. Hâlid bin Velid de onlara arkadan saldırınca kaçabilen çok az insanın dışında bütün Rumlar öldürüldü. Bu savaşta Ebû Ubeyde, Şens adlı Rum patriğini; Hâlid de, Rumların ordu komutanlığını yürüten Patrik Tuzra'yı öldürdü.

Daha sonra Ebû Ubeyde (r.a.) Humus üzerine yürüdü. Hâlid de onu arkadan takip etti. Humus'u kuşatmaya aldıktan sonra Humus ahalisi barışa yanaştı. Böylece Humus da İslam topraklarının bir parçası oldu. Ebû Ubeyde gerçekleşen başarıların haberiyle birlikte elde edilen ganimetlerin beşte birinin de mü'minlerin emirine müjde olarak Abdullah bin Mes'ud'la yolladı.

Yezid bin Ebî Süfyan, Dihye el-Kelbi'yi Tedmür'e, Ebû Ubeyde de, Hâlid bin Velid'i Kinnisrine gönderdi.

O sırada Hz. Ömer, Amr bin Âs'ı Kudüs üzerine göndermiş ve o da Kudüs'e giden yol üzerindeki Rumların karakol görevini yürüten askerlerini yenmiş ve Kudüs'e ulaşmıştı. Orada çok şiddetli bir direnişle karşılaşan müslümanlar geri çekilmek zorunda kalmış ve Kudüs'e saldırmak için ikinci bir sefer toparlanma ihtiyacı duymuşlardı.

Amr bin Âs'ın, Hz. Ömer'den yardım istemesi üzerine, kendisi bizzat oraya doğru yürümüş ve Cabiye denen yere varınca müslümanların, yolları üzerindeki bütün Rum kuvvetlerini yok ettiklerinin haberini almıştı. Tam bu sırada Ebû Ubeyde de İyel-

ya halkını İslam'a çağırarak amacıyla onlara mektup yollamış ve mektupta onların önüne üç seçenek koymuştu:

“Ya müslüman olursunuz, ya cizye verirsiniz ya da savaşa rıza gösterirsiniz!” demişti. Onların hiç cevap vermemesi üzerine Ebû Ubeyde, Said bin Zeyd'i, yerine Şam'a vali tayin edip, bir orduyla onların üzerine yürüdü. Tam bu sırada diğer İslam komutanları da kendi askerleriyle Kudüs üzerine yürümüşlerdi. Muhasara sonucu Kudüs halkı Hz. Ömer'e teslim almak şartıyla Kudüs'ü müslümanlara vermeyi ve onlarla barış yapmayı kabul ettiler.

Ebû Ubeyde bu olayı detaylı bir şekilde yazıp, Hz. Ömer'e bildirdi. Bundan dolayı Hz. Ömer de ehli şûra ile istişare ettikten sonra, Hz. Abbas ile birlikte Şam'a gitti. Şam'a varınca Ebû Ubeyde diğer komutanlarla onu karşıladı. Hz. Ömer onu görünce attan indi. O da bunun üzerine atından indi. Ebû Ubeyde Hz. Ömer'in elini öpmeye teşebbüs etti. O da Ebû Ubeyde'nin ayaklarını öpme teşebbüsüne girdi. Ebû Ubeyde kabul etmeyince, Hz. Ömer de kabul etmedi.⁷⁵

Allahu Ekber... Bu büyük zatlar bir de tevazu gösterince daha da büyüyorlar. Bu iyilik erbabları iyilerin hakkını vermeye kalkışınca, ne kadar da yüceliyorlar...

Hiz. Ömer, Kudüs Hristiyanlarıyla barışıp, Rumlara; ya müslüman olacaklarını ya cizye vereceklerini ya da savaşı kabul edeceklerini, bildirdi. Sonuçta Hiz. Ömer, Resûlüllah'ın Miraç gecesi Kudüs'e girdiği kapıdan girdi.

Hiz. Ömer daha sonra Ebû Ubeyde'ye: “Senin evine gidelim.” dedi. Ebû Ubeyde ona: “Evimde ne yapacaksın? Herhalde gözyaşı dökmek niyetindesin.” dedi.

Hiz. Ömer, Ebû Ubeyde'nin evine girince hiçbir şey görmediği için: “Senin eşyaların nerede? Emir olduğun halde evinde bir keçe,

75 El-Bidâye ve'n-Nihâye

beş kişilik bir tabak ve bir su testisinden başka hiçbir şey göremiyorum. Sende yenilecek bir şey yok mu?” dedi. Bunun üzerine Ebû Ubeyde küpten biraz ekmek kırıntısını getirdi. Bunu gören Hz. Ömer ağlayınca, Ebû Ubeyde (r.a.) ona: “Ey mü'minlerin emiri! Göz yaşlarını üzerine dökeceksin demiştim. Seni öğle vaktine ulaştıracak yiyeceğin bulunursa, sana kafidir.” dedi. Hz. Ömer ona: “*Dünya, sen hariç hepimizi değiştirmiştir.*” dedi. Bundan sonra Hz. Ömer, Ebû Ubeyde'ye bir rivayete göre dört bin, diğer bir rivayete göre de dört yüz bin dinar yolladı ve dinarları götürmekle görevlendirilen zata: “Onu kontrol altına al. Paraları nasıl kullandığını gözetle.” dedi. Ebû Ubeyde (r.a.) kendi ihtiyaçları için hiçbir şey ayırmadan paraların tümünü muhtaç olanlar arasında taksim etti.

Daha sonra aynı miktardaki parayı Muaz bin Cebel'e gönderdi. O da hanımının kendi ihtiyaçları için ondan istediği biraz paranın dışında hepsini ihtiyaç sahiplerine dağıttı. Paraları götürmekle görevlendirilen şahıs, olayı Hz. Ömer'e anlatınca, Hz. Ömer: “Böyle güzel davranışlarda bulunanları müslümanlar arasında yaratan yüce Allah'a hamd olsun.” dedi.

Daha sonra Hz. Ömer, Cabiyye'ye geçip, bütün komutanların belli bir günde Cabiyye'ye gelmelerini istedi. Kararlaştırılan günde Amr bin Âs ve Şurahbil'in dışındaki bütün askeri komutanlar Hz. Ömer'le toplandılar. Onlar da Rumların dağınık güçleriyle giriştikleri savaşırlardan ayırlamadıkları için gelememişlerdi. Çünkü o sırada Rumların temsilcisi Mısır'a, oradan da deniz yoluyla Rum şehirlerine kaçmayı başarmıştı. Remle ve havalisindekilerle yapılan barıştan sonra onlar da Cabiye'ye doğru geldiler. Cabiye'ye varan Amr bin Âs ve Şurahbil bin Hasene, Hz. Ömer'i at üzerinde gördüler. Toplantılar bitmiş, herkes hareket etmek üzereydi. Hemen onun dizlerinin üzerine atılıp, dizlerini öptüler. Hz. Ömer de onları birlikte kucakladı.⁷⁶ Hz. Ömer, Cabiye'den Kudüs'e hareket

76 El-Bidâye ve'n-Nihâye, C.7, s.63

etti. Orada toplanan komutanların tümü kendi cephelerine gittiler.

Ebû Ubeyde, geldiği yoldan Şam'a dönünce Rumlar onu pusuya düşürdüler. Bunun üzerine Kinnisrin'de bulunan Hâlid bin Velid'den yardım istedi ve olup bitenlerin tümünü mü'minlerin emirine bildirdi. Haberi alan Hâlid (r.a.), hemen yardımına yetişti. Mü'minlerin emiri de Irak'ta bulunan Sa'd bin Ebî Vakkas'tan, Kaka bin Amr et-Temimi'nin komutasında bir takviye gücünü Ebû Ubeyde'nin yardımına göndermesini, İyad bin Ğanem'in de Rumlara meyleden Cizre mıntıkasına gitmesini isteyip, kendisi de Ebû Ubeyde'ye yardım etmek amacıyla bir kuvvetle Ebû Ubeyde'nin muhasaraya alındığı yere doğru hareket etti.

Cizre ahalisi, İslam ordusunun İyad bin Ğanem'in komutasında kendilerine doğru geldiğini anlayınca Humus'tan ayrılıp kaçmaya başladılar.

Hz. Ömer'in geldiğini haberi alan Rumlar psikolojik olarak çöküp, ne yapacaklarını bilemeyecek bir duruma geldiler. Çünkü onlar mü'minlerin emirinin büyük bir güçle kendilerine doğru geldiğini anlamış, İslam ordusunun çok ve güçlü olduğunu ve emirlerinin de cesaretli olduğunu fark etmişlerdi. Ebû Ubeyde, Hâlid bin Velid'in görüşünden hareketle onların üzerine yürüdü ve neticede zafere kavuştu.

Nihayet Hz. Ömer, Cabiye'ye vardı ve savaşın bitiminden üç gün sonra Kaka bin Amr da Cabiye'ye vardı. Hz. Ömer ve beraberindekilerle Kaka ve beraberindekiler, savaşa fiilen iştirak etmelerine rağmen, savaşa katılanlardan sayılıp, kendilerine düşen ganimeti aldılar. İyad bir Ganem'e gelince; o da Rıkka, Harran ve Urfa ahalisiyle barışmış Deri'z-Zor'u fethetmiş, Ebû Musa el-Eşarî'yi Nusaybin'e, Ömer bir Sa'd bin Ebî Vakkas'ı Ceylanpınar'a ve Osman bin Ebû Âs'ı Erminya'ya göndermişti. O sırada Amr bin Mâlik de, Karkisa denen yeri fethetmişti.

Yezid bin Ebû Süfyan, Ebû Ubeyde'nin emri üzerine kardeşi Muâviye bin Ebû Süfyan'ı deniz sahilinde bulunan Sûr, Sayda, Beyrut, Cubeyl, İrka ve Trablus'a göndermiş ve o da Hz. Ömer'in emri doğrultusunda Kaysariyye'yi fethettikten sonra yukarıda adı geçen deniz sahilindeki bütün şehirleri fethetmişti. Ebû Ubeyde, Halep ve Antakya halkıyla barış imzalamış ve Rumlara karşı Curacimler'den yardım istemiştir. Antakya halkı antlaşmayı bozunca, Ebû Ubeyde (r.a.) orayı da fethetmiş, Habib bin Mesleme el-Fihri'yi vali olarak tayin etmiş ve Kudüs'ün durumunu sonuçlandırmak için güneye doğru gitmişti. Çünkü mü'minlerin emiri Medine'ye dönmüş ve kalan müslümanlar da hala oranın tamamını fethedememişlerdi.

Hicaz'da çok şiddetli ve çok kurak geçtiği bilinen Ramâde yılının bitiminden ve gerçekleşen sayısız fetihlerden sonra, Hz. Ömer, Şam'ı ziyaret etmek amacıyla Medine'den ayrıldı. Bunu duyan Ebû Ubeyde onu karşılamak amacıyla güneye doğru yola çıktı. Hz. Ömer, Tebûk'un kuzeyine düşen Serğ şehrine vardıktan sonra askeri komutanlarla görüştü.

Komutanlar, Şam'da hastalık yayıldığını ve Ömer'in kendisiyle beraber yola çıkan tüm müslümanlarla birlikte geri dönmesi düşüncesinde olduklarını belirttiler. Ayrıca Abbas (r.a.), ondan sabahleyin tepeye çıkıp tüm müslümanlara oradan seslenmesini istedi.

Sabahleyin, Hz. Ömer müslümanlarla tepede toplandı ve onlara: "Ey insanlar! Ben buradan geri döneceğim. Siz de dönün." dedi. Ebû Ubeyde (r.a.) ona: "Allah'ın kaderinden mi kaçırıyorsun?" dedi. Hz. Ömer (r.a.):

"Evet Allah'ın kaderinden yine O'nun kaderine kaçıyorum." dedi.

O sırada Abdurrahman bin Avf (r.a.): "Resûlullah'ın "Bu veba hastalığının bir yerde türediğini duyduğunuz zaman oraya gitme-

yin. Sizin bulunduğunuz bir yerde veba hastalığı türediyse, hastalıktan kaçmak için oradan ayrılmayın, dediğini duydum.” dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer, Allah (c.c.)’a hamdettikten sonra müslümanların geri dönmelerini istedi. Onlar da geri döndüler.

Veba hastalığı insanlar arasında yayılmaya başlayınca Hz. Ömer Ebû Ubeyde’yi hastalıktan kurtarmak amacıyla ona bir mektup yolladı. Mektup da şunlar yazıyordu:

“Allah’ın selamı üzerine olsun. Seninle şifahi olarak görüşmek istiyorum. Senden isteğim, mektubumu okuduktan hemen sonra, bana gelmendir.”

Ebû Ubeyde (r.a.), mü’minlerin emirinin kendisini veba salgısından kurtarmak niyetinde olduğunu anlayınca, “Allah, Ömer’i affetsin!” deyip, ona şunları yazdı: “Ey mü’minlerin emiri! Senin fikrini anladım. Ben müslüman bir ordunun içinde bulunuyor ve kendimi onlardan farklı hissetmiyorum. Onlardan asla ve asla ayrılmak istemiyorum. Ta ki; Allah’ın benim ve onların hakkındaki takdiri tecelli etsin. Senin isteğini geri çevirdiğim için hakkını helal et ve beni askerlerimle başbaşa bırak.”

Hız. Ömer, Ebû Ubeyde’nin mektubunu okuyunca, ağlamaya başladı. Oradaki müslümanlar: “Ey mü’minlerin emiri! Ebû Ubeyde öldü mü yoksa?” deyince, Hız. Ömer “Hayır ölmedi, fakat ölmüş gibi.” deyip ona bir mektup gönderdi ve mektupta şunlara yer veriyordu:

“Allah’ın selamı üzerine olsun. Sen insanları rutubetli bir yerde toplamışsın, onları oradan çıkar ve havası temiz, yüksek yerlere yerleştire.”

Hız. Ömer’in mektubu Ebû Ubeyde’ye ulaşınca Ebû Musa el-Eş’ari’yi çağırıp ona “Ey Ebû Musa! Mü’minlerin emirinin mektubu senin de gördüğün gibi malum olan konuları içermektedir. İnsanların rahatça yaşamlarını sürdürebilecekleri bir yeri aramaya çık. Öyle bir yer bulur bulmaz insanları alıp oraya götür.” dedi.

Ebû Musa (r.a.) taşınmak için evine gider gitmez hanımının salgın hastalığa yakalandığını gördü. Bunun için tekrar Ebû Ubeyde'ye dönüp ona "Allah'a and olsun ki, ailemde bir olay meydana gelmiştir." dedi. Ebû Ubeyde (r.a.) "Herhalde hanımın hastalanmış." deyince, o "Evet" diye cevap verdi.

Bunun üzerine Ebû Ubeyde binmek için bir atın hazırlanmasını istedi. At hazırlandıktan sonra, Ebû Ubeyde ata tam binmek üzereyken salgın hastalığa yakalandığını anladı. Bunun üzerine insanlara: "Allah'a andolsun ki, ben de salgın hastalığa yakalandım." dedi. Daha sonra Ebû Ubeyde insanları bulundukları yerden alıp, Gabiye diye bilinen yüksek yere yerleştirdi ve böylece insanlar salgın hastalıktan kurtulmuş oldular.

Rivayet ediliyor ki: Ebû Ubeyde'nin hastalığı ilerleyince insanlara bir hutbe verip onlara şöyle seslendi:

"Ey insanlar! Şu hastalık, Allah'ın size rahmeti, Peygamberiniz Muhammed'in duâsı ve sizden önceki salihlerin ölüm farzıdır. (Kendisini kastederek) Ebû Ubeyde de Rabbinden, bu hastalıktan kendisine düşen payı vermesini diliyor."

Ebû Ubeyde (r.a.) de bu hastalığa yakalanıp vefat etti ve yerine Muaz bin Cebel (r.a.) komutanlığa seçildi.

Hâris bin Umeyre de şunu rivayet ediyor: "Muaz bin Cebel, Ebû Ubeyde'nin durumunu öğrenmem için beni onun yanına gönderdi. Yanına gittiğimde durumunu sordum, o da avucunda çıkmış olan yarayı bana gösterdi. Ebû Ubeyde'nin elindeki yarayı görünce korktum, çünkü neticenin çok vahim olacağını düşündüm. Bunun üzerine Ebû Ubeyde yeminle şunu söyledi: "Bu yaranın yerine, bir yayla dolusu kırmızı develerin benim olmasını istemem."

Ebû Ubeyde, namaz kılmak için Cabiye'den Kudüs'e giderken Muaz bin Cebel'i kendi yerine komutan tayin etti. Ebû Ubeyde Bisan'a yakın Fihl denen yere varınca, Hicretin 18. yılında 58 yaşında iken Allah'ın rahmetine kavuştu.

Ebû Ubeyde hayatın çile ve meşakkatlerinden kurtulmak amacıyla ölüm temennisinde bulunmuyordu. Çünkü böyle bir istek İslam şeriatına göre sahih değildi. Belki de o girdiği bütün savaflara ve harcadığı bütün çabaya rağmen savaş meydanlarında şehâdete kavuşamadığı için, Allah'tan günahlarının affedilmesi için bela ve musibetlerin kendisini yakalamasını istiyordu.

Resûlullah'tan: "Her kim ki kendisinden artan bir şeyi Allah yolunda infak ederse onun infak ettiği şey yedi yüz misli ile değer alır. Her kim ki çocuklarına infak eder, hasta birini ziyaret eder veya (müslümanlara dokunabilecek) bir eziyeti kaldırırsa (onun) sevapları on misli ile değerlendirilir. Kişi orucunu bozmayıncaya kadar, orucu onu cehennem ateşinden korur. Her kim ki; Allah onu vücudundaki bir musibetle imtihan ederse, o (musibeti) günahlarına kefarete olur." rivayet edilmiştir.

Ebû Ubeyde'nin dünyaya olan zâhidâne bakışı cimri olmadığını, gücünü ve dünya malına ihtiyaç duymadığını ifade etmektedir. O istediği kadar dünya metanını elde edebiliyor ve dilediği kadar para sahibi olabiliyordu. Çünkü o Şam mıntıkasındaki ordu komutanlarının başkomutanıydı. Bu sıfatı ile dünya malı elde etmek onun için oldukça basit bir olaydı. Bütün bunlara rağmen o elde ettiği dünya malını kendi kardeşlerine ve kendisinden fazla ihtiyaç sahiplerine veriyordu. O iyilikte emsali olmayan iyi bir insan ve cömertlikte emsali olmayan bir cömert idi. Kendi kardeşlerini nefesine tercih ederdi. Dünyada bir öğün yemeğe sahip olması onun için yeterli idi.

Bir Kumandan ki...

İslam'ın incilerle doldurduğu kalplerdeki ulviyete bakınız.

İman ordusu bu cenkler esnasında yiyecek ve içecek sıkıntısına düşmüştü. Sabahtan akşama kadar kılıç sallayan mücahitler içecek bir yudum su bulamıyor, bir dilim ekmeğe hasret çekiyor-

du. Bu sırada ordunun başkumandanı Hz. Ebû Ubeyde'ye bir tepsi içinde yiyecek ve içecek getirdiler. Onu kendi nefislerine tercih ediyorlardı. Allah Resûlü'nün "Bu ümmetin emindir" buyurduğu bu büyük sahabiyi canlarından da aziz tutuyorlardı... Bunun için bütün gayretler gösterilerek bir sofrâ hazırlanmıştı:

- Buyurun, aziz kumandanımız! Afiyetle yiyiniz!.. dediler...

Peygamber bağında yetişen hakikat goncası Hz. Ebû Ubeyde sordu:

- Mücahitlerimizin sofrasında da böyle soğuk su, taze ekmek var mı? Yoksa sırf ben kumandanınız olduğum için mi böyle hareket ediyorsunuz?

Cevap verdiler:

- Aziz kumandanımız! Kardeşlerimiz bu soğuk su ile şu taze ekmeği sizin için saklamışlardı...

Hz. Ebû Ubeyde (r.a.), coşkun bir iman asaletiyle sofrayı geri itti. Kızgın kumların üzerine diz çöktü ve tane tane konuştu:

- Allah'ın rızası ve Resûlü'nün hoşnutluğu için kanlarını sebil eden İslâm mücahitlerinin sofralarından farklı bir sofraya oturmak kadar büyük ve kötü hareket tasavvur edemiyorum! Onlar, benimle aynı safta düşmana karşı kılıç sallasınlar da, ben yemek zamanında onlardan ayrı yemek yiyeyim; bu olur mu? Bu soğuk su ile, şu taze ekmeği götürünüz! Kardeşlerimin içtiği sıcak sudan ve yediği kuru ekmekten getiriniz!

Yoksa ordu kumandanı değil, Müslümanların halifesi bile olsa Ebû Ubeyde, bu hususi sofraya vallahi oturmaz!..

Ve gözlerinden damla damla yaşlar sakalına kadar yuvarlandı.

Kimbilir, o an neler hissediyordu?

Ne tarihlerin bildiği, ne de insanoğlunun hayal edebildiği bir gerçek... İşte İslâm ve işte insanlık...

İnsanoğlu bütün zaman ve mekân boyunca başını nereye vurmuşsa bundan başka bir saadet yolu bulamamıştır ve bundan

sonra da nereye başvursa yine İslâm'dan başka kurtuluş bulamayacaktır!..

Hakkında Söylenen Bazı Sözler

Günün birinde Hz. Ömer kendisi ile beraber oturanlara “Muradınız nedir, neye sahip olmak istiyorsunuz?” deyince, herkes farklı dünyevi isteklerini dile getirdi. Bunun üzerine Hz. Ömer: “Ben, Ebû Ubeyde gibiler ile dolu bir eve sahip olmak isterdim.” dedi. Oturanlardan biri “Ben, İslamî duygularımı ifade etmemiştim ki!” dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer “Fakat ben bunu kastetmiştim.” dedi.

Ömer bin Hattab (r.a.): “Eğer Ebû Ubeyde hayatta olmuş olsaydı, hiç kimse ile istişare etmeden, onu yerime halife tayin ederdim. Kıyamet gününde bundan sorulduğumda da “Allah ve Rasûlü yanında emin olan birisini halife tayin ettim” derdim, demiştir.

Abdullah bin Şefik der ki: Âişe'ye Resûlüllah (s.a.v.) yanında en fazla sevilen sahâbînin kim olduğunu sorduğumda o, “Ebûbekir'den sonra Ömer ve sonra Ebû Ubeyde” diye cevap vermiştir.

Muaz bin Cebel (r.a.), bir adamın Ebû Ubeyde'nin muhasara altına alındığı dönemlerde: “Eğer onun yerine Hâlid bin Velid olsaydı, insanlar asla paniğe kapılmayacaklardı.” dediğini duyunca Muaz bin Cebel (r.a.) sinirlenerek, “Baban ölsün, yetim kalasın! Ebû Ubeyde'nin bulunduğu yerde olağanüstü şeyler bile geçersiz olur, Allah'a and olsun ki o yeryüzünde yaşayan insanların en hayırlısıdır.” dedi.

